

1 (8) / 2018

ISSN 1694 - 7517

**КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ЖОГОРКУ СӨТҮНҮН
КОНСТИТУЦИАЛЫК
ПАЛАТАСЫНЫН
ЖАРЧЫСЫ**

**ВЕСТНИК
КОНСТИТУЦИОННОЙ
ПАЛАТЫ
ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ**

**КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК
ПАЛАТАСЫНЫН
ЖАРЧЫСЫ**

ISSN 1694 – 7517
№ 1 (8) / 2018

УДК 94(47)
ББК 63,3(3)
Н30

Н30 Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Жарчысы №1(8) / 2018 (мамлекеттик жана расмий тилдерде). Б.: «V.R.S. Company», 2019. – 360 б.

ISBN 978-9967-12-441-8

Тузүүчү: Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Редакциялык кеңеш:

Төрайымы: **Бобукеева М.Р.** – Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судья-катчысы;

Мүчөлөрү: **Айдарбекова Ч.А.** – Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьясы;

Осмонова Ч.О. – Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьясы;

Саалаев Ж.И. – Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьясы;

Эсеналиева З.Т. – Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Аппаратынын чечимдерди аткаруунун анализи жана мыйзамдарды систематизациялоо бөлүмүнүн башчысы;

Керезбеков К.К. – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаты, Конституциялык мыйзамдар, мамлекеттик түзүлүш, сот-укуктук маселелер жана Жогорку Кеңештин Регламенти боюнча комитеттин төрагасы, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген юристи, ю.и.д., профессор;

Мырзалимов Р.М. – Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин юридикалык факультетинин конституциялык жана административдик укук кафедрасынын профессору, ю.и.д.;

Баетов А.Б. – Кыргызстан эл аралык университетинин вице-президенти, профессордун м.а., ю.и.д.;

Мусабекова Ч.А. – Б. Ельцин атындагы Кыргыз-Орус Славян университетинин мамлекеттин жана укуктун теориясы жана тарыхы кафедрасынын доценти, ю.и.к.

Редакциянын дарегі: Кыргыз Республикасы
Бишкек шаары, Эркиндик бульвары, 39
почталык индекси 720040
тел.: +996 312 621517, +996 312 662152
факс: +996 312 622040
e-mail: mail@constpalata.kg
расмий сайт: www.constpalata.kg

Н 0503020000-14

УДК 94(47)
ББК 63,3(3)

ISBN 978-9967-12-441-8

© Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

МАЗМУНУ

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН ЧЕЧИМДЕРИ

2018-жылдын 24-январындагы Максат Джаныбекович Барыктабасовдун кызыкчылыгындагы Искендер Бакытович Какеевдин кайрылуусуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 102-беренесинин 1-бөлүгүнүн, 135-беренесинин 2-пунктунун, 138-беренесинин 1-бөлүгүнүн 7-пунктунун, 249-беренесинин 1-бөлүгүнүн биринчи жана жетинчи абзацтарынын, 325-беренесинин 5-бөлүгүнүн, 329-беренесинин 1-бөлүгүнүн 4-пунктунун, 354-беренесинин 5-бөлүгүнүн, 357-беренесинин 1-бөлүгүнүн 5-пунктунун конституциялуулугун арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды берүүдө мамлекеттик алымды төлөөнүн милдеттүүлүгү, ошондой эле берилген арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгүнүн далили болбогон учурда кайтарып берүү бөлүгүндө текшерүү жөнүндө иш боюнча.

Бул иш боюнча кодекстин арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды берүүдө мамлекеттик алымды төлөөнүн милдеттүүлүгү, ошондой эле берилген арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгүнүн далили болбогон учурда кайтарып берет деген ченемдери даттанылган.

Талашылып жаткан ченемдер Конституцияга карама-каршы келбейт деп таанылган.

8

2018-жылдын 14-февралындагы Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын (Омбудсменинин) кайрылуусуна байланыштуу «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1–4-пункттарынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча.

Бул иш боюнча мыйзамдын адвокаттык иш жүргүзүү укугуна беш жылдык иш стажысы бар адамдарга квалификациялык сынак бердирбестен укук коргоо органдарынын тергөө бөлүмдөрүндө, судья катары, Президенттин, Жогорку Кеңештин, Өкмөттүн Аппараттарынын бөлүмдөрүндө жогорку юридикалык билимдин болушун талап кылган кызмат орундарында, Жогорку Кеңештин жогорку юридикалык билими бар депутатына лицензия берилет деген ченемдери даттанылган.

Талашылып жаткан ченемдер Конституцияга карама-каршы келет деп таанылган.

21

2018-жылдын 4-апрелиндеги Евгений Владимирович Осинцевдин кызыкчылыгындагы Анастасия Павловна Волосатованын

кайрылуусуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 206-беренесинин 2-бөлүгүнүн «сот өзүнүн демилгеси боюнча же ишке катышуучу жактардын арызы боюнча, чечимде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды оңдой алат» деген сөздөр менен баяндалган ченемдик жобосунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча.

Бул иш боюнча кодексин «сот өзүнүн демилгеси боюнча же ишке катышуучу жактардын арызы боюнча, чечимде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды оңдой алат» деген сөздөр менен баяндалган ченемди даттанылган.

Талашылып жаткан ченем Конституцияга карама-каршы келбейт деп таанылган.

39

2018-жылдын 30-майындагы Тимур Султанович Султановдун кайрылуусуна байланыштуу «Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 46-беренесинин биринчи бөлүгүнүн 8-пунктунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча.

Бул иш боюнча мыйзамдын арыз ээсине карата сотко жарандык доомат коюлса, иш боюнча териштирүү аяктамайынча Кыргыз Республикасынын жаранына Кыргыз Республикасынан чыгуусу убактылуу баш тартылат деген ченемди даттанылган.

Талашылып жаткан ченем Конституцияга карама-каршы келет деп таанылган.

51

2018-жылдын 19-сентябрындагы Алтынбек Бакытбекович Мусаевдин, Арстанбек Сарыевич Досалиевдин кызыкчылыгын көздөгөн Мукар Шалтакович Чолпонбаевдин, ошондой эле Каныбек Ташбалтаевич Туратовдун кайрылуусуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы №360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча.

Бул иш боюнча жобонун, кызматкердин жакын туугандары оор жана өзгөчө оор кылмыш үчүн соттолгондо, ошондой эле мыйзамда белгиленген тартипте уюшкан кылмыштуу топтун мүчөсү деп табылса, кызматкер кызматтан запаска (аскердик эсепке коюу менен) бошотулушу мүмкүн деген ченемди даттанылган.

Талашылып жаткан ченем Конституцияга карама-каршы келет деп таанылган.

63

2018-жылдын 3-октябрындагы Нурбек Акбарович Токтакуновдун кайрылуусуна байланыштуу «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренесинин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча.

Бул иш боюнча мыйзамдын Кыргыз Республикасынын экс-президенти колтийгис укукка ээ болгондугу жана ал Президенттин ыйгарым укуктарын

аткарган мезгилинде жасаган аракеттери же аракетсиздиги үчүн жазык жана администрациялык жоопкерчиликке тартылышы, ошондой эле кармалууга, камакка алынууга, тинтүүгө, суракка алынууга же жеке текшерүүгө дуушар кылынышы мүмкүн эмес деген ченемдери даттанылган.

Талашылып жаткан ченем Конституцияга жарым-жартылай карама-каршы келет деп таанылган.

81

2018-жылдын 17-октябрындагы Б.А. Джалдошалиеванын жана А.К. Алагушев, Н.И. Алишева, Б.Дж. Усенова, А.Б. Исаеванын өтүнүчү боюнча «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 4-беренесинин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча.

Бул иш боюнча мыйзамдын Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысын жана аброюн жаманатты кылган маалыматтар таратылган учурда Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору, эгерде прокурордук башка чаралар зарыл болгон натыйжаларды бербесе, Кыргыз Республикасынын Президентинин атынан анын ар-намысын жана аброюн коргоо үчүн сотко кайрылууга милдети жана Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору Кыргыз Республикасынын Президентинин мыйзамдуу өкүлү болуп таанылат, ал процесстик мыйзамдарда каралган доочунун, жоопкердин, жапа тартуучунун бардык укуктарын камтыган ченемдери даттанылган.

Талашылып жаткан ченем Конституцияга жарым-жартылай карама-каршы келет деп таанылган.

94

2018-жылдын 1-ноябрындагы Азамат Альбертович Мамбековдун кызыкчылыгын көздөгөн Марат Бакаевич Султаналиевдин кайрылуусуна байланыштуу «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренесинин, 17-беренесинин 4-пунктунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча.

Бул иш боюнча мыйзамдын кызмат адамдарына, Кыргыз Республикасынын жарандарына жана чет өлкөлүк жарандарга Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларына уруксат берүүнүн тартиби жана кызмат адамына же Кыргыз Республикасынын жаранына мамлекеттик сырларга уруксат берүүдөн баш тартуунун негиздерин камтыган ченемдери даттанылган.

Талашылып жаткан мыйзамдын 15-беренесинин ченеми Конституцияга жарым-жартылай карама-каршы келет деп таанылган, ал эми 17-беренесинин 4-пунктунун ченеми Конституцияга карама-каршы келбейт деп таанылган.

113

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН ТОКТОМДОРУ

2018-жылдын 11-январындагы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Жарандар Рита Рахмановна Карасартованын, Омуркул уулу Уландын, Бакыт Раманкулович Жалгашевдин, Улукбек Алтымышбекович Абдыкаимовдун кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2017-жылдын 2-ноябрындагы № 60 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө Рита Рахмановна Карасартованын жана башкалардын даттануусун канааттандыруусуз калтыруу жөнүндө токтому. **129**

2018-жылдын 29-январындагы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Дуйшонали Мамасалиевдин кызыкчылыгындагы Вилен Рафаильевич Федоровдун кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2017-жылдын 15-декабрындагы № 68 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө Вилен Рафаильевич Федоровдун даттануусун канааттандыруусуз калтыруу жөнүндө токтому. **139**

2018-жылдын 27-февралындагы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Алтынбек Шайлобекович Сулуевдин кызыкчылыгындагы Медербек Абдыраевич Абдыраевдин кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2017-жылдын 18-декабрындагы № 67 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө Медербек Абдыраевич Абдыраевдин даттануусун канааттандыруусуз калтыруу жөнүндө токтому. **146**

2018-жылдын 23-апрелиндеги Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Мухтар Абдуллаевич Шариповдун жана Мелис уулу Дастандын кызыкчылыгын көздөгөн Мелес Токтаалиевич Иманкуловдун кайрылууларын өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2018-жылдын 19-январындагы № 2 жана 2018-жылдын 22-январындагы № 3 аныктамаларын жокко чыгаруу жөнүндө Мухтар Абдуллаевич Шариповдун жана Мелес Токтаалиевич Иманкуловдун даттанууларын канааттандыруусуз калтыруу жөнүндө токтому. **155**

2018-жылдын 19-июнундагы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 29-майындагы № 27 аныктамасына Зайнидин Карпекович Курмановдун даттануусун канааттандыруусуз калтыруу жөнүндө токтому. **162**

2018-жылдын 28-июнундагы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-майындагы № 21 аныктамасына Айтбай Абдыкадыровдун даттануусун канааттандыруусуз калтыруу жөнүндө токтому.

169

2018-жылдын 5-июлундагы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 23-апрелиндеги № 14 аныктамасына Ольга Ивановна Василенконун кызыкчылыгын көздөгөн Калдыбай Ашимбекович Каунаштын даттануусун канааттандыруусуз калтыруу жөнүндө токтому.

178

2018-жылдын 27-ноябрындагы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын жылдын 13-июлундагы № 31 аныктамасына Уралбек Сабыркулович Момункуловдун кызыкчылыгын көздөгөн Мунарбек Абдукадырович Супатаевдин даттануусун канааттандыруусуз калтыруу жөнүндө токтому.

185

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

№ 01-Р

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АТЫНАН КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

Максат Джаныбекович Барыктабасовдун кызыкчылыгындагы Искендер Бакытович Какеевдин кайрылуусуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 102-беренесинин 1-бөлүгүнүн, 135-беренесинин 2-пунктунун, 138-беренесинин 1-бөлүгүнүн 7-пунктунун, 249-беренесинин 1-бөлүгүнүн биринчи жана жетинчи абзацтарынын, 325-беренесинин 5-бөлүгүнүн, 329-беренесинин 1-бөлүгүнүн 4-пунктунун, 354-беренесинин 5-бөлүгүнүн, 357-беренесинин 1-бөлүгүнүн 5-пунктунун конституциялуулугун арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды берүүдө мамлекеттик алымды төлөөнүн милдеттүүлүгү, ошондой эле берилген арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгүнүн далили болбогон учурда кайтарып берүү бөлүгүндө текшерүү жөнүндө иш боюнча

Ч Е Ч И М И

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы С.А. Джолгокпаеванын,

кайрылуучу тарап – Максат Джаныбекович Барыктабасовдун кызыкчылыгын ишеним кат боюнча көздөгөн Искендер Бакытович Какеевдин,

жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишеним кат боюнча өкүлдөрү Мирбек Исамаматович Арзиевдин, Алмазбек Тавалдыевич Молдобаевдин,

башка жактар – Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун ишеним кат боюнча өкүлү Сатарбек уулу Мирбектин, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ишеним кат боюнча өкүлү Бактылуу Аскар уулу Момбековдун, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот департаментинин ишеним кат боюнча өкүлдөрү Байышбек Матисаевич Садировдун, Элдияр Асантурович

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

Мамбетовдун, жарандык укук жана процесс жаатындагы адис Азамат Рахимбердиевич Салиевдин катышуусунда,

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 1- жана 6-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-, 18-, 19-, 37- жана 42-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 102-беренесинин 1-бөлүгүнүн, 135-беренесинин 2-пунктунун, 138-беренесинин 1-бөлүгүнүн 7-пунктунун, 249-беренесинин 1-бөлүгүнүн биринчи жана жетинчи абзацтарынын, 325-беренесинин 5-бөлүгүнүн, 329-беренесинин 1-бөлүгүнүн 4-пунктунун, 354-беренесинин 5-бөлүгүнүн, 357-беренесинин 1-бөлүгүнүн 5-пунктунун конституциялуулугун арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды берүүдө мамлекеттик алымды төлөөнүн милдеттүүлүгү, ошондой эле берилген арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгүнүн далили болбогон учурда кайтарып берүү бөлүгүндө текшерүү жөнүндө ишти ачык соттук отурумда карап чыкты.

М.Дж. Барыктабасовдун кызыкчылыгындагы И.Б. Какеевдин өтүнүчү бул ишти кароого себеп болду.

Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 102-беренесинин 1-бөлүгүнүн, 135-беренесинин 2-пунктунун, 138-беренесинин 1-бөлүгүнүн 7-пунктунун, 249-беренесинин 1-бөлүгүнүн биринчи жана жетинчи абзацтарынын, 325-беренесинин 5-бөлүгүнүн, 329-беренесинин 1-бөлүгүнүн 4-пунктунун, 354-беренесинин 5-бөлүгүнүн, 357-беренесинин 1-бөлүгүнүн 5-пунктунун арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды берүүдө мамлекеттик алымды төлөөнүн милдеттүүлүгү, ошондой эле берилген арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгүнүн далили болбогон учурда кайтарып берүү бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүү маселесинде күмөндүүлүктүн пайда болуусу бул ишти кароого негиз болду.

Ишти соттук отурумга даярдаган судья-баяндамачы Ч.А. Айдарбекованын маалыматын угуп жана келтирилген материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

ТА П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2017-жылдын 19-сентябрында М.Дж. Барыктабасовдун кызыкчылыгындагы И.Б. Какеевдин Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 102-беренесинин 1-бөлүгүн, 135-беренесинин 2-пунктун, 138-беренесинин 1-бөлүгүнүн 7-пунктун, 249-беренесинин 1-бөлүгүнүн биринчи жана жетинчи абзацтарын, 325-беренесинин 5-бөлүгүн, 329-беренесинин 1-бөлүгүнүн 4-пунктун, 354-беренесинин 5-бөлүгүн, 357-беренесинин 1-бөлүгүнүн 5-пунктун арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды берүүдө мамлекеттик алымды төлөөнүн милдеттүүлүгү, ошондой эле берилген арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгүнүн далили болбогон учурда кайтарып берүү бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 3-, 8-пункттарына, 40-беренесинин 1-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучу Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин жогоруда аталган ченемдери арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды берүүдө мамлекеттик алымды төлөөнүн милдеттүүлүгү, ошондой эле берилген арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгүнүн далили болбогон учурда кайтарып берүү бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 3-, 8-пункттарына, 40-беренесинин 1-бөлүгүнө карама-каршы келет деп эсептейт.

Кыргыз Республикасында ар кимге, анын Конституцияда, мыйзамдарда, Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп эсептелген эл аралык келишимдерде, эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптеринде жана ченемдеринде каралган укуктарын жана эркиндиктерин соттук коргоо кепилденет, ал ишти кайра каратуу укугу менен бирге эч кандай чектелүүгө жатпайт.

Арыздануучунун пикири боюнча, соттук коргонуу укугу адамдын өзүнүн бузулган же талашылып жаткан укуктарын, эркиндиктерин жана мыйзам менен корголуучу кызыкчылыктарын коргоо үчүн сотко кайрылуу укуктук мүмкүнчүлүгү деп туюндурулат, ал эми «чектөө» деген сөз «чек ара» деген сөздүн туундусу болуп, чегинен чыгууга жол бербеген кандайдыр бир чек араларды, чектерди, тиешелүү шарттарды, эрежелерди орнотууну түшүндүрөт.

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

Кайрылуунун субъекти белгилегендей, талашылып жаткан ченемдер жарандардын соттук коргонуу укугун кыйла жана олуттуу түрдө чектөөдө, анткени бул жоболорго ылайык мыйзам чыгаруучу сотко кайрылуу үчүн мамлекеттик алымды төлөө – милдеттүү шартын орноткон. Ошентип, мисалы, жарандар ортосунда зайымдын суммасын кайтарып алуу маселеси боюнча талаш-тартыш туулган учурда, тараптардын бири мыйзамдардын талаптарын көз көрүнөө жана одоно бузса, экинчи тарап акча каражаттарынын жоктугуна байланыштуу өзүнүн бузулган укуктарын коргоо үчүн сотко кайрыла албайт. Ошентип, адамдын өз кызыкчылыктарын коргоо үчүн сотко кайрылуу укугу, ошондой эле ишти жогору турган сот тарабынан кайра каратуу укугу анын материалдык абалына тике көз каранды болот, демек талашылып жаткан ченемдер Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 3-, 8-пункттарына, 40-беренесинин 1-бөлүгүнө карама-каршы келет.

Кайрылуучу тарап, талашылып жаткан ченемдер элинин жакырчылык деңгээли анын жарандарынын үчтөн бир бөлүгүн түзгөн өлкөдө татаал социалдык-экономикалык абалга да байланыштуу негизсиз деп болжойт.

Кайрылуунун субъекти, адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктери улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, калктын саламаттыгын жана адеп-ахлагын сактоо, башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин коргоо максатында Кыргыз Республикасынын Конституциясы жана мыйзамдары менен чектелиши мүмкүн деп көрсөтүүдө. Бирок, талашылып жаткан ченемдер чектөөчү мүнөзгө ээ жана жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык максаттар менен байланышы жок. Мунун натыйжасында, мамлекеттик алымды төлөө мүмкүндүгү болбогон жана жарды же аз камсыздалган деген статусу жок адамдар жарандык сот өндүрүшүнүн алкагында сот адилеттигине жетүү мүмкүнчүлүгүнөн ажыратылууда.

Жогоруда баяндалганга негизденип, кайрылуучу тарап Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин талашылып жаткан ченемдерин Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 6-октябрындагы аныктамасы менен бул кайрылуу өндүрүшкө кабыл алынган.

Кайрылуучу тарап, ага «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

Мыйзамдын 32-беренесинин 4-бөлүгү менен берилген укуктан пайдаланып, 2017-жылдын 28-декабрында мурда тапшырылган өтүнүчкө өзүнүн талаптарын негиздөө бөлүгүндө толуктоо киргизген.

Өтүнүчкө болгон толуктоолордон келип чыккандай, талашылып жаткан ченемдер Кыргыз Республикасынын Конституциясына гана карама-каршы келбестен, Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп эсептелген эл аралык келишимдерге да, ошондой эле эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерине жана ченемдерине да карама-каршы келүүдө. Ошентип, Адам укуктарынын Жалпы Декларациясына жана Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык пактынын жоболоруна ылайык бардык адамдар мыйзам алдында тең жана эч кандай дискриминациясыз мыйзам тарабынан тең корголууга укуктуу. Дискриминациянын ар кандай түрүнө мыйзам тарабынан тыюу салынуусу керек жана мыйзам баардык адамдарга кандай гана белги боюнча болбосун, расасы, өңү, жынысы, тили, дини, саясий жана башка ынанымдары, улуттук же социалдык теги, мүлктүк абалы, туулганы же башка жагдай-шарттарына карабастан, дискриминацияга каршы тең жана натыйжалуу коргоону кепилдеши керек. Ар бир адам, ага конституция же мыйзам менен берилген анын негизги укуктары бузулган учурда, компетенттүү улуттук соттор тарабынан укуктарын натыйжалуу калыбына келтирүү укугуна ээ (Адам укуктарынын декларациясынын 2-, 7-, 8-беренелери, Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык пактынын 26-беренеси).

Кайрылуучу тарап соттук отурумда өзүнүн талаптарын колдоп, аларды канааттандырууну суранды.

Жоопкер тараптын өкүлү А.Т. Молдобаев кайрылуучу тараптын жүйөлөрү менен макул болгон жок жана Кыргыз Республикасындагы сот адилеттүүлүгүн өркүндөтүү боюнча кабыл алынган чаралардын алкагында Кыргыз Республикасынын Президентинин 2013-жылдын 8-августундагы №147 Жарлыгы менен жарандык процесстик мыйзамдарды реформалоо максатында Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин жаңы редакциясын иштеп чыгуу боюнча эксперттик жумушчу топ түзүлгөн деп көрсөтүүдө.

Жоопкер тараптын өкүлү мамлекеттик алымды төлөөнүн тартибин өзгөртүүнүн негизги себептеринин бири сотторго негизсиз кайрылуулардын санынын кескин түрдө өсүшү болду деп белгилөөдө. Мындай кайрылуулардан арылуу максатында, мүлктүк талаш-тартыштар жөнүндө иштер боюнча материалдык абалы

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

тууралуу далилдер тапшырылгандан кийин жарды жарандарды мамлекеттик алымды төлөөдөн бошотуу институтун алдын ала кароо менен, мамлекеттик алымды сотко доо (арыз) берүүдө төгүүнү киргизүү сунушталган.

Жоопкер тараптын өкүлү Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 105-, 106-беренелерине шилтеме жасап жатып, мыйзамдарда каралган учурларда ишке катышкан адамдар мамлекеттик алымды төлөөдөн толугу менен же жарым-жартылай бошотулушу мүмкүн, ошондой эле мамлекеттик алымды төлөөнү жылдыруу же созуп төлөө жөнүндө өтүнүч киргизүүгө укуктуу деп көрсөтүүдө. «Мамлекеттик алым жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 6-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацына ылайык сот же судья, категориялары Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен аныкталган жарды жана аз камсыз болгон жарандар – доогерлерди соттук иштер боюнча мамлекеттик алымдарды төлөөдөн толугу менен же жарым-жартылай бошотууга укуктуу. Ушуга байланыштуу, жоопкер тараптын өкүлү арыздануучунун анын соттук коргонууга болгон укуктары чектелүүдө деген жүйөлөрү негизсиз деп эсептейт, анткени мыйзамдардын ченемдери менен мамлекеттик алымды төлөөдөн бошотуу, жылдыруу жана созуп төлөө жөнүндө жоболор каралган. Жоопкер тараптын экинчи өкүлү М.И. Арзиев А.Т. Молдобаевдин жүйөлөрүн колдоду.

Баяндалганга негизденип, жоопкер тараптын өкүлдөрү талашылып жаткан ченемдер Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келбейт деп эсептешет жана өтүнүчтү канааттандыруусуз калтырууну суранышууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү Сатарбек уулу М. соттук актыларды мамлекеттик алымды мамлекеттин кирешесине каратуу бөлүгүндө аткаруу белгилүү бир кыйынчылыктарды алып келчү, бул сотторго негизсиз кайрылуулардын санынын көптүгүнө байланыштуу болуучу деп белгилейт. Ушуга байланыштуу, мамлекеттик алымды төлөөнүн жаңы тартибин киргизүү мындай негизсиз кайрылуулардын санын азайтып, мамлекеттик алымдын республикалык бюджетке келип түшкөн суммаларын кескин түрдө өстүрдү. Муну менен бирге бул тартип жарандардын соттук коргонууга болгон укугун чектебейт, анткени Кыргыз Республикасынын жаңы Жарандык процесстик кодекси адамдарды мамлекеттик алымдарды төлөөдөн толугу менен же жарым-жартылай бошотуу, ошондой эле аны төлөөнү жылдыруу же мүлктүк абалга байланыштуу

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

созуп төлөө институтун карайт. Ошону менен бирге, мамлекеттик алымды төлөө маселеси Кыргыз Республикасынын Өкмөтү бекитүүчү Мамлекеттик алымдын ставкаларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жолу менен жөнгө салынышы мүмкүн. Ушуга байланыштуу, кайрылуучу тараптын өтүнүчү канааттандыруусуз калтырылууга тийиш.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот департаментинин өкүлү Э.А. Мамбетов Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин талашылып жаткан ченемдеринин конституциялуулугу жөнүндө пикирин билдирди, ал эми экинчи өкүл Б.М. Садиров анын пикирин колдоду.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн өкүлү Б.А. Момбеков да талашылып жаткан ченемдердин конституциялуулугу жөнүндө пикирин билдирди жана М.Дж. Барыктабасовдун кызыкчылыгындагы И.Б. Какеевдин өтүнүчүн канааттандыруусуз калтырууну суранды.

Башка жак катары чакырылган А.Р. Салиев мамлекеттик алымды алдын ала төлөө тартиби аны төлөөнүн эң натыйжалуу жана максатка ылайык ыкма болуп саналат жана дүйнө жүзүндөгү процесстик тутумдардын көпчүлүгү дал ушул ыкманы пайдаланышат деп белгиледи.

Мамлекеттик алымды алдын ала төлөө эки функционалдык багытка ээ. Биринчиден, компенсациялык функция – төлөнгөн мамлекеттик алымдын эсебинен мамлекет сот тутуму түрүндөгү мамлекеттик аппаратты каржылоого кеткен өзүнүн чыгымдарынын бир бөлүгүнүн ордун тургузат. Экинчи – алдын алуучулук функция, ал ниети таза эмес доогерлердин сотко негизсиз кайрылууларын алдын алуудан жана милдеттенмелерди өз убагында аткаруудан турат.

Кыргыз Республикасынын сотторунда иштерди кароонун жыйынтыктары боюнча мамлекеттик алымды төлөөнүн укук колдонуучулук тажрыйбасынын анализи өкүнүчтүү тыянактарга алып келди. Мындай тартипте колдонуу сотторду негиздүү да, негизсиз да талаптар менен жүктөп, сотко «акысыз» кайрылуу мүмкүндүгүн жапырт түрдө кыянаттык менен пайдаланууга алып келди. Экинчи чоң көйгөй – бул ар кандай себептер менен аткарылууга мүмкүн болбой калган мамлекеттик алымды өндүрүү жөнүндө соттук актыларды аткаруу. Мамлекеттик алымды алдын ала төлөө, көйгөйлөрдү, анын ичинде жогоруда көрсөтүлгөндөрдү да натыйжалуу түрдө четтетүүгө жол ачат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тараптардын жүйөлөрүн талкуулап, башка жактардын

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

түшүндүрмөлөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, кийинки тыянактарга келди.

1. «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы кайрылууда ченемдик-укуктук актынын конституциялуулугу күмөн саналган бөлүгүнө гана тийиштүү болгон предмет боюнча актыларды чыгарат. Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын бул иш боюнча кароо предмети болуп Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды берүүдө мамлекеттик алымды төлөөнүн милдеттүүлүгүн, ошондой эле берилген арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгүнүн далили болбогон учурда кайтарып берүүнүн бекиткен 102-беренесинин 1-бөлүгү, 135-беренесинин 2-пункту, 138-беренесинин 1-бөлүгүнүн 7-пункту, 249-беренесинин 1-бөлүгүнүн биринчи жана жетинчи абзацтары, 325-беренесинин 5-бөлүгү, 329-беренесинин 1-бөлүгүнүн 4-пункту, 354-беренесинин 5-бөлүгү, 357-беренесинин 1-бөлүгүнүн 5-пункту саналат.

Кыргыз Республикасынын 2017-жылдын 25-январындагы Жарандык процесстик кодекси мыйзамдарда белгиленген тартипке ылайык кабыл алынган, «Эркин Тоо» гезитинде 2017-жылдын 2-февралында № 12-13 (2737-2738) сандарында жарыяланган, Кыргыз Республикасынын Ченемдик-укуктук актыларынын мамлекеттик реестрине киргизилген жана колдонуудагы акт болуп саналат.

2. Кыргыз Республикасында ар кимге анын Конституцияда, мыйзамдарда, Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган эл аралык келишимдерде, эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптери жана ченемдеринде каралган укуктары менен эркиндиктерин соттук коргоого кепилдиктер берилет; Конституция менен орнотулган соттук коргонуу укугу жана жогору турган сот тарабынан ишти кайра каратуу укугу эч кандай чектелүүгө тийиш эмес (Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 3-, 8-пункттары, 40-беренеси).

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы өзүнүн чечимдеринде бир нече жолу соттук коргонуу

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

укугу мыйзамдар менен бекитилген уюштуруучулук-укуктук жана процесстик формалар аркылуу укуктарды натыйжалуу калыбына келтирүү кепилдиктерин болжойт, алар конкреттүү иш кайсы сотто жана кандай процедура боюнча каралууга тийиш экендигин жана соттук коргонуу укугу бардык башка укуктар менен эркиндиктердин маанилүү конституциялык кепилдиги болуп, аны алдын ала аныктайт, анын камсыздальшы бийликти бөлүштүрүү тутумунда сот бийлигинин өзгөчө орду, жеке анын гана сот адилеттигин жүзөгө ашыруу компетенциясы менен шартталган деп көрсөткөн. Кыргыз Республикасы укуктук мамлекет катары, иштер кайсы сотто жана кандай тартипте каралышы керектигин аныктай турган мыйзам менен бекитилген критерийлердин негизинде, адилеттүүлүктүн талаптарына жооп берген сот адилеттиги аркылуу адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин натыйжалуу коргоону камсыз кылууга милдеттүү, бул сотко жана сот процессинин башка катышуучуларына алар менен ишке ашырылуучу аракеттердин адилеттигине жана мыйзамдуулугуна ишеним артууга мүмкүндүк берет (Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2013-жылдын 22-ноябрындагы жана 2015-жылдын 9-декабрындагы чечимдери).

Соттук коргонуу укугун жүзөгө ашыруунун маанилүү курамдык түзүүчүсү болуп соттук коргонууга жетишүү саналат, ал өз кезегинде мамлекет тарабынан бузулган укуктардын ордун адилеттүү түрдө калыбына келтирүүнү эч кандай чектөөсүз алууга жол берген уюштуруучулук жана процесстик мүнөздөгү шарттарды түзүүнү болжойт. Мындай шарттар катары соттордун калка аймактык жакындыгы, соттордун уюштуруучулук инфраструктурасы, иштерди кароонун орундуу мөөнөттөрү, соттук актыларга эркин даттануу мүмкүндүгү ж.б. болот. Алардын ичинде жарды адамды соттук чыгымдардан такыр бошотууну кошкондо, орундуу соттук чыгымдар да каралат.

Мамлекет тарабынан орундуу соттук чыгымдарды камсыздоо ар кимге соттук коргонууга кайрылуу мүмкүнчүлүгүн берүү менен соттордун натыйжалуу ишин камсыздоонун ортосунда балансты түзүү зарылдыгын да эске алуу керек. Ошол эле учурда ниети таза эмес адамдардын сотко негизсиз талаптарды тоскоолдуксуз берүүсүн болтурбоо жана укукту башка кара санатайлык менен пайдаланууну алдын алуу маанилүү. Калктын чыныгы тиричилиги начарлап жаткан кырдаалда өзгөчө мааниге ээ болгон

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

соттук чыгымдар институту негизинен бул маселелерди чечүүгө милдеттендирилген.

Бул контекстте калган элементтерден тышкары орундуу соттук чыгымдарды да өзүнө камтыган соттук коргоонун жеткиликтүүлүгү ар кимдин соттук коргонуу укугун жүзөгө ашырылуусун кепилдеген мыйзамдар тарабынан орнотулган соттук тутумдун уюштурулушунун жана иштөөсүнүн уюштуруучулук жана процесстик принциптеринин бири болуп саналат.

3. Соттук чыгымдар деп сотто иш боюнча өндүрүштү жүргүзүүгө байланыштуу ишке катышкан адамдар тарабынан төлөнүүчү мыйзам менен белгиленген акча каражаттары саналат.

Эгерде мыйзамда сот адилеттигинин бекер жүзөгө ашырылуу учуру белгиленбесе, ишти сотто кароого байланыштуу чыгымдарды тараптар өздөрү төлөшөт. Мыйзамда каралган учурларда, ошондой эле соттук териштирүүгө катышкан жактар аны жүргүзүүгө жетиштүү каражатынын жок экендигин сотко далилдеген ар кандай учурда сот адилеттиги жүзөгө бекер ашырылат деп аныктаган конституциялык ченемден келип чыгат (Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 103-беренеси). Аталган конституциялык орнотмодон бардык эле учурларда сот адилеттиги бекер жүзөгө ашырыла бербей турганы келип чыгат. Сотко соттук коргонуу үчүн кайрылган жактардын соттук чыгымдары сот тутумунун тиешелүү ишин камсыздоого багытталган мамлекеттик чыгымдарды жарым-жартылай калыбына келтирүү милдетин аткарат.

Соттук чыгымдар мамлекеттик алымдан жана ишти сотто кароого байланыштуу коромжулардан турат (Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 101-беренеси).

Мамлекеттик алым деп «Мамлекеттик алым жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 1-беренесине ылайык тиешелүү мамлекеттик органдар - соттор, мамлекеттик нотариустар жана башка атайын ыйгарым укуктуу органдар, ошондой эле жеке нотариустар тийиштүү бир иштерди аткарууда жана юридикалык мааниси бар документтерди берүүдө алар тарабынан өндүрүлүүчү акча жыйымы таанылат. Каралып жаткан контекстте мамлекеттик алым ишке катышкан адамдардын арызы үчүн эмес, аны кароо боюнча соттун аракеттери үчүн алынууда.

Мамлекеттик алым алуу компенсациялык жана алдын алуучулук максаттарды көздөйт. Эгер компенсациялык максат соттун тиричилигине бөлүнгөн каражаттардын ордун тургузуусун

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

камсыздаса, алдын алуучулук болсо, өз кезегинде сотко негизгисиз кайрылуулардын алдын алат жана адамдарды ыйгарым укуктуу жактардын алдында өзүнүн милдеттенмелерин ыктыярдуу аткарууга үндөйт.

Ошол эле учурда, жарандык сот өндүрүшүнүн алкагында мамлекеттик алым сот адилеттүүлүгүнүн жеткиликтүүлүк принцибин бузбаш үчүн ченемсиз жана акылга сыйбаган болушу мүмкүн эмес.

4. Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин талашылып жаткан ченемдик жоболору сотто жарандык ишти козгоо үчүн зарыл шарт катары мамлекеттик алымды сотко кайрылууда төлөө жөнүндө талапты бекитет. Ошону менен бирге, кызыкдар адамдын, анын мүлктүк абалына байланыштуу мындай милдеттенмени аткаруу мүмкүндүгүнүн жоктугу анын соттук коргонуу укугун жүзөгө ашыруусуна тоскоолдук болбош керек, анткени ушул жагдай эске алынбаганда, адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин соттук коргоону кепилдеген Конституциянын жоболоруна карама-каршы келмек.

Ушуга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодекси (105-берене) мамлекеттик алым жөнүндө мыйзамдар менен тике байланышта болуп, мамлекеттик алымды төлөөдөн толугу менен же жарым-жартылай бошотуу, ошондой эле жылдыруу жана созуу боюнча мүмкүндүк жарандык процесстик укуктук мамилелердин айрым субъектилерине берилген учурларды белгилейт.

Адам мамлекеттик алымды төлөөдөн мыйзамдын тике көрсөтмөсү менен гана бошотулбастан, мыйзамдарда каралган учурларда соттун аныктамасы боюнча да бошотулушу мүмкүн. Ошентип, «Мамлекеттик алым жөнүндө» Мыйзамдын 6-беренесинин 1-бөлүгүнүн 33-пунктунун экинчи абзацына ылайык сот же судья категориялары Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан аныкталуучу жакыр жана аз камсыз болгон жарандарды - доогерлерди сот иштери боюнча мамлекеттик алымды төлөөдөн толук же жарым-жартылай бошотууга укуктуу.

Сот арыздануучулардын мүлктүк абалына карай мамлекеттик алымды төлөөнү жылдыруу жана созуу боюнча жеңилдиктерди бир жылдык мөөнөткө чейин берүүгө укуктуу. Мыйзамдарда белгиленген учурларда мамлекеттик алым жарым-жартылай же толугу менен кайтарылып берилиши мүмкүн. Соттор мамлекеттик

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

алымды толугу менен же жарым-жартылай кайтарып берүү үчүн негиз болгон жагдайларды соттук актыларда көрсөтүшөт.

Мамлекеттик алымды төлөөдөн толугу менен же жарым-жартылай бошотууну, аны жылдырууну жана созууну, ошондой эле аны кайтарып берүүнү караган процесстик ченемдердин болушу сотко реалдуу жетишүүнү камсыздоо үчүн анын тийиштүү укуктук камсыздоону болжойт.

Ортосунда логикалык өз ара байланышы жок бул процесстик ченемдердин болушунун өзү эле, адамдарды аз камсыз болгон категорияларга таандыгын аныктоодогу укуктук аныктыктын, соттук тутумга ишенимди арттырууга көмөк болгон жеңилдиктерди берүүнүн сыпатталган укуктук процедураларынын жоктугу сот адилеттүүлүгүнүн, ошону менен бирге ар кимдин соттук коргонууга укугунун жетиштүүлүгүн камсыздай албайт.

Адамдын мамлекеттик алымды төлөө жөндөмдүүлүгүнүн маанилүү фактору болуп анын өлчөмү эсептелет. Мамлекеттик алым жөнүндө мыйзамдарга ылайык мамлекеттик алымдын ставкалары Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин макулдугу менен Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан белгиленет («Мамлекеттик алым жөнүндө» Мыйзамдын 4-беренеси).

Мамлекеттик алымдын ставкалары орундуу болушу керек жана аларды төлөө сот адилеттигине жетишүү үчүн реалдуу тоскоолдук болуп, адамга түйшүк болбошу керек.

Демек, өзүнүн бузулган укуктарын коргоо үчүн сотко кайрылган адамдын кызыкчылыктары менен сот адилеттүүлүгүнүн кызыкчылыктарынын ортосунда тиешелүү балансты аныктоо мыйзам чыгаруучу үчүн мамлекеттик алымдын ставкаларынын орундуу ченемин жана аны төлөө боюнча жеңилдиктерди берүүнүн так тартибин аныктоодо зарыл шарт болуп саналат.

Жарандык иштер боюнча сотко кайрылууда мамлекеттик алымды төлөө боюнча талаптарды белгилөө маселеси мыйзам чыгаруучунун дискрециясы болуп саналат, ал жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык ченемдерден келип чыгат жана сот адилеттүүлүгүнө жетишүү укугун бузуу болуп саналбайт, натыйжада, адамдын соттук коргонуу укугун жана ишти жогору турган сотто кайра каратуу укугун чектебейт.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнүн 1-пунктун, 8-жана 9-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун

2018-жылдын
24-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 01-Р

Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 46-, 47-, 48-, 51- жана 52-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Ч Е Ч Т И:

1. Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 102-беренесинин 1-бөлүгүнүн, 135-беренесинин 2-пункту, 138-беренесинин 1-бөлүгүнүн 7-пункту, 249-беренесинин 1-бөлүгүнүн биринчи жана жетинчи абзацтары, 325-беренесинин 5-бөлүгү, 329-беренесинин 1-бөлүгү 4-пункту, 354-беренесинин 5-бөлүгү, 357-беренесинин 1-бөлүгүнүн 5-пункту арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды берүүдө мамлекеттик алымды төлөөнүн милдеттүүлүгү, ошондой эле берилген арыздарды, апелляциялык жана кассациялык даттанууларды мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгүнүн далили болбогон учурда кайтарып берүү бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 3-, 8-пункттарына, 40-беренесинин 1-бөлүгүнө карама-каршы келбейт деп таанылсын.

2. Чечим акыркы жана даттанууга жатпайт, жарыяланган учурдан тартып күчүнө кирет.

3. Чечим бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, кызмат адамдары, коомдук бирикмелер, юридикалык жана жеке жактар үчүн милдеттүү жана республиканын бүткүл аймагында аткарылууга тийиш.

4. Ушул чечим мамлекеттик бийликтин расмий басылмаларында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын расмий сайтында жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Жарчысында» жарыялансын.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

№ 02-Р

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АТЫНАН КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын (Омбудсменинин) кайрылуусуна байланыштуу «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1–4-пункттарынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча

Ч Е Ч И М И

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун;

кайрылуучу тарап – Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын (Омбудсменинин) ишеним кат боюнча өкүлү Урмат Сагыналиевич Аралбаевдин;

жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишеним кат боюнча өкүлдөрү Бейшенбек кызы Камиланын, Орозобек уулу Максаттын жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ишеним кат боюнча өкүлү Равшан Бахтиярович Абдуллаевдин;

башка жактар – Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Нурбек Айтыевич Касымбековдун, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын ишеним кат боюнча өкүлү Азизбек Шарипович Шукурбековдун, Кыргыз Республикасынын Адвокатурасынын ишеним кат боюнча өкүлдөрү Женишбек Нуретович Арзыматовдун жана Гульзат Сатывалдиевна Жумазаеванын катышуусунда,

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 1- жана 6-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-, 18-, 19-, 37- жана 42-беренелерин жетекчиликке алып, «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1–4-пункттарынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө ишти ачык соттук отурумда карап чыкты.

Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын (Омбудсменинин) сунуштамасы бул ишти кароого себеп болду.

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

«Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1-4-пункттарынын Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу бул ишти кароого негиз болду.

Ишти соттук отурумга даярдаган судья-баяндамачы Э.Ж. Осконбаевдин маалыматын угуп жана келтирилген материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2017-жылдын 25-августунда Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын (Омбудсменин) «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1-4-пункттарын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 3-бөлүгүнө карамакаршы келет деп таануу жөнүндө сунуштамасы келип түшкөн.

Кайрылуучу тарап өзүнүн өтүнүчүндө «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгү укук коргоо органдарынын тергөө бөлүмдөрүндө, судья катары, Президенттин, Жогорку Кеңештин, Өкмөттүн Аппараттарынын бөлүмдөрүндө жогорку юридикалык билимдин болушун талап кылган кызмат орундарында, Жогорку Кеңештин жогорку юридикалык билими бар депутаты катары беш жылдык иш стажысы бар адамдарды адвокаттык иш жүргүзүү укугуна лицензия алуу үчүн зарыл болгон квалификациялык сынактан өтүүдөн бошотууну караштырат деп белгилейт.

Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысы (Омбудсмени) жогоруда аталган адамдарды квалификациялык сынактан өтүүдөн бошотуу объективдүү негиздемеге ээ эмес деп эсептейт. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык, адвокаттык лицензия жазык сот өндүрүшү алкагында процесстин катышуучуларынын кызыкчылыгын көздөө үчүн зарыл, сот өндүрүшүнүн башка түрлөрүндө тиешелүү түрдө таризделген ишеним каттын болушу жетиштүү. Ушуга байланыштуу кайрылуучу тарап, мыйзам чыгаруучу судья жана укук коргоо органдарынын тергөө бөлүмдөрүнүн

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

кызматкерлери катары беш жылдык стажы бар адамдарды, алардын жазык процессинде адам укуктарын коргоо жаатындагы беш жыл ичинде практикалык иш үстүндө алган билимдерин жана көндүмдөрүн эсепке алуу менен квалификациялык сынактан өтүүдөн бошотууну караган деп болжойт. Андай болгон болсо, «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 3-, 4-пункттарында көрсөтүлгөн адамдар квалификациялык сынактан өтүүдөн эмненин негизинде бошотулуп жатканын аныктоо мүмкүн эмес, себеп дегенде адамдардын бул категориясы өз кызматтык милдеттерине ылайык жазык сот өндүрүшү жаатында тиешелүү тажрыйбага ээ болушу мүмкүн эмес.

Ошол эле учурда кайрылуучу тарап судья же тергөөчү катары беш жылдык стажы бар адамдар, эгер алар жазык процессинде адам укуктарын коргоо жаатында жеткиликтүү көлөмдөгү билимдерге жана көндүмдөргө ээ болушса, анда жалпы белгиленген тартипте квалификациялык сынактан өтүү жолу менен өзүлөрүнүн билимдерин жана көндүмдөрүн кыйынчылыксыз ырастай алышмак деп белгилейт. Ошону менен бардык эле судьялардын жазык сот өндүрүшүнө аралаштырылбаганына көңүл бурат.

Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысы (Омбудсмени) талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясы менен каралган мыйзам жана сот алдында баары бирдей деген жобону бузат жана кызматтык абалдын белгиси боюнча кодулоого мүмкүндүк берет деп эсептейт. Мыйзам жана сот алдында баары бирдей деген конституциялык принцип укуктук мамлекеттин пайдубал башаттарынын бири болуп саналат жана биринчи кезекте жыныстын, расанын, тилдин, майыптуулуктун, этноско таандыктыгынын, туткан диндин, курагынын, саясий же башка ынанымдарынын, билиминин, тегинин, мүлктүк же башка абалынын белгилерине, ошондой эле адамдын жана жарандын анын коомдук жана жеке турмушунун ар кайсы жаатында укуктук мүмкүндүктөрүнүн тендигинин бузулушуна алып келүүчү башка жагдайларына негизделген кандайдыр бир айырмалоону, жокко чыгарууну же артыкчылык берүүнү мыйзамда белгиленишине жол бербөөнү болжогон кодулоого каршы мүнөздөгү талап катары түшүнүлүшү керек.

Анын пикири боюнча жалпы эрежелерден чыгып, белгилүү бир өзгөчөлүктөрдү жана жеңилдиктерди орнотууда, квалификациялык сынакты берүүдөн бошотуу укугун кошкондо, мыйзам чыгаруучу

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

өлчөмдөштүк жана шайкештик конституциялык принциптерине байланган жана жеңилдиктерди жарандардын айрым категорияларына конституция тааныган максаттарда гана бере алышы мүмкүн.

Андан тышкары, Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын (Омбудсменин) пикири боюнча, «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1–4-пункттарында көрсөтүлгөн ченемдердин мазмуну жеткиликтүү социалдык негиздемелери болбостон, аларда көрсөтүлгөн субъекттер үчүн өзгөчө мүмкүндүктөрдү жаратууда, ал өз кезегинде көрсөтүлгөн Мыйзамдын 19-беренесинин 3-бөлүгүнүн 2–8-пункттарында белгиленген башка адамдарды жогоруда аталгандарга карата негизсиз тең эмес абалга коюуда. Жарандардын теңдик принциби акыйкаттык жана гуманизм принциптери менен диалектикалык байланышта колдонулушу керек деп эсептейт Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысы (Омбудсмени).

Ошондой эле, ал Адам укуктарынын жалпы декларациясынын 7-беренесине, Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пактынын 26-беренесине ылайык, бардык адамдар эч кандай кодулоосуз мыйзамдын тең коргоосуна укуктуу деп белгилейт. Бул жакта кандайдыр бир мүнөздөгү кодулоо мыйзам менен тыюулуусу керек, мыйзам бардык адамдарга кайсы бир белгиси болбосун кодулоого каршы тең жана натыйжалуу коргоону кепилдеш керек.

Баяндалганга негизденип, Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысы (Омбудсмени) талашылып жаткан ченемдерди Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 9-октябрындагы аныктамасы менен бул кайрылуу өндүрүшкө кабыл алынган.

Соттук отурумда кайрылуучу тарап өзүнүн талаптарын колдоду жана аларды канааттандырууну суранды.

Жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин кызыкчылыгын көздөгөн Бейшенбек кызы Камила кайрылуучу тараптын жүйөлөрү менен макул болгон жок жана «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талашылып жаткан ченемдери Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келбейт деп эсептейт.

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

Анын пикири боюнча талашылып жаткан ченем мыйзам чыгаруучу тарабынан анда көрсөтүлгөн адамдардын категориясы юридикалык кесип боюнча беш жылдык стажы болуп туруп адвокаттык ишти толук кандуу жүзөгө ашыра алаарын эсепке алуу менен киргизилген.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү тергөө бөлүмдөрүнүн кызматкерлери жана судьялар өзүнүн кызмат орундарында иштеген беш жыл ичинде ченемдик-укуктук актылары менен иштөө жана алардын укуктук колдонуу көндүмдөрүн толук кандуу өздөштүрүшүп калышат деп белгилейт. Өз кезегинде, Кыргыз Республикасынын Президентинин, Жогорку Кеңешинин, Өкмөтүнүн аппараттарында жогорку юридикалык билимдин болушун талап кылган кызмат орундарында иштеген кызматкерлер негизинен ченемдик-укуктук актылар долбоорлоруна анализ, экспертиза жасашат жана аларды иштеп чыгышат, бул кандайдыр бир даражада кабыл алынган мыйзамдар менен иштөөдөн артык болуп саналат. Мындай сапаттар жогорку юридикалык билимдүү Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарынын ишмерлигине да таандык.

Ушуга байланыштуу Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү талашылып жаткан ченемдик жобо Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн үчүнчү абзацына ылайык, жогорку профессионализмди талап кылган кызмат орундарында беш жылдык стажы бар адамдар үчүн атайын чара болуп саналат жана кодулоочу катары каралышы мүмкүн эмес.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин башка өкүлү Орозобек уулу Мирлан Бейшенбек кызы Камиланын көз карашын колдоду.

Жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кызыкчылыгын көздөгөн Р.Б. Абдуллаев да кайрылуучу тараптын жүйөлөрү менен макул болгон жок жана адвокаттык иш деп профессионалдык негизде көрсөтүлүүчү квалификациялуу юридикалык жардам таанылганын көрсөтүүдө. Ушуга байланыштуу «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүндө көрсөтүлгөн кызмат орундардагы беш жылдык юридикалык стаж бул субъекттерге адвокаттык ишти толук кандуу аткарууга жол берет.

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн өкүлү мыйзам жана сот алдында баары тең принциби сот адилеттигине – жазык жана жарандык сот өндүрүшүнө, соттук процесстин бардык стадияларында иштеп, толук жайылтылат деп белгилейт. Иш жүзүндө бул мыйзам жана сот алдында турган бардык адамдарды бирдей процесстик укуктар менен милдеттерге тең бөлөөнү билдирет. Р.Б. Абдуллаев болжогондой Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесин Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын сунуштамасында баяндалган жүйөлөр сыяктуу кылып эркин түшүндүрүү кийин жарандардын, анын ичинде Ата Мекендик согуштун ардагерлеринин бардык жеңилдиктеринин, ошондой эле депутаттарды, судьяларды жана айрым кызмат адамдарын жазык жоопкерчилигине тартуунун өзгөчө тартибин караган жоболордун жокко чыгарылышына алып келиши мүмкүн.

Жогоруда баяндалганды эске алып, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн өкүлү Кыргыз Республикасынын Омбудсменинин «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин жоболоруна карама-каршы келүүчү айрым адамдардын артыкчылыгы катары түшүнүүсүн негизсиз жана логикага жатпайт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Н.А. Касымбеков талашылып жаткан ченемдер квалификациялык сынактан өтүүдөн тышкары бардык талап кылынган документтер болсо, тиешелүү адамдарга карата атайын чаралар болуп саналат деп эсептейт. Анын пикири боюнча мындай укуктук жобо Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн үчүнчү абзацына толугу менен ылайык келет, ага ылайык эл аралык милдеттенмелерге ылайык ар кайсы социалдык топтор үчүн бирдей мүмкүнчүлүктөрдү камсыздоого багытталып, мыйзамда белгиленген атайын чаралар кодулоо деп эсептелбейт.

Н.А. Касымбеков белгилегендей, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 30-октябрындагы № 711 токтому менен бекитилген адвокаттык ишти жүргүзүү укугуна лицензия алууга талапкер адамдар үчүн квалификациялык экзаменди өткөрүү тартибине ылайык, квалификациялык сынак компьютердик тест

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

формасында өткөрүлөт. Ошентип, квалификациялык сынактын жардамы менен талапкерлердин адвокаттык лицензияны алуу үчүн билими гана текшерилет, Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын (Омбудсменинин) сунуштамасында эскерилгендей, ал адамдардын көндүмдөрү жана ролу эске алынбайт.

Н.А. Касымбеков мыйзам чыгаруучу беш жылдык стажы бар жана белгилүү бир мамлекеттик органдарда тийиштүү кызмат орундарында иштеп келүү шартын эске алуу менен адамдардын айрым категориялары үчүн артыкчылыктарды орноткон деп эсептейт. Демек, мындай жагдайларда талашылып жаткан ченемдер адамдардын башка категорияларын кодулоочу ченемдер катары каралышы мүмкүн эмес.

Кыргыз Республикасынын Президентинин туруктуу өкүлү Кыргыз Республикасынын мыйзамдары адамдарга категорияларына жана топторуна жараша ар кандай артыкчылыктарды дайыма берип келүүдө деп белгилеп, башка мамлекеттердин мыйзамдарынан бир катар мисалдарды келтирүүдө.

Н.А. Касымбеков баяндалганга байланыштуу, «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1-4-пункттары Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 3-бөлүгүнө карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын өкүлү А.Ш. Шукурбеков кайрылуучу тараптын жүйөлөрү менен макул болгон жок жана Кыргыз Республикасынын Конституциясында бекитилген мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей болуусу жөнүндө жобо бардык жарандардын мыйзам алдында бирдей жоопкерчилигин камсыздоону болжойт деп көрсөтүүдө. Талашылып жаткан ченем адистиги боюнча беш жылдык стажы бар юристтерге лицензия алууда жеңилдик берет, ал эми бир жылдык стажы бар адамдарды квалификациялык сынактан өтүүнү милдеттендирет.

А.Ш. Шукурбеков «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренеси жогорку юридикалык билимдүү бардык адамдарга эч кандай чектөөсүз лицензия алууга укук берет. Талашылып жаткан ченемдик жобо Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келиши мүмкүн эмес, анткени ар кандай социалдык топтор үчүн бирдей мүмкүндүктөрдү

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

камсыздоого багытталган атайын чараларды камтыйт, алар Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн үчүнчү абзацына ылайык кодулоочу деп саналышы мүмкүн эмес.

Кыргыз Республикасынын Адвокатурасынын өкүлү Ж.Н. Арзыматов Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын (Омбудсменинин) талабын колдоду жана адвокаттык иш жүргүзүүгө лицензия алуу укугуна талапкерлердин жалпы санынан көрсөтүлгөн категориядагы жарандарды бөлүп чыгаруу жана аларга конституциялык-маанилүү максаттарды көздөбөстөн туруп, артыкчылыктарды берүү негизсиз болуп калат деп эсептейт.

Анын пикири боюнча адвокатура деген укуктук мамлекеттин пайдубал институттарынын бири болуп саналат, ал эми адвокат – бул Конституцияда кепилденген адамдын жана жарандардын укуктарынын жүзөгө ашырылуусун камсыздоого чакырылган адам. Адвокатуранын туура уюштурулушу жана адвокаттык ишке киришүү принциптерине бирдиктүү мамиле сапаттуу юридикалык жардам көрсөтүүнүн кепилдиги болуп саналат, башкача айтканда, квалификациялык сынактан өтпөстөн туруп, адвокаттык лицензияны алуу укугу башка талапкерлер үчүн акыйкатсыз шарттарды жараткан.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тараптардын жүйөлөрүн талкуулап, башка жактардын түшүндүрмөлөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, кийинки тыянактарга келди.

1. «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы кайрылууда ченемдик-укуктук актынын конституциялуулугу күмөн саналган бөлүгүнө гана тийиштүү болгон предмет боюнча актыларды чыгарат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын бул иш боюнча кароо предмети болуп төмөнкүдөй мазмундагы «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1–4-пункттары саналат:

«19-берене. Адвокаттык иш жүргүзүү укугуна лицензия алуу

4. Беш жылдык иш стажысы бар төмөнкү адамдарга квалификациялык сынак бердирибестен лицензия берилет:

1) укук коргоо органдарынын тергөө бөлүмдөрүндө;

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

2) судья катары;

3) Президенттин, Жогорку Кеңештин, Өкмөттүн Аппараттарынын бөлүмдөрүндө жогорку юридикалык билимдин болушун талап кылган кызмат орундарында;

4) Жогорку Кеңештин жогорку юридикалык билими бар депутаты катары».

«Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2014-жылдын 14-июлундагы № 135 Мыйзамы мыйзамдарда белгиленген тартипке ылайык кабыл алынган, «Эркин Тоо» гезитинде 2014-жылдын 22-июлунда № 57 санда жарыяланган, Кыргыз Республикасынын Ченемдик-укуктук актыларынын мамлекеттик реестрине киргизилген жана колдонуудагы акт болуп саналат.

2. Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык өлкөдөгү коомдук турмуш эч кимдин жынысы, расасы, тили, майыптуулугу, этноско таандыктыгы, туткан дини, курагы, саясий же башка ынанымдары, билими, теги, мүлктүк же башка абалы, ошондой эле башка жагдайлары боюнча кодулабоо принцибине негизделет (16-берененин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацы).

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2016-жылдын 16-ноябрындагы чечиминде чагылдырылган көз карашына ылайык кодулабоо конституциялык принциби деп инсандын табиятына же социалдык өзгөчөлүгүнө карай укуктарын, эркиндиктери менен мыйзамдуу кызыкчылыктарын чектөөгө же кемсинтүүгө конституциялык тыюу салууну түшүнүү керек. Мында, укук субъектилеринин укуктары менен милдеттеринде айырмачылыктарга алып келген укуктук жөнгө салууну ар бир дифференциациялоо Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнүн талаптарына ылайык ишке ашырылуусу керек, ага ылайык эгерде алар чындап объективдүү, негиздүү жана конституциялык маанилүү максаттарды көздөгөн болсо, чектөөлөргө жол берилет, ал эми бул максаттарга жетишүү үчүн киргизилип жаткан чектөөлөр аларга өлчөмдөш болушу керек.

Кыргыз Республикасынын Конституциясы бардыгынын мыйзам жана сот алдында тендик принцибин да бекемдейт (16-беренесинин 3-бөлүгү).

Мыйзам жана сот алдында баары бирдей деген конституциялык принциптин өзү эч ким жынысы, расасы, тили, майыптуулугу, этноско таандыктыгы, туткан дини, курагы, саясий же башка

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

ынанымдары, билими, теги, мүлктүк же башка абалы, ошондой эле адамдын жана жарандын коомдук жана жеке турмуштун ар кандай жаатында укуктук мүмкүнчүлүктөрдүн теңдигин бузууга алып келүүчү башка жагдайлары боюнча кандайдыр бир айырмачылыкты жокко чыгарууну же артыкчылык берүүнү мыйзам болжобойт деген талапты туюндурат. Укук субъекттери тең укуктуу шарттарда тең укуктуу абалда болушу керек. Теңчилик принцибин сактоо башка нерселерден тышкары объективдүү жана аң-сезимдүү актанууга ээ болбогон бир эле категорияга кирген адамдардын укуктарына ушундай айырмачылыктарды киргизүүгө тыюу салууну түшүндүрөт. Буга ылайык мыйзам чыгаруучу аткарылган иш милдеттери, корголуп жаткан кызыкчылыгы укуктуу жана өлчөмдөш жалпы маанидеги конституциялык максаттарга ылайык келген башка кырдаалдарга карата белгилүү субъекттер үчүн жалпы тартиптин ичинен айрым жоболорду алып салууга жана кандайдыр бир жеңилдиктерди киргизүүгө укуктуу. Мындай укуктук көз караш Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2015-жылдын 8-апрелиндеги жана 2017-жылдын 22-февралындагы чечимдеринде чагылдырылган.

3. Кыргыз Республикасынын Конституциясы адамдын укуктары жана эркиндиктерин жогорку баалуулуктарга кирет деп жар салат. Алар тике колдонулат, бардык мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ишмердигинин мааниси менен мазмунун аныктайт (16-берене). Адамдын укуктарын жана эркиндиктерин калыс сотту камсыздоо аркылуу таануу, кайтаруу жана коргоо маселелери мамлекетке жүктөлгөн.

Конституция Кыргыз Республикасын демократиялык жана унитардык мамлекет деп жарыялап, өзүнүн көп сандаган жоболорунда ар ким соттук коргонууга укуктуу, көз карандысыз, калыс, компетенттүү жана натыйжалуу сот адилеттигине укуктуу, ар ким юридикалык квалификациялуу жардам алууга укуктуу деп, ал эми мыйзамда көрсөтүлгөн учурларда юридикалык жардам мамлекеттин эсебинен берилишин белгилейт (40-берене).

Баш мыйзам ар кимге, анын укуктарынын ордун толугу менен калыбына келтирүү мындай зарылдык пайда болгон учурда, юридикалык квалификациялуу жардам берүү мүмкүндүгүн мамлекеттен талап кылат. Бул жагдай-шарт адвокаттын квалификациясынын деңгээлине, анын жүрүм-турумуна жана сот адилеттигинин максаттарына жетишүүдө тике катышкан субъект

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

катары өзүнө алган милдеттенмелерди ак ниеттик менен аткаруусуна коюлган жогорулатылган талаптарды түшүндүрөт. Ушуну менен укуктук жардам көрсөтүүгө даярдыгы жок же профессионалдык талаптарга жооп бербеген адамдардын келүүсүн жокко чыгарган механизмдерди мыйзам чыгаруу деңгээлинде бекитүү зарылдыгы менен туюндурулууда.

Адвокаттык иш жарандардын жеке-укуктук кызыкчылыктарынын жана мамлекеттин коомдук-укуктук кызыкчылыктарынын кесилишкен өзгөчө чөйрөсү болуп саналат. Демек, тиешелүү юридикалык процедуралардын орнотулуусу, квалификациялуу юридикалык жардамдын деңгээлин орнотуу үчүн мазмундуу стандарттарды аныктоо маселелери, ошондой эле адвокаттык кесип чөйрөсүнө кирүү критерийлерин жана шарттарын аныктоо маселелери мамлекет тарабынан өзгөчө көңүл буруусуз калышы мүмкүн эмес. Мындан көрсөтүлүүчү укуктун сапаты гана эмес, мамлекеттин натыйжалуу сот адилеттигин камсыздоодо аракеттеринин ийгилиги да көз каранды болот.

Сот адилеттиги эң жогорку даражадагы социалдык баркка ээ жана анын механизмде, сот өндүрүшүнүн атаандаштык жана тараптардын тең укуктуулук шарттарын эске алуу менен адвокаттарга маанилүү орун бөлүнгөн.

Адвокат күчүндөгү мыйзамдарга ылайык адвокаттык иш жүргүзүүгө укуктуу, мыйзамдарда белгиленген тартипте лицензияга алган жана Адвокатура – кесиптик жамаатынын мүчөсү болгон Кыргыз Республикасынын жараны саналат.

Адвокаттык иш болуп жеке жана юридикалык жактарга, мамлекеттик органдарга, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына жана корголуучуга алардын укуктарын, эркиндиктерин жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын, ошондой эле сот адилеттүүлүгүнө жетүүсүн коргоо жана камсыз кылуу максатында мыйзамда белгиленген тартипте адвокаттык иш жүргүзүү укугуна лицензия алган адамдар тарабынан кесиптик негизде көрсөтүлө турган квалификациялуу юридикалык жардам саналат.

Адвокаттын кесиптик иши компетенттүүлүк, адилеттүүлүк, ак ниеттүүлүк жана жашыруун сырды сактоо принциптеринде курулушу тийиш. Бул укуктук көз караштар Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2015-жылдын 11-мартындагы чечиминде чагылдырылган.

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

4. Мамлекет сот адилеттигинин натыйжалуу тутумун куруу жана квалификациялуу юридикалык жардам каражаттарынын жалпыга жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу боюнча конституциялык маанилүү милдеттерин аткарууда юридикалык жардам көрсөтүү милдети жүктөлү турган адамдарды тандоонун атайын тутумусуз тура албайт.

Мамлекет квалификациялуу юридикалык жардам көрсөтүүнүн коомдук маанилүүлүгүн эсепке алып, адвокаттарга белгилүү бир кесиптик жана башка талаптарды белгилөөгө, ошондой эле кайсы бир адамдардын профессионалдык адвокаттык ишке киришүүсүнүн зарыл шарттарын аныктоого милдеттүү, анткени алардын көрсөткөн юридикалык жардамынын сапатынан адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин коргоонун натыйжалуулугу көз каранды болот.

Ушуга байланыштуу, адвокаттык иштин лицензияланууга тийиш болгон иштин түрлөрүнө, ал эми мыйзамдарда тендик конституциялык принцибинин логикалык уландысы катары лицензия берүүнүн бирдей негиздери жана шарттары принцибин лицензиялоонун негизги прициптерине таандыгы акталат («Кыргыз Республикасындагы лицензиялык-уруксат берүү тутуму жөнүндө» Мыйзамдын 5-беренесинин 2-бөлүгүнүн 2-пункту, 15-беренесинин 37-пункту).

Өзүнүн кызматтарынын өзгөчөлүктөрүнөн улам, адвокат мыйзам менен конституциялык маанилүү функциясы жүктөлгөн өзгөчө субъект болуп саналат. Анын үстүнө, юридикалык жардам көрсөтүүнүн өзү дагы, анын сапаты дагы адвокаттын укугу эмес, анын милдети болуп калат.

«Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Мыйзамдын 19-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык, адвокаттык иш жүргүзүү укугуна лицензия алууга жогорку юридикалык билими жана юридикалык кесиби боюнча бир жылдан кем эмес иш стажы бар, квалификациялык сынактан өткөн Кыргыз Республикасынын жараны укуктуу.

«Квалификациялык сынак» деген түшүнүк талапкердин билимин квалификациялык минимумга ылайык баалоо процедурасын түшүндүрөт. Квалификациялык сынак талапкердин чыныгы теориялык жана практикалык билимдерин аныктоого жана анын адвокаттык ишти жүргүзүү үчүн профессионалдык жарамдуулугун объективдүү баалоого чакырылган.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 30-октябрындагы № 711 токтому менен бекитилген Адвокаттык

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

ишти жүргүзүү укугуна лицензия алууга талапкер адамдар үчүн квалификациялык экзаменди өткөрүү Тартибинин 6-пунктуна ылайык, квалификациялык экзамен компьютердик тестирилөө түрүндө өткөрүлөт, ал башка формалдуу маселелерден тышкары, талапкерлер үчүн жалгыз сынак болуп саналат.

Конституциялуулугу талашылып жаткан «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Мыйзамдын 19-беренесинин 4-бөлүгү болсо, укук коргоо органдарынын тергөө бөлүмдөрүндө, судья катары Президенттин, Жогорку Кеңештин, Өкмөттүн аппараттарынын бөлүмдөрүндө жогорку юридикалык билимдин болушун талап кылган кызмат орундарында, Жогорку Кеңештин жогорку юридикалык билими бар депутаты катары беш жылдык иш стажы бар адамдар адвокаттык ишти жүргүзүү укугуна лицензия алуу үчүн зарыл болгон квалификациялык сынактан өтүүдөн толугу менен бошотулат деп аныктайт.

Мыйзам чыгаруучу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын ченемдерине жана рухуна ылайык, өзүнүн ченем жаратуучу ишинде социалдык адилеттүүлүк идеясын билдирүү жана аны коомдун турмушуна киргизүү катары тең укуктуулук жана кодула-боо принциптерин так карманууга тийиш.

Бул анык зарыл болгон учурлардан тышкары, бардык адамдар бирдей укуктук статуска ээ болушу керек, башкача айтканда бирдей көлөмдөгү жана мазмундагы укуктарга, эркиндиктерге жана милдеттерге, ошондой эле аларды жүзөгө ашыруу жана коргоо боюнча бирдей мүмкүнчүлүктөргө ээ болушу керек дегенди билдирет.

Чындыгында, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн үчүнчү абзацында эл аралык милдеттенмелерге ылайык, ар кайсы социалдык топтор үчүн бирдей мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылууга багытталып, мыйзамда белгиленген атайын чаралар кодулоо деп эсептелбейт деп белгиленет.

Ошону менен ар кандай адамдардын укуктук статусундагы айырмачылыктардын орду бар, анткени аларды орнотуу артыкбаш социалдык калыстыкты камсыздоо максатында формалдуу тендикти жеңе алат, бирок ал теңсиздикти күчөтүүгө жана жаңы акыйкатсыздыкты жаратууга акысы жок.

Укуктук ченемдерде ар кандай категориядагы адамдардын юридикалык статусунда өлчөмдөш айырмачылыктарды орнотууга

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

жол берүүчүлүк жана максатка ылайыктуулугу, жекече, алардын айрымдары үчүн жеңилдиктерди жана артыкчылыктарды бекитүү «позитивдүү кодулоо» максатында гана, формалдуу тең укуктуулук принцибин колдонуу аркылуу коомдук турмуштун кайсы бир чөйрөсүндө же адамдардын кандайдыр бир категориясына карата түзүлгөн кырдаалдын адилеттүүлүгүнө жетишүү мүмкүн болбой калган учурда мүмкүн.

Башкача айтканда, «позитивдүү кодулоо» мамлекет тарабынан кандайдыр бир белгилер боюнча адамдардын алсыз категориясына жогорулатылган кепилдиктерди берүү аркылуу коомдо чыныгы тең укуктуулукту орнотууга багытталган позитивдүү аракеттерди жасоону билдирет. Бул акыркыларга адамдын экономикалык, социалдык, рухий жана башка муктаждыктарын канааттандырууда аларга коомдогу башка социалдык топтор менен тең мүмкүнчүлүктөрдү түзө турган кээ бир артыкчылыктарды берүү боюнча чаралар.

Тең укуктуулук жана кодулабоо принциптерин бузуу болуп мыйзамда андан чегинүүнүн фактысынын өзү эмес, жарандардын өзүнчө категориясы үчүн негизсиз артыкчылыктарды бекитүү эсептелет. Андан тышкары, мыйзамдан чегинүүлөр жеке мүнөзгө ээ болушу мүмкүн эмес, алар бүтүндөй социалдык топтор үчүн кабыл алынып жана жайылышы керек.

Баядалганга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жоопкер тараптын «атайын чараларды» колдонуу максаты жана аларга жол берүүнүн даражасы тууралуу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн үчүнчү абзацынын конституциялык-укуктук маанисин түшүнүүсү туура эмес деп белгилейт.

Ошентип, мыйзам чыгаруучу тарабынан бекитилген жалпы эрежеден чегинүүлөр «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1-, 2-, 3-, 4-бөлүктөрүндө аталган адамдар үчүн өзгөчө мүмкүндүктөрдү түзүү менен объективдүү жана орундуу негизи жок жана конституциялык маанилүү максаттарга шайкеш келбейт, башка субъекттерге карата аларды тең эмес абалга коюуда жана теңсиздик үчүн укуктук негизди түзүүдө.

Ошол эле учурда Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы талашылып жаткан ченемдерде кодулабоо конституциялык принцибин бузуунун белгилерин тапкан жок, анткени алар адвокаттык иш жүргүзүүгө лицензия алууга

2018-жылдын
14-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 02-Р

башка талапкерлердин табигый же социалдык сапаттарына жараша укуктук статусун кемсинтүүчү же кайсы бир ыкма менен чектөөчү укуктук жоболорду камтыбайт.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнүн 1-пунктун, 8-жана 9-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 46-, 47-, 48-, 51- жана 52-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Ч Е Ч Т И:

1. «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1-, 2-, 3-, 4-пункттары Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таанылсын.

2. Чечим акыркы жана даттанууга жатпайт, жарыяланган учурдан тартып күчүнө кирет.

3. Чечим бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, кызмат адамдары, коомдук бирикмелер, юридикалык жана жеке жактар үчүн милдеттүү жана республиканын бүткүл аймагында аткарылууга тийиш.

4. Ушул чечим мамлекеттик бийликтин расмий басылмаларында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын расмий сайтында жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Жарчысында» жарыялансын.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

Бул иш боюнча судья Ч.О. Осмонованын өзгөчө пикири бар.

Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын (Омбудсменинин) кайрылуусуна байланыштуу «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1-4-пункттарынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык платасынын судьясы Ч.О. Осмонованын өзгөчө пикири

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы ишти карап чыгып, 2018-жылдын 14-февралындагы өзүнүн Чечими менен укук коргоо органдарынын тергөө бөлүмдөрүндө, судья катары, Президенттин, Жогорку Кеңештин, Өкмөттүн Аппараттарынын бөлүмдөрүндө жогорку юридикалык билимдин болушун талап кылган кызмат орундарында, ошондой эле Жогорку Кеңештин жогорку юридикалык билими бар депутаты катары беш жылдык иш стажысы бар адамдарды адвокаттык иш жүргүзүү укугуна лицензия алуу үчүн зарыл болгон квалификациялык сынактан өтүүдөн бошотууну караштырган «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 1-4-пункттарын Конституциянын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп тааныган.

Талашылып жаткан Мыйзамдын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 2-пунктун Конституциянын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп Чечимдин резолютивдик бөлүгүнүн 1-пунктунда таанылган жобосу менен макул болбостон, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 49-бе-

ренесине ылайык өзүмдүн өзгөчө пикиримди баяндайм.

Кыргыз Республикасынын Конституциясы ар кимге соттук коргоо укугун, көз карандысыз, калыс, компетенттүү жана натыйжалуу сот адилеттиги укугун, ошондой эле квалификациялуу юридикалык жардам алуу укугун кепилдейт (40-берене).

Квалификациялуу юридикалык жардам алуу укугунун Кыргыз Республикасынын Конституциясында бекитилиши бул укуктун жалпы мамлекеттик мааниси күбөлөндүрөт жана андай юридикалык жардам алууга зарыл болгон ар ким үчүн кепилдиктерди түзөт.

Жарандарга юридикалык жардам көрсөткөн адамдын юридикалык билимдин болуусу милдеттүү шарт болуп саналат, бирок квалификациялуу юридикалык жардам көрсөтүү үчүн ал жетишсиз. Квалификациялуулуктун критерийи болуп квалификациялык сынак, юридикалык билим, адистик боюнча иштөө стажы, жаш курагы ж.б. саналат. Квалификациялуу юридикалык жардам, аны көрсөтүп жаткан субъектилерге жогорулатылган профессионалдык, моралдык жана этикалык талаптарды коюу менен да камсыздалат.

Квалификациялуу юридикалык жардам мындай ишмерлик катары

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун
Конституциялык палатасынын чечимине
карата судья Ч.О. Осмонованын
өзгөчө пикири

мамлекеттик органдар, мамлекеттик эмес уюмдар, ошондой эле мындай жардамды көрсөтүүчү жеке субъектилер тарабынан сунушталат, алар юридикалык билимдерге, ыкмалар менен көндүмдөргө негизделет, контролдоо тарабанынан колдоого алынуучу профессионалдуу стандарттарды жана этикалык ченемдерди сактоо менен жүзөгө ашырылат, ошондой эле жардам алайын деп кайрылган адам үчүн максималдуу мыкты жыйынтык болуп саналат.

Ошентип, мыйзамдардын талдоосунан келип чыкса, юридикалык жардам деп укуктук маселелер боюнча консультация берүүнү камтыган юридикалык кызматтарды көрсөтүү, юридикалык маанилүү документтерди түзүү, жеке жана юридикалык жактарды мамлекеттик органдарда жана сотто коргоо жана алардын атынан чыгуу боюнча ишмерлик түшүнүлөт.

Демек, жарандардын да, юридикалык жактардын да укуктарын коргоону жүзөгө ашырган адамдарга алардын профессионалдык деңгээлине жана квалификациясына жогорулатылган талап коюлуу керек. Юридикалык жардам көрсөтүүгө даяр эмес жана профессионалдык талаптарга жооп бербеген адамдардын келүү мүмкүндүгүн жокко чыгарган механизмдин мыйзам чыгаруу деңгээлинде бекитүү зарылдыгы мына ушинтип туюндурулат.

«Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш

жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 19-беренесинин 4-бөлүгүнүн 3-пунктуна ылайык, квалификациялык сынакты берүүдөн бошотуу укугун алган субъекттердин бири судьялык кызмат ордунда беш жылдык стажы бар судья да бар.

Сот бийлигинде судьянын коомдук-укуктук милдеттенмелеринен улам анын өзгөчө конституциялык-укуктук статусуна ылайык судьяларга кызматтык милдеттерин аткаруу үчүн зарыл болгон жогорку профессионализм, компетенттүүлүк, жоопкерчилик, тийиштүү даярдык, билимдер жана көндүмдөр деген жогорулатылган талаптар коюлат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы 2015-жылдын 15-апрелиндеги өзүнүн Чечиминде судьянын кызматы милдеттеринин спецификасына жана ишмерлигинин мүнөзүнө, милдеттердин алкагына жана коом менен мыйзам алдында жоопкерчилик деңгээлине жараша өзгөчө категорияга чыгарылат деп көрсөткөн. Ушуга байланыштуу, судьянын кызмат ордуна жогорулатылган талап коюлат, алар судьянын жеке сапаттарына, квалификациясына жана жүрүм-турумуна жогорку стандарттарды орнотууда жана судьялык ыйгарым укуктарды тиешелүү деңгээлде аткаруу үчүн жоопкерчиликти күчөтүүдө чагылдырылат.

Ошентип, «Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун
Конституциялык палатасынын чечимине
карата судья Ч.О. Осмонованын
өзгөчө пикири

жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 17-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык, жергиликтүү соттордун судьяларына 30 жаштан жаш эмес жана 65 жаштан улуу эмес, «Юриспруденция» адистиги боюнча жогорку юридикалык билими же тиешелүү багыт боюнча «бакалавр» академиялык даражасы бар болсо, «магистр» академиялык даражасын ыйгаруу менен «Юриспруденция» даярдык багыты боюнча жогорку билими жана юридикалык кесиби боюнча беш жылдан кем эмес иш стажы бар Кыргыз Республикасынын жараны боло алат.

Ага ылайык адвокаттык иш жүргүзүү укугуна лицензия алууга талапкер болгон мурунку судьялардын юридикалык кесип боюнча жалпы иш стажы 10 жылдан ашуун жана башка талапкерлерге коюлган минималдуу талаптарга салыштырмалуу анысы алда канча жогору болуп жатпайбы.

Адвокаттык иш жүргүзүү укугуна лицензия алууга талапкерлердин бул категориясы судьянын кызмат ордуна көп деңгээлдүү жана татаал тандоодон өткөндүгү фактысы да эске алынууга тийиш.

«Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 18-беренесинин 4-бөлүгүнүн экинчи абзацына ылайык жергиликтүү соттун судьясы анын ыйгарым укуктарынын мөөнөтү

аяктаганга чейин сексен күндөн эрте эмес жана алтымыш күндөн кеч эмес өзүн жергиликтүү соттун судьялыгына дайындоо жөнүндө Судьялар кеңешине арыз менен кайрылууга укуктуу. Башкача айтканда, судья ыйгарым укуктарынын мөөнөтү аяктагандан кийин маектешүүнүн негизинде эле кайрадан судьянын кызматына дайындалышы мүмкүн, анткени беш жылдык стажы бар судья жеткиликтүү квалификацияга, теориялык жана практикалык билимдерге эгедер, натыйжада квалификациялык сынак түрдөгү кошумча текшерүү зарылдыгы өзүнөн-өзү жокко чыгууда.

Жогоруда баяндалганды жана укуктук жардам көрсөтүүгө даяр эмес жана профессионалдык талаптарга жооп бербеген адамдарды жолотпоону көздөгөн адвокаттык иш жүргүзүү укугуна лицензия алууга талапкерлерди тандоо механизминин максатын эске алып, мурда судьялар кызматын ээлегендер үчүн адвокаттык иш жүргүзүү укугуна лицензия алуунун колдонуудагы тартибин калтыруу орундуу болмок.

Судья **Ч.О. Осмонова**

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

№ 03-Р

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АТЫНАН КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

Жаран Евгений Владимирович Осинцевдин кызыкчылыгындагы Анастасия Павловна Волосатованын кайрылуусуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 206-беренесинин 2-бөлүгүнүн «сот өзүнүн демилгеси боюнча же ишке катышуучу жактардын арызы боюнча, чечимде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды оңдой алат» деген сөздөр менен баяндалган ченемдик жобосунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө

Ч Е Ч И М И

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы Н.А. Кененсариеванын;

кайрылуучу тарап – жаран Евгений Владимирович Осинцевдин кызыкчылыгын ишеним кат боюнча көздөгөн Анастасия Павловна Волосатованын;

жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишеним кат боюнча өкүлдөрү Алмазбек Тавалдыевич Молдобаевдин, Чынгызбек Муртазакулович Бердимуратовдун;

башка жактар – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ишеним кат боюнча өкүлү Манас Болотович Сарымсаковдун, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун ишеним кат боюнча өкүлү Сатарбек уулу Мирбектин, Кыргыз Республикасынын Президентинин ишеним кат боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Нурбек Айтыевич Касымбековдун катышуусунда,

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 1- жана 6-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-, 18-, 19-, 37- жана 42-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 206-беренесинин 2-бөлүгүнүн «сот өзүнүн демилгеси боюнча же ишке катышуучу жактардын арызы боюнча, чечимде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

ондой алат» деген сөздөр менен баяндалган ченемдик жобосунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө ишти ачык соттук отурумда карап чыкты.

Евгений Владимирович Осинцевдин кызыкчылыгындагы Анастасия Павловна Волосатованын өтүнүчү бул ишти кароого себеп болду.

Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 206-беренесинин 2-бөлүгүнүн «сот өзүнүн демилгеси боюнча же ишке катышуучу жактардын арызы боюнча, чечимде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды ондой алат» деген сөздөр менен баяндалган ченемдик жобосунун Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу бул ишти кароого негиз болду.

Ишти соттук отурумга даярдаган судья-баяндамачы Ч.О. Осмонованын маалыматын угуп жана келтирилген материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТА П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2017-жылдын 2-ноябрында жаран Е.В. Осинцевдин кызыкчылыгын көздөгөн А.П. Волосатованын Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 206-беренесинин 2-бөлүгүнүн «сот өзүнүн демилгеси боюнча же ишке катышуучу жактардын арызы боюнча, чечимде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды ондой алат» деген сөздөр менен баяндалган ченемдик жобосун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 96-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Келтирилген материалдардан келип чыккандай, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына өтүнүч менен кайрылууга Бишкек шаарынын Октябрь райондук сотунун 2012-жылдын 17-февралындагы, резолютивдик бөлүгүндө жоопкер Евгений Осинцевдин атасынын аты «Владимировичтин» ордуна «Викторович» болуп туура эмес көрсөтүлгөн чечими негиз болгон.

А.П. Волосатова, бул иш апелляциялык жана көзөмөл тартиптеринде каралган, кароонун жыйынтыктары боюнча Бишкек шаарынын Октябрь райондук сотунун чечими күчүндө калтырылган деп көрсөтүүдө.

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

Күчүнө кирген чечим боюнча аткаруу баракчасы берилген, бирок аны аткаруу мүмкүн болбой калган, анткени чечимде Е.В. Осинцевдин иши боюнча жоопкердин атасынын аты башкача көрсөтүлүп калган, ал эми Октябрь райондук соту чечим кабыл алынгандан бери беш жыл өткөндөн кийин өзүнүн аныктамасы менен жоопкердин атасынын атына өзгөртүү киргизген.

А.П. Волосатованын пикири боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун чечими акыркы, даттанууга жатпайт. Жогорку сот ишти кароодо иштин бардык материалдарына баа бериш керек жана ар кандай так эместиктер же каталар табылган болсо, алар ондолушу керек. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук актыларды күчүндө калтыруу жөнүндө токтомду кабыл алуусу, аларда мыйзамга болгон карама-каршылыктар же башка дал келбестиктер, анын ичинде каталар да жок дегенди билдирет, ал эми каталарды Кыргыз Республикасынын Жогорку соту ишти карагандан кийин оңдоо соттук актынын акыркы экендигин күмөн кылууда. Дал ушуга байланыштуу доогер Т.В. Баженованын бул жарандык иш боюнча мамлекеттик алымдын өлчөмүн эсептөөдө кетирилген каталарды оңдоо жөнүндө арызын канааттандыруудан баш тартылган.

Биринчи инстанциянын соту тарабынан кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык каталарды оңдоо тартиби сот чечимдерин аткарууда кесепеттерди четтетүү үчүн зарыл. Ошону менен бирге, жогору турган инстанциялардын чечимдериндеги арифметикалык каталарды жана туура эмес жазууларды жоюу зарылдыгы сот чечимдеринин акыркы жана катасыз экендигинде күмөндүүлүктү жаратууда, анткени чечим апелляциялык инстанциядан кийин күчүнө кирет, ал эми көзөмөл инстанциясынан кийин акыркы болуп саналат.

Андан тышкары, А.П. Волосатова кайрылууда соттук коргонууга болгон конституциялык укук жарандын укуктары менен мыйзамдуу кызыкчылыктарын соттун чечиминде кетирилген каталардан коргоону болжойт деп көрсөтүүдө.

Жогоруда баяндалганга негизденип, кайрылуучу тарап Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин талашылып жаткан ченемдик жобосун Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 14-декабрындагы аныктамасы менен жаран Е.В. Осинцевдин кызыкчылыгындагы А.П. Волосатованын кайрылуусу өндүрүшкө кабыл алынган.

Кайрылуунун субъекти «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

Мыйзамдын 32-беренесинин 4-бөлүгүнүн талаптарына ылайык, 2017-жылдын 6-февралында мурда берилген өтүнүчүнө өзүнүн талаптарынын көлөмүн көбөйтүү жөнүндө толуктоо киргизген.

Өтүнүчкө карата толуктоодон келип чыккандай, талашылып жаткан ченем, ошондой эле Конституция менен кепилденген мыйзам жана сот алдында бардыгынын бирдейлигинин негизиндеги соттук коргонуу укугуна карама-каршы келет. Кайрылуунун субъекти Конституцияда бекитилген «соттук коргоо» (20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пункту, 40-беренесинин 1-бөлүгү) принциби сот актыларынын анык жана белгилүү болуусун болжойт деп белгилейт. Демек, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун сот актысы акыркы болуп, белгилүү бир убакыт өткөндөн кийин да анын катасыз экендиги туурасында күмөндүүлүктү туудурбаш керек. Кайрылуунун субъекти акыркы деген статуска ээ болгон көзөмөл органынын актысына түзөтүүлөрдү киргизүү, мындай түзөтүүлөр маңызы же мааниси боюнча болгонуна карабастан, ошондой эле ар кимге анын укуктары менен эркиндиктерин соттук коргоо кепилдиги конституциялык принцибин бузат деп көрсөтүүдө. Мында, Е.В. Осинцев Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун актыларына оңдоолорду киргизүүгө чектерди же тыюуларды салууну белгилеген так ченемдин жоктугу Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп белгилейт жана ушуга байланыштуу аны менен талашылып жаткан ченемдик жобону конституциялуу эмес деп таанууну суранууда.

Кайрылуучу тарап соттук отурумда өзүнүн талаптарын колдоду жана аларды канааттандырууну суранды.

Жоопкер тараптын өкүлү А.Т. Молдобаев кайрылуучу тараптын жүйөлөрү менен макул болгон жок жана мыйзам чыгаруучу мыйзамдарда сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун тартибин аныктоодо мыйзамдуу, негиздүү жана адилеттүү чечимдердин чыгарылышын кепилдеген механизмдерди белгилеген, анын ичинде чечимдерде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды оңдоо укугун камсыздоочу процедураны да караган. Көрсөтүлгөн процедура – бул мыйзамдарда каралган сот чечиминде кетирилген туура эмес жазууларды жана так эместиктерди оңдоо ыкмаларынын бири, аны чечимдин мазмунун, сот, далилдерди изилдөөнүн, жагдайларды аныктоонун жана мыйзам ченемдерин колдонуунун негизинде келген тыянактарды өзгөртпөстөн жүргүзүүгө жол берилет. Иш боюнча чечим кабыл алган сот, чечимди кулактандыргандан кийин аны жокко чыгарууга

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

же өзгөртүүгө укуктуу эмес. Сот өзүнүн демилгеси боюнча же ишке катышуучу жактардын арызы боюнча, чечимде кетирилген туура эмес жазууларды же арифметикалык айкын каталарды оңдой алат. Туура эмес жазууларды, арифметикалык каталарды жоюуда сот чечиминин мазмунун өзгөртүүгө жол берилбейт.

Ушул учурда Бишкек шаарынын Октябрь райондук соту өзүнүн аныктамасы менен жоопкердин атасынын атын оңдогон, ушуга байланыштуу сот актынын маңызы жана мазмуну өзгөргөн жок. Тажрыйбада каталардын жана туура эмес жазуулардын себеби болгон өбөлгөлөрдү доогерлер доо арыздарында жана башка документтеринде туура эмес маалыматты көрсөтүп, өздөрү жаратышат. Талашылып жаткан ченем адамдын укуктары менен эркиндиктерин натыйжалуу соттук коргоонун, ошондой эле сот адилеттиги жана сот актыларынын мыйзамдуулугу сыяктуу баалуулуктарды сактоонун зарыл шарты болуп саналат.

Баяндалганга негизденип, А.Т. Молдобаев талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келбейт деп эсептейт жана өтүнүчтү канааттандыруусуз калтырууну суранууда.

Жоопкер тараптын экинчи өкүлү А.Т. Молдобаевдин жүйөлөрүн колдоду.

Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Н.А. Касымбеков талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Сот актыларындагы туура эмес жазуулар жана арифметикалык каталар сот чечиминин туура жүзөгө ашырылышына тоскоолдук келтире алат. Мындай ондоолор кабыл алынган сот актынын маңызынын өзгөрүүсүнө алып келбейт. Талашылып жаткан жобо менен өңчөй ченемдер «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 50-беренесинде каралган, ага ылайык Конституциялык палата актыны жарыялагандан кийин, андагы аталыштардагы, белгилемелердеги так эместиктерди, каталарды жана айкын редакциялык жана техникалык кемчиликтерди оңдошу мүмкүн, ал жөнүндө аныктама чыгарат. Туура эмес жазууларды жана арифметикалык каталарды оңдоонун ушул сыяктуу механизмдери Кыргыз Республикасынын Административдик-процесстик кодексинде, «Кыргыз Республикасындагы бейтарап соттор жөнүндө»,

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

«Сот аткаруучулардын статусу жөнүндө жана аткаруу өндүрүшү тууралуу» Кыргыз Республикасынын Мыйзамдарында каралган. Туура эмес жазууларды жана арифметикалык каталарды соттор тарабынан өз алдынча оңдоо маселелерин чечүүнүн өңчөй тажрыйбасы башка чет өлкөлөрдө да бекитилген.

Н.А. Касымбеков Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 96-беренесинин 3-бөлүгү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун актыларынын акыркы жана даттанууга жатпай турганын гана көрсөтүүдө жана сот чечиминде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык каталарды оңдоого тиешеси жок деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү Сатарбек уулу М. Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 206-беренесинин талаптарына ылайык чечимдин текстинде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды оңдоо – бул сот чечиминин маңызын жана мазмунун өзгөртпөстөн, анда кетирилген так эместиктерди оңдоонун мыйзамда каралган ыкмаларынын бири болуп саналат. Туура эмес жазуулар конкреттүү иш боюнча сот курамынын жана иште катышкан адамдардын, ошондой эле процесстин башка катышуучуларынын айрым сөздөрүн жана айткандарын же алардын фамилияларын, аттарын жазууда кетирилген катачылыктар менен байланыштуу болот. Мындай оңдоолор сот чечиминин мазмунун өзгөртпөшү керек. Кыргыз Республикасынын мыйзамдары чыккан чечимди оңдоо боюнча аракеттерди жасоо үчүн мөөнөттөргө кандайдыр бир чек коюуну камтыбайт. Бирок оңдоолор Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 408-беренесинде каралган чечимди аткарууга көрсөтүү үчүн чектерде жүзөгө ашырылышы мүмкүн экендигинен келип чыгуу керек. Мажбурлоо тартибинде аткарылууга тийиш болгон чечимдерге өзгөртүүлөрдү киргизүү кандайдыр бир мөөнөт менен чектелбейт. Эгер чечимди мажбурлоо менен аткаруу үчүн мөөнөт калыбына келтирилсе, анда ага ылайык бул чечимге оңдоолорду киргизүү үчүн да мөөнөт узартылат. Кыргыз Республикасынын жарандык процесстик кодексинин 206-беренесинин 3-бөлүгүнө ылайык, оңдоолорду киргизүү маселеси боюнча соттун аныктамасы даттанылышы мүмкүн. Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү чечимде кетирилген туура эмес жазуулардын жана арифметикалык айкын каталардын оңдолушу жарандардын укуктары менен эркиндиктерин эч кандай бузган жери жок жана ошону менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

96-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келиши мүмкүн эмес деп пикирин билдирди.

Баяндалганды эске алуу менен, Сатарбек уулу М. – Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү Е.В. Осинцевдин кызыкчылыгындагы А.П. Волосатованын өтүнүчүн негизсиз жана канааттандыруусуз калтырылууга тийиш деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн өкүлү М.Б. Сарымсаков талашылып жаткан ченемдин конституциялуулугу тууралуу пикирин билдирди.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 100-беренесине ылайык Кыргыз Республикасынын сотторунун мыйзамдуу күчүнө кирген актылары бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, юридикалык жактар, коомдук бирикмелер, кызмат адамдары жана жеке адамдар үчүн милдеттүү болот жана республиканын бүткүл аймагында аткарылууга тийиш.

Мыйзамдуу күчүнө кирген чечим соттун өзү үчүн да милдеттүү болот, ал аны жокко чыгарууга же өзгөртүүгө укуктуу эмес. Бирок, сот чечимди даярдоо мезгилинде чечимдин текстинде техникалык мүнөздөгү каталар (туура эмес жазуулар, арифметикалык каталар) кетирилиши мүмкүн экендигин эске алып, мыйзам чыгаруучу чечимдин мындай кемчиликтерин сот өзү тарабынан жоюу ыкмасын караган.

М.Б. Сарымсаковдун пикири боюнча кеңири мааниде туура эмес жазуу деп ишке катышкан адамдар же чечимди аткаруучу органдар үчүн кандайдыр бир мааниси бар сөздөрдүн, цифралардын туура эмес жазылышы түшүнүлөт.

Ушуга байланыштуу, чечим чыгарган сот техникалык каталарды (туура эмес жазууларды жана арифметикалык каталарды) оңдомуш болуп башка мүнөздөгү өзгөртүүлөрдү киргизе албайт, асыресе, иш боюнча баштапкы тыянакты өзгөртө албайт.

М.Б. Сарымсаков өзүнүн жүйөлөрүн жыйынтыктап, ушул механизмдин колдонулушу Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун актылары кайра каралалышы мүмкүн дегенди билдирбейт жана билдириши мүмкүн эмес деп белгиледи.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тараптардын жүйөлөрүн талкуулап, башка жактардын түшүндүрмөлөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, төмөнкүдөй тыянактарга келди:

1. «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 19-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, Кыргыз Республикасынын

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

Жогорку сотунун Конституциялык палатасы кайрылууда ченемдик-укуктук актынын конституциялуулугу күмөн саналган бөлүгүнө гана тийиштүү болгон предмет боюнча актыларды чыгарат. Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын бул иш боюнча кароо предмети болуп төмөнкүдөй мазмундагы Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 206-беренесинин 2-бөлүгүнүн ченемдик жобосу саналат:

«206-берене. Чечимдеги туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды оңдоо.

2. Сот өзүнүн демилгеси боюнча же ишке катышуучу жактардын арызы боюнча, чечимде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды оңдой алат».

Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодекси 2017-жылдын 25-январында мыйзамдарда белгиленген тартипке ылайык кабыл алынган, «Эркин Тоо» гезитинде 2014-жылдын 22-июлунда № 12-13 (2737-2738) сандарда жарыяланган, Кыргыз Республикасынын Ченемдик-укуктук актыларынын мамлекеттик реестрине киргизилген жана колдонуудагы акт болуп саналат.

2. Конституциянын 40-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык ар кимге анын укуктары менен эркиндиктерин соттук коргоого кепилдиктер берилет. Бул укук адам укуктарынын негизги жана ажырагыс укуктарынын бири болуп саналат, ал Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна ылайык эч чектелүүгө тийиш эмес, адамдын жана жарандын бардык калган укуктары менен эркиндиктеринин кепилдиги болуп саналат.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 40-беренесинин 1-бөлүгүндө каралган соттук коргонууга болгон укук Кыргыз Республикасынын сотторуна кайрылуу аркылуу жүзөгө ашырылат, ал эми биринчи инстанциянын чечими менен макул болбогон учурда ишти кайра каратуу укугу жогору турган сотко кайрылуу жолу менен жүзөгө ашырылат.

Сот чечимдерине даттануу укугу сот өндүрүшү жаатында инсандын укуктарынын кепилдиктерин бекиткен эл аралык-укуктук актылардын жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын ар кимге жогору турган сот тарабынан ишти кайра каратуу укугун берген 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 3-пунктунун маңызынан келип чыгат. Бул укук соттук коргонууга болгон укуктун курамаларынын бири болуп саналат жана абсолюттук мүнөзгө ээ болот, кандайдыр бир чөйрөдө же болбосо башка жагдайлар боюнча чектелиши мүмкүн

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

эмес, анткени мыйзамсыз, негизсиз же адилетсиз сот актысы соттук коргоо каражаты болуп кызмат кыла албайт.

Ишти жогору турган сот тарабынан кайра каратуу укугу жөнүндө конституциялык ченемди өнүктүрүү үчүн мыйзам чыгаруучу жарандык иштер боюнча сот өндүрүшүнүн тартибин регламенттеген Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинде апелляция жана кассация тартибинде актыларды кайра карап чыгуу боюнча өндүрүштү караштырган. Көрсөтүлгөн кодекс апелляциялык инстанциянын соту катары областтык соттун жарандык иштер же экономикалык иштер боюнча коллегиясын караган, ал биринчи инстанция сотунун мыйзамдуу күчүнө кире элек актысына апелляциялык даттанууну (сунуштаманы) карайт. Кыргыз Республикасынын Жогорку соту биринчи, апелляциялык инстанциянын мыйзамдуу күчүнө кирген сот актысына кассациялык даттанууну (сунуштаманы) карай турган кассациялык инстанция катары чыгат.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 96-беренесине ылайык Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жарандык, жазык, экономикалык, административдик жана башка иштер боюнча жогорку сот органы болуп саналат жана мыйзамда белгиленген тартипте сот процессине катышуучулардын кайрылуулары боюнча соттордун соттук актыларын кайра кароону жүзөгө ашырат. Ушуга байланыштуу мыйзам чыгаруучу Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинде Кыргыз Республикасынын Жогорку сотун кассациялык инстанциядагы сот катары ушул Кодексте белгиленген негизде жана тартипте укук ченемдерин колдонуунун тууралыгы маселеси боюнча сот актыларын кайра кароосун аныктаган (350-берене).

Кассациялык инстанция сотундагы өндүрүш иштин буга чейинки териштирүүсүнүн жүрүшүндө соттор тарабынан кетирилген жана иштин жыйынтыгына таасирин тийгизген жана аларды жойбостон бузулган укуктарды, эркиндиктерди жана мыйзамдуу кызыкчылыктарды, ошондой эле мыйзам тарабынан корголуучу коомдук кызыкчылыктарды калыбына келтирүүгө же коргоого мүмкүн болбогон материалдык укуктун же процесстик укуктун ченемдерин мерчемдүү бузууларын ондоо үчүн арналган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун актылары акыркы болуп эсептелет жана даттанууга жатпайт, анткени бул сот органы процесстин катышуучуларынын даттануулары боюнча жергиликтүү соттордун актыларын кайра кароону жүзөгө ашырган акыркы соттук инстанция болуп саналат.

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жогорку сот органы катары сот каталарынын оңдолушун камсыздоого милдеттүү, каталар табылган учурда төмөн турган соттордун даттанылып жаткан актысын жокко чыгарат же маңызын өзгөртөт. Сот катасынын табиятын жана мазмунун эске алганда сот өндүрүшүнүн процессинде кетирилген туура эмес жазуулар жана арифметикалык айкын каталар сот каталарына кирбейт, себеби чечимдин маңызын (мазмунун) өзгөртүлүүсүнө алып келбейт.

Ишти туура эмес кароо жана чечүү мыйзамда сот өндүрүшүнө жүктөлгөн жарандардын жана юридикалык жактардын бузулган же талашылып жаткан укуктарын, эркиндиктерин жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоо сыяктуу жалпы милдеттердин биринин аткарылбай калышын гана билдирбестен, анын түпкү максатына жетүүгө тоскоолдук кылып, аң-сезимде сот катасы деп чагылдырылат. Соттук ката көбүнесе соттун иш жыйынтыгынын процесстик укуктун ченемдеринде бекитилген сот өндүрүшүнүн максаттуу орнотмолору менен дал келишпестигине алып келет.

Соттор тарабынан кетирилген туура эмес жазуулар жана арифметикалык айкын каталар түрүндөгү техникалык мүнөздөгү каталарды классификациялап жана укуктун ченемдерин туура эмес колдонуу менен бир катар коюу болбойт. Процесстик мыйзамдар сот актыларындагы туура эмес жазуулар жана арифметикалык каталарга аныктама бербейт. Бирок туура эмес жазуулар сөздөрдүн, кээ бир учурларда чечимдин айрым бөлүктөрүнүн маанисинин да бурмаланышына алып келет, ишке катышуучу адамдардын укуктарын жана милдеттерин жүзөгө ашырууну татаалдаштырат. Арифметикалык айкын каталар туура эмес арифметикалык аракеттердин натыйжасы болуп саналат жана алынууга тийиш болгон сумманы аныктоодо катачылыктарга алып келет. Эгер туура эмес жазуулар жана арифметикалык айкын каталар даана көрүнүп турган болсо жана алардын оңдолушу шек туудурбаса, алар чечимди кабыл алган сот тарабынан оңдолушу мүмкүн.

Туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды оңдоо кандайдыр бир мөөнөт менен чектелген эмес, өзүнчө сот актысы – соттун аныктамасын чыгаруу менен жол берилет. Оңдоолор чечим мыйзамдуу күчүнө киргенге чейин жана тийиштүү кемчиликтер жогору турган инстанция тарабынан жоюлбаса күчүнө киргенден кийин да, киргизилиши мүмкүн.

Бирдиктүү сот тажрыйбасын камсыз кылуу максатында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун «Соттук чечим

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

жөнүндө» 2008-жылдын 12-июнундагы № 16 токтому менен түшүндүрмөлөр берилген, аларга ылайык чечимдин аткарылышына карабастан оңдоолорду киргизүүгө соттук отурумда уруксат берилет, бирок мыйзам менен көрсөтүлгөн чечим аткарылууга бериле турган мөөнөттүн чегинде чечилиши мүмкүн.

Көрсөтүлгөн маселени ушинтип чечүү сот актысынын кыйшаюусуз аткарылышын болжогон милдеттүүлүк касиетине толугу менен таандык.

Туура эмес жазууларды, басмадан кеткен каталарды же арифметикалык каталарды оңдоо соттордун өзүн-өзү контролдоо ыйгарым укуктарына кирет. Адам факторун четке кагуу мүмкүн болбогондуктан техникалык мүнөздөгү каталардын болушу мүмкүн экендигин эске алып, көрсөтүлгөн каталарды жоюунун жана сот адилеттигинин сапатын жакшыртуунун натыйжалуу механизмдеринин бири болуп соттук өзүн-өзү контролдоо институту саналат. Соттун өзүн-өзү контролдоосу деп мыйзамда каралган учурларда соттордун жеке демилгеси, ишке катышкан адамдардын же соттун чечимин аткарган башка органдардын, уюмдардын демилгеси боюнча соттук териштирүү башталганга чейин, анын жүрүшүндө же маңызы боюнча иш чечилгенден кийин соттордун өз аракеттерин контролдоо жөндөмү түшүнүлүүгө тийиш.

Талашылып жаткан ченем сот актысында кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды сот актысынын мазмуну өзгөртүлбөй калат деген шартта оңдоо мүмкүндүгүн караштырат.

Ошентип, соттун чечимине, ал жарыялангандан кийин өзгөртүүлөрдү киргизүүгө тыюу салууну тикелей орнотуучу Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 206-беренеси сот чечиминин өзгөртүлбөстүгүн камсыздоого багытталган, соттор тарабынан анын негизсиз колдонулушун болжобойт жана арыздануучунун өтүнүчтө көрсөтүлгөн конституциялык укуктарын бузуучу катары бааланышы мүмкүн эмес. Бул учурда ишке катышкан адамдардын процесстик укуктарынын кепилдиги болуп, аталган берененин 3-бөлүгү менен каралган чечимге оңдоолорду киргизүү жөнүндө маселе боюнча соттун аныктамасына жекече даттануу берүү мүмкүндүгү эсептелет. Сот чечимдин маңызын өзгөртпөстөн аныктама чыгаруу жолу менен чечимде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды оңдоо жөнүндө маселени кароого укуктуу. Соттук катаны туура эмес жазуу жана арифметикалык

2018-жылдын
4-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 03-Р

айкын ката деп аныкталуучу техникалык мүнөздөгү катадан айырмалоодо дал ушул шарт өзөктүү болуп саналат.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнүн 1-пунктун, 8-жана 9-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 46-, 47-, 48-, 51- жана 52-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Ч Е Ч Т И:

1. Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 206-беренесинин 2-бөлүгүнүн «сот өзүнүн демилгеси боюнча же ишке катышуучу жактардын арызы боюнча, чечимде кетирилген туура эмес жазууларды жана арифметикалык айкын каталарды ондой алат» деген сөздөр менен баяндалган ченемдик жобосу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна, 40-беренесинин 1-бөлүгүнө жана 96-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келбейт деп таанылсын.

2. Чечим акыркы жана даттанууга жатпайт, жарыяланган учурдан тартып күчүнө кирет.

3. Чечим бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, кызмат адамдары, коомдук бирикмелер, юридикалык жана жеке жактар үчүн милдеттүү жана республиканын бүткүл аймагында аткарылууга тийиш.

4. Ушул чечим мамлекеттик бийликтин расмий басылмаларында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын расмий сайтында жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Жарчысында» жарыялансын.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
30-майы
Бишкек шаары

№ 04-Р

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АТЫНАН КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

Тимур Султанович Султановдун кайрылуусуна байланыштуу «Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 46-беренесинин биринчи бөлүгүнүн 8-пунктунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча

Ч Е Ч И М И

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы Н.А. Кененсариеванын;

кайрылуучу тарап – Тимур Султанович Султановдун ишеним кат боюнча өкүлдөрү Бектур Камильевич Осмонбаевдин жана Айнура Мусаевна Осмоналиеванын;

жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишеним кат боюнча өкүлдөрү Азат Джумгалбекович Бакаевдин, Адылбек Ишанкуловдун, Айжан Расулованын;

башка жактар – Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун ишеним кат боюнча өкүлү Сатарбек уулу Мирбектин, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын ишеним кат боюнча өкүлү Улан Таштемирович Айтбаевдин, Кыргыз Республикасынын Улуттук коопсуздук мамлекеттик кызматынын ишеним кат боюнча өкүлү Нурлан Токтобекович Элгондиевдин, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот департаментинин ишеним кат боюнча өкүлү Эльдияр Асантурович Мамбетовдун катышуусунда,

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 1- жана 6-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-, 18-, 19-, 37- жана 42-беренелерин жетекчиликке алып, «Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 46-беренесинин биринчи бөлүгүнүн 8-пунктунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө ишти ачык соттук отурумда карап чыкты.

Тимур Султанович Султановдун өтүнүчү бул ишти кароого себеп болду.

2018-жылдын
30-майы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 04-Р

«Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 46-беренесинин биринчи бөлүгүнүн 8-пунктунун Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу бул ишти кароого негиз болду.

Ишти соттук отурумга даярдаган судья-баяндамачы М.Р. Бобукееванын маалыматын угуп жана келтирилген материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 24-январында Т.С. Султановдун «Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 46-беренесинин биринчи бөлүгүнүн 8-пунктун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 1-бөлүгүнө, 20-беренесинин 1-, 3-бөлүктөрүнө, 25-беренесинин 1-, 2-бөлүктөрүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Келтирилген материалдардан келип чыккандай, талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясынын көрсөтүлгөн ченемдерине ылайык келүүсү маселесинде пайда болгон күмөндүүлүк Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына кайрылуу үчүн негиз болду. Арыздануучунун пикири боюнча, бул күмөндүүлүк, эгер арыз ээсине карата сотко жарандык доомат коюлса – иш боюнча териштирүү аяктайынча, жарандын жүрүү жана Кыргыз Республикасынан чегинен чыгуу эркиндигин негизсиз чектөөдө чагылдырылган. Ошентип, «Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 46-беренесинин биринчи бөлүгүнүн 8-пунктунда эгер арыз ээсине карата сотко жарандык доомат коюлса – иш боюнча териштирүү аяктайынча, Кыргыз Республикасынын жаранына Кыргыз Республикасынан чыгууга убактылуу баш тартылат деп көрсөтүлгөн.

Т.С. Султанов бул чектөө, жаран ага сот чечими менен жүктөлгөн милдеттенмелерди аткаруудан баш тарткан учурда гана жана милдеттенмелерин аткарганга чейин гана өлчөмдөш болушу мүмкүн деп эсептейт.

№ 04-Р

Кайрылуучу тарап Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 25-беренесине ылайык Кыргыз Республикасында ар бир адам ары-бери эркин жүрүүгө, барчу жана жашоочу жерин тандап алууга укуктуу, Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары эркин чыгууга укуктуу деп белгилейт. Ошентип, анын пикири боюнча Конституция мамлекетти ар бир адамдын жүрүү, барчу жана жашоочу жерин тандап алуу эркиндигине болгон табигый укугун таанууга жана коргоого милдеттендирет.

Кайрылуу субъекти өзүнүн кайрылуусунда жүрүү эркиндигине тийиштүү Адам укуктарынын Жалпы декларациясы, Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пакт, Көз карандысыз Шериктеш Мамлекеттердин Конвенциясы сыяктуу эл аралык келишимдердин жоболорунан да шилтемелерди келтирүүдө.

Т.С. Султанов талашылып жаткан ченем конституциялык жоболорду жана эл аралык ченемдерди бузуп, жүрүү эркиндигине, Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары чыгуу эркиндигине болгон укуктун жүзөгө ашырылуусуна негизсиз чектөөнү караштырат, ал эми бул укук адамга туулгандан тартып эле таандык жана табигый пайдубал укуктарынын бири болуп саналат деп белгилейт.

Кайрылуу субъекти Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык адам укуктары жана эркиндиктери ажырагыс, ал ар бир адамга төрөлгөндөн эле таандык деп белгилейт. Адам укуктары жана эркиндиктери Кыргыз Республикасынын жогорку баалуулуктарына кирет. Алар түздөнтүз колдонулат, бардык мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ишмердигинин мааниси менен мазмунун аныктайт.

Арыздануучу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 1- жана 3-бөлүктөрүнө шилтеме кылууда, аларга ылайык Кыргыз Республикасында адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин жокко чыгаруучу же кемсинтүүчү мыйзамдар кабыл алынбашы керек жана Конституцияда каралгандан башка максаттарда жана андан ашкан даражада укуктарга жана эркиндиктерге мыйзам менен чектөө коюлушу мүмкүн эмес. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык адамдын, жарандын укуктары менен эркиндиктери улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, калктын саламаттыгын, адеп-ахлагын сактоо, башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин коргоо максатында Конституция жана мыйзамдар менен чектелиши мүмкүн.

№ 04-Р

Бирок, кайрылуу субъектинин пикири боюнча мыйзам чыгаруучу тарабынан киргизилген Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары чыгуу укугун чектөө ашыкча, негизсиз болуп саналат жана эркин жүрүү укугунун маңызынын өзүнө кол салууда. Арыздануучу бул чектөөнүн максаты жарандык ишти кароодо жоопкердин келүүсүн камсыз кылуу болуп саналат деп болжойт. Бирок киргизилген чектөө көрсөтүлгөн максатка өлчөмсүз болуп саналат, анткени ал аны колдонбостон максатка жетишүүгө мүмкүн болбой турган жалгыз жана зарыл чара болуп саналбайт.

Арыздануучу мыйзамдарда жогоруда көрсөтүлгөн максатка жетишүү үчүн бардык зарыл жана жетиштүү чаралар жана механизмдер бар, алар – жарандык процессте жана сырттан жүргүзүлгөн сот өндүрүшүндө соттук өкүлчүлүктүн институту, ошондой эле тиешелүү деңгээлде билдирме алган тараптардын катышуусуз сот тарабынан ишти кароо механизми, ушулардын болушуна байланыштуу талашылып жаткан ченем эркин жүрүү конституциялык укугуна карама-каршы келет деп белгилейт.

Жогоруда баяндалганга негизденип, кайрылуучу тарап «Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талашылып жаткан ченемин Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 21-февралындагы аныктамасы менен бул кайрылуу өндүрүшкө кабыл алынган.

Т.С. Султановдун ишеним кат боюнча өкүлдөрү А.М. Осмоналиева жана Б.К. Осмонбаев сот отурумунда анын талаптарын колдошту. Аны менен бирге, алар тарабынан талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 25-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык келүүсүн текшерүүдөн алып салуу жөнүндө өтүнүч киргизилген.

Жоопкер тараптын өкүлү А.Дж. Бакаев кайрылуучу тараптын жүйөлөрү менен макул болгон жок, аларды негизсиз деп, ал эми талаптары кийинкидей негиздер боюнча канааттандырылууга жатпайт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 25-беренесине ылайык Кыргыз Республикасында ар бир адам ары-бери эркин жүрүүгө, барчу жана жашоочу жерин тандап алууга укуктуу, ар бир адам Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары эркин чыгууга укуктуу. Аны менен бирге Кыргыз Республикасынын

2018-жылдын
30-майы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 04-Р

Конституциясынын 51-беренесине ылайык жарандар Кыргыз Республикасына тоскоолдуксуз кайтып келүүгө укуктуу.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин ченемдерине негизденип жоопкер тараптын өкүлү Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары чыгуу укугу абсолюттуу болуп саналбайт, андыктан ага карата укук ченемдүү чектөөлөр коюлушу мүмкүн деп белгилейт.

Ошондой эле, А.Дж. Бакаев Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнөн жана 5-бөлүгүнүн 10-пунктунан келип чыкканда жарандар үчүн тоскоолдуксуз болуп Кыргыз Республикасына кайтып келүү гана эсептелет, ал эми өлкөдөн чыгуу укугу Конституциянын жогоруда көрсөтүлгөн беренесинин 2-бөлүгүндө бекитилген конституциялык маанилүү максаттарда мыйзамдар актылары менен чектелиши мүмкүн. Андай максаттардын катарына улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти коргоо, калктын саламаттыгын жана адеп-ахлагын сактоо, башка жактардын укуктары менен эркиндиктерин коргоо кирет. Конституция киргизилип жаткан чектөөлөрдүн көрсөтүлгөн максаттарга өлчөмдөштүк принцибин жана Конституцияда каралгандан башка максаттарда жана андан ашкан даражада укуктарга жана эркиндиктерге мыйзам менен чектөөнү болтурбоо кепилдиктерин бекиткен.

Андан ары жоопкер тараптын өкүлү адамдын жана жарандын айрым укуктары менен эркиндиктерин чектөө мүмкүндүгү, Адам укуктарынын жалпы декларациясында жана Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пактта да караштырылган деп көрсөтүүдө. Ошентип, адамдын жана жарандын айрым укуктары менен эркиндиктерин кийинки учурларда чектөө мүмкүн:

- алар мыйзам актыларында санкцияланат;

- алар Конституцияда жана жогоруда келтирилген эл аралык-укуктук документтерде аталган мүмкүн болуучу максаттардын бирине кызмат кылуусу керек;

- алар келтирилген максаттарды коргоо үчүн зарыл жана корголуучу кызыкчылыктарга өлчөмдөш болуусу керек.

А.Дж. Бакаев эгер доону камсыз кылуу институтун колдонууну регламенттеген Кыргыз Республикасынын Жарандык-процесстик кодексинин 14-главасы менен өз ара байланышта жаранга жарандык доомат коюлган учурда Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары чыгып кетүүгө убактылуу чектөө мүмкүндүгүн берген талашылып жаткан ченем соттук коргоо укугунун конституциялык

№ 04-Р

кепилдиктерин камсыз кылууга багытталган жана сотко кайрылууда башка жактардын кызыкчылыктарын коргоого милдеттүү деп болжойт.

Жоопкер тараптын өкүлү Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинде Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары чыгып кетүүгө убактылуу чектөө сыяктуу доону камсыз кылуу түрүн колдонуу мүмкүндүгү жөнүндө конкреттүү укуктук ченемдин жок болгонуна карабастан, процесстик мыйзамдар сотко ишке катышкан жактардын өтүнүчү боюнча зарыл болгон учурларда, доо талаптары канааттандырылган учурларда сот чечиминин ишке ашырылуусун кепилдеген өңчөй жана башка чараларды колдонууга уруксат берет.

Процесстин катышуучуларынын өтүнүчү боюнча жоопкер башка өлкөдө туруктуу жашоо үчүн, же болбосо доо талаптары канааттандырылган учурларда сот чечиминин аткарылышын татаалдагуу же аткарылууга мүмкүн болбогудай максатта узак мөөнөткө өлкөнүн аймагынан чыгып кетүү ниети тууралуу объективдүү негиздер болгон учурда, ошондой эле доону камсыз кылуунун башка чараларын колдонуу мүмкүндүгү болбогондо, сот тарабынан камсыз кылуу чара түрүндө өлкөнүн чегинен тышкары чыгып кетүүгө убактылуу чектөөнүн колдонулушу орундуу деп болжосо болот.

Ушуну менен бирге, эгер сот Кыргыз Республикасынын Жарандык-процесстик кодексинин 169-беренесинин 5-бөлүгүнөн келип чыккандай иштин жагдай-шартына байланыштуу тараптардын сот отурумунда милдеттүү катышуусун зарыл болсо деп тапкан болсо, бул камсыз кылуучу чаранын колдонулушу орундуу боло алат.

Жоопкердин Кыргыз Республикасынын чегинен чыгып кетүү укугун чектөө мыйзам чыгаруучу тарабынан, асыресе, доонун коюлушу сыяктуу формалдуу негиздин болуусунан гана эмес, колдонула турган чектөө корголуучу баалуулуктарга өлчөмдөш болушу үчүн, конституциялык укуктун маңызын бурмалабаш үчүн, процесстин катышуучуларынын жана мамлекеттин кызыкчылыктарынын тиешелүү тең салмагын камсыз кылышы үчүн сот тарабынан текшерилип жана баалана тургандай болуп аны менен байланыштуу конкреттүү нагыз жагдайлардан да көз карандылыкка коюлат.

Жоопкер тараптын өкүлү кайрылуучу тарап шилтеме кылган соттогу өкүлчүлүк институту башка жактардын укуктары менен кызыкчылыктарын коргоонун натыйжалуу механизми дайыма эле болуп бере албайт, анткени Кыргыз Республикасынын Жарандык-

2018-жылдын
30-майы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 04-Р

процесстик кодексинин 57-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык өкүл аркылуу иштерди жүргүзүү жоопкердин милдети эмес, ал анын укугу болуп саналат, демек ниети түз болбогон жоопкер бул укуктан пайдаланбай да коюшу мүмкүн.

А.Дж. Бакаев да жоопкердин процесстик укуктарды кыянатчылык менен пайдалануудан жана процессти создуктуруудан өтүнүчтөгү доочуну коргоо чарасы катары эскертилген сырттан өндүрүш жүргүзүү институту доочунун укуктары менен кызыкчылыктарынын корголушун дайыма эле толук кандуу жана кепилдигин алып камсыздап бере албайт.

Доону камсыз кылуу чарасы катары өлкөнүн чегинен чыгып кетүүгө укукту убактылуу чектөө мүмкүндүгү тууралуу ченемди мыйзамдарда бекитүү акталуу болуп саналат, анткени бул чектөөлөр жарандык процесстин катышуучуларынын укуктарын камсыз кылууга милдеттүү, демек, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүндө каралган максаттарга жооп берет жана корголуучу кызыкчылыктарга өлчөмдөш болуп саналат.

Жогоруда баяндалганга негизденип, жоопкер тараптын өкүлү Т.С. Султановдун өтүнүчүн канааттандыруусуз калтырууну суранууда.

Жоопкер тараптын башка өкүлдөрү А. Ишанкулов жана А. Расулова А.Дж. Бакаевдин жүйөлөрүн колдошту.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун өкүлү Сатарбек уулу М. талашылып жаткан ченемди соттор тарабынан колдонуусу жекелик мүнөзгө ээ, ушундан улам анын конституциялуулугу тууралуу маселенин коюлушу күн мурунтан болуп жатат деп белгилейт. Ошону менен бирге, бул маселенин чечилишин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын карамагына калтырууда.

Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын өкүлү У.Т. Айтбаев талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келбейт деп эсептейт, анткени Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренеси адамдын, жарандын укуктары менен эркиндиктери улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, калктын саламаттыгын, адеп-ахлагын сактоо, башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин коргоо максатында Конституция жана мыйзамдар менен чектелиши мүмкүн деп жол берүүдө. Бирок бул чектөөнү колдонуу дайыма эле акталуу жана өлчөмдөш болбойт.

2018-жылдын
30-майы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 04-Р

Кыргыз Республикасынын Улуттук коопсуздук мамлекеттик комитетинин өкүлү Н.Т. Элгондиев жоопкер тараптын өкүлдөрүнүн жүйөлөрүн толугу менен колдойт жана Т.С. Султановдун өтүнүчүн канааттандыруудан баш тартууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот департаментинин өкүлү Э.А. Мамбетов талашылып жаткан ченемдин конституциялуулугу тууралуу маселени Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын карамагына калтырууда, бирок ошону менен бирге карызкордун чыгуусуна убактылуу чектөө салуу карызкор тарабынан сот актысын аткарттыруунун натыйжалуу ыкмаларынын бири болуп саналат деп белгилеп кетти.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тараптардын жүйөлөрүн талкуулап, башка жактардын түшүндүрмөлөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, кийинкидей тыянактарга келди.

1. «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 19-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы кайрылууда ченемдик-укуктук актынын конституциялуулугу күмөн саналган бөлүгүнө гана тийиштүү болгон предмет боюнча актыларды чыгарат. Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын бул иш боюнча кароо предмети болуп «Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 46-беренесинин биринчи бөлүгүнүн 8-пункту саналат:

«46-статья. Кыргыз Республикасынын жаранынын Кыргыз Республикасынан чыгуу укугун убактылуу чектөөгө негиздер

Кыргыз Республикасынын жаранынын Кыргыз Республикасынан чыгуу төмөнкүдөй учурларда убактылуу баш тартылат:

8) арыз ээсине карата сотко жарандык доомат коюлса – иш боюнча териштирүү аяктамайынча;».

«Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы мыйзамдарда белгиленген тартипте кабыл алынган, «Эркин Тоо» гезитинде 2000-жылдын 28-июлунда № 61 санында жарыяланган, Кыргыз Республикасынын Ченемдик-укуктук актыларынын мамлекеттик реестрине киргизилген жана колдонуудагы акт болуп саналат.

2. Адам укуктары жана эркиндиктери Кыргыз Республикасынын жогорку баалуулуктарына кирет деп Кыргыз Республикасынын Конституциясы белгилейт. Алар түздөн-түз колдонулат, бардык мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу

2018-жылдын
30-майы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 04-Р

органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ишмердигинин мааниси менен мазмунун аныктайт (16-беренесинин 1-бөлүгү). Бул Кыргыз Республикасынын Конституциясы адамдын өзүн да, анын субъективдүү укуктарын да баалуулук деп табуусун билдирет, алардын жүзөгө ашырылуусу Баш мыйзамда мамлекеттин биринчи кезектеги милдети катары аныкталган.

Кыргыз Республикасынын Конституциясы кайсы бир адамдын жана жарандын укуктарына артыкчылык белгилебейт, дүйнөлүк мейкиндикке ургаалдашуу шарттарында эркин жүрүү жана өлкөнүн чегинен чыгып кетүүгө, ошондой эле анын аймагына тоскоолдуксуз кайтып келүүгө байланыштуу укуктар инсандын эркиндигинин туунду көрсөткүчтөрү болуп саналат. Ушундан улам, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 25-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык ар бир адам Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары эркин чыгууга укуктуу.

Өлкөнүн чегинен тышкары эркин чыгуу укугу адамдын жеке эркиндигинин мерчемдүү көрүнүштөрүнүн бири болот жана башка укуктар менен эркиндиктердин, анын ичинде эмгекке болгон укуктун, экономикалык эркиндикке, өзүнүн жөндөмдөрүн жана мүлкүн ишкерчилик жана мыйзамда тыюу салынбаган экономикалык ишмерлик үчүн эркин пайдаланууга, рухий жана башка муктаждыктарын канааттандырууга болгон укуктун толук кандуу жүзөгө ашырылуусуна өбөлгө болуп кызмат кылат. Башкача айтканда, өлкөдөн эркин чыгуу укугу адамдын толук кандуу жашоосунун негизинде жана мамлекет тарабынан инсандын ар намысын таанууда жатат.

Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Конституциясы адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктеринин кепилдиктеринин көтөрүңкү деңгээлин караштырып, бирок анын аныкталган максаттарында зарыл болгон өзгөчө ченемде гана жана мыйзамда белгиленген тартипте гана аларды чектөө мүмкүндүгүнө да жол берет (20-беренесинин 2-бөлүгү). Мындай чектөөлөрдүн мүмкүн болуу чектери эл аралык укук ченемдеринде каралган. Ошентип, Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пактыга ылайык ар бир адам ар кандай өлкөдөн, анын ичинде өз өлкөсүнөн да чыгып кетүүгө укугу бар. Жогоруда айтылган укуктар мыйзамда көрсөтүлгөн, мамлекеттик коопсуздукту, коомдук тартипти, элдин ден соолугун жана рухун, же башкалардын укуктарын жана эркиндиктерин коргоодо зарыл болуп, аталган Пактта көрсөтүлгөн башка укуктарга төп келишкен

№ 04-Р

кыскартуулардан башка эч кандай чектөөлөрдүн объектиси боло албайт (12-статьянын 2-, 3-пункттары).

Жогоруда аталган негиздөөчү орнотмолордун маңызы адамдын укуктары менен эркиндиктерине өз билемдик менен таасир этүүгө жол бербөө жана мүмкүн болуучу чектөөлөрдүн өзгөчөлүгүндө турат. Башкача айтканда, биринчиден, чектөөлөр негиздерди жана колдонуу тартибин мыйзам менен бекитүү жолу аркылуу орнотулушу керек, экинчиден, конституциялык маанилүү максаттарга өлчөмдөш болушу керек, үчүнчүдөн, укуктук жөнгө салуунун айрым маселелерин башка укуктук каражаттар менен чечүү мүмкүн бол-бой калган шарттарда кабыл алынышы керек.

Демек, Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары эркин чыгуу укугун чектөө укуктук режими мамлекеттик жана коомдук турмуштун тийиштүү чөйрөлөрүндөгү инсандын жана мамлекеттин кызыкчылыктарынын тең салмактуулугуна жетүү зарылдыгын эске алуу менен киргизилиши мүмкүн.

3. Сот өндүрүшүнүн катышуучуларына соттук коргонууга конституциялык укук толук көлөмдө, калыстыктын талаптарына жооп берген сот адилеттиги аркылуу укуктарды натыйжалуу калыбына келтирүү кепилденет. Бул конституциялык укук, анын ичинде жарандык процесстик мыйзамдарда конкреттештирилет, анын негизги максаты – менчик формасына карабастан жеке жана юридикалык жактардын бузулган же талашылып жаткан укуктарын жана мыйзам менен корголуучу кызыкчылыктарын коргоо болуп саналат (Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 3-беренесинин 1-бөлүгү), бул кызыкдар жак үчүн бузулган же талашылып жаткан укукту же мыйзам менен корголуучу кызыкчылыкты коргоо үчүн сотко кайрылуу укугун гана эмес, мыйзамдарда берилген башка процесстик каражаттарды пайдаланууну да болжойт.

Кыргыз Республикасынын Жарандык-процесстик кодексинин 3-беренесине ылайык, жарандык сот өндүрүшүнүн мыйзамда белгиленген тартиби жарандык иштерди туура жана өз убагында кароону жана чечүүнү, мыйзамдуу сот актыларын чыгарууну, аларды аткарууну камсыз кылуусу, мыйзамдуулукту, укук тартибин чыңдоого жана укук бузуулардын алдын алууга көмөк көрсөтүүсү болуп саналат.

Мыйзам чыгаруучу сот адилеттигинин милдеттерин жүзөгө ашыруу үчүн камсыз кылуучу чараларды караштыра алат, андай

2018-жылдын
30-майы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 04-Р

чараларды кабыл албоо сот адилеттигинин максатына жетишүүнү татаалдаштыруусу мүмкүн. Ошону менен бирге, чектөөчү мүнөзгө ээ болгон мындай чаралар конституциялык жактан көздөгөн максаттарга өлчөмдөш (аларга жараша) болуусу, орундуулуктун, укуктук аныктык талаптарына жооп берүүсү, кеңейтип талкууга жана аларды өз билемдик менен колдонууга жол бербеген формалдуу жактан анык, так туюндурмалардан туруш керек.

Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 144-беренесинде каралган доону камсыз кылуучу чаралардын негизги тизмеси менен бирге мыйзам чыгаруучу сот тарабынан башка чараларды да кабыл алуу мүмкүндүгүнө жол берет. Мындай чара катары «Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамында арыз ээсине карата сотко жарандык доомат коюлса – иш боюнча териштирүү аяктамайынча Кыргыз Республикасынын жаранынын Кыргыз Республикасынан чыгууга убактылуу баш тартылуу караштырылган (46-беренесинин биринчи бөлүгүнүн 8-пункту).

Талашылып жаткан ченемдин көздөгөн максаты жарандык иштердин туура жана өз убагында каралуусун жана чечилишин, сот процессинин катышуучуларынын тең укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн камсыз кылууда турат. Бул максаттарга жетишүү үчүн жарандык процесстик мыйзамдарда доону камсыз кылууга багытталган дагы башка укуктук механизмдер каралган.

Асыресе, мыйзам чыгаруучу өкүлчүлүк институтун; жоопкерге таандык болгон мүлккө, акча каражаттарына доо суммасынын жана соттук чыгымдардын чектеринде камакка алуу мүмкүнчүлүгүн; талаптагыдай кабардар кылынган жактардын бирөөсүнүн катышуусуз иштерди кароону; сырттан жүргүзүлгөн сот өндүрүшүнө жол берүүнү караштырган (Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 57-, 144-, 169-, 234-беренелери). Демек, жарандык процесстик мыйзамдар сот адилеттигинин максаттарына жетишүү жана ар кимдин соттук коргонууга болгон укугун камсыздоо үчүн зарыл болгон укуктук механизмдери камтыйт.

Бирок, талашылып жаткан ченем менен киргизилген Кыргыз Республикасынын ченинен чыгып кетүүгө эркиндикти чектөө, өзүнүн маңызы боюнча сот адилеттигинин тиешелүү деңгээлде жүзөгө ашырылуусун камсыз кылуучу көрсөтүлгөн укуктук механизмдеринин болгонуна карабастан жоопкерди сот процессине катышууга мажбур кылууга багытталган. Мындай шарттарда бул

№ 04-Р

чектөөнү киргизүү негиздүү жана зарыл болуп эсептелбейт жана адам менен жарандын субъективдүү укуктарын чектөөнүн себеби боло албайт.

Ушуга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы талашылып жаткан ченем доону камсыз кылуу боюнча чара катары өлчөмдөштүк (пропорциялуулук) принциптерине шайкеш келбейт жана конституциялык маанилүү максаттарда укукту чектөөнүн чегинен чыгып кетүүдө деген тыянакка келүүдө.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнүн 1-пунктун, 8-жана 9-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 46-, 47-, 48-, 51- жана 52-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Ч Е Ч Т И:

1. «Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 46-беренесинин биринчи бөлүгүнүн 8-пункту Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 1-бөлүгүнө, 20-беренесинин 1-, 3-бөлүктөрүнө, 25-беренесинин 2-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таанылсын.

2. Чечим акыркы жана даттанууга жатпайт, жарыяланган учурдан тартып күчүнө кирет.

3. Чечим бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, кызмат адамдары, коомдук бирикмелер, юридикалык жана жеке жактар үчүн милдеттүү жана республиканын бүткүл аймагында аткарылууга тийиш.

4. Ушул чечим мамлекеттик бийликтин расмий басылмаларында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын расмий сайтында жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Жарчысында» жарыялансын.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

№ 05-Р

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АТЫНАН КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

Алтынбек Бакытбекович Мусаевдин, Арстанбек Сарыевич Досалиевдин кызыкчылыгын көздөгөн Мукар Шалтакович Чолпонбаевдин, ошондой эле Каныбек Ташбалтаевич Туратовдун кайрылуусуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча

Ч Е Ч И М И

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы С.А. Джалгокпаеванын;

кайрылуучу тарап – Алтынбек Бакытбекович Мусаевдин, анын ишеним кат боюнча өкүлү Улукбек Жолдошевич Калыбековдун, Арстанбек Сарыевич Досалиевдин, анын ишеним кат боюнча өкүлү Мукар Шалтакович Чолпонбаевдин, Каныбек Ташбалтаевич Туратовдун, анын ишеним кат боюнча өкүлү Миновархон Баратовна Мамбетованын;

жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ишеним кат боюнча өкүлдөрү Курсан Сатарович Асановдун, Жаныбек Токтошевич Канзамановдун;

башка жактар – Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Нурбек Айтыевич Касымбековдун, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын ишеним кат боюнча өкүлү Улан Таштемирович Айтбаевдин катышуусунда,

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 1- жана 6-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-, 18-, 19-, 37- жана 42-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө ишти ачык соттук отурумда карап чыкты.

А.Б. Мусаевдин, А.С. Досалиевдин кызыкчылыгын көздөгөн М.Ш. Чолпонбаевдин, К.Т. Туратовдун өтүнүчтөрү бул ишти кароого себеп болду.

Кызматкердин жакын туугандары оор жана өзгөчө оор кылмыш үчүн соттолгондо, ошондой эле мыйзамда белгиленген тартипте уюшкан кылмыштуу топтун мүчөсү деп табылса, кызматкер кызматтан запаска (аскердик эсепке коюу менен) бошотулушу мүмкүн деп караштырган Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасынын Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу ишти кароого негиз болду.

Ишти соттук отурумга даярдаган судья-баяндамачы К. Абдиевдин маалыматын угуп жана келтирилген материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 20-мартында А.Б. Мусаевдин Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 42-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Келип түшкөн материалдардан келип чыккандай, арыздануучу Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин Академиясын аяктагандан кийин 2002-жылдан тартып Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын тутумунда иштеп келген, 2015-жылдан тартып милициянын подполковниги наамында Жалал-Абад областынын Ноокен районунун ички иштер бөлүмүнүн башчысынын орун басары кызматын ээлеп келген.

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

Бир тууган инисинин өтө оор кылмышты жасаганы үчүн жазык жоопкерчилигине тартылышына байланыштуу Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлиги тарабынан А.Б. Мусаевге карата кызматтык тергөө өткөрүлгөн, анын жүрүшүндө арыздануучунун бир тууганы мурда бир нече жолу жазык жоопкерчилигине тартылганы жана соттолгону аныкталган.

Кызматтык тергөөнүн корутундусунун негизинде 2017-жылдын 27-ноябрындагы № 1006 буйрук менен А.Б. Мусаев кызматкердин жакын туугандары оор жана өзгөчө оор кылмыш үчүн соттолгондо, ошондой эле мыйзамда белгиленген тартипте уюшкан кылмыштуу топтун мүчөсү деп табылса, кызматкер кызматтан запаска (аскердик эсепке коюу менен) бошотулушу мүмкүн деп караштырган жогоруда көрсөтүлгөн Жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасына ылайык ички иштер органдарынан бошотулган.

Арыздануучунун пикири боюнча, анын кызматтан бошотулушу адилетсиз жана Кыргыз Республикасынын Конституциясы менен таанылган укуктар менен эркиндиктерин бузууда.

Ал бир тууган иниси менен эки башка үй-бүлөдө жана эки башка калк конуштарында чоңоюп жана тарбияланганы жөнүндө айтып, анысы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар тарабынан берилген тийиштүү документтер менен ырасталууда.

Арыздануучунун түшүндүрүүсүнө караганда, бир тууганы экөө эки башка жашагандыктан ал анын тарбияланышына катышкан жок жана аны менен тууганчылык карым-катышта болгон эмес.

Кайрылуу субъекти талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2- жана 3-бөлүктөрүнө, 42-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп эсептейт. Кыргыз Республикасынын Конституциясы жынысы, расасы, тили, майыптуулугу, этноско таандыктыгы, туткан дини, курагы, саясий же башка ынанымдары, билими, теги, мүлктүк же башка абалы, ошондой эле башка жагдайлары боюнча кодулоого жол бербөө кепилдигин берет, мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деп белгилейт. Конституцияга ылайык ар ким эркин эмгектенүүгө, эмгекке жөндөмдүүлүгүн пайдаланууга, кесибин жана иштин түрүн тандоого, коопсуздуктун жана гигиенанын талаптарына жооп берген эмгектик коргоого жана эмгек шарттарына укуктуу, ошондой эле мыйзам менен белгиленген жашоо минимумунан төмөн болбогон эмгек акы алуу укугуна ээ.

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

А.Б. Мусаев талашылып жаткан ченем ага көз каранды болбогон жагдайдан улам, бир тууганынын соттуулугуна байланыштуу аны кодулоодо жана жакын туугандарынын соттуулугу болбогон ички иштер органдарынын башка кызматкерлерине салыштырмалуу аны тең эмес абалга коюуда деп эсептейт.

Арыздануучунун пикири боюнча Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасы менен бекитилген негиз анын Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарында андан ары кызмат өтөөсүнө тыюу салып, эркин эмгектенүү укугунун жүзөгө ашырылуусуна карата негизсиз чектөөнү карайт.

Андан тышкары, А.Б. Мусаев көрсөтүлгөн ченем мазмуну боюнча Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин кылмыш жасоодо күнөөлүүнүн жеке жоопкерчилиги жөнүндө принцибине карама-каршы келет деп эсептейт.

Жогоруда баяндалганга негизденип, кайрылуучу тарап талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 3-майындагы аныктамасы менен А.Б. Мусаевдин кайрылуусу өндүрүшкө кабыл алынган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 19-июнунда А.С. Досалиевдин кызыкчылыгын көздөгөн М.Ш. Чолпонбаевдин Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 5-бөлүгүнө, 16-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 20-беренесинин 2-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучу айткандай, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасынын негизинде ички иштер органдарынан милициянын бир катар кызматкерлеринин бошотулушуна байланыштуу талашалып жаткан ченемдин

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

конституциялуулугунда пайда болгон күмөндүүлүк Конституциялык палатага кайрылууга негиз болду.

Ошентип, бул ченемге ылайык кызматкер жакын туугандары оор жана өзгөчө оор кылмыш үчүн соттолгондо, ошондой эле мыйзамда белгиленген тартипте уюшкан кылмыштуу топтун мүчөсү деп табылса, кызматтан запаска (аскердик эсепке коюу менен) бошотулат.

М.Ш. Чолпонбаевдин пикири боюнча, талашылып жаткан ченем жаңы милдеттерди орнотууда жана ички иштер органдарынын кызматкерлеринин абалын начарлатууда, бул жаңы милдеттерди же оордотуучу жоопкерчиликти белгилөөчү мыйзам же башка ченемдик-укуктук акты өткөн мезгилге карата колдонулбайт деп белгиленген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 5-бөлүгүнө карама-каршы келет.

Кайрылуу субъекти өз жүйөлөрүндө милиция кызматкерин жакын тууганынын өзгөчө оор кылмыш үчүн соттуулугу болгон үчүн ички иштер органдарынан бошотууну үй-бүлөлүк туугандык абалы боюнча кодулоо болуп эсептелет деп көрсөтүүдө. Бул чектөө аталган адамдардын конституциялык укуктарына шек келтирет жана ички иштер органдарынан бошотуунун объективдүү негизи боло албайт, анткени үй-бүлөгө таандыгы алардан көз каранды болбогондуктан, өзүнүн тегин өзгөртүү мүмкүн эмес.

Ушуга байланыштуу, арыздануучу жогоруда көрсөтүлгөн Жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнө карама-каршы келүүдөн тышкары, адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин чектеген мыйзам алдындагы ченемдик укуктук актыларды кабыл алууга тыюу салуучу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгү менен бекитилген тартипте бузуп, мыйзам алдындагы акт менен киргизилген деп эсептейт.

Баяндалгандын негизинде, арыздануучу талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 6-июлундагы аныктамасы менен А.С. Досалиевдин кызыкчылыгын көздөгөн М.Ш. Чолпонбаевдин өтүнүчү өндүрүшкө кабыл алынган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 31-июлунда К.Т. Туратовдун Кыргыз

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 1- жана 2-бөлүгүнө, 42-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Өтүнүчтөн жана келтирген материалдардан келип чыккандай арыздануучунун бир тууганы жазык жоопкерчилигине тартылган жана Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 247-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрү боюнча соттун өкүмү менен 12 жылга эркиндигинен ажыратууга соттолгон.

Бул факт 2016-жылдын 24-августунда Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин Мааламыттык технологиялардын башкы башкармалыгынын ыкчам каттоолору боюнча текшерүүнүн жүрүшүндө аныкталган жана 2016-жылдын 4-октябрындагы № 870 буйругу менен Жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасында каралган негиз боюнча К.Т. Туратов ички иштер органдарынан Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин Уюшкан кылмыштуулукка каршы күрөшүү боюнча Башкы башкармалыктын ыкчам кызматкери кызматынан бошотулган.

К.Т. Туратов жогоруда көрсөтүлгөн буйрукту кабыл алууда негиз болуп эсептелген талашылып жаткан ченем анын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 42-беренесинин 3-бөлүгү менен кепилденген конституциялык укуктарын, тактап айтканда эркин эмгектенүү, эмгекке жөндөмдүүлүгүн пайдалануу, кесибин жана иштин түрүн тандоо укуктарын бузууда деп эсептейт. Анын пикири боюнча, жогоруда көрсөтүлгөн Жобо адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин жокко чыгаруучу же кемсинтүүчү мыйзамдарды, адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин чектеген мыйзам алдындагы ченемдик-укуктук актыларды кабыл алууга тыюу салган Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 1- жана 2-бөлүктөрүнө карама-каршы келет.

Баяндалгандын негизинде, арыздануучу талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 4-сентяб-

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

рындагы аныктамасы менен К.Т. Туратовдун өтүнүчү өндүрүшкө кабыл алынган.

А.Б. Мусаевдин, А.С. Досалиевдин кызыкчылыгын көздөгөн М.Ш. Чолпонбаевдин, ошондой эле К.Т. Туратовдун талаптары окшош болгондуктан, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 30-беренесинин 1-бөлүгүнүн 6-пунктуна ылайык, судья-баяндамачынын 2018-жылдын 4-сентябрындагы аныктамасы менен аталган иштер бир өндүрүшкө бириктирилди.

Арыздануучулар жана алардын өкүлдөрү соттук отурумда өзүлөрүнүн талаптарын колдошту жана аларды канааттандырууну суранышты.

Жоопкер тараптын өкүлү К.С. Асанов кайрылуучу тараптын жүйөлөрү менен макул болгон жок жана кийинкини билдирди.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык, адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктери улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, калктын саламаттыгын, адеп-ахлагын сактоо, башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин коргоо максатында Конституция жана мыйзамдар менен чектелиши мүмкүн. Ушундай чектөөлөр аскердик же башка мамлекеттик кызматтын өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен да киргизилиши мүмкүн. Киргизилип жаткан чектөөлөр көрсөтүлгөн максаттарга өлчөмдөш болушу керек.

К.С. Асанов «Мамлекеттик жарандык кызмат жана муниципалдык кызмат жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык укук коргоо кызматы – коопсуздукту, мыйзамдуулукту жана укук тартибин камсыз кылуу боюнча, кылмыштуулукка каршы күрөшүү боюнча, адамдын жана жарандын укуктарын жана эркиндиктерин коргоо боюнча Кыргыз Республикасынын жарандарынын иш-милдеттерди жүзөгө ашырган укук коргоо органдарындагы кызмат орундарында кесипкөй кызматтык ишин билдирген мамлекеттик кызматтын түрү деп белгилейт. «Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 1-беренесине ылайык Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары – коомдук тартипти, инсандын жана коомдун коопсуздугун камсыз кылуу жана кылмыштуулукка каршы күрөшүү боюнча аткаруучу-тескөөчү милдеттерди жүзөгө ашыруучу мамлекеттик куралдуу укук коргоо органы. Ушуга байланыштуу ички иштер органдарынын кызматкерлерине кызматка алуу жана өтөөнүн өзгөчө талаптары коюлат.

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

Ички иштер органдарында кызмат өтөөнүн мыйзамдуулук, ачыктык, айкындуулук, ички иштер органдарынын кызматкерлеринин коомдун контролу алдында жана отчеттуу болгону сыяктуу принциптерин жана укуктук негиздерин эске алганда, өзгөчө оор кылмыштарды жасагандыгы үчүн соттолгон жакын туугандары бар кызматкерлердин моралдык-этикалык жана адептүүлүк сапаттары тууралуу мүмкүн болуучу күмөндүүлүктөрдү четтетүү үчүн ички иштер органдарынын кызматкерлери кынтыксыз кадыр-баркка ээ болушу керек.

Ушул принциптерди эске алуу менен ички иштер органдарынын кызматкерлерине өзгөчө талаптар коюлат, алардын бири болуп соттуулугу бар жакын туугандары тарабынан терс таасирди жокко чыгаруу, алардан материалдык жана башка көз карандылыгын болтурбоо, ошондой эле кызыкчылыктар кагылышын, кызматтык жана ыкчам маалыматтын чыгып кетүүсүн болтурбоо жана мыйзамдуулуктун бузулуусун алдын алуу болуп саналат.

К.С. Асанов айткандай, өзгөчө оор кылмыштарды жасагандыгы үчүн мурда соттолгон, ошондой эле соттук тартипте уюшкан кылмыштуу топтордун мүчөсү болуп таанылган жакын туугандары бар жарандарды ички иштер органдарында кызмат өтөөгө келтирбөө максатында аларга карата жогоруда көрсөтүлгөн Жобонун 60-пунктуна ылайык атайын текшерүү өткөрүлөт. Мындай текшерүү Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын жана улуттук коопсуздук органдарынын ыкчам мүмкүнчүлүктөрүн колдонуу жолу менен жасалат, ал аяктагандан кийин кадр аппаратынын кызматкери тарабынан анын жыйынтыктары тууралуу корутунду түзүлөт да, ал боюнча материалдар жеке ишинде сакталат.

К.С. Асановдун пикири боюнча үй-бүлө мыйзамдары үй-бүлөнү чындоо, үй-бүлө мамилелерин өз ара сыйлоо, өз ара жардам берүү жана бардык бүлөлөрдүн үй-бүлөнүн алдында жоопкерчилиги аркылуу куруу зарылдыгынан чыгууда. Ошентип, ар бир бүлө үй-бүлө жана коом алдында моралдык жоопкерчиликтүү болот.

Баяндалгандын негизинде К.С. Асанов талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 5-бөлүгүнө, 16-беренесинин 2- жана 3-бөлүктөрүнө, 20-беренесинин 2-бөлүгүнө жана 42-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келбейт деген тыянакка келүүдө.

Жоопкер тараптын экинчи өкүлү Ж.Т. Канзаманов К.С. Асановдун жүйөлөрүн колдоду.

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Н.А. Касымбеков талашылып жаткан ченем боюнча кийинкидей пикирин билдирди.

Ички иштер органдарындагы кызмат «Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамында каралган жана ага жүктөлгөн функцияларды жана милдеттерди жүзөгө ашырууга байланыштуу кызматка кирүү, кызмат өтөө жана мындай кызматты токтотуунун өзгөчө процедурасы менен шартталган.

Н.А. Касымбеков жогоруда көрсөтүлгөн Мыйзамдын 1-беренеси менен белгиленген ички иштер органдарынын өзгөчө укуктук статусун белгиледи. Ички иштер органынын кызматкери бийлик өкүлү болуп эсептелип, мамлекеттин коргоосу астында болот жана кызматтык милдеттерин аткаруу учурунда кол тийгис укугуна ээ. Ички иштер органдарынын кызматкеринин мыйзамдуу талаптары жарандар жана кызмат адамдары тарабынан милдеттүү түрдө аткарылууга тийиш (Мыйзамдын 10-беренеси). Ал ички иштер органдарына кадыр-баркы кынтыксыз адамдар иштөөсү керек деп эсептейт. Мындай зарылдык ички иштер органдарынын кызматкерлеринин моралдык-этикалык жана адептүүлүк сапаттары тууралуу күмөндүүлүктү четтетүү максаты менен шартталган.

Конституциялык түзүлүштүн негиздеринин туруктуулугу үчүн мамлекет коомдук бийликти кыянаттык менен пайдалануудан жана анын криминалдашуусунан коргой турган натыйжалуу укуктук механизмдерге ар дайым муктаж. Ушул максаттарда коомдук кызматтарды ээлеген адамдардын кадыр-баркына жогорулатылган талаптар белгиленет. Ушуга байланыштуу, мамлекет бийлигин криминалдашуусун улуттук коопсуздукка коркунуч катары карап, көрсөтүлгөн максаттарга жетишүү үчүн жарандардын мамлекеттик кызматка кирүүдө укуктарын кайсы бир деңгээлде чектөөгө акысы бар. Мыйзам чыгаруучу мамлекеттик кызматтарды дифференциациялоо жана алардын ар биринин укуктук статусун регламенттөө менен бул чөйрөдө өзгөчө эрежелерди орнотууга укуктуу. Мындай укуктук көз караш Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2013-жылдын 31-октябрындагы, 2013-жылдын 26-ноябрындагы, 2015-жылдын 25-ноябрындагы, 2016-жылдын 27-январындагы чечимдеринде айтылган.

Н.А. Касымбековдун пикири боюнча ички иштер органдарынын кызматкерлери үчүн атайын талаптарды орнотуу кайсы бир

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

жагдайларга жараша Кыргыз Республикасынын Конституциясында кепилденген бардыгынын мыйзам жана сот алдында бирдейлигин бузуу, эркин эмгектенүү, эмгекке жөндөмдүүлүгүн эркин колдонуу, ишмерликтин түрүн жана кесипти тандоо укугун бузуу, кодулоо катары каралышы мүмкүн эмес.

Бирок, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнүн талаптарын эске алып, Н.А. Касымбеков ички иштер органдарынын кызматкерлери үчүн талашылып жаткан чектөөнү мыйзам алдындагы ченемдик укуктук акт катары эмес, мыйзам түрүндө кабыл алуу тийиштүү болмок деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын өкүлү У.Т. Айтбаев талашылып жаткан ченемдин конституциялуулугу тууралуу пикирин билдирди, анткени укук коргоо органдарындагы кызмат ишмерликтин коомдук түрү болгондуктан мамлекет тарабынан өзгөчө эрежелерди орнотууну талап кылат. Ишмерликтин жогоруда көрсөтүлгөн түрүн ыктыярдуу тандоо менен жаран ал ээ болгон өзгөчө укуктук статус менен шартталган чектөөлөр менен макул болот.

Ушуга байланыштуу, мамлекеттик кызмат өтөөнүн тиешелүү эрежелеринин жана аны тандаган адамга карата талаптардын орнотулушу Кыргыз Республикасынын Конституциясында бекитилген мамлекеттик кызматка орношууга бирдей шартка болгон жана өзүнүн эмгекке жөндөмдүүлүгүн эркин колдонуу, ишмерликтин түрүн жана кесипти тандоо укугун бузуу катары каралышы мүмкүн эмес.

Андан тышкары, ишмердүүлүктүн шарттары жана түрү боюнча ар кандай категорияларга таандык адамдардын укуктук статусундагы айырмачылыктар Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинде бекитилген теңдик принциби менен макулдашылат, анткени алар объективдүү түрдө акталган, негизделген болуп саналат жана конституциялык маанилүү максаттарга ылайык келет.

У.Т. Айтбаев жакын туугандарынын соттуулугу кызматка алуу же кызмат өтөөсүн улантуу жөнүндө чечимге таасир этүүчү сөзсүз түрдө аныктоочу болбосо да, өзгөчө көңүл бурууну талап кылуучу объективдүү фактор бойдон кала берүүсү керек, анткени бул учурда ички иштер органдарынын кызматкеринин девианттуу жүрүм-турум тобокелдигин жокко чыгарбаш керек деп белгиледи.

Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын өкүлү каралып жаткан маселенин алкагында

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

мыйзамдарда жекече мамилени талап кылган ушул сыяктуу маселелерди чечүүдө конкреттештирүүчү критерийлерди белгилөө максатка ылайык деп эсептейт. Маселен, туугандар ортосунда өз ара мамиле кандай жана карым-катнаштын жыштыгы, ал адамдардан материалдык же башка көз карандылыгы, ошондой эле ички иштер органдарынын кызматкеринин кызматынын мүнөзү сыяктуу.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тараптардын жүйөлөрүн талкуулап, башка жактардын түшүндүрмөлөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, кийинкидей тыянактарга келди.

1. «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 19-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы кайрылууда ченемдик-укуктук актынын конституциялуулугу күмөн саналган бөлүгүнө гана тийиштүү болгон предмет боюнча актыларды чыгарат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын бул иш боюнча кароо предмети болуп Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасы саналат.

«106. Кызматкер кызматтан запаска (аскердик эсепке коюу менен) төмөнкүдөй негиздер боюнча бошотулушу мүмкүн:

ч) кызматкердин жакын туугандары оор жана өзгөчө оор кылмыш үчүн соттолгондо, ошондой эле мыйзамда белгиленген тартипте уюшкан кылмыштуу топтун мүчөсү деп табылса;»

Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобо Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген, мыйзамдарда бекитилген тартипке ылайык «Эркин-Тоо» гезитинде 2013-жылдын 25-июнунда № 53 (2319) санында жарыяланган, Кыргыз Республикасынын Ченемдик-укуктук актыларынын мамлекеттик реестрине киргизилген жана колдонуудагы акт.

2. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык адам укуктары жана эркиндиктери ажырагыс, ал ар бир адамга төрөлгөндөн эле таандык. Адам

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

укуктары жана эркиндиктери Кыргыз Республикасынын жогорку баалуулуктарына кирет. Алар түздөн-түз колдонулат, бардык мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ишмердигинин мааниси менен мазмунун аныктайт.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы өз чечимдеринде жогоруда көрсөтүлгөн Кыргыз Республикасынын Конституциясы тарабынан адамдын өзүнүн жана анын субъективдүү укуктарынын баалуулугун таанууну билдирерин бир нече жолу белгилеген, аларды жүзөгө ашыруу мамлекеттин биринчи кезектеги милдети катары Баш мыйзамда аныкталган. Ошону менен конституциялык принцип декларацияланат, ага ылайык инсандын укуктарын таануу, сактоо жана коргоо укуктук мамлекеттин ажырагыс атрибуту, анын милдети болуп саналат (Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2014-жылдын 23-апрелиндеги жана 2018-жылдын 30-майындагы чечимдери).

Адам укуктарын кыйшаюусуз сактоонун пайдубал негиздеринин бири болуп укуктук мамлекеттеги адам ишмердигинин бардык чөйрөлөрү негиздене турган кодулабоо менен мыйзам жана сот алдында баары бирдей деген принцип саналат.

Көрсөтүлгөн принцип Кыргыз Республикасынын Конституциясы менен кепилденген, ага ылайык эч ким жынысы, расасы, тили, майыптуулугу, этноско таандыктыгы, туткан дини, курагы, саясий же башка ынанымдары, билими, теги, мүлктүк же башка абалы, ошондой эле башка жагдайлары боюнча кодулоого алынышы мүмкүн эмес (16-берененин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацы).

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы өзүнүн чечимдеринде кодулабоо принциби адамдын социалдык же болбосо башка сапаттарына жараша ага таандык укуктардын, эркиндиктердин же милдеттердин кысымга алынышын болтурбоо үчүн шарттарды түзүүнү болжойт деп бир нече жолу белгилеген (2013-жылдын 16-ноябрындагы чечими). Бул принцип жыныс, раса, тил, майыптуулук, этноско таандыктыгы, дин тутуу, жаш курак, саясий жана башка ынанымдар, билим, теги, мүлктүк же башка абалына, ошондой эле адамдын жана жарандын коомдук жана жеке турмушунун ар кандай чөйрөлөрүндө укуктук мүмкүнчүлүктөр теңдигин бузууга алып келүүчү башка жагдайларга негизденген айырмачылыктарды, жокко чыгарууларды же артыкчылык

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

берүүлөрдү ченемдик укуктук актыларда белгилөө мүмкүн эмес дегенди билдирет.

Жогоруда белгиленген принципти кармануу аныктоочу болуп саналат жана эмгек укугу жаатындагы укуктук мамилелерди кошуп, адамдын турмуш тиричилигинин бардык чөйрөлөрүндөгү укуктук мамилелерди жөнгө салууда милдеттүү мүнөзгө ээ.

Кыргыз Республикасынын Конституциясы ар ким эркин эмгектенүүгө, эмгекке жөндөмдүүлүгүн пайдаланууга, кесибин жана иштин түрүн тандоого, коопсуздуктун жана гигиенанын талаптарына жооп берген эмгектик коргоого жана эмгек шарттарына укуктуу, ошондой эле мыйзам менен белгиленген жашоо минимумунан төмөн болбогон эмгек акы алуу укугун кепилдейт (42-беренесинин 3-бөлүгү).

Жогоруда көрсөтүлгөн ар ким ал өзү эркин тандап алган же өз ыктыяры менен макул болгон эмгеги менен жанын багуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болушу керек дегенди билдирет. Дал ошондуктан эмгекти тандоо эркиндиги конституциялык кепилдиктердин өзгөчө категориясына бөлүнүп чыгарылат. Ошентип, эркин эмгектенүү укугу жарандарга алардын финансылык, социалдык, рухий жана башка муктаждыктарын канааттандырган шарттары бар эмгек ишмердигин өз ыктыяры менен тандоо мүмкүнчүлүгүн берүүнү билдирет.

Кыргыз Республикасынын Конституциясы мажбурлоо эмгегине тыюу салат жана ар бир адамга эмгекке болгон жөндөмдүүлүгүн эркин пайдалануу, кесибин жана ишмердиктин түрүн тандоо укугун берет.

Ошентип, эркин эмгектенүү укугу ар бир инсандын субъективдүү укугу катары мамлекеттүүлүктүн демократиялык маңызын алдын ала аныктайт, анда инсандын экономикалык эркиндиги коомдун социалдык-экономикалык жашоосун укуктук жөнгө салууда баалуу ориентир болуп калат.

Эркин эмгектенүү принциби Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 42-беренесинен тышкары эл аралык-укуктук актыларда да чагылдырылган. Ошентип, Адам укуктарынын жалпы декларациясынын 23-беренеси ар бир адамдын эмгекке, жумушту эркин тандоо, адилеттүү жана жагымдуу эмгек шарттарына жана жумушсуздуктан коргоо укугун жарыялайт.

Эмгек эркиндигин жана эмгекке болгон укукту өз ара бири-бирин толуктаган жана эмгекке жарамдуу жарандардын жашоосунун жана

№ 05-Р

ишмердигинин пайдубал укуктук негиздерин аныктаган объективдүү зарыл категориялар катары кароо зарыл.

Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Конституциясы бүтүндөй коомдун коопсуздугу жана анын тиричилик шарттарынын жагымдуулугу көз каранды болгон конституциялык маанилүү максаттарда адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин чектөө мүмкүндүгүнө жол берет. Бул чектөөлөр улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, калктын саламаттыгын, адеп-ахлагын сактоо, башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин коргоо максаттарында мыйзамдар менен гана киргизилиши мүмкүн. Мындай чектөөлөр аскердик же башка мамлекеттик кызматтын өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен да киргизилиши мүмкүн. Киргизилип жаткан чектөөлөр көрсөтүлгөн максаттарга өлчөмдөш болушу керек (20-берененин 2-бөлүгү).

3. «Мамлекеттик жарандык кызмат жана муниципалдык кызмат жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 1-беренесине ылайык укук коргоо кызматы мамлекеттик кызматтын бөлүгү болуп саналат.

Укук коргоо органдары – бул өзүнүн укуктук табияты боюнча сот бийлиги менен прокуратурага жакын мамлекеттик органдардын бир түрү, укук коргоо мүнөзүндөгү функцияларды жана ыйгарым укуктарды жүзөгө ашырат, мыйзамдуулукту жана укуктук тартипти бекемдөө максатында юридикалык таасир этүү чараларын колдонуу укугуна ээ.

Укук коргоо ишмердиги мамлекеттин коопсуздугун камсыздоо максатын көздөгөндүктөн мамлекеттик башкаруунун өзгөчө маанилүү чөйрөлөрүнүн бири болуп саналат. «Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 1-беренесине ылайык, Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары – бул коомдук тартипти, инсандын жана коомдун коопсуздугун камсыз кылуу жана кылмыштуулукка каршы күрөшүү боюнча аткаруучу-тескөөчү милдеттерди жүзөгө ашыруучу мамлекеттик куралдуу укук коргоо органы.

Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары аткаруу бийлик органдарынын тутумунда өзөктүү орундардын бирин ээлейт. Бул мамлекеттик органга өзгөчө статустун берилиши, ага адам укуктарын жана эркиндиктерин коргоо, өлкөдө укуктук тартипти камсыздоо жаатында аткаруу бийлигинин милдеттерин аткаруу боюнча функциялардын жүктөлүшү менен байланышкан. Ички

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

иштер органдарынын кызматкерлеринин укуктук статусу да өзгөчө мааниге ээ, анткени аларга ички иштер чөйрөсүндө мамлекеттик функцияларды болушунча натыйжалуу жана толук кандуу жүзөгө ашырууга жол берген ыйгарым укуктар көлөмүн ыйгарууну болжойт.

«Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 2-беренесине ылайык, ички иштер органдарынын негизги милдеттери төмөндөгүлөр: коомдук тартипти, инсандын жана коомдун коопсуздугун камсыз кылуу, кылмыштуулукка каршы күрөшүү, компетенциясынын чектеринде кылмыш-жаза жазаларды жана административдик жаза чараларын аткаруу, жол коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндө контролдоп-уруксат берүүчү чараларды жүзөгө ашыруу. Мамлекеттик бийликтин бул органына жүктөлгөн милдеттердин өзгөчө маанисин эске алганда ички иштер органдарынын кызматкерлери мыйзамдар тарабынан мамлекеттин атынан жүзөгө ашырылуучу мажбурлоо чараларын колдонуу укугун алышат. Мындай мажбурлоо колдонулган учурда алар инсандын укуктары менен эркиндиктеринин чөйрөсүнө кол салууда, бул Кыргыз Республикасынын Конституциясы менен кепилденген пайдубал укуктар менен эркиндиктердин бузулуу чоң тобокелдиги менен байланышкан.

Мыйзам чыгаруучу ички иштер органдарында кызмат өтөө, биринчи кезекте, укуктук тартипти жана коомдук коопсуздукту камсыздоо боюнча конституциялык маанилүү функцияларды аткаруу менен шартталган коомдук кызыкчылыктарды жүзөгө ашырууга багытталганын эске алуу менен, ички иштер органдарынын кызматкери болгон же бул органда кызмат өтөөгө талапкер болгон жарандардын категориясы үчүн алардын жеке жана ишчил сапаттарына өзгөчө талаптарды койгону негиздүү, анткени мындан ички иштер органдарына жүктөлгөн милдеттерди аткаруунун натыйжалуулугу гана эмес, инсандын укуктары жана эркиндиктери сыяктуу коомдук мамилелердин кыйла сезимтал чөйрөсүнө киришүүдө мыйзамдуулуктун сакталышын да белгилейт.

Мындай талаптар кадимкидей эле жарандардын белгилүү категориясы үчүн укуктарды жүзөгө ашыруу мүмкүнчүлүктөрүндө жол берилген айырмачылыктардын пайда болушуна алып келет. Мында, укук субъектилеринин укуктары менен милдеттериндеги айырмачылыктарга алып келүүчү укуктук жөнгө салуудагы ар бир дифференциация мыйзам чыгаруучу тарабынан Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарын, анын

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

ичинде айырмачылыктар объективдүү акталуу, негиздүү жана конституциялык маанилүү максаттарды көздөгөн болсо, ал эми бул максаттарга жетүү үчүн колдонулган укуктук каражаттар аларга өлчөмдөш болсо аларга жол берилет деген теңдик принцибинен келип чыгуучу талаптарды сактоо менен ишке ашырылышы керек (Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2016-жылдын 11-майындагы чечими).

4. Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын кызматкеринин жакын туугандары оор жана өзгөчө оор кылмыш үчүн соттолгондо, ошондой эле мыйзамда белгиленген тартипте уюшкан кылмыштуу топтун мүчөсү деп табылса, кызматкер кызматтан запаска (аскердик эсепке коюу менен) бошотулушу ички иштер органдарында кызмат өтөө укугун чектөө болуп саналат.

Бул чектөө, ченем жаратуучу органдын ою боюнча ички иштер органдарынын кызмакерлери тарабынан, кадыресе, өзгөчө оор кылмыш жасаган же соттук тартипте уюшкан кылмыштуу топтун мүчөсү болуп табылган жакын туугандарына көмөк көрсөтүү максатында бийлик ыйгарым укуктарын мүмкүн болуучу аша чаап же кыянаттык менен пайдаланууга белгилүү бир тоскоолдук туудурат.

Ошону менен бирге, мындай учурларда, жеке (индивидуалдык) күнөөкөр болуу жоопкерчилик принциби ички иштер органдарынын кызматкерлери өздөрү укукка каршы аракеттердин субъекттери болуп калуусун болжойт да, тиешелүү мыйзамдар алкагында жеке жоопкерчилик тартууга тийиш.

Жеке жоопкерчилик принцибинин мазмуну «кылмыш субъекти» жана «жоопкерчилик субъекти» түшүнүктөр ортосунда теңдикти орнотууга алып келүүдө. Укуктук, демократиялык мамлекетти куруу коллективдүү жоопкерчиликтин ар кандай формасын жокко чыгаруучу жоопкерчилик тартуунун «субъективизация» процессине ырааттуу келүүнү талап кылат.

Баяндалганды эске алуу менен, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы талашылып жаткан ченем жалпылаштырган мүнөзгө ээ болуп, анын жөнгө салуу таасири багытталган укуктук мамилелердин бардык аспектилерин эске албайт, бул укуктун формалдуу аткарылуусуна жана анын көздөгөн максаттарга өлчөмдөш эмес болушуна алып келүүдө деген тыякка келүүдө.

Укук коргоо органдарында кызмат өтөөнүн өзгөчөлүктөрү менен шартталган ушундай чектөөлөр дифференциацияланган жана

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

деталдаштырылган болушу керек, конституциялык принциптерди бузуу жана жаңы адилетсиздикти жаратуунун бардык мүмкүн боло турган тобокелдиктерин эске алышы керек.

5. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы Кыргыз Республикасынын Конституциясы менен адам укуктары жана эркиндиктери жогорку баалуулуктар деп жарыяланган, ушуга байланыштуу аларды чектөө Конституциянын өзү менен белгиленген форма жана процедура боюнча гана мүмкүн, тактап айтканда мамлекеттик бийликтин жогорку мыйзам чыгаруучу органы – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши тарабынан белгиленген тартипте кабыл алынуучу мыйзам менен болуу керек деп белгилейт.

«Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен ички иштер органдарынын кызматкерине коюлуучу квалификациялык талаптар Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан бекитилүүчү Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жободо аныкталуу керек деп белгиленген (7-берене).

«Кыргыз Республикасынын Өкмөтү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 10-беренесине ылайык Өкмөт өзүнүн ыйгарым укуктарын токтомдорду кабыл алуу аркылуу жүзөгө ашырат, алар «Кыргыз Республикасынын ченемдик-укуктук актылары жөнүндө» Мыйзамга ылайык, мыйзам алдындагы актылар болуп саналат.

Демек, кызматкерди жакын туугандары оор жана өзгөчө оор кылмыш үчүн соттолгондо, ошондой эле мыйзамда белгиленген тартипте уюшкан кылмыштуу топтун мүчөсү деп табылса, кызматтан запаска (аскердик эсепке коюу менен) бошотулушун караган ченем мыйзам алдындагы акт менен киргизилген, буга Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацынын талаптарына ылайык жол берилбейт.

Ошол эле убакта, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө мыйзам менен ички иштер органдарында кызмат өтөөнүн квалификациялык талаптарын жана шарттарын орнотуу ыйгарым укугунун берилиши чектөөлөрдү мыйзам алдындагы акт менен киргизүүгө мыйзам чыгаруучу тарабынан жол берилет дегенди түшүндүрбөйт деп белгилейт.

2018-жылдын
19-сентябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 05-Р

Жогоруда баяндалгандын негизинде, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнүн 1-пунктун, 8-жана 9-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 46-, 47-, 48-, 51- жана 52-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Ч Е Ч Т И:

1. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 20-июнундагы № 360 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын катардагы жана жетектөөчү курамынын кызмат өтөөсү жөнүндө жобонун 106-пунктунун «ч» пунктчасы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таанылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Өкмөтү ички иштер органдарынын кызматкерлерин бошотуу тартибинин колдонуудагы укуктук жөнгө салынышына ушул Чечимдин жүйөлөштүрүүчү бөлүгүндө чагылдырылган укуктук көз караштан улам өзгөртүүнү демилге кылсын.

3. Чечим акыркы жана даттанууга жатпайт, жарыяланган учурдан тартып күчүнө кирет.

4. Чечим бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, кызмат адамдары, коомдук бирикмелер, юридикалык жана жеке жактар үчүн милдеттүү жана республиканын бүткүл аймагында аткарылууга тийиш.

5. Ушул чечим мамлекеттик бийликтин расмий басылмаларында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын расмий сайтында жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Жарчысында» жарыялансын.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

№ 06-Р

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АТЫНАН КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

**Нурбек Акбарович Токтакуновдун кайрылуусуна
байланыштуу «Кыргыз Республикасынын Президенти-
нин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө»
Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренеси-
нин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш
боюнча**

Ч Е Ч И М И

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы С.А. Джолгокпаеванын;

кайрылуучу тарап – Нурбек Акбарович Токтакуновдун;

жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишеним кат боюнча өкүлдөрү Чынгызбек Муртазакулович Бердимуратовдун, Мирбек Исамаматович Арзиевдин;

башка жактар – Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Нурбек Айтыевич Касымбековдун, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын ишеним кат боюнча өкүлү Улан Таштемирович Айтбаевдин катышуусунда,

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 1-, 6-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-, 18-, 19-, 37- жана 42-беренелерин жетекчиликке алып, «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренесинин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө ишти ачык соттук отурумда карап чыкты.

Жаран Нурбек Акбарович Токтакуновдун өтүнүчү бул ишти кароого себеп болду.

«Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренесинин Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу бул ишти кароого негиз болду.

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

Ишти соттук отурумга даярдаган судья-баяндамачы М.Ш. Касымалиевдин маалыматын угуп жана келтирилген материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 18-апрелинде Н.А. Токтакуновдун «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренесин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучу өз кайрылуусунда мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деп жар салган Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгү бардык жарандарга ээлеген кызматына же коомдогу ордуна карабастан мыйзамдардын ченемдеринин бирдей колдонулуусун кепилдеген ченем болуп саналат деп белгилейт.

Бирок, «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренеси менен белгиленген Кыргыз Республикасынын экс-президенти үчүн укуктук кепилдиктер Н.А. Токтакуновдун көз карашында, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө бул берененин ылайык келүүсү маселесинде күмөндүүлүктүн болуусу жөнүндө тастыктайт.

Ошентип, көрсөтүлгөн Мыйзамдын 12-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык Кыргыз Республикасынын экс-президенти кол-тийгис укукка ээ. Ал Кыргыз Республикасынын Президентинин ыйгарым укуктарын аткарган мезгилинде жасаган аракеттери же аракетсиздиги үчүн жазык жана администрациялык жоопкерчиликке тартылышы, ошондой эле кармалууга, камакка алынууга, тинтүүгө, суракка алынууга же жеке текшерүүгө дуушар кылынышы мүмкүн эмес.

Ушул берененин 2-бөлүгүнө ылайык, Кыргыз Республикасынын экс-президентинин кол-тийгис укугу ал ээлеген турак-жайга жана кызматтык бөлмөлөргө, ал пайдаланган транспорт каражаттарына, байланыш каражаттарына, ага таандык болгон архивге, башка мүлккө, документтерге, жүктөргө жана анын кат-кабарларына да жайылтылат.

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

Кайрылуу субъектинин ал койгон маселе боюнча көз карашы аталган Мыйзамдын «ошондой эле кармалууга, камакка алынууга, тинтүүгө, суракка алынууга же жеке текшерүүгө дуушар кылынышы мүмкүн эмес» деген сөздөр менен баяндалган 12-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи сүйлөмүнүн синтаксистик курулушу экс-президент анын президенттик ыйгарым укуктары аяктагандан кийин жасаган кылмыш жосундары аныкталган учурда да кол-тийгис укугуна ээ болуп кала берет деген божомолго негиз берүүдө деп аргументтелүүдө. Арыздануучу талашылып жаткан ченем экс-президентке президенттик ыйгарым укуктарды аткаруу мезгилинде да, алар токтотулгандан кийин да жасаган жосундары үчүн жазык куугунтугунан индульгенция берет деген тыянакка келүүдө. Ошондой эле, арыздануучу жогоруда көрсөтүлгөн Мыйзамдын экс-президенттин кол-тийгис укугу ал ээлеген мүлккө (кыймылсыз, кыймылдуу) карага жайылтылат деп белгилеген 12-беренесинин 2-бөлүгүнүн ченемдик көрсөтмөлөрү экс-президенттин кандай гана болбосун жазык куугунтугуна каршы иммунитетти тууралуу кабар берүүдө деп болжойт.

Н.А. Токтакуновдун пикири боюнча бийлик өкүлдөрү үчүн ар кандай укуктук иммунитеттер токтото туруу жана тең салмактуулук тутумунун натыйжалуу иштөөсүнө багытталган жана аларды жоопкерчиликке тартуунун кыйла татаал процедурасы тууралуу кабар бериши керек. Ал эми талашылып жаткан ченем менен орнотулган укуктук кепилдиктер демократиялык мамлекеттин эң маанилүү принциби болуп эсептелген мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген принципти гана бузбастан, жазалоонун шексиздиги принцибин да бузууда.

Жогоруда баяндалганды эсепке алуу менен кайрылуу субъекти талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 31-майындагы аныктамасы менен Н.А. Токтакуновдун кайрылуусу өндүрүшкө кабыл алынган.

Соттук отурумда кайрылуучу тарап өзүнүн талаптарын колдоду жана аларды канааттандырууну суранды.

Жоопкер тараптын өкүлү Ч.М. Бердимуратов Н.А. Токтакуновдун жүйөлөрүн кийинкидей негиздер боюнча орунсуз деп эсептейт.

Мамлекет айрым субъекттер үчүн аткарылуучу функцияларына, корголуучу кызыкчылыктар менен башка жагдайларга жараша жалпы

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

тартиптен тышкары белгилүү бир шарттарды орнотууга укуктуу, алар мыйзамдуу жана мамлекет башчынын иммунитетти да таандык болгон жалпыга маанилүү конституциялык максаттарга өлчөмдөш болушу керек. Мында иммунитет мамлекет аралык, мамлекеттик жана коомдук мамилелерде өзгөчө орун ээлеген адамдарга өзгөчө укуктуу берүү максатында мамлекет тарабынан колдонулуучу укуктук инструмент болуп саналат.

Ч.М. Бердимуратов Кыргыз Республикасынын Президентинин кызматын ээлеген жарандын укуктук статусу башка жарандардын укуктук статусунан кыйла айырмаланып турат, ал эми кол-тийгистик бул статустун зарыл элементи болуп саналат, анткени ал тышкы таасирлерге, материалдык жана башка шарттарга көз каранды болбостон өзүнүн ишмердигин жүзөгө ашырууга мүмкүндүк берет деп белгилейт. Андан да, жоопкер тараптын өкүлү экс-президентке укуктук иммунитетти берүү ага президенттик ыйгарым укуктарын токтоткондон кийин күчөтүлгөн коргоону кепилдейт деп эсептейт. Мамлекет башчынын кызматы бардык азыркы демократиялык мамлекеттерде агайын коргоо объекти болуп саналат. Маселен, БУУнун Башкы Ассамблеясынын «Эл аралык коргоодон пайдаланган адамдарга, анын ичинде дипломаттык агенттерге каршы кылмыштарды болтурбоо жана жазалоо жөнүндө» 1973-жылдын 14-декабрындагы Конвенциясына ылайык мамлекет башчылары эл аралык коргоодо турган адамдар болуп саналат.

Жогоруда баяндалганга байланыштуу, жоопкер тараптын өкүлү «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренеси Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келбейт деген тыянакка келүүдө.

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин экинчи өкүлү М.И. Арзиев Ч.М. Бердимуратовдун жүйөлөрүн колдоду.

Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Н.А. Касымбеков ар мамлекет адамдардын айрым категорияларына өзгөчө укуктар менен артыкчылыктарды берип, ошону менен бул адамдар мамлекет жана коом үчүн өзгөчө маанилүү экендигин көрсөтөт. Адатта, аларга мамлекет башчылары, парламенттин депутаттары, судьялар жана башкалар кирет.

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

Мамлекет башчысы үчүн көрсөтүлгөн кепилдиктердин максаты – президенттик ыйгарым укуктарынын мөөнөтү аяктагандан кийин анын аракеттери үчүн куугунтукка алынбасын анык билген, Кыргыз Республикасынын иштеп жаткан Президентинин натыйжалуу, орундуу укуктук аракетине түрткү берүү болуп саналат.

Н.А. Касымбеков экс-президенттин кол-тийгистиги жеке артыкчылык эмес, ал коомдук-укуктук мүнөзгө ээ болуп, иштеп жаткан Президентке анын ыйгарым укуктарынын мөөнөтү аяктагандан кийин кандай гана болбосун кол салуулардан күчөтүлгөн коргоону камсыз кылуу менен коомдук кызыкчылыктарга кызмат кылууга арналган.

Ошондой эле ал, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы 2015-жылдын 8-апрелиндеги чечиминде формалдуу бирдей субъекттерге бирдей мамилени болжогон конституциялык принцип ар башка категорияларга таандык адамдарга бирдей кепилдиктерди берүү зарылдыгын шарттабайт, ал эми мыйзам алдында бирдейлик нагыз айырмачылыктарды жана аларды мыйзам чыгаруучу тарабынан эсепке алуу зарылдыгын жокко чыгарбайт деп белгилеген. Демек, Кыргыз Республикасынын экс-президентинин кол-тийгистиги мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген принципти бузуу болуп саналбайт.

Баяндалганга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренеси Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын өкүлү У.Т. Айтбаев укуктук иммунитет деген мыйзамдуу укуктук каражат, функциялардын тоскоолдуксуз жана туруктуу ишке ашырылуусун камсыздоонун кепилдиги, анын жардамы менен мамлекет теңсиздик маселелерине өтө сезимтал чөйрөсү болгон юридикалык жоопкерчилик чөйрөсүндөгү айрым субъектилердин күчөтүлгөн укуктук коргоосун камсыз кылат деп болжойт. Экс-президенттин кол-тийгистиги президенттик ыйгарым укуктарды аткарууга байланыштуу аракеттер үчүн аны жазык жоопкерчилигине тартпоонун кепилдиги болуп эсептелет. Муну менен мыйзам чыгаруучу Президенттин мамлекеттик жана мамлекет аралык

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

мамилелердеги ролунун маанилүүлүгүн тааныйт, анткени ага мамлекеттин кызыкчылыктарын коргоо жана өлкөдөгү укуктук тартиптин кепилдигин камсыз кылуу боюнча конституциялык милдет жүктөлгөн.

У.Т. Айтбаев арыздануучунун талашылып жаткан берененин мазмунунун так эместиги тууралуу жүйөлөрү орундуу, анткени ал мамлекеттин экс-башчысы анын президенттик ыйгарым укуктарынын мөөнөтү аяктагандан кийин жасашы мүмкүн болгон жосундарга кол-тийгистик принцибин жайылтуу мүмкүндүгүн аныктабайт деп белгилейт. Бирок, мамлекеттик тилдеги «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренесинин биринчи абзацы анын маанисин түшүнүүдө күмөндүүлүктү туудурбайт, анткени Кыргыз Республикасынын экс-президентинин президенттик ыйгарым укуктарын аткаруу мезгилинде жасалышы мүмкүн болгон жосундар үчүн гана кол-тийгистиги жөнүндө даана көрсөтүүдө.

Ушуга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жана башка ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик тилдеги тексти расмий тилдеги тексти менен окшош болбогон учурда мамлекеттик тилдеги текст түп нуска болуп эсептелет деп белгилеген «Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 6-беренесине шилтөө менен У.Т. Айтбаев талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тараптардын жүйөлөрүн талкуулап, башка жактардын түшүндүрмөлөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, кийинкидей тыянактарга келди.

1. «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 19-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы кайрылууда ченемдик-укуктук актынын конституциялуулугу күмөн саналган бөлүгүнө гана тийиштүү болгон предмет боюнча актыларды чыгарат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын бул иш боюнча кароо предмети болуп «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын төмөнкү мазмундагы 12-беренеси саналат:

«12-статья. Кыргыз Республикасынын экс-президентинин кол-тийгистиги

Кыргыз Республикасынын экс-президенти кол-тийгис укукка ээ. Ал Кыргыз Республикасынын Президентинин ыйгарым укуктарын аткарган мезгилинде жасаган аракеттери же аракетсиздиги үчүн жазык жана администрациялык жоопкерчиликке тартылышы, ошондой эле кармалууга, камакка алынууга, тинтүүгө, суракка алынууга же жеке текшерүүгө дуушар кылынышы мүмкүн эмес.

Кыргыз Республикасынын экс-президентинин кол-тийгис укугу ал ээлеген турак-жайга жана кызматтык бөлмөлөргө, ал пайдаланган транспорт каражаттарына, байланыш каражаттарына, ага таандык болгон архивге, башка мүлккө, документтерге, жүктөргө жана анын кат-кабарларына да жайылтылат».

«Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипке ылайык «Эркин Тоо» гезитинин 2003-жылдын 25-июлундагы № 55–56 санында жарыяланган, Кыргыз Республикасынын Ченемдик-укуктук актыларынын мамлекеттик реестрине киргизилген жана колдонуудагы акт болуп эсептелет.

2. Укуктук мамлекеттин ажырагыс принциптеринин бири болуп мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген принцип саналат (Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгү).

Бул конституциялык орнотмонун социалдык баалуулугу жана практикалык маанилүүлүгү инсандын конституциялык дагы, мыйзам чыгаруу деңгээлинде дагы укуктук абалын аныктоодо турат.

Мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген принцип ар бир инсандын бирдей баалуугун жарыялоо, индивиддерге коомдук жана мамлекеттик турмушка катышуу үчүн бирдей укуктук мүмкүнчүлүктөрдү берүү, алардын бирдей көлөмдөгү жана мазмундагы укуктар менен милдеттерге, ошондой эле аларды жүзөгө ашыруу жана коргоо боюнча бирдей укуктук мүмкүнчүлүктөргө ээ болушун билдирет. Мында тең укуктуулук, жогоруда аталгандардан тышкары, бардыгынын юридикалык жоопкерчилик алдында да тең болуусун билдирет.

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

Ошол эле мезгилде Кыргыз Республикасынын Конституциясы мамлекеттик жана коомдук кызыкчылыктарды камсыздоо максатында теңдик принцибинен кайсы бир деңгээлде чегинүүгө жол берет.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген маселелер боюнча өзүнүн укуктук көз карашын бир нече жолу билдирген. Маселен, 2015-жылдын 8-апрелиндеги, 2017-жылдын 22-февралындагы, 2018-жылдын 14-февралындагы чечимдерде Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы бирдей шарттарда турган укук субъектилери бирдей абалда болуусу керек, эгер шарттар бирдей болбосо, мыйзам чыгаруучу алар үчүн ар кандай укуктук статус орнотууга укуктуу. Формалдуу жактан бирдей субъекттерге бирдей мамилени болжогон конституциялык принцип ар кайсы категорияда турган адамдарга бирдей кепилдиктерди берүү зарылдыгы менен шартталбайт, ал эми мыйзам алдында бирдейлик нагыз айырмачылыктарды жана ал айырмачылыктарды мыйзам чыгаруучу тарабынан эсепке алынуу зарылдыгын жокко чыгарбайт деп көрсөткөн.

3. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын мазмуну менен маңызынан келип чыкса, конституциялык-укуктук статуска ээ жана мамлекеттик-маанилүү функцияларды аткарган айрым кызмат адамдарга укуктук иммунитетти берүү зарылдыгына байланыштуу бирдейлик принцибинен чегинүү мүмкүн.

Конституция Кыргыз Республикасын демократиялык мамлекет деп жар салып, мамлекеттик бийликти мыйзам чыгаруучу, аткаруучу жана сот бийлигине бөлүштүрүү принцибине негизденген мамлекеттик органдар тутумун түзүүнү талап кылат (1-, 3-беренелери).

Бул принципке ылайык бийликтин ар бир бутагы мамлекеттик бийликтин жалпы тутумунда өз ордун ээлейт да, ага тийиштүү гана милдеттер менен функцияларды аткарат. Мындай бөлүштүрүүнүн маңызы бийликтин ар бир бутагына салыштырмалуу өз алдынчалуулук жана көз карандысыздыкты, ошондой эле бир бутактын экинчисине карата үстөмдүк кылуусун жокко чыгаруучу зарыл болгон тең салмактуулукту камсыз кылууга жол берген ыйгарым укуктар көлөмүн берүүдө турат.

Кыргыз Республикасынын мамлекеттик түзүлүшүнүн демократиялык табияты тууралуу конституциялык орнотмо Кыргыз Республикасынын Конституциясынын көптөгөн жоболорунда

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

туюнтулган токтото туруу жана тең салмактуулук тутуму менен сакталып турат, анын элементтеринин бири болуп укуктук иммунитет саналат.

Укуктук иммунитет мыйзамдуу укуктук каражат, анын жардамы менен мамлекет коомдук-маанилүү функцияларды мамлекеттин атынан аткарган кызмат адамдардын белгилүү чөйрөсүнө күчөтүлгөн укуктук коргоону камсыз кылат да, аларды юридикалык жоопкерчиликке тартуунун атайын, татаалдашкан жана жалпы эрежелерден айырмаланып турган укуктук процедураларын орноткон юридикалык режимди чагылдырат.

Укуктук иммунитеттин маңызы ага ээ болгондорго алардын көз карандысыздыгына, чечимдерди кабыл алуунун белгиленген режимине таасир кыла ала турган негизсиз кол салуулардан колтийгистик кепилдиктерин берүүдө камтылат.

Ошентип, укуктук иммунитетти адамдардын чектелген тобунун укуктук корголушун күчөтүү үчүн атайын ченемдерде бекитилген юридикалык жоопкерчилик жаатындагы мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген принциптен мыйзамдуу четке чыгуу катары кароо зарыл, бул аларга мамлекеттик жана коомдук маанилүү функцияларды натыйжалуу жана керектүү деңгээлде аткарууга жол берет.

Бирок укуктук иммунитет анын ээси тарабынан жасалган укук бузуулар үчүн юридикалык жоопкерчиликтен абсолюттуу колтийгистикке ээ болууну таптакыр болжобойт.

4. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 60- жана 64-беренелеринин 2-, 3-, 61- (1-бөлүк), 63- (1-бөлүк), 65-беренелери менен байланыштагы мааниси боюнча Президент мамлекет башчысы, элдик биримдиктин жана мамлекеттик бийликтин белгиси болгон, мамлекеттик бийлик тутумунда өзгөчө орунду ээлеген жогорку кызмат адамы. Мамлекет башчысынын статусу анын өлкө ичиндеги ордун жана мамлекеттин жогорку ыйгарым укуктуу өкүлү катары эл аралык мамилелердеги ордун аныктайт. Президент өз алдынча, мамлекеттик бийликтин башка органдарынан юридикалык жактан көз карандысыз, бирок алар менен тыгыз карым-катышта болуп мамлекеттик жана коомдук турмуштагы эң маанилүү маселелерди чечүү үчүн колдонулуучу кеңири ыйгарым укуктарга ээ.

Кыргыз Республикасынын Президенти түздөн-түз же кыйыр мамлекеттик бийликтин бардык үч бутагын түзүүдө катышат, асыресе, Конституцияда каралган тартипте жана учурларда Кыргыз

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

Республикасынын Жогорку Кеңешине шайлоо жана мөөнөтүнөн мурда шайлоону дайындоо тууралуу маселелерди чечет. Президент сот системасын түзүүдө катышат, Өкмөт мүчөлөрүн, коргоо, улуттук коопсуздук маселелерин тескеген мамлекеттик органдардын жетекчилерин, ошондой эле алардын орун басарларын кызматка дайындайт жана бошотот. Президент Кыргыз Республикасынын Куралдуу Күчтөрүнүн Башкы кол-башчысы болуп саналат, Кыргыз Республикасынын Куралдуу Күчтөрүнүн жогорку командалык курамын аныктайт, дайындайт жана кызматтан бошотот да, Коопсуздук кеңешин жетектейт.

Ошентип, мамлекет башчысынын статусу анын мамлекеттик бийлик тутумунун бирдиктүүлүгүн жана туруктуулугун, анын бийликтин мыйзам чыгаруучу, аткаруучу жана сот бийлигине бөлүштүрүлүү шартында натыйжалуу иштөөсүн камсыз кылуу боюнча ыйгарым укуктардын көлөмүн алдын ала аныктайт.

Мамлекет башчысына жүктөлгөн милдеттердин мазмуну менен мүнөзүнө жараша аларды толук кандуу жана натыйжалуу аткаруу ага көз карандысыздыктын өлчөмдөш кепилдиктери менен укуктук коргоо каражаттары берилгенде гана мүмкүн. Президенттин көз карандысыздыгынын маңызы ал чечимдерди эркин жана өз алдынча кабыл алуу жана Конституция менен мыйзамдарга гана баш ийип, бүткүл коомдун кызыкчылыгын көздөп, бирөөнүн кийлигишүүсүз аракеттенүүгө реалдуу мүмкүндүккө ээ болгон шарттарды түзүүдө камтылат. Ошон үчүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 67-беренеси Президентти жоопко тартуунун өзгөчө тартибин орнотуу аркылуу мамлекет башчысына укуктук иммунитет берет. Конституциянын көрсөтүлгөн беренесине ылайык ал кызматтан четтетилгенден кийин гана жазык жоопкерчилигине тартылышы мүмкүн.

5. «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренесине ылайык Кыргыз Республикасынын экс-президенти кол-тийгистикке ээ. Ал Кыргыз Республикасынын Президентинин ыйгарым укуктарын аткарган мезгилинде жасаган аракеттери же аракетсиздиги үчүн жазык жана администрациялык жоопкерчиликке тартылышы, ошондой эле кармалууга, камакка алынууга, тинтүүгө, суракка алынууга же жеке текшерүүгө дуушар кылынышы мүмкүн эмес. Муну менен бирге ушул эле берененин 2-бөлүгүнө ылайык Кыргыз Республикасынын экс-президентинин кол-тийгис укугу ал

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

ээлеген турак-жайга жана кызматтык бөлмөлөргө, ал пайдаланган транспорт каражаттарына, байланыш каражаттарына, ага таандык болгон архивге, башка мүлккө, документтерге, жүктөргө жана анын кат-кабарларына да жайылтылат.

Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык кызматынан четтетилгендерден башка бардык мурдагы Президенттер экс-президент деген наамга ээ. Экс-президенттин статусу мыйзам менен белгиленет (69-беренесинин 1-, 2-бөлүктөрү).

Ошону менен, Кыргыз Республикасынын Конституциясы экс-президенттин наамына конституциялык-укуктук статус берүү менен, ыйгарым укуктары токтотулгандан кийин да Кыргыз Республикасынын Президентинин милдеттерин аткаруунун коомдук маанилүүлүгүн, ошондой эле иштеп жаткан мамлекет башчысы үчүн каралган айрым укуктук кепилдиктерди сактоо зарылдыгын тааныйт.

Бул иш боюнча конституциялык контролду жүзөгө ашыруунун алкагында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тарабынан чечмеленип жаткан конституциялык орнотмолордун маңызы кийинкидей.

Шайлоо аркылуу бийликтин легитимдүү алмашуу касиетине ээ болгон демократиялык мамлекеттин шартында, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 61-беренесинин 2-бөлүгүнөн келип чыккан, бир эле адамды Президент кылып эки жолу шайлоого тыюу салуу түрүндөгү чектөөнү эске алуу менен экс-президенттин укуктук иммунитетти Президенттин милдетин аткаруу мезгилде ага жүктөлгөн функцияларды натыйжалуу жана тышкы факторлордон көз карандысыз аткарууну камсыз кыла алган тийиштүү жүрүм-турумга оң мотивациялоого түрткү берүүчү өтө маанилүү укуктук өбөлгөлөөчү каражат болуп саналат жана ретроспективалык мааниге ээ.

Ошол эле мезгилде, пайда болуунун институционалдык табиятына ээ болгон экс-президенттин укуктук иммунитетти, Президенттин ыйгарым укуктарын токтоткондон кийин жасаган жосундары үчүн кол тийгистиктин жайылтылышына жол бербейт. Мындан Президент өзүнүн ыйгарым укуктарын токтоткондон кийин, аны менен укук бузуулар жасалган учурда, ал Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарына ылайык жалпы тартипте эле башка жарандар менен бирдей жоопкерчилик тартыш керек экендиги келип чыгат.

Ошентип, экс-президенттин кол-тийгистиги иштеп жаткан мамлекет башчысына укуктук кепилдиктерди берүү боюнча конституциялык жоболордун логикалык уландысы жана ажырагыс

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

элементи болуп саналат. Ошондуктан, Президенттин ыйгарым укуктарын токтоткон адамга «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренеси менен бекитилген укуктук иммунитетти берүү президент институтунун натыйжалуу иштөөсүн камсыз кылууда укуктук инструмент катары иштейт жана Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келбейт.

Ошону менен бирге, талашылып жаткан беренинин колдонуудагы редакциясы, биринчиден, президенттик ыйгарым укуктарды аткарган мезгилде жасаган жосундары үчүн юридикалык жоопкерчиликтин келүүсү үчүн экс-президенттин укуктук иммунитетин өтүү процедурасын караштырбайт, бул экс-президенттин кол-тийгистигине абсолюттук мүнөз берип, жеке артыкчылык касиетине айлантууда, экинчиден, бул ченемдин экс-президент статусундагы адамдын жасаган жосундарына укуктук иммунитеттин жайылтылуусу туурасында баяндалуусунун ачык жана так эместиги күмөндүүлүк жаратууда жана укук колдонууда проблемаларга алып келиши мүмкүн.

Ушуга байланыштуу, мыйзам чыгаруучуга укуктук мамилелердин бул чөйрөсүн жөнгө салууда мамлекет башчысынын милдеттерин аткарууну токтоткон адам үчүн коргоонун зарыл болгон көлөмүн эске алуу тийиш, ал, биринчи кезекте, Президенттин ыйгарым укуктарын токтоткондон кийин негизсиз куугунтуктоодон арылтууга, экинчиден, жасаган укук бузуулары үчүн жазалоонун шексиздиги принцибинин сакталышын камсыз кылууга жол берет. Болбосо, экс-президентти жазык жоопкерчилигине тартууга кыйшайбастан тыюу салуу мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей жана жасаган кылмышы үчүн жоопкерчилик тартары шексиз экендигинин конституциялык принциптерине карама-каршы келет.

Экс-президенттин укуктук иммунитетти так укуктук чектерге ээ болуусу керек, ал эми иммунитеттен өтүү жөнүндө жыйынтыктоочу чечим алдын ала жол-жоболордон көз карандысыз жана иштеп жаткан Президентти кызматынан четтетүү жөнүндө чечимди кабыл алуудан оор болбошу керек, антпесе каралып жаткан укуктук механизм Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигин камсыз кылуу боюнча коомдук, конституциялык маанилүү милдетин аткарууда туюнтулган өзүнүн баштапкы багытын жоготот.

Ушуга байланыштуу жана экс-президенттин жоопкерчилигин ар кандай түшүнүүнү жокко чыгаруу максатында талашылып жаткан

2018-жылдын
3-октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 06-Р

ченем Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши тарабынан «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына тийиштүү түзөтүүлөрдү кабыл алуу аркылуу юридикалык ченемдештирүүнү талап кылат.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнүн 1-пунктун, 8-жана 9-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 46-, 47-, 48-, 51- жана 52-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Ч Е Ч Т И:

1. Кыргыз Республикасынын Президентинин ыйгарым укуктарын аткарган мезгилинде жасаган жосундары үчүн экс-президентти жоопкерчиликке тартуу процедурасын карабаган бөлүгүндө «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 12-беренеси Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таанылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Өкмөтү «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ушул Чечимдин жүйөлөштүрүүчү бөлүгүнөн келип чыккан тийиштүү өзгөртүүнү демилге кылсын.

3. Чечим бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, кызмат адамдары, коомдук бирикмелер, юридикалык жана жеке жактар үчүн милдеттүү жана республиканын бүткүл аймагында аткарылууга тийиш.

4. Ушул чечим мамлекеттик бийликтин расмий басылмаларында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын расмий сайтында жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Жарчысында» жарыялансын.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

№ 07-Р

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АТЫНАН КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

**Б.А. Джолдошалиеванын жана А.К. Алагушев,
Н.И. Алишева, Б.Дж. Усенова, А.Б. Исаеванын
өтүнүчү боюнча «Кыргыз Республикасынын Прези-
дентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө»
Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 4-берене-
синин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө**

Ч Е Ч И М И

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун;

кайрылуучу тарап – Бермет Анарбековна Джолдошалиеванын ишеним кат боюнча өкүлдөрү Айнура Мусаевна Осмоналиева, Бектур Камильевич Осмонбаев жана Тилек Алмазбекович Алмазбековдун, Ахмат Киргизбаевич Алагушевдин;

жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишеним кат боюнча өкүлдөрү Аида Туйукбаевна Мамбетованын, Света Садыковна Болджурованын;

башка жактар – Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Нурбек Айтыевич Касымбековдун, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ишеним кат боюнча өкүлү Максатбек Кульчороевич Есеналиевдин, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын ишеним кат боюнча өкүлү Улан Таштемирович Айтбаевдин катышуусунда,

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 1- жана 6-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-, 18-, 19-, 37- жана 42-беренелерин жетекчиликке алып, «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 4-беренесинин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө ишти ачык соттук отурумда карап чыкты.

Бермет Анарбековна Джолдошалиева, Ахмат Киргизбаевич Алагушев, Надежда Ивановна Алишева, Бегаим Джолдошбековна Усенова жана Алтынай Бакытбековна Исаеванын өтүнүчтөрү бул ишти кароого себеп болду.

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

«Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 4-беренесинин Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу бул ишти кароого негиз болду.

Ишти соттук отурумга даярдаган судья-баяндамачы М.Р. Бобу-кееванын маалыматын угуп жана келтирилген материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 16-апрелинде Б.А. Джолдошалиеванын «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 4-беренесинин экинчи бөлүгүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 3-бөлүгүнө, 16-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 31-беренесинин 2-бөлүгүнө, 99-беренесинин 3-бөлүгүнө, 104-беренесине карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучунун пикири боюнча, талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Президентин ар-намысын жана аброюн соттук коргоодо негизделбеген артыкчылыктарга ээ кылууда, алар Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасын Кыргыз Республикасынын Президентинин атынан сотко кайрылууга жана анын кызыкчылыктарын көздөөгө милдеттендирет.

Кайрылуу субъекти белгилегендей, талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Президентине ар-намысты жана абройду коргоо жөнүндө жарандык доолордо жогорулатылган деңгээлдеги коргоону берет, бул Кыргыз Республикасынын Президентинин кызматтык абалынын негизинде гана соттук процесстин башка катышуучуларын бирдей эмес абалга коёт да, мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген конституциялык принципке карама-каршы келет, ошондой эле мамлекет, анын органдары, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жана алардын кызмат адамдары Конституцияда жана мыйзамдарда белгиленген ыйгарым укуктардын чегинен чыга алышпайт деп белгилеген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 3-бөлүгүн бузуу менен Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасын жогоруда көрсөтүлгөн ыйгарым укуктарга ээ кылат.

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

Б.А. Джолдошалиева Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысын жана аброюн коргоонун Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасы тарабынан жүзөгө ашырылышы чектен тыш жана негизделбеген коргоо чарасы болот деп эсептейт. Кыргыз Республикасынын Президенти, анын ар-намысына жана аброюна шек келди деп эсептеген жагдайларда, ал башка жарандар сыяктуу эле сот органдарына өз алдынча кайрылууга укуктуу. Кыргыз Республикасынын Президентинин сот отурумдарына жеке катышуусунун зарылдыгы жок, анткени ал анын кызыкчылыктарын сот органдарында көздөө үчүн ишеним катты тиешелүү түрдө тариздөөгө укуктуу.

Арыздануучу өз өтүнүчүндө, Кыргыз Республикасынын Конституциясы жарандардын укуктарына тиешелүү алып салууларга жана чектөөлөргө жол берет, бирок алар укуктун улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, калктын саламаттыгын, адеп-ахлагын сактоо, башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин коргоо максатында гана чектелишин караштырган Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2- жана 3-бөлүктөрүндө белгиленген критерийлерге туура келиши керек деп белгилейт.

Бирок, талашылып жаткан ченем аталган конституциялык максаттардан келип чыкпайт. Жарандардын укуктары менен милдеттеринде айырмачылыктарга алып келген ар кандай дифференциацияга, эгер ал объективдүү орундалган, негизделген жана конституциялык маанилүү максаттарды көздөсө, ал эми бул максаттарга жетишүү үчүн колдонулган укуктук каражаттар аларга өлчөмдөш болгондо гана жол берилет. Ошенткенде да, мамлекет башчысынын ар-намысы менен аброюн коргоо маселелеринде жол берилүүчү артыкчылыктар зарыл жана ылайыктуу деп эсептелиши мүмкүн эмес, анткени бул артыкчылык мамлекеттик функцияларды натыйжалуу аткаруу менен байланыштуу эмес.

Б.А. Джолдошалиеванын пикири боюнча, Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысы менен аброю бардык башка адамдарга таандык ар-намыс менен абройдон эч нерсеси менен айырмаланбайт да, кайсы бир башка адамдын ар-намысы менен аброюнан баалуу же артыкча болушу мүмкүн эмес, демек, аларды коргоо жалпы тартипте жана Кыргыз Республикасынын Президентинин статусуна байланышкан кайсы бир өзгөчө артыкчылыктарды бербестен, бирдей негиздерде жүргүзүлүшү керек.

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

Кайрылуу субъекти Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысы менен аброюн коргоо боюнча ыйгарым укугу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 104-беренесинин 4-бөлүгүнүн алкагында мыйзамда белгиленген учурларда жарандын же мамлекеттин кызыкчылыктарынын соттогу өкүлчүлүгү катары жүзөгө ашырылат деп эсептейт. Бул ченемдин мазмунунан прокуратура органдары сотто Кыргыз Республикасынын Президентинин кызыкчылыктарын эмес, мамлекеттин кызыкчылыктарын көздөөгө укуктуу деген келип чыгууда. Арыздануучу болжогондой, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын бир да ченеми мамлекеттин кызыкчылыгы менен Кыргыз Республикасынын Президентинин кызыкчылыгын, төтөн анын ар-намысы менен аброюн коргоону бирдей деп тааныбайт.

Баяндалганды эске алуу менен, кайрылуу субъекти талашылып жаткан жобону Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 3-бөлүгүнө, 16-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 31-беренесинин 2-бөлүгүнө, 99-беренесинин 3-бөлүгүнө, 104-беренесине карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 28-майындагы аныктамасы менен бул кайрылуу өндүрүшкө кабыл алынган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 14-майында А.К. Алагушев, Н.И. Алишева, Б.Дж. Усенова, А.Б. Исаеванын «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 4-беренесин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө, 20-беренесинин 2- жана 3-бөлүктөрүнө, 31-беренесинин 2-бөлүгүнө, 60-, 104-беренелерине карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өңчөй өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучулар өзүлөрүнүн талаптарын негиздеген жагдайларды көрсөтүүдө жана мисал катары Кыргыз Республикасынын соттору тарабынан каралган Кыргыз Республикасынын Башкы прокурорунун Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысы менен аброюн коргоо боюнча соттук доолорун келтиришүүдө.

Кайрылуу субъекттери талашылып жаткан ченемдин негизги максаттарынын бири болуп Конституциянын өзүндө белгиленген жарандар мыйзам жана сот алдында бирдей деген жана чектөөлөрдү киргизүүгө тыюу салган конституциялык принциптерге ылайык

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

келбеген мамлекет башчысынын ар-намысы менен аброюн коргоонун атайын инструменти болгон Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысы менен аброюн коргоонун формасын жана ыкмасын орнотуу саналат деп эсептешүүдө. Андан тышкары, көрсөтүлгөн ченем пикир айтуу жана маалымат эркиндигин негизсиз жана өлчөмсүз чектөө болуп эсептелет; Кыргыз Республикасынын жарандык укугунун маңыздуу негиздерин бузууда.

Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык ар ким эркин ой жүгүртүүгө жана өзүнчө пикирге ээ болууга, өз пикирин билдирүүгө, сөз жана басма сөз эркиндигине укуктуу, ар ким маалыматты эркин издөө, алуу, сактоо, пайдалануу жана аны оозеки, жазуу жүзүндө же башка ыкма менен жайылтуу укугуна ээ (31-берененин 1-, 2-бөлүктөрү, 33-берененин 1-бөлүгү). Ошол эле убакытта ушул укуктар менен эркиндиктерди жүзөгө ашыруу жеке жактардын ар-намысы менен аброюн жана юридикалык жактардын ишкерлик кадыр-баркын урматтоо зарылдыгы менен шартталган. Ошону менен, Конституция мамлекетти пикирди эркин билдирүү жана маалыматты жайылтуу эркиндиги менен ар-намыс, аброй жана ишкердик кадыр-баркты коргоо зарылдыгы ортосунда тең салмактуулукту камсыз кылган бузулган укуктарды коргоонун акылга сыяр жана адилеттүү механизмдин караштырууга милдеттендирет.

Арыздануучулар белгилегендей, Кыргыз Республикасынын Конституциясы (60-берене) мамлекет башчысынын өзгөчө статусун караштырганы менен Кыргыз Республикасынын Президентинин кадыр-баркын коргоонун кандайдыр-бир атайын принциптерин орноткон эмес. Бул мааниде укуктук статустун салынган негизи жалпы укуктук принциптерге ылайык келүүдө. Президент – бул конституция менен орнотулган орган, мамлекеттик бийликтин институту, арыздануучулардын пикири боюнча, ал жеке эмес коомдук-укуктук мамилелердин субъекти болуп туруп, ар-намыс менен абройго ээ боло албайт, анткени бул категориялар жарандардын мүлктүк эмес жеке укуктарына таандык.

Кайрылуу субъекттери талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Президентинин жана прокуратурасынын укуктук статусун түзгөн Конституциянын жоболоруна ылайык келбейт деп эсептешүүдө. Мында мыйзам менен адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин чектөө болуп эсептелген чараларды колдонуу үчүн негиздер түптөлгөн, бул Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 3-бөлүгүн бузууда.

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

Кайрылуу субъекттери бир катар эл аралык актыларга, ошондой эле эл аралык уюмдардын сунуштамаларына шилтеме жасашып, мамлекеттин жогорку кызмат адамынын ар-намысы менен абройун коргоо үчүн мыйзам менен атайын чараларды белгилөөдө пикирди эркин билдирүү жана маалымат эркиндигине болгон укуктарды чектөөнүн өлчөмдөштүгүнүн конституциялык принциби бузулууда деп эсептешүүдө.

Арыздануучулар ар-намыс жана абройду коргоо боюнча тараптардын мамилелерине прокуратуранын өкүлдөрүн талашылып жаткан ченемде каралгандай өз алдынча талаптарды коюу мүмкүндүгүнүн коштоосунда катыштыруу Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексинин негиздерине ылайык келбейт, аларга ылайык жарандык мыйзамдар мамилелердин катышуучуларынын бирдейлигин жана эрк автономиясын таанууга негизделет деп белгилешет.

Арыздануучулардын пикири боюнча, талашылып жаткан ченем прокурорго Президент менен кеңешпестен, анын макулдугун албастан, ошону менен анын эркинин автономдуулугун чектеп, өз демилгеси менен кайсы жарандарга же ММКга каршы ар-намысты жана абройду коргоо жөнүндө доо арыздарды берүү чечимин кабыл алууга, ошондой эле моралдык зыяндын ордун тургузуу жөнүндө талаптарды, андай талаптардын ар кандай суммаларын коюу менен демилгелөөгө жол берүүдө.

Жогоруда баяндалганды эске алуу менен, кайрылуу субъекттери талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө, 20-беренесинин 2- жана 3-бөлүктөрүнө, 31-беренесинин 2-бөлүгүнө, 60-, 104-беренелерине карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 13-июнундагы аныктамасы менен бул кайрылуу өндүрүшкө кабыл алынган.

Б.А. Джолдошалиева, А.К. Алагушев, Н.И. Алишева, Б.Дж. Усенова жана А.Б. Исаеванын кайрылууларында бир эле ченемдин конституциялуу эместигин таануу тууралуу маселе коюлганына жараша, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 30-беренесинин 1-бөлүгүнүн 6-пунктунун талаптарына ылайык, судья-баяндамачынын 2018-жылдын 21-июнундагы аныктамасы менен көрсөтүлгөн иштер бир өндүрүшкө бириктирилген.

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

Соттук отурумда кайрылуучу тарап өзүнүн талаптарын колдоп, аларды канааттандырууну суранган.

Жоопкер тараптын өкүлү А.Т. Мамбетова кайрылуучу тараптын жүйөлөрү менен макул болгон жок, аларды негизсиз, ал эми талаптарды канааттандырууга жатпайт деп эсептеп, төмөндөгү тыянактарды келтирди.

Мамлекет башчысы ээлеген саясий кызматынан жана коомдук-саясий ишмердигинен улам жеке адамдарга салыштырмалуу коомчулук тарабынан көбүнесе даражада сынга кабылат. Сын объективдүү жана конструктивдүү да, ошондой эле мамлекет башчысынын жана бүтүндөй мамлекеттин кадыр-баркына шек келтирген жалган менен кордоону да камтыган болушу мүмкүн.

А.Т. Мамбетова Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысын жана аброюн коргоо жеке артыкчылык эмес, ал коомдук-укуктук мүнөзгө ээ, мамлекет башчысына ал тарабынан аткарылган мамлекеттик функцияларга жараша мыйзамдын жогорулатылган кепилдигин камсыз кылуу менен коомдук кызыкчылыктарга кызмат кылат деп эсептейт.

Ошондой эле Президенттин кызмат ордун ээлеген жарандын статусу башка жарандардын укуктук статусунан кыйла айырмалуу болот. Мамлекет башчысынын конституциялык-укуктук статусуна байланыштуу мамлекет башчысынын ар-намысы менен аброюн жаманатты кылган маалыматтарды жайылтуу бүтүндөй мамлекеттин кадыр-баркына залака келтирип (анын ичинде эл аралык аренада да), аны шайлаган бүтүндөй элди да кордошу мүмкүн.

Мына ошон үчүн, жоопкер тараптын өкүлүнүн пикири боюнча, мыйзам чыгаруучу жазык жоопкерчилигине тартуудан кол тийгистик менен бир катар, мамлекет башчысын анын ар-намысы менен аброюн жаманатты кылган маалыматтарды жайылтуудан коргоо механизмдин да караштырган.

Жоопкер тараптын өкүлү Башкы прокурордун Президенттин мыйзамдуу өкүлү катары катышуусу тараптардын тең укуктуулугун бузуу катары эсептелиши мүмкүн эмес деп белгилейт, анткени прокурор жарандык сот өндүрүшүндө жарандын же мамлекеттин кызыкчылыктарын көздөп катышат, жазык сот өндүрүшүндө мамлекеттик айыптоону колдойт, мында, тараптар бирдей процесстик укуктарды колдонушат жана милдеттерди алышат.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 104-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык прокуратурага мыйзамда белгиленген учурларда жарандын же мамлекеттин кызыкчылыктарын сотто өкүлчүлүк

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

кылуу жүктөлгөн. Ал эми мыйзамдын талашылып жаткан ченемдери Президенттин кызмат ордун ээлеген жарандын кызыкчылыктарын өкүлчүлүк кылууну караштырат.

Жоопкер тарап Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 48-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, прокурор мыйзамда көрсөтүлгөн учурларда процеске кирет. Мындай мыйзам болуп «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы эсептелет.

Жогоруда баяндалганга негизденип, жоопкер тараптын өкүлү кайрылуучу тараптын өтүнүчтөрүн канааттандыруусуз калтырууну суранат.

Жоопкер тараптын экинчи өкүлү С.С. Болджурова, А.Т. Мамбетованын жүйөлөрүн колдоду.

Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Н.А. Касымбеков талашылып жаткан ченемдерде адамдын укуктарын кайсы бир белгиси боюнча чектеген же жокко чыгарган кандайдыр бир тыюу салуулар жок, ошондой эле инсандын укуктарын, эркиндиктерин жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын чектеген же басмырлаган тыюу салуулар жок деп эсептейт.

Н.А. Касымбеков Президенттин ар-намысын жана аброюн жаманатты кылган маалыматты жайылтуу инсан катары ага гана зыян алып келбестен, Кыргызстандын элине жана жалпы мамлекеттин кадыр-баркына залалын тийгизиши мүмкүн деп белгилейт.

Ушуга байланыштуу ал Президенттин ар-намысы менен аброюн коргоо менен алек болгон мамлекеттин кызмат адамынын жоктугу Президентке өзүнүн конституциялык ыйгарым укуктарын толук кандуу жүзөгө ашырууга жол бербейт, анткени ал өзүнүн ар-намысы менен аброюн коргоо боюнча соттордогу талаш-тартыштарга көбүрөөк убакыт менен күч-кубатын жумшоого мажбур болот деп эсептейт.

Н.А. Касымбековдун пикири боюнча, Президенттин ар-намысы менен аброюн сотто коргоону мыйзам чыгаруучу Башкы прокурорго жүктөгөн, анткени Башкы прокурор өзүнүн функциялары жана ыйгарым укуктарынан улам анын ар-намысы менен аброюн натыйжалуу коргоону камсыз кыла алат.

Н.А. Касымбеков Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 29-беренесинде кепилденген жеке турмуштун кол тийбестигине, ар-намыс менен абройдун корголушуна болгон укуктуу бузуу менен пикирин билдирүү эркиндигинен эч ким

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

кыянаттык менен пайдаланбаш керек деп белгилейт. Пикирди эркин билдирүү укугунун чеги жеке турмуштун кол тийбестигине болгон укук, ар-намыс менен абройду коргоо укугу башталган жерден бүтөт. Пикирди эркин билдирүү укугу инсандын ар-намысы менен аброюн коргоо укугунан эч салмактуу да эмес, артыкчылыкка да ээ эмес.

Ушуга байланыштуу ал, конституциялык бийлик органы, Президенттин кызмат ордун конкреттүү жеке жак (инсан, адам, жаран) ээлегенден кийин анын ар-намысы менен аброюна жалган айтуу менен кордоонун натыйжасында ички сезимине зыян келтирилиши мүмкүн деп эсептейт. Демек, Президент – бул Конституция менен орнотулган орган, мамлекеттик бийликтин институту жана коомдук-укуктук мамилелердин субъекти болуп саналганына карабастан, ал конкреттүү жеке жак катары ар-намыс менен абройго ээ.

Жогоруда баяндалганга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Н.А. Касымбеков талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 3-бөлүгүнө, 16-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 20-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 31-беренесинин 2-бөлүгүнө, 60-беренесине, 99-беренесинин 3-бөлүгүнө, 104-беренесине карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн өкүлү М.К. Есеналиев талашылып жаткан ченемдин конституциялуулугу туурасында Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү А.Т. Мамбетованын жана Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Н.А. Касымбековдун жүйөлөрү менен өңчөй жүйөлөрдү келтирген.

М.К. Есеналиев кайрылуучу тараптын Президент ар-намыс менен абройго эгедер болушу мүмкүн эмес дегени негизсиз, анткени Кыргыз Республикасынын Президенти болуп жаран шайланат, ал ээлеген кызматына жараша Кыргыз Республикасынын Конституциясы менен өзгөчө статуска ээ кылынат деп белгилеген.

Башкы прокурор тарабынан Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысы менен аброюн коргоо боюнча кызыкчылыктарын көздөө ченемсиз же негизсиз коргоо чарасы болуп саналбайт, анткени ал Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодекси менен процесстин башка катышуучулары сыяктуу эле укуктарга ээ болот.

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

Жогоруда баяндалганга негизденип, М.К. Есеналиев, талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 3-бөлүгүнө, 16-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 20-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 31-беренесинин 2-бөлүгүнө, 60-беренесине, 99-беренесинин 3-бөлүгүнө, 104-беренесине карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын өкүлү У.Т. Айтбаев талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысы менен аброюн коргоо үчүн Башкы прокурордун сотко кайрылуу бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 3-бөлүгүнө жана 104-беренесинин 4-, 6-бөлүктөрүнө ылайык келет деп эсептейт.

У.Т. Айтбаев Башкы прокурор Кыргыз Республикасынын Президентинин кызыкчылыгында доо арыз берүүдө талашылып жаткан ченемден тышкары Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин ченемдерин да жетекчиликке алган, аларга ылайык прокурор укуктарды, эркиндиктерди жана мыйзам менен корголуучу мамлекеттик кызыкчылыктарды коргоо үчүн сотко арыз менен кайрылууга укуктуу деп белгилеген. Мында, мамлекеттик кызыкчылыктарды коргоо арызы прокурор тарабынан кызыкдар адамдын суранычына карабастан берилиши мүмкүн.

У.Т. Айтбаев сот өндүрүшүндөгү тараптардын процесстик мүмкүнчүлүктөрү мыйзамда караштырылган колдонуудагы механизм тараптардын сот өндүрүшүндөгү атаандаштыгы жана тең укуктуулугу принцибин орноткон Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 99-беренесине ылайык келет дейт.

Талашылып жаткан ченемдин ар ким өз пикирин эркин билдирүүгө, сөз жана басма сөз эркиндигине укуктуу деп белгилеген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 31-беренесинин 2-бөлүгүнө карама-каршы келүүсү тууралуу ал өз пикирин эркин билдирүү укугу кошумча бул укукту жүзөгө ашырууга байланышкан милдеттерди болжойт жана жүктөйт деп белгилеген.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 29-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык, ар бир адам жеке турмушунун кол тийбестигине, ар-намысы менен аброюнун корголушуна укуктуу, демек мамлекеттин баш мыйзамы ар кимдин, анын ичинде Кыргыз Республикасынын Президентинин да ар-намысы менен аброюн коргоону кепилдейт.

Баяндалганды эске алуу менен, У.Т. Айтбаев талашылып жаткан ченем Башкы прокурордун Кыргыз Республикасынын Президенти-

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

нин ар-намысы менен аброюн коргоо үчүн сотко кайрылуусу бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын ченемдик жоболоруна карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тараптардын жүйөлөрүн талкуулап, башка жактардын түшүндүрмөлөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, кийинкидей тыянактарга келди.

1. «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 19-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы кайрылууда ченемдик-укуктук актынын конституциялуулугу күмөн саналган бөлүгүнө гана тийиштүү болгон предмет боюнча актыларды чыгарат. Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын бул иш боюнча кароо предмети болуп «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын төмөнкү мазмундагы 4-беренеси саналат:

«4-статья. Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысын жана аброюн коргоо

Кыргыз Республикасынын Президенти мамлекеттин коргоосу астында болот. Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысы жана аброю мыйзам менен корголот.

Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысын жана аброюн жаманатты кылган маалыматтар таратылган учурда Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору, эгерде прокурордук башка чаралар зарыл болгон натыйжаларды бербесе, Кыргыз Республикасынын Президентинин атынан анын ар-намысын жана аброюн коргоо үчүн сотко кайрылууга милдеттүү. Мында Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору Кыргыз Республикасынын Президентинин мыйзамдуу өкүлү болуп таанылат, ал процесстик мыйзамдарда каралган доочунун, жоопкердин, жапа тартуучунун бардык укуктарынан, анын ичинде өз ыйгарым укуктарын башка жактарга өткөрүп берүү укугунан пайдаланат жана ишти сотто алып барууга анын ыйгарым укуктары атайын күбөлүктү (ишеним катты) талап кылбайт».

«Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипке ылайык «Эркин Тоо» гезитинин 2003-жылдын 25-июлундагы № 55–56 санында жарыяланган, Кыргыз Республикасынын Ченемдик

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

укуктук актыларынын мамлекеттик реестрине киргизилген жана колдонуудагы акт болуп эсептелет.

2. Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык ар бир адам жеке турмушунун кол тийбестигине, ар-намысы менен абройунун корголушуна укуктуу (29-берененин 1-бөлүгү). Бул конституциялык ченем эркин ой жүгүртүү жана өзүнчө пикирге ээ болуу, маалыматты эркин издөө, алуу, сактоо, пайдалануу жана аны оозеки, жазуу жүзүндө же башка ыкма менен жайылтуу укугу менен тутумдаш байланышта турат (31-берененин 1-бөлүгү, 33-берененин 1-бөлүгү).

Адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин жүзөгө ашырууда коомдук жана жеке кызыкчылыктардын тең салмактуулугунун сакталышынын өзөктүү шарттары катары башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин бузууга жол бербөө принцибине жараша массалык маалыматтын эркиндиги жана цензурага тыюу салуу менен камсыздалган жогоруда белгиленген конституциялык орнотмолордун жүзөгө ашырылуусу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын орнотмолорун ээрчүүнү болжойт. Кадыресе, ар бир адамга инсандын ар-намысын коргоо максатында жеке турмушунун кол тийбестиги, өзүнүн ар-намысы менен абройун коргоо укугу, мыйзамда белгиленген учурлардан тышкары адамдын жеке турмушу тууралуу маалыматты анын макулдугусуз жыйноого, сактоого, пайдаланууга жана жайылтууга жол берилбейт деп кепилденет (29-берененин 1-, 3-бөлүктөрү).

Ар-намыс менен абройго болгон укук адамдын жогорку баалуулугу катары кабыл алынат, ал ар кимге төрөлгөндөн таандык жана аны инсан катары индивидуализациялайт. Мындай мамиле адамдын ар-намыс менен абройго болгон укугунун универсалдуу табиятын көрсөтүүдө. Бул укук адам укуктары жаатындагы эл аралык стандарттардын бири болуп эсептелет, ал Адам укуктарынын жалпы декларациясынын 12-беренесинде, Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пакттын 17-беренесинде жана бир катар башка эл аралык-укуктук актыларда бекитилген.

Ар-намыс менен абройду урматтоо укугун адамдын материалдык эмес, ажырагыс укугу катары жарыялоо менен Кыргыз Республикасынын Конституциясы ар кимге бул укуктарды коргоо мүмкүндүгүн кепилдейт (29-берененин 4-бөлүгү, 40-берененин 1-, 2-бөлүктөрү).

3. Бардыгынын мыйзам жана сот алдында бирдейлиги жөнүндө конституциялык жобо укуктук мамлекеттин пайдубалдарынын бири

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

болуп эсептелет. Бул принциптин конституциялык-укуктук мааниси Конституциялык палатанын 2013-жылдын 16-ноябрындагы, 2014-жылдын 7-октябрындагы, 2015-жылдын 8-апрелиндеги, 2016-жылдын 11-майындагы, 2017-жылдын 22-февралындагы, 2017-жылдын 19-апрелиндеги чечимдеринде бир нече жолу чечмеленген. Ошентип, бардыгы мыйзам жана сот алдында бирдей деген конституциялык принцип жынысы, расасы, тили, майыптуулугу, этноско таандыктыгы, туткан дини, курагы, саясий же башка ынанымдары, билими, теги, мүлктүк же башка абалынын негизинде, ошондой эле адамдын жана жарандын коомдук жана жеке турмушунун ар кыл чөйрөсүндөгү укуктук мүмкүнчүлүктөрүнүн тендигинин бузулушуна алып келген башка жагдайларына негизделген кандайдыр бир айырмачылыкты, жокко чыгарууну же артыкчылык берүүнү мыйзамда орнотууга жол бербестигин болжойт.

Көрсөтүлгөн чечимдерде адамдын жана жарандын укуктук мүмкүнчүлүктөрүнүн тендиги принцибин сактоо киргизилүүчү чектөөлөр объективдүү жана акылга сыяр акталбаган бир эле категорияга таандык адамдардын укуктарына мындай айырмачылыктарды киргизүүгө тыюу салууну билдириши керек, ал эми укук субъекттери бирдей шарттарда турган учурда бирдей абалда болуусу керек деп белгиленген.

Формалдуу бирдей субъекттерге бирдей мамилени болжогон конституциялык принцип ар кандай категорияларга таандык адамдарга өңчөй кепилдиктерди берүү зарылдыгын шарттабайт, ал эми мыйзам алдындагы бирдейлик нагыз айырмачылыктарды жана аларды мыйзам чыгаруучу тарабынан эсепке алууну жокко чыгарбайт.

Ага ылайык мыйзам чыгаруучу аткарган функцияларына, корголуучу кызыкчылыктарга жана башка жагдайларга жараша тиешелүү субъекттер үчүн жалпы тартиптен белгилүү алып салууларды жана жеңилдиктерди орнотууга укуктуу, алар укук ченемдүү жана жалпыга маанилүү конституциялык максаттарга өлчөмдөш болуусу керек.

4. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын мааниси жана мазмуну боюнча конституциялык-укуктук статуска ээ болгон жана мамлекеттик маанилүү функцияларды аткарган айрым кызмат адамдарга ар кандай укуктук статусту орнотуу зарылдыгына байланыштуу тендик принцибинен чегинсе болот.

Ошентип, талашылып жаткан ченем, мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген жана кодулоого жол бербөө принциптеринен (Конституциянын 16-беренесинин 2- жана 3-бөлүктөрү) чегинүү болуп

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

жатып, ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Президентинин статусу менен шартталган башка максаттарды көздөйт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясы Кыргыз Республикасынын Президентинин статусун элдин биримдигин жана мамлекеттик бийликти чагылдырган мамлекет башчысы катары аныктаган (60-берене).

Кыргыз Республикасынын Президенти саясий жактан легитимдүү болуп, эл тарабынан шайланып, коомдук бийликтин толук кандуу иштөөсүн камсыз кылуу максатында бүтүндөй элдин кызыкчылыктарынын жүзөгө ашырылуусун көздөйт жана камсыз кылат. Бул сапатта бийликтин бардык бутактарын координациялоо жана бириктирүү функцияларын аткарып жатып, өлкөнүн Президенти мамлекеттик бийликти эл менен бириктирүү функциясын камсыз кылат.

Бул мамлекет башчысы мамлекеттик башкаруу тутумунда өзүнчө институт болуп туруп, кайсы бир бийлик бутагынын курамына кирбестен мамлекеттик бийлик тутумунда – өзгөчө орунга жана ролго ээ дегенди билдирет.

Мамлекет башчысынын мындай конституциялык-укуктук статусу мамлекеттик бийлик тутумунун биримдигин жана туруктуулугун камсыз кылуу боюнча анын ыйгарым укуктарынын көлөмүн алдын ала аныктайт.

Ушуга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Президентинин конституциялык-укуктук статусун эске алганда, мамлекет башчысынын ар-намысын жана аброюн коргоонун өзгөчө процесстик тартиби мыйзамдар тарабынан караштырылышы мүмкүн. Мындай тартип мыйзам тарабынан камсыз кылынган, коомдук-укуктук мүнөзгө ээ болгон жана Президент тарабынан жүзөгө ашырылып жаткан мамлекеттик функциялар менен анын Кыргыз Республикасынын Конституциясында бекитилген статусуна жараша ага жогорулатылган коргоону камсыз кылууга багытталган укуктук кол тийгистиктин элементтеринин бири катары колдонулат.

Президенттин ар-намысы менен аброюн Башкы прокурор тарабынан коргоо зарылдыгы бир гана максатты көздөйт, ал Президентке бүткүл коомдун кызыкчылыгы үчүн, Конституция менен мыйзамга гана баш ийип, эркин жана көз карандысыз чечим кабыл алып, сырттан кийлигишүүсүз иштөөгө реалдуу мүмкүнчүлүк берген шарттарды түзүү болуп саналат.

Андан тышкары, өлкөнүн Президентинин ар-намысы менен аброюн өзгөчө процесстик коргоону киргизүү зарылдыгы,

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

диффамация коомчулуктун алдында мамлекеттик (коомдук) бийликтин кадыр-баркына зыян келтиргенине жана тике адамдын өзүнө багытталбастан, мамлекет башчысынын функциясын аткарган атайын конституциялык-укуктук статуска ээ болгон кызмат адамына багытталганына байланыштуу болот. Ушуга байланыштуу, Президенттин ар-намысы менен аброюн коргоо Президенттин өзүнүн инсандыгына кол салуудан гана эмес, мамлекеттик бийликтин маанилүү институттарынын бирин коргоону болжойт жана мамлекеттин өнүгүүсү үчүн зарыл болгон пайдубал түзүүчү катары мамлекеттүүлүктү бекемдөө максатын көздөйт.

Демек, Президенттин ар-намысы менен аброюн коргоонун процесстик тартибин президенттик институттун натыйжалуу иштөөсүн камсыз кылуу үчүн мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген принциптен укук ченемдүү алып салуу катары кароо зарыл, бул Президентке мамлекеттик жана коомдук маанилүү функцияларды натыйжалуу жана тиешелүү деңгээлде аткарууга жол берет.

5. Ар-намыс менен абройду урматтоо укук жана адеп-ахлак ченемдерине, мамлекет, коом жана инсан ортосунда, ар кандай инсандар жана социалдык топтор ортосундагы эркиндик жана өз ара жоопкерчилик принциптерине негизделген мамилелердин мүнөзүнө таандык. Мамлекет анын органдарынын жана кызмат адамдарынын атынан аларды жүзөгө ашыруу боюнча, инсандын ар-намысы менен аброюн коргоону камсыз кылуу боюнча тиешелүү милдеттерди алат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Конституциясы прокуратура органдарына башка функционалдык курамдан тышкары, мыйзамда белгиленген учурларда жарандын же мамлекеттин кызыкчылыктарына сотто өкүлчүлүк кылууну жүктөйт (104-берененин 4-пункту).

Көрсөтүлгөн ченем прокуратуранын укук коргоочулук ишмердигин аныктайт. Мындай ишмердик адамдын же мамлекеттин укуктарынын, эркиндиктеринин жана мыйзамдуу кызыкчылыктарынын бузулуу фактыларын аныктоого, алдын алууга, болтурбоого жана четтетүүгө, ошондой эле бузулган укуктарды калыбына келтирүүгө жана келтирилген зыяндын ордун толтурууга багытталган.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 104-беренесинин 4-пунктунда көрсөтүлгөн прокуратуранын ыйгарым укуктары мыйзамда белгиленген тартипте жүзөгө ашырылууга тийиш. Андай мыйзамдардын бири болуп, «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы саналат, анын

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

4-беренеси менен Кыргыз Республикасынын Башкы прокуроруна мамлекет башчысынын ар-намысын жана аброюн коргоо жүктөлгөн. Бул конституциялык-орнотулган ыйгарым укуктардын алкагында Башкы прокурор Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысы менен аброюн коргоо үчүн сотко кайрылат.

Башкы прокурор тарабынан Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысы менен аброюн коргоо кызыкчылыгында берилген доо арызды берүү жана колдоо мүлктүк эмес укуктарды коргоо жаатында жарандык укук бузуулар менен күрөшүүнүн процесстик формасы болуп эсептелет. Бул мааниде прокурордун жарандын-укуктук мамилелерге «кийлигишүү» укугу жалпы эрежелерден алып салуу болуп саналат. Бул мыйзамдуулукту жана укуктук тартипти камсыз кылуу, коомдук кызыкчылыктарды коргоо сыяктуу мамлекеттик бийликтин функцияларын жүзөгө ашыруу зарылдыгынан келип чыгат.

Андан тышкары, сөз эркиндиги жана массалык маалымат каражаттарынын активдүү ишмердиги шарттарында мамлекет башчысынын ар-намысына жана аброюна, ошондой эле анын ишкердик кадыр-баркына шек келтирүү коркунучу өсүүдө, алар кийин, эгер жайылтылган маалыматтар чындыкка жатпаса, жаңылыш пикирди ушул эле мамлекеттин жарандарында гана эмес, дүйнөлүк коомчулукта да түзүшү мүмкүн.

Мында, Башкы прокурор жарандык процессте өлкө Президентинин соттогу өкүлү катары ошол эле процесстик укуктарга ээ болот, жана башка жарандар сыяктуу эле, кайсы бир алып салууларсыз же артыкчылыктарсыз доогердин бардык милдеттерин көтөрөт деп белгилеп кетүү зарыл.

Демек, кайрылуучу тараптын талашылып жаткан ченемдин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 99-беренесинин 3-бөлүгүнө, тактап айтканда сот өндүрүшүн жүзөгө ашырууда тараптардын агаандыштыгы жана тең укуктуулугуна карама-каршы келүүсү жөнүндө жүйөлөрү негизсиз.

6. Ар-намыс менен абройго болгон укукту өзгөчө субъективдик укук катары кароо керек, анткени анын маңызы ар бир жарандын ар-намысы менен аброюнун кол тийгистигине болгон укугунда жана бардык башка жеке жана юридикалык жактардан бул укукту бузуудан карманууну талап кылуу мүмкүнчүлүгүндө камтылат. Ар-намыс менен аброй мүмкүн болуучу укук бузуунун натыйжасында келечекте пайда боло турган нерсенин өбөлгөсү эмес, ал адамдын күнүмдүк кайсы бир бузууларсыз орундуу абалында бар болгон жеке

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

байгерлиги, башкача айтканда, ар-намыс, аброй жана ишкердик кадыр-баркка укуктун болушу анын бузулушу мүмкүнбү дегенге көз каранды эмес. Бузуу учурунда укуктун өзү пайда болбойт, ал укукту коргоо зарылдыгы гана келип чыгат.

Мында ар-намыс, аброй жана ишкердик кадыр-баркка болгон укук абсолюттук субъективдүү укук болуп саналат, себеби, ыйгарым укуктуу адамдын субъективдүү укугуна адамдардын белгисиз тобунун милдеттери дал келет. Бул жалпы милдеттин маңызы, мурда белгиленгендей, индивиддин же юридикалык жактын ар-намысына, аброюна жана ишкердик кадыр-баркына кол салуудан карманууда камтылат. Ошентип, мамлекет жарандардын да, юридикалык жактардын да ар-намысын, аброюн жана ишкердик кадыр-баркын бул социалдык байгерликтерге кол салуудан кармануу жалпы милдетин орнотуу жана алар бузулган учурларда соттук коргоону берүү менен коргойт.

Ошентип, субъективдүү укук – ар-намыс менен абройду коргоо, укуктук мамиленин элементи катары укуктуу адам көз кырын салууга укуктуу болгон милдеттүү адамдын жүрүм-турумунун чектерин аныктагандай эле, укуктуунун жүрүм-турумунун, уруксат берилгендин чегин аныктайт. Ошентип, укуктуу адам көз кырын сала алган милдеттүү адамдын жүрүм-туруму, эгер милдеттүү адамда өзүнүн бузулган укугун калыбына келтирүү ниети болгон учурда гана пайда болот.

Бирок, Башкы прокурорго Президентке маалым кылбастан жана анын макулдугусуз ар-намысын жана аброюн коргоо укугун берген талашылып жаткан ченем, ага доочунун же болбосо жоопкердин процесстик укук жана милдеттерин жүзөгө ашыруу боюнча кенен дискрециялык ыйгарым укуктарын берет, өз кезегинде бузулган укукту калыбына келтирүүнүн диспозитивдүүлүгүн эске алганда Башкы прокурор тарабынан бул укукту ишке ашыруу мамлекет башчысынын макулдугун талап кылат.

Ушуга байланыштуу, Башкы прокурор талашылып жаткан ченем менен ага берилген ыйгарым укуктарды жүзөгө ашыруунун алкагында жарандык-укуктук тартипте, Кыргыз Республикасынын Президентинин атынан анын ар-намысын жана аброюн коргоо үчүн Президенттин макулдугу менен гана сотко кайрыла алат. Ар-намысты жана абройду коргоо жөнүндө доодо моралдык зыяндын ордун толтуруу жөнүндө маселе да коюлушу мүмкүн экенин эске алганда, анын өлчөмүн түздөн-түз өлкө башчысы аныкташы керек.

Болбосо, Конституция менен кепилденген укуктар жана мыйзам менен корголуучу кызыкчылыктарды сотто коргоону өз ыктыяры

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

менен чечүү укугу бузулат, анткени Башкы прокурор ал адамдын ыктыярына каршы анын ар-намысын жана аброюн коргоо үчүн, моралдык зыяндын суммасын өз алдынча аныктап, сотко кайрылат, жыйынтыгында бул мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей деген конституциялык принципке айкалышпай калууда.

Мында, саясий жана коомдук инсандардын доктринасына ылайык жеке адамдарга салыштырмалуу саясатчылардын аракеттерин жана сөздөрүн сындоонун чеги кеңири чечмеленет. Коомдук адамдар алардын инсан катары ар-намысы менен аброюнун чегин бузбаган деңгээлде сынга көтөрүмдүү болушу керек экенин белгилей кетүү керек.

Ошону менен бирге, Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пактка ылайык сөз эркиндигине болгон укукту пайдалануу өзгөчө милдеттерди жана өзгөчө жоопкерчиликти салат, ал эми бул укукту пайдаланууга чектөө «башка адамдардын укуктары менен кадыр-баркын урматтоого» арналат (19-берене). Демек, адамдын ар-намысы жана аброю сөз эркиндигине болгон укукту массалык маалымат каражаттарынын өкүлдөрү тарабынанбы, башка субъекттер тарабынанбы кыянаттык менен пайдалануу учурлары үчүн мындай укукту кайсы бир деңгээлдеги чектөө болуп саналат.

Ушуга байланыштуу, кайрылуу субъекттеринин талашылып жаткан ченемде прокуратура органдары Кыргыз Республикасынын Конституциясында аныкталган ыйгарым укуктардын алкагынан чыгып кетүүдө, ошондой эле адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин чектөөнү туюндурган чараларды колдонуу үчүн негиздер түптөлгөн деп айткандары негизсиз болууда. Ага ылайык, талашылып жаткан ченем Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 3-бөлүгүнө жана 20-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө карама-каршы келбейт.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнүн 1-пунктун, 8-жана 9-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 46-, 47-, 48-, 51- жана 52-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Ч Е Ч Т И:

1. «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 4-беренеси Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору тарабынан

2018 жылдын
17 октябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 07-Р

Кыргыз Республикасынын Президентинин макулдугусуз анын ар-намысы менен аброюн коргоого жана моралдык зыяндын өлчөмүн аныктоого жол берген бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таанылсын.

2. «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 4-беренеси Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 3-бөлүгүнө, 16-беренесинин 2-бөлүгүнө, 20-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 31-беренесинин 2-бөлүгүнө, 60-беренесине, 99-беренесинин 3-бөлүгүнө, 104-беренесине карама-каршы келбейт деп таанылсын.

3. Кыргыз Республикасынын Өкмөтү «Кыргыз Республикасынын Президентинин ишмердигинин кепилдиктери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына Кыргыз Республикасынын Президентинин ар-намысын жана аброюн соттук тартипте мүмкүн болуучу моралдык зыяндын суммасын аныктоо менен коргоого Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору тарабынан анын макулдугун алууну жана талашылып жаткан ченемди калган бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 33- жана 104-беренелерине ылайык келтирүүнү караштырган өзгөртүүнү демилге кылсын.

4. Чечим акыркы жана даттанууга жатпайт, жарыяланган учурдан тартып күчүнө кирет.

5. Чечим бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, кызмат адамдары, коомдук бирикмелер, юридикалык жана жеке жактар үчүн милдеттүү жана республиканын бүткүл аймагында аткарылууга тийиш.

6. Ушул чечим мамлекеттик бийликтин расмий басылмаларында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын расмий сайтында жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Жарчысында» жарыялансын.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

№ 08-Р

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АТЫНАН КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

Азамат Альбертович Мамбековдун кызыкчылыгын көздөгөн Марат Бакаевич Султаналиевдин кайрылуусуна байланыштуу «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренесинин, 17-беренесинин 4-пунктунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө

Ч Е Ч И М И

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун;

кайрылуучу тарап – Азамат Альбертович Мамбековдун ишеним кат боюнча өкүлү Марат Бакаевич Султаналиевдин;

жоопкер тарап – Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин ишеним кат боюнча өкүлдөрү Эрнест Замирович Молдошев, Талантбек Ырысбекович Ырысбековдун;

башка жактар – Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Нурбек Айтыевич Касымбековдун, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ишеним кат боюнча өкүлдөрү Эдиль Нурович Ибраев, Динара Мирахматовна Джунусова, Максатбек Кульчороевич Есеналиевдин, Кыргыз Республикасынын Адвокатурасынын ишеним кат боюнча өкүлү Сталбек Мугамбетович Токтомамбетовдун катышуусунда,

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 1- жана 6-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-, 18-, 19-, 37- жана 42-беренелерин жетекчиликке алып, «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренесинин, 17-беренесинин 4-пунктунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө ишти ачык соттук отурумда карап чыкты.

Азамат Альбертович Мамбековдун кызыкчылыгын көздөгөн Марат Бакаевич Султаналиевдин өтүнүчү бул ишти кароого себеп болду.

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

«Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренесинин, 17-беренесинин 4-пунктунун Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу бул ишти кароого негиз болду.

Ишти соттук отурумга даярдаган судья-баяндамачы Ж.И. Саалаевдин маалыматын угуп жана келтирилген материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТА П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 29-майында А.А. Мамбековдун кызыкчылыгын көздөгөн М.Б. Султаналиевдин Кыргыз Республикасынын кызмат адамдарына, жарандарына жана чет өлкө жарандарына Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларына карата уруксат берүүнүн тартибин регламенттеген «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренесин, 17-беренесинин 4-пунктун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 3-бөлүгүнө, 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна, 40-беренесинин 1- жана 3-бөлүктөрүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Келтирилген материалдардан келип чыккандай, Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 303-беренесинин 1-бөлүгүндө каралган кылмышты жасады деп бир катар адамдарды, анын ичинде А.А. Мамбековду айыптоо боюнча жазык иштин материалдары Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына кайрылуу үчүн негиз болду.

Жогоруда көрсөтүлгөн жазык ишке тергөөнүн жүрүшүндө «өтө жашыруун» деген гриф ыйгарылгандыктан, сот тарабынан жабык соттук териштирүү дайындалган. Өз кезегинде бул ишке катышкан жактоочуларга мамлекеттик сырларга карата тийиштүү уруксаттар берилген.

Бирок соттук териштирүүнүн жүрүшүндө А.А. Мамбеков тарабынан анын жаңы жактоочусу катары жаран М.Б. Султаналиевдин процесске катышуусу жөнүндө өтүнүч берилген, сот тарабынан анын катышуусуна мамлекеттик сырларга уруксат алуу шарты менен жол берилген.

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

2018-жылдын 19-майында адвокат М.Б. Султаналиев Бишкек шаарынын Биринчи май райондук сотуна жазык иштин материалдары менен таанышуу жана алардын көчүрмөсүн алуу жөнүндө арызы менен кайрылган, бирок анын мамлекеттик сырларга карата тийиштүү таризделген уруксаты болбогондуктан, ага жогоруда көрсөтүлгөн аракеттерди жасоого уруксат берилген эмес.

М.Б. Султаналиев соттун мамлекеттик сырларга таандык маалыматтарды камтыган иштин материалдары менен таанышууга жактоочу тарабынан уруксат алуу зарылдыгы тууралуу талабы, маңызы боюнча, адвокаттын сот процессине катышуусуна тыюу салуу болуп саналат, бул жарандардын квалификациялуу юридикалык жардам алуу жана жактоочуну өз алдынча тандоо конституциялык укугун чектейт деп эсептейт. Жарандардын бул укугу ар кимге ага коюлган айыбын кароонун жүрүшүндө өзү тандаган жактоочусу менен иш алып баруу укугун кепилдеген, Кыргыз Республикасынын укуктук тутумунун курамдык бөлүгү болуп саналган Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык пакттын 14-беренесинде да бекитилген.

Кайрылуу субъекти жазык сот өндүрүшүндө катышкан тараптар тең укуктуу жана сот ар бир тарапка далилдерди изилдөө үчүн бирдей негизде катышуусун камсыздаган учурда гана ал далилдерди процесстик чечимдин негизине коёт деп кошумча белгилейт.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, кайрылуучу тарап талашылып жаткан ченемдерди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 2-июлундагы аныктамасы менен М.Б.Султаналиевдин кайрылуусу талашылып жаткан ченемдердин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна, 40-беренесинин 1- жана 3-бөлүктөрүнө ылайык келүүсүн текшерүү бөлүгүндө өндүрүшкө кабыл алынган. Мында тийиштүү укуктук аргументтердин болбогондугуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 3-бөлүгүнө ылайык келүүсүн текшерүүдөн баш тартылган.

Кайрылуучу тарап соттук отурумда өзүнүн талаптарын колдогон жана аларды канааттандырууну суранган.

Жоопкер тараптын өкүлү Э.З. Молдошев М.Б. Султаналиевдин жүйөлөрүн кийинкидей негиздер боюнча орунсуз деп эсептейт.

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

«Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын максаты мамлекеттик сырларды сактоого багытталган натыйжалуу тутумду жана шарттарды түзүү болуп саналат.

Көрсөтүлгөн Мыйзамдын милдети болуп мамлекеттик сырларда чагылдырылган тышкы жана ички саясат, социалдык блок, аскердик жана техникалык даремет, экономика жаатындагы мамлекеттик кызыкчылыктарды коргоого багытталган ченемдерди; мамлекеттик сырларды коргоо маселелеринде жалпы багыттап аныктаган жоболорду институционалдаштыруу саналат.

Э.З. Молдошев мамлекеттик сырларды коргоо улуттук коопсуздук кепилдигин камсыз кылууга багытталган эң маанилүү курамдарынын бири болуп саналат деп белгилейт. «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Мыйзамды натыйжалуу колдонуу жана аны андан аркы жүзөгө ашыруу максатында маалыматтарды мамлекеттик сырларга таандык кылуу, аларды сыр кылып бекитүү жана андан чыгаруу тартиби, мамлекеттик органдардын жана мамлекеттик сырларды коргоо жаатындагы ыйгарым укуктуу органдын ыйгарым укуктарын мамлекеттик сырларга карата уруксат алуу жана аларды чектөө тартиби, мамлекеттик сырларды камтыган маалыматтарды колдонуу менен байланышкан ишмердик менен алектенүү укугуна уруксат берүү тартиби, режимдик жана өзгөчө маанилүү объектилерди жана мамлекеттик сырлардын сакталышын камсыз кылууга багытталган көптөгөн башка маселелерди аныктоо тартиби менен байланыштуу бир катар мыйзам алдындагы актылар иштелип чыккан.

Жоопкер тараптын өкүлү арыздануучунун соттук коргонуу укугу бузулган жок, адвокат А.А. Мамбековго карата Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнүн негизинде жазык иштин сырдуу материалдарын колдонууга чек коюлууда деп белгилейт.

Арыздануучунун жүйөлөрү туурасында Э.З. Молдошев Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексине ылайык мамлекеттик сырды сактоо таламдарына каршы келгенден башка учурларда, бардык соттордо ишти териштирүү ачык жүрөт деп белгилеген (22-берененин 1-бөлүгү). Ошондой эле, көрсөтүлгөн Кодекстин 254-беренесинин 1-бөлүгүндө (соттук териштирүүнүн маалымдуулугун камсыздоо) сот мыйзам тарабынан корголгон мамлекеттик, аскердик, банктык жана коммерциялык же башка

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

жашыруун сырларды таратууга алып келиши мүмкүн болгондон башка учурларда, иштерди соттук ачык териштирүүнү камсыздоого тийиш деп белгиленген.

Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 231-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык айыпкер жана жактоочу иштин материалдары менен таанышуу процессинде, документтерден маалыматтарды жазып алууга, алардын көчүрмөлөрүн алууга укуктуу болушат. Мамлекеттик, коммерциялык же мыйзам тарабынан корголгон башка сырларды түзгөн маалыматтарды иштен жазып алуулар жана документтердин көчүрмөлөрү иштин өзүндө сакталат жана коопсуздуктарын камсыз кылуу зарыл болгон адамдар тууралуу маалыматтардан башкалары, айыпкерге жана анын жактоочусуна соттук тергөө убагында тапшырылат.

Ушуга байланыштуу, кайрылуучу тараптын толук кандуу соттук коргоону түзүү боюнча өзүлөрүнүн мүмкүнчүлүктөрүн ишке ашыруу укуктарынын чектелиши жана алынып салынышы туурасындагы жүйөлөрү Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин ченемдерине да, мамлекеттик сырларды коргоо жаатындагы мыйзамдарга да карама-каршы келет.

Ошентип, А.А. Молдобековдун соттук коргоого болгон укуктары бузулган жок жана адвокаттык ишмердикти жүзөгө ашырууга каралган кепилдиктер мыйзамдарда белгиленген өзгөчөлүктөр менен камсыз кылынууда.

Жогоруда баяндалганга байланыштуу, жоопкер тараптын өкүлү «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренеси, 17-беренесинин 4-пункту Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна, 40-беренесинин 1- жана 3-бөлүктөрүнө карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Жоопкер тараптын экинчи өкүлү Т.Ы. Ырысбеков Э.З. Молдошевдин жүйөлөрүн колдогон.

Кыргыз Республикасынын Президентинин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасындагы туруктуу өкүлү Н.А. Касымбеков Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүндө адамдын, жарандын укуктары менен эркиндиктери улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, калктын саламаттыгын, адеп-ахлагын сактоо,

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин коргоо максатында Конституция жана мыйзамдар менен чектелиши мүмкүн деп белгилейт. Ушул конституциялык жобого ылайык, «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы да кабыл алынган.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 99-беренесинин 5-бөлүгүнө ылайык сот процессинин катышуучуларынын процесстик укуктары, анын ичинде чечимдерге, өкүмдөргө жана башка соттук актыларга даттануу укугу, ошондой эле аларды жүзөгө ашыруунун тартиби мыйзам менен аныкталат. Демек, сот процессинин катышуучуларынын (анын ичинде адвокаттын) процесстик укуктарын аныктоо мыйзам чыгаруучунун дискрециялык ыйгарым укугу болуп саналат. Мында, мыйзамдын талашылып жаткан ченемдери жарандардын соттук коргоого болгон укуктарына кандайдыр бир чектөөнү караштырбастан, Кыргыз Республикасынын кызмат адамдарына, жарандарына (анын ичинде адвокаттарга) жана чет өлкө жарандарына Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларына карата уруксат берүү тартибин гана белгилейт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пункту менен Мыйзамдын талашылып жаткан ченемдерин кароодо жана салыштырууда Н.А. Касымбеков, акыркылар Конституциянын ченемдерине ылайык келбеши мүмкүн эмес, анткени Конституциянын жоболоруна эч кандай тиешеси жок жана ушуга байланыштуу чектөө катары каралышы мүмкүн эмес деген тыянакка келүүдө. Арыздануучунун квалификациялуу юридикалык жардам алуу укугун чектөө жөнүндө жүйөлөрү негизинен Конституцияда кепилденген адамдын жана жарандын укуктарына караганда, жазык сот өндүрүшүнүн уюштуруу-техникалык процесстерине көбүрөөк таандык.

Мыйзамдын талашылып жаткан ченемдери мамлекеттик сырларга карата уруксат берүүнүн жалпы тартибин жана мындай уруксат берүүдөн баш тартуунун негиздерин жөнгө салат. Мамлекеттик сырларга карата адвокаттарга уруксат берүү жалпы негиздерде жүзөгө ашырылат.

Ушуга байланыштуу, Н.А. Касымбеков Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 40-беренесинин 3-бөлүгүн жана Мыйзамдын талашылып жаткан ченемдерин кошуп кароо ар кимдин квалификациялуу юридикалык жардам алуу укугуна, ошондой эле мыйзамда каралган учурларда мамлекеттин эсебинен юридикалык

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

жардам көрсөтүү укугуна эч кандай таасирин тийгизбейт деп белгилөөдө.

Кайрылуучу тараптын Мыйзамдын талашылып жаткан ченемдери Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин айрым ченемдерине ылайык келбейт деген жүйөлөрү туурасында Н.А. Касымбеков булар мыйзамдардын өздөрүнүн коллизияларына таандык, алар мыйзам чыгаруучунун кароо предмети болушу мүмкүн деп белгилеген.

Жогоруда баяндалганга байланыштуу, Н.А. Касымбеков «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренеси, 17-беренесинин 4-пункту Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна, 40-беренесинин 1- жана 3-бөлүктөрүнө карама-каршы келбейт деп эсептейт.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн өкүлү Э.Н. Ибраев талашылып жаткан ченемдердин конституциялуулугу туурасында Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин өкүлү Э.З. Молдошев сыяктуу өңчөй жүйөлөрдү келтирген. Ушуга байланыштуу, ал талашылып жаткан ченемдер Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келбейт деп эсептейт. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн башка өкүлү Д.М. Джунусова Э.Н. Ибраевдин жүйөлөрүн колдогон.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн үчүнчү өкүлү М.К. Есеналиев Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесине ылайык адамдын, жарандын укуктары менен эркиндиктери улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин коргоо максатында Конституция жана мыйзамдар менен чектелиши мүмкүн деп эсептейт.

Бирок, эч кандай чектелүүгө мүмкүн болбогон соттук коргоого болгон укукту таануу менен мыйзам чыгаруучу мамлекеттик сырды камтыган маалыматтарга ар кимге жалпы уруксат бере алган эмес, анткени бул укуктан пайдалануу шарты улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, башка адамдардын укуктары менен эркиндиктерин коргоого өлчөмдөш болушу мүмкүн эмес.

Мында, ал айыптоочу жана жактоочу тараптарынын атаандаштык жана бирдейлик негизинде жазык сот өндүрүшүн жүзөгө ашыруу бөлүгүндө Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 18-беренесинин 1- жана 7-бөлүктөрүнүн жоболорунун бузулушун белгилеген.

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

Ал Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 44-жана 48-беренелеринде каралган жактоочунун статусуна, ошондой эле мамлекеттик сырды жайылтуу үчүн жазык жоопкерчилигине да көңүл бурган.

Кыргыз Республикасынын Адвокатурасынын өкүлү С.М. Токтомамбетов арыздануучунун жүйөлөрүн колдогон жана Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларына карата адвокаттарга уруксат берүү «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларды коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренесинде, 17-беренесинин 4-пунктунда каралган текшерүү иш-чараларын өткөрбөстөн өтүүгө тийиш деп эсептейт.

Бул конституциялык жоболорго жараша мыйзам чыгаруучу мамлекеттик сырларды коргоонун каражаттарын жана ыкмаларын аныктоо менен, алардын ичинен конкреттүү укук колдонуучулук кырдаалда адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин өлчөмсүз чектелишин жокко чыгаргандарын гана пайдаланууга тийиш. Жазык сот өндүрүшүнүн алкагында мындай каражаттардан, көбүнесе, жабык сот отурумун өткөрүү, жазык сот өндүрүшүнө байланыштуу сот процессинин катышуучуларына маалым болгон мамлекеттик сырларды жайылтпоо жөнүндө аларга эскертме берүү жана аны жайылткан учурда бул адамдарды жазык жоопкерчилигине тартуу болушу мүмкүн. Жазык сот өндүрүшүндө мамлекеттик сырлардын сакталышы «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 30-беренесине ылайык камсыз кылынат, ал жерде адвокат тарабынан өзүнүн ишеним артуучусуна юридикалык жардам көрсөтүүсүнө байланышкан кандай гана маалымат болбосун адвокаттык сыр болуп саналат. Адвокат адвокаттык сырды түзгөн маалыматтарды өз кызыкчылыктарында же үчүнчү жактардын кызыкчылыгында пайдаланууга укуксуз.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тараптардын жүйөлөрүн талкуулап, башка жактардын түшүндүрмөлөрүн угуп жана иштин материалдарын изилдеп чыгып, кийинкидей тыянактарга келди.

1. «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 19-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы кайрылууда ченемдик-укуктук актынын

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

конституциялуулугу күмөн саналган бөлүгүнө гана тийиштүү болгон предмет боюнча актыларды чыгарат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын бул иш боюнча кароо предмети болуп «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын төмөнкүдөй мазмундагы 15-статьясы, 17-статьясынын 4-пункту саналат:

«15-берене. Кызмат адамдарына, Кыргыз Республикасынын жарандарына жана чет өлкөлүк жарандарга Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларына уруксат берүүнүн тартиби

1. Кызматтык милдеттерин аткаруусу үчүн мамлекеттик сырлар менен иштөө зарыл болгон кызмат адамдарына жана Кыргыз Республикасынын жарандарына мындай сырларга карата тийиштүү уруксат берүү жол-жоболоштурулат. Мында ушул кызмат адамдарына жана жарандарга карата, алардын жазуу жүзүндөгү макулдугу менен Кыргыз Республикасынын Өкмөтү белгилеген тартипте текшерүү иш-чаралары жүзөгө ашырылат.

Улуттук коопсуздук маселелерин тескөөчү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган текшерүү иш-чараларын бүтүргөнгө чейин эмгек келишимин (контракт) түзүүгө жол берилбейт.

2. Кызмат адамдарына жана Кыргыз Республикасынын жарандарына уруксат берүү төмөнкүлөрдү карайт:

1) аларга ишенип берилген, мамлекеттик сырларды түзүүчү маалыматтарды ачыкка чыгарбоо боюнча мамлекет алдында өзүнө жазуу жүзүндөгү милдеттенме алуусун;

2) ушул Мыйзамдын 19-беренесине ылайык, алардын укуктарын чектөөгө макулдук берүүсүн;

3) мамлекеттик сырлар жөнүндө Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын нормалары, анын ичинде аларды бузгандык үчүн жоопкерчиликти кароочу нормалары менен таанышуусун жана аларды сактоосун.

3. Администрациянын жана жол-жоболоштурулуп жаткан адамдын өз ара милдеттенмелери эмгек келишиминде (контрактта) каралууга тийиш.

4. Текшерүү иш-чараларынын көлөмү жол-жоболоштурулуп жаткан адамга уруксат берилүүчү маалыматтардын жашыруундук даражасына жараша болот. Жарандарга мамлекеттик сырларды түзүүчү маалыматтардын жашыруундугунун үч даражасына ылайык мамлекеттик сырларга уруксат берүүнүн үч формасы:

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

өзгөчө маанилүү, өтө жашыруун же жашыруун маалыматтарга жетүү белгиленет. Жарандарда жашыруундуктун кыйла жогорку даражасындагы маалыматтарга уруксаттын болушу алардын кыйла төмөнкү даражадагы жашыруун маалыматтарга жетүүсүнө негиз болуп саналат.

5. Кызмат адамдарына жана Кыргыз Республикасынын жарандарына мамлекеттик сырларга уруксат берүүнү жол-жоболоштуруунун же кайра жол-жоболоштуруунун тартиби Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан аныкталат.

6. Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, мыйзамда белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдердин алкагында гана чет өлкөлүк жарандарга мамлекеттик сырларга уруксат берилет. Көрсөтүлгөн адамдарга мамлекеттик сырларга уруксат берүүнүн тартиби Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан аныкталат.

17-берене. Кызмат адамына же Кыргыз Республикасынын жаранына мамлекеттик сырларга уруксат берүүдөн баш тартуунун негиздери

Кызмат адамына же Кыргыз Республикасынын жаранына мамлекеттик сырларга уруксат берүүдөн баш тартуунун негиздери болуп төмөнкүлөр саналат:

4) текшерүү иш-чараларынан четтөөсү жана (же) өздөрү же жакын туугандары жөнүндө билип туруп жалган маалыматтарды билдирүүсү;».

«Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипке ылайык, «Эркин Тоо» гезитинин 2017-жылдын 26-декабрындагы № 131 санында жарыяланган, Кыргыз Республикасынын Ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестрине киргизилген жана колдонуудагы акт болуп эсептелет.

2. Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык, ар кимге ушул Конституцияда, мыйзамдарда, Кыргыз Республикасы катышуучу болуп саналган эл аралык келишимдерде, эл аралык укуктун жалпыга таанылган принциптеринде жана ченемдеринде каралган анын укуктары менен эркиндигин соттук коргоого кепилдиктер берилет (40-берененин 1-бөлүгү).

Бул укуктун конституциялык-укуктук мааниси Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

2014-жылдын 21-февралындагы, 2015-жылдын 9-декабрындагы, 2018-жылдын 24-январындагы чечимдеринде ачылган.

Эл аралык-укуктук актылардын жоболору, кадыресе, Адам укуктарынын жалпы декларациясынын 8-, 29-беренелери, ошондой эле Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык пактынын 2 (2-пункт жана 3-пунктунун «а» пунктчасы), 14-беренелери (1-пункт) менен үндөшкөн жана каралып жаткан конституциялык ченемден мамлекет адилеттүү, компетенттүү, толук кандуу жана натыйжалуу соттук коргоого болгон укукту жүзөгө ашырууну камсыз кылууга милдеттүү экендиги келип чыгууда.

Соттук коргоого болгон укук укуктук мамлекеттин базиси болуп саналат жана адам менен жарандын Кыргыз Республикасынын Конституциясында кепилденген башка укуктары менен эркиндиктерин камсыз кылууга, зарыл болгон учурда калыбына келтирүүгө жол ачат. Бул укукту жүзөгө ашыруу, сот бийлигинин, ага гана тиешелүү болгон ыйгарым укугу – сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун мамлекеттик институттардын функцияларынын арасындагы өзгөчө ордун шарттайт. Сот адилеттиги сот адилеттигине жетишүү, атаандаштык, калыстык, бейтараптуулук, соттун көз карандысыздыгы сыяктуу сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун принциптерин мүмкүн болушунча ырааттуу жана толук кандуу ишке ашырууга жол берген процесстик формалардын биринин алкагында сот өндүрүшү аркылуу сот тарабынан гана жүзөгө ашырылат.

Ошентип, сот адилеттигин жүзөгө ашыруу функциясы Конституцияда таанылган бардык укуктар, эркиндиктер жана мыйзамдуу кызыкчылыктардын кепилдиги жана ошол эле убакта коргоо механизми болгон үчүн гана эмес, мамлекеттик бийликтин табиятына укуктук жана демократиялык мүнөздү берүүсү үчүн да мамлекеттин институттарынын функцияларынын арасында борбордук орунду ээлейт.

3. Кыргыз Республикасынын Конституциясы ар кимдин соттук коргоого болгон укугун бекитүү менен бирге ар кимге квалификациялуу юридикалык жардам алууга кепилдик да берет (40-берененин 1- жана 3-бөлүктөрү).

Бул конституциялык укук адамдын жана жарандын негизги укуктары менен эркиндиктерине таандык жана инсандын укуктук статусу менен шартталган. Квалификациялуу юридикалык жардам алуу укугу, адам кайсыл процесстик статуста сот өндүрүшүндө катышууга тартылганына карабастан, анын укуктарын, эркиндикте-

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

рин жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоо же калыбына келтирүү үчүн сот процессинин алкагында квалификациялуу юридикалык жардам ала турган шарттарды түзүүнү болжойт.

Мыйзам чыгаруучу бул конституциялык укуктун жүзөгө ашырылуусу катары шектүүнүн, айыпталуучунун, соттолуучунун коргоого болгон укугун жазык-процесстик мыйзамдарда бекиткен. Териштирүү органы, тергөөчү, прокурор, шектүүгө, айыпталуучуга, соттолуучуга мыйзамда белгиленген каражаттар жана ыкмалар менен коргонуу мүмкүнчүлүгүн, ошондой эле алардын жеке жана мүлктүк укуктарын коргоону камсыз кылууга милдеттүү. Жазык-процесстик мыйзамдарга ылайык жазык процессте жактоочу катары адвокат гана чыга алат.

Конституциялык палата өз чечимдеринде сот адилеттигинин максаттарына жетишүүгө тике катышкан субъект катары адвокаттын квалификациясынын деңгээлине, анын жүрүм-турумуна жана өзүнө алган милдеттенмелерди ак ниеттүү аткаруусуна болгон жогорулатылган талаптар туурасында бир нече жолу өзүнүн көз карашын билдирген.

Адвокат өзүнүн кызмат көрсөтүүлөрүнүн өзгөчөлүгүнөн улам мыйзам менен ага конституциялык маанилүү функциясы жүктөлгөн өзгөчө субъект болуп саналат. Юридикалык жардамдын өзү дагы, анын сапаты дагы адвокаттын укугу эмес, анын милдети болуп калат (Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2015-жылдын 11-мартындагы, 2018-жылдын 14-февралындагы чечимдери).

Ошентип, адвокаттын жазык-процесстик мыйзамдардын көптөгөн ченемдеринде бекитилген укуктук абалы анын сот адилеттигин жүзөгө ашырууда коомдук мааниси бар экендигин ырастоодо.

Мында, квалификациялуу юридикалык жардам берүү мындай жардамга муктаж болгон адамда адвокатты тандоо эркиндиги болгон шарттарда гана толук кандуу болушу мүмкүн, анткени алардын ортосунда ишенимдүү мамилелердин болуусу укуктук коргоонун натыйжалуулугунда чечүүчү болуп эсептелет. Адвокатты өз каалоосу менен тандоо укугу адилеттүү сот процессинин пайдубал негиздеринин бири болуп саналат, анткени толук кандуу коргоонун негизги шарты болгон – адвокат менен корголуучунун ортосундагы ишенимди камсыз кылат. Бул жазык-процесстик мыйзамдар менен Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пакттын жоболорунан келип чыгат (14-берене).

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

4. Кыргыз Республикасынын Конституциясы жарандын жана адамдын укуктары менен эркиндиктеринин жогорулатылган деңгээлдеги кепилдиктерин караштыруу менен, Конституцияда аныкталган максаттарда зарыл болгон бөлүгүндө жана мыйзамдарда белгиленген тартипте гана алардын чектелүүсүнө жол берет (20-берененин 2-бөлүгү).

Жогоруда аталган конституциялык орнотмонун маңызы адамдын укуктары менен эркиндиктерине өз билемдик менен таасир этүүнүн мүмкүн эместигинде жана мүмкүн болуучу чектөөлөрдүн айрыкчалыгында турат. Башкача айтканда, биринчиден, чектөөлөр, аларды колдонуунун негиздерин жана тартибин мыйзам менен бекитүү жолу менен орнотулуусу керек, экинчиден, конституциялык маанилүү максаттарга өлчөмдөш болуусу керек, үчүнчүдөн, укуктук жөнгө салуунун айрым көйгөйлөрүн башка укуктук каражаттар менен чечүү мүмкүн болбой калган шарттарда кабыл алынат.

Конституциянын жогоруда баяндалган жолболорунан келип чыкканда, мыйзам чыгаруучу маалыматтарды мамлекеттик сырларга таандык кылуунун, алардын коргоо системасынын укуктук жана уюштуруучулук негиздерин, мындай маалыматтарды сыр кылып жашыруу жана ачуу мамилелерин, ошондой эле мамлекеттик сыр жаатында башка ишмердикти жөнгө салууга багытталган «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамын улуттук коопсуздуктун кызыкчылыгында киргизген деп болжосо болот.

Арыздануучу тарабынан даттанылып жаткан «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренеси кызматтык милдеттерин аткаруу үчүн мамлекеттик сырлар менен иштөө зарылдыгы бар Кыргыз Республикасынын кызмат адамдарына, жарандарына алардын ыктыярдуу жазуу жүзүндөгү макулдугу менен Кыргыз Республикасынын Өкмөтү белгилеген тартипте текшерилүү иш-чараларынан өткөндөн кийин Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларына карата уруксат берилет деп аныктайт.

Текшерүү иш-чараларынын милдети болуп кызмат адамдарына жана жарандарга мамлекеттик сырларга карата уруксат берүүнүн да жана «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 17-беренесине ылайык андан баш тартуунун да негизи катары кызмат кыла алган жагдайларды аныктоо саналат.

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

Мамлекеттик сырларды коргоону камсыз кылуунун бул сыяктуу механизми жалпысынан Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүндө каралган конституциялык аныкталуу максаттарга ылайык келет.

Бирок, «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренесинин мааниси менен мазмунуна карасак, кызмат адамдарына жана жарандарга мамлекеттик сырларга карата уруксат берүү жөнүндө жоболор эмгек мамилелеринде турган адамдарга гана таандык болууда, ал эми адвокаттар тарабынан юридикалык жардам көрсөтүү жеке-укуктук мамилелер жаатында турат.

Бул ченемди аналогия боюнча адвокаттарга мамлекеттик сырларга карата уруксат берүү үчүн алардын жумушунун жана жазык-процесстик мыйзамдарынын жоболорунун өзгөчөлүктөрүн эсепке албастан колдонуу орунсуз болуп эсептелет. Анткени, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексине ылайык жазык сот өндүрүшү Кыргыз Республикасынын Конституциясы, «Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө» Мыйзам жана кодексин өзү (1-берене) менен аныкталат. Мында, Жазык-процесстик кодекс адвокатты кандайдыр бир алдын ала текшерүү жана тийиштүү жашырындуулук грифи бар иштерди кароого катышууга өзгөчө улуксат алуу жөнүндө талаптарды камтыбайт, бул Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жоболоруна шайкеш келет. Жогоруда белгиленгендей, квалификациялуу юридикалык жардам алуу укугу өзүнүн конституциялык мазмуну боюнча абсолюттук болуп эсептелген соттук коргоого болгон укуктан түздөн-түз келип чыгат жана чектелиши мүмкүн эмес, бул жазык процесстин бардык стадияларында жактоочунун тоскоолдуксуз катышуу мүмкүнчүлүгүн болжойт.

5. Жазык сот өндүрүшүнүн катышуучуларынын статусу тармактык ченемдер менен гана эмес, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптары менен да аныкталуусун эске алып, алардын процесстик абалы, анын ичинде конституциялык-укуктук мазмун менен толукталып, уруксат алууга байланышпаган ыкмалар менен мамлекеттик сырды түзгөн конкреттүү маалыматтарга жетүүнү, мамлекеттик сырларды коргоо мыйзамда каралган каражаттар менен камсыз кылынып турса да, жокко чыгарбайт. Башкасы адвокатынын мамлекеттик сырларга уруксаты жок адамдардын иштин материалдарында жашырындуулук грифи

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

бар маалыматтар камтылган учурларда соттук коргоого болгон укугунан чектелишине алып келет («Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 1- жана 9-беренелери). Андан тышкары, соттолуучу тарабынан чакырылган адвокатты жашырындуулук грифи бар иштин материалдары менен тааныштыруудан мамлекеттик сырларга уруксаты жок деген жүйө менен гана баш тартуу жарандын квалификациялуу юридикалык жардам алуу конституциялык укугун өлчөмсүз чектелүүсүнө, ошондой эле тараптардын атаандаштык жана бирдейлик укуктарынын бузулушуна алып келет, анткени, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 18-беренесинин 7-бөлүгүнө ылайык сот процесстик чечимди бирдей негиздерде тараптардын ар бирине камсыз кылынган далилдерди изилдөөгө гана негиздейт.

Демек, талашылып жаткан ченемдердин колдонулушунун сот адилеттигинин максаттарына жетүү үчүн түздөн-түз катышкан субъекттер катары адвокаттарга жайылтылышы жана аларда мамлекеттик сырларга жетүүгө уруксаттын жоктугуна байланыштуу юридикалык жардам көрсөтүүгө тыюу салуу адамдардын квалификациялуу юридикалык жардамга болгон укугунун өлчөмсүз чектелишине жана акыр аягы алардын эч кандай чектелүүгө жатпаган соттук коргоого болгон конституциялык укугунун бузулушуна алып келет.

Ушуга байланыштуу, мыйзам чыгаруучуга адвокаттын өзгөчө статусун шектүүнүн, айыпталуучунун, соттолуучунун соттук коргоого жана алардын квалификациялуу юридикалык жардам алууга болгон укугу менен өз ара байланышта көңүлгө алуу керек жана мамлекеттик сырлар менен байланыштуу иштер боюнча катышкан адвокаттарга башка ыкмалар менен «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 16-беренесинде каралган адамдарга карата берилгендей эле жазык иштин өндүрүшүнө байланыштуу аларга белгилүү болгон мамлекеттик сырларды ачыкка чыгарбоосу жана аларды ачыкка чыгарган учурда жоопкерчиликке тартылышын эскертүү менен текшерүү иш-чараларын жүргүзбөстөн уруксат берүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылууга тийиш.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнүн 1-пунктун, 8-жана 9-бөлүктөрүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун

2018-жылдын
1-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ЧЕЧИМИ

№ 08-Р

Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 46-, 47-, 48-, 51- жана 52-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Ч Е Ч Т И:

1. «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренеси, 17-беренесинин 4-пункту сөзмө-сөз маанисине жараша Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна, 40-беренесинин 1- жана 3-бөлүктөрүнө карама-каршы келбейт деп таанылсын.

2. «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 15-беренеси жазык сот өндүрүшүндө жактоочу катары катышкан адвокаттарга аналогия боюнча жайылтылууда Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна, 40-беренесинин 1-, 3-бөлүктөрүнө карама-каршы келет деп таанылсын.

3. Кыргыз Республикасынын Өкмөтү «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сырларын коргоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ушул чечимдин жүйөлөштүрүүчү бөлүгүнөн келип чыккан тиешелүү өзгөртүүлөрдү демилгелесин.

4. Чечим бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, кызмат адамдары, коомдук бирикмелер, юридикалык жана жеке жактар үчүн милдеттүү жана республиканын бүткүл аймагында аткарылууга тийиш.

5. Ушул чечим мамлекеттик бийликтин расмий басылмаларында, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын расмий сайтында жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Жарчысында» жарыялансын.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

№01-П

Жарандар Рита Рахмановна Карасартованын, Омуркул уулу Уландын, Бакыт Раманкулович Жалгашевдин, Улукбек Алтымышбекович Абдыкаимовдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 2-ноябрындагы № 60 аныктамасына даттануусун кароо жөнүндө

ТОКТОМУ

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, Р.Р. Карасартованын, Омуркул уулу У., Б.Р. Жалгашевдин, У.А. Абдыкаимовдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 13-июлундагы № 60 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө даттануусун соттук отурумда карап чыкты.

Даттанууда баяндалган жүйөлөрдү жана жарандар Р.Р. Карасартованын, Омуркул уулу У., Б.Р. Жалгашевдин, У.А. Абдыкаимовдун өтүнүчү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТА П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2017-жылдын 28-сентябрында жарандар Р.Р. Карасартова, Омуркул уулу У., Б.Р. Жалгашев, У.А. Абдыкаимовдун экстремисттик материалдарды сатып алуу, даярдоо, сактоо, таратуу, ташуу жана жиберүү, ошондой эле экстремисттик же террорчулук уюмдардын символдорун же атрибуттарын атайылап пайдалануу, анын ичинде көрсөтүү үчүн жазык жоопкерчилигин караган Кылмыш-жаза кодексинин 299-2-беренесинин 1-бөлүгүнүн биринчи абзацына түзөтүүлөрдү киргизген «Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№01-П

киргизүү жөнүндө» 2013-жылдын 3-августундагы № 180 Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 1-беренесинин 9-бөлүгүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 20-беренесинин 1-, 2-бөлүктөрүнө, 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 4-, 5-пункттарына, 32-беренесинин 1-бөлүгүнө, 33-беренесинин 1-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучулар өз талаптарына негиздеме катары Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 32-беренеси жарандардын дин тутуу эркиндигин бекитет, ага ылайык «ар кимге абийир жана дин тутуу эркиндиги кепилденет. Ар ким өз алдынча же башкалар менен бирдикте ар кандай динди тутуу же эч бирин тутпоо укугуна ээ. Ар ким диндик жана башка ишенимдерди эркин тандоого жана тутууга укуктуу. Эч ким өзүнүн диндик жана башка ишенимдерин билдирүүгө же алардан баш тартууга мажбурланууга тийиш эмес» деп белгилешүүдө. Арыздануучулардын пикири боюнча, бул укуктар менен эркиндиктер Конституциянын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 4-, 5-пункттарында камтылган тийиштүү конституциялык кепилдиктер менен бекемделген, аларга ылайык «Конституцияда белгиленген ой-пикир эркиндиги тууралуу, диний же башка ынанымдарды эркин тандап алуу жана ээ болуу укугу эч чектелүүгө тийиш эмес».

Арыздануучулар эл аралык стандарттар да, ошондой эле, абийир эркиндигине жана өз тандоосу боюнча динге ээ болуу же кабыл алуу эркиндигине эч кандай чектөөлөргө жол бербейт деп эсептешет. Ошентип, Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык пактынын 18-беренесине карата БУУнун Адам укуктары боюнча комиссиясынын 1993-жылдагы № 22 (48) Жалпы эскертүүлөрүндө «ой, абийир жана дин эркиндигине укук – бул алыска баруучу жана кескин түрдөгү укук, ал өзүнө ар кандай себеп боюнча ой эркиндигин, жеке ынанымдар жана коомчулукка билдирип же башкалар менен бирдикте тутканына карабастан динди же ынанымдарды жактоочулукту камтыйт» деп түшүндүрүлөт. Ошондой эле, «бул эркиндиктердин пайдубал мүнөзү ушул жобонун өзгөчө кырдаалдар учурунда да жарым-жартылай жокко чыгарылышы мүмкүн эместигинде чагылдылырган» деп белгиленген.

Кайрылуунун субъектилери «Экстремисттик аракеттерге каршылык көрсөтүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№01-П

Мыйзамына ылайык эгер адам тыюуга салынган материалдарды жайылтуу максатын көздөгөн болсо же жайылтып жүргөн болсо, экстремисттик материалдарды сактоо укук бузуу катары саналышы керек деп айтышууда. Жайылтуу деп экстремисттик материалдарды чөйрөсү чектелбеген адамдарга тааныштырууга багытталган, башкача айтканда жайылтуу кардарлардын чектелбеген чөйрөсүнө эсептелген ишмерликти түшүнүү керек.

Арыздануучулар Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 299-2-беренесинин 1-бөлүгүнүн туюндурмасында толуктуктун жана аныктыктын болбогондугу жана аны сот менен тергөө органдары тарабынан колдонуу тажрыйбасы Конституция менен кепилденген адам укуктарын орой бузууда, укук коргоо органдарына өзүнүн маңызы жана мүнөзү боюнча кылмыштуу деп саналбаган аракеттер үчүн адамдарды жазык куугунтугуна алуу жана жазык жоопкерчилигине тартуу укугун берүү менен жарандарды диний таандыгы боюнча дискриминациялоодо.

Ошондой эле, арыздануучулардын пикири боюнча, таанышуу максатында диний адабиятты алган жана аны өзүндө сактап келген адам анын экстремисттик мүнөзү тууралуу алдын ала биле албайт. Анын аракеттери мындай материалдарды жайылтуу максаты менен жүйөлөнгөн эмес. Адам экстремисттик идеялар жана көз караштар менен макул болуп, аларды туура деп тапкан учурда да, ал жазык куугунтугунун объекти болушу мүмкүн эмес, анткени ой-жүгүртүү кыялы үчүн эмес, жасаган аракеттери үчүн жазалоо керек.

Мыйзам чыгаруучу Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин талашылып жаткан ченемине өзгөртүүлөрдү киргизип жана ага ылайык экстремисттик материалдарды сатып алуу жана сактоону кылмыш деп таанып жатып, жайылтуу максаты сыяктуу аракеттердин коомдук кооптуулугунун негизги шартын көрсөткөн эмес, ошону менен өзүнүн маңызы боюнча кылмыштуу болуп саналбаган аракеттердин криминалдашуусуна жол берген.

Ошондой эле, арыздануучулар Жогорку Кеңеш 2016-жылдын 22-декабрында кабыл алган жана Кыргыз Республикасынын Президенти 2017-жылдын 3-февралында кол койгон Кыргыз Республикасынын жаңы Жазык кодексинде мыйзам чыгаруучу сот адилеттигин гуманизациялоо идеясын жетекчиликке алып, жогоруда аталган жосундун криминалдуулугун алып салган. Башкача айтканда, жайылтуу максаты көздөлбөгөн учурда экстремисттик материалдарды сатып алуу жана сактоо кылмыштуу болуп саналбайт.

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№01-П

Жогоруда баяндалгандын негизинде, арыздануучулар талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранышкан.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 2-бөлүгүн, 3-бөлүгүнүн 1- жана 4-пункттарын, 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, 2017-жылдын 2-ноябрындагы № 60 аныктамасы менен өтүнүчтү кийинки негиздер боюнча өндүрүшкө кабыл алуудан баш тарткан.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы келип түшкөн кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуу же андан баш тартуу жөнүндө маселени чечип жатып, биринчи кезекте кайрылууда коюлган маселелердин конституциялык сот өндүрүшүндө кароо мүмкүндүгүнөн келип чыгат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тарабынан 2017-жылдын 11-июлунда жана 2017-жылдын 26-сентябрында эки токтом кабыл алынган, аларда талашылып жаткан ченем боюнча күмөндүүлүктүн жоктугу тууралуу көз карашы айтылган.

Ошентип, жекече, көрсөтүлгөн токтомдордо «экстремисттик материалдарды сатып алуу, жасоо, сактоо, жайылтуу, ташуу жана кайра жөнөтүү, ошондой эле кара санатайлык менен пайдалануу, анын ичинде экстремисттик же террорчул уюмдардын символикасын же атрибутикасын көрсөтүү үчүн жазык жоопкерчилигин орнотуу мыйзам чыгаруучунун «Кыргыз Республикасындагы дин тутуу эркиндиги жана диний уюмдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 22-беренесинин 8-бөлүгүнүн чечнемдик көрсөтмөлөрүн жүзөгө ашырууга багытталган ченем жаратуучу ишмерлигинин логикалык уландысы болуп саналат» деп белгиленген.

Ошентип, арыздануучулар Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 299-2-беренесинин 1-бөлүгүнүн «экстремисттик материалдарды сактоо» деген сөздөрү менен баяндалган жоболорунун конституциялуулугун талашып жатып, өзүнүн көз карашын тергөө жана соттук органдар тарабынан бул ченемди колдонуу тажрыйбасына шилтеме жасап негиздөөдө. Ошону менен бирге, талашылып жаткан ченемдин укук колдонуучулук тажрыйбага байланыштуу маселелерин чечүү

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№01-П

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамга ылайык Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ыйгарым укуктарына кирбейт.

Ушуга байланыштуу судьялар коллегиясы, жогоруда аталган Мыйзамдын 22-беренесинин 8-бөлүгү менен диний экстремизмдин, сепаратизмдин жана фундаментализмдин идеяларын камтыган басылмаларды, кинофотоаудиовидео продукцияларды жана башка материалдарды алып келүү, даярдоо, сатып алуу, ташуу, кайра жөнөтүү, сактоо жана таратуу Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жоопкерчиликке алып келет деп орнотулганын белгилеген. Анын менен бирге көрсөтүлгөн Мыйзамдын аталган беренесинин 2-бөлүгү менен конституциялык түзүлүштү, коомдун адеп-ахлактык негиздерин өзгөртүүгө, диний өгөйлөнүүгө чакырыктар камтылган диний адабияттарды, башка басма, аудиовидео материалдарды алып келүүгө, даярдоого, сактоого жана жайылтууга тыюу салынат.

Ошентип, мыйзам чыгаруучу талашылып жаткан ченемде «Кыргыз Республикасындагы дин тутуу эркиндиги жана диний уюмдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын талаптарын бузуу үчүн санкцияларды гана орноткон.

Демек, талашылып жаткан ченем, белгиленген Мыйзамдын көрсөтүлгөн ченемдери менен өз ара байланышта болбостон каралышы мүмкүн эмес. Ушуга байланыштуу, арыздануучулардын койгон талаптарынын алкагында судьялар коллегиясы талашылып жаткан маселе боюнча укуктук күмөндүүлүктүн жоктугуна байланыштуу кайрылууну Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын өндүрүшүнө кабыл алууга негиздерди тапкан жок.

Жогоруда баяндалганды эске алуу менен, судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө аныктама кабыл алган. Р.Р. Карасартова, Омуркул уулу У., Б.Р. Жалгашев, У.А. Абдыкаимов 2017-жылдын 7-декабрындагы судьялар коллегиясынын аныктамасы менен макул болбостон, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттануу менен кайрылышкан.

Даттанууда арыздануучулар судьялар коллегиясынын Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын А.М. Байзаковдун жана Р.Р. Карасартованын, А.У. Токталиеванын, Б.Р. Жалгашевдин, У.А. Абдыкаимовдун даттануулары боюнча

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№01-П

кабыл алынган актыларына жасаган шилтемеси туура эмес, анткени арыздануучулардын кайрылуу предмети башка жана жогоруда көрсөтүлгөн кайрылуулардын предметинен айырмаланып турат деп белгилешүүдө.

Мында, арыздануучулар судьялар коллегиясынын экстремисттик материалдарды сатып алуу, жасоо, сактоо, жайылтуу, ташуу жана кайра жөнөтүү, ошондой эле кара санатайлык менен пайдалануу, анын ичинде экстремисттик же террорчул уюмдардын символикасын же атрибутикасын көрсөтүү үчүн жазык жоопкерчилигин орнотуу мыйзам чыгаруучунун «Кыргыз Республикасындагы дин тутуу эркиндиги жана диний уюмдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 22-беренесинин 8-бөлүгүнүн чечнемдик көрсөтмөлөрүн жүзөгө ашырууга багытталган ченем жаратуучу ишмерлигинин логикалык уландысы болуп саналат деген тыянагы менен макулдугун билдиришти.

Ошол эле учурда, арыздануучулар талашылып жаткан ченем менен Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 299-2-беренесине өзгөртүүлөрдүн киргизилишинен кийин «жайылтуу максаты» сыяктуу белги анын диспозициясынан алып салынганын белгилешүүдө. Арыздануучулардын пикири боюнча, бул өзгөртүү диний адабиятты сатып алган жана сактап келген ар кимдин, ал адабият эксперттер тарабынан экстремисттик деп таанылган учурда, жазык жоопкерчилигине тартылышына алып келет.

Арыздануучулар жазык мыйзамдарында экстремисттик материалдар түшүнүгү жок экендигин белгилешүүдө. «Экстремисттик аракеттерге каршылык көрсөтүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 1-беренесинин 4-пунктуна ылайык экстремисттик материалдар деп экстремисттик аракеттерди жасаганга үндөгөн, мындай аракетти ишке ашыруунун зарылдыгын негиздеген улуттук жана (же) расалык артыкчылыкты негиздеген же актаган, кандайдыр бир этникалык, социалдык, расалык, улуттук (этностук) же диний топту толук же жарым-жартылай жок кылууга багытталган согуштук же дагы башка кылмыштарды жасоону актоого арналган жарыялоолор, документтер же башка сактагычтардагы маалыматтар саналат.

Көрсөтүлгөн Мыйзамдын 13-беренесине ылайык маалымат материалдарында жогоруда көрсөтүлгөн белгилер болгондо гана алар соттун чечими менен экстремисттик материалдар деп таанылат.

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№01-П

Мыйзамдуу күчүнө кирген мындай чечимдин көчүрмөсү юстиция жаатындагы аткаруу бийлик органдарына жөнөтүлөт. Экстремисттик материалдардын тизмеси массалык маалымат каражаттарында, ошондой эле экстремисттик аракеттерге каршылык көрсөтүү жагындагы юстиция органдары жаатында ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдардын расмий сайтында мезгилдүү басылууга тийиш.

Бирок, арыздануучулардын пикири боюнча, мындай иш тиешелүү түрдө жасалган жок, натыйжада жарандар экстремисттик материалдар тууралуу маалыматы жок, бул дин туткандардын укуктары менен кызыкчылыктарына нагыз коркунуч туудурууда, аларды мыйзамсыз куугунтуктоо жана соттоо үчүн каражат катары кызмат кылат.

Р.Р. Карасартова, Омуркул уулу У., Б.Р. Жалгашев, У.А. Абдраимов талашылып жаткан ченем жарандарды дин тутуу белгиси боюнча дискриминациялоого дуушар кылууда, бул Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесине карама-каршы келет деп эсептешүүдө. Арыздануучулар жаран эркин турган диний адабиятты сатып алуу жана сактоо менен өзүнүн конституциялык укуктарын, жекече абийир жана дин тутуу эркиндиги, маалыматты эркин издөө, алуу, сактоо, пайдалануу жана аны оозеки, жазуу жүзүндө же башка ыкма менен жайылтуу, ой-пикир эркиндиги, диний же башка ынанымдарды эркин тандап алуу жана ээ болуу укуктарын жүзөгө ашырууда (Конституциянын 20-, 32-, 33-беренелери).

Ушуга байланыштуу арыздануучулар Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 2-ноябрындагы № 60 анктамасын жокко чыгарууну жана кайрылууну конституциялык сот өндүрүшүнө кабыл алууну суранышууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучулардын жүйөлөрүн жана судьялар коллегиясынын кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуунун негиздерин талкуулап, кийинкидей тыняктарга келди.

Мыйзамдын талашылып жаткан ченемдери жазык жоопкерчилигин, анын ичинде экстремисттик материалдарды сактоо үчүн жоопкерчиликти регламенттеген Кыргыз Республикасынын Кылмыш-Жаза кодексинин 299-2-беренесинин 1-бөлүгүн өзгөртүүгө багытталганын белгилей кетүү керек. Ошентип, арыздануучулардын даттануусунун предмети болуп, экстремисттик материалдарды сактоо үчүн жазык жоопкерчилигине байланыштуу маселелерди

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№01-П

укуктук регламенттөө болуп саналат. Ушуга байланыштуу, судьялар коллегиясынын даттанылып жаткан аныктамасында чагылдырылган Конституциялык палатанын актыларына болгон шилтемелер туура болуп саналат.

Жалпысынан арыздануучулардын жүйөлөрү Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 299-2-беренесинде «жайылтуу максаты» сыяктуу белгинин жоктугу жана жазык мыйзамдарда «экстремисттик материалдар» деген түшүнүктүн жоктугу жарандарды дин тутуу белгиси боюнча дискриминациялоого дуушар кылууда дегенге келүүдө.

Кыргыз Республикасынын Конституциясында жана Кыргыз Республикасы ратификация кылган келишимдерде адамдын дин тутуу эркиндигине укугун камсыздоого багытталган мамилелер «Кыргыз Республикасындагы дин тутуу эркиндиги жана диний уюмдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен жөнгө салынышын белгилей кетүү керек. Андан тышкары, адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин, конституциялык түзүлүштүн негиздерин коргоо, Кыргыз Республикасынын бүтүндүгүн жана коопсуздугун камсыздоо максатында «Экстремисттик аракеттерге каршылык көрсөтүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен экстремисттик аракеттерге каршылык көрсөтүүнүн укуктук жана уюштуруучулук негиздери, ошондой эле аны ишке ашыруу үчүн жоопкерчилик орнотулган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы дин тутуу эркиндигине болгон укук абсолюттук мүнөзгө ээ боло албайт, бул Конституциянын өзүнөн келип чыгат жана коомдук кызыкчылыктарды эске алуу зарылдыгын болжойт. Дал ушуга байланыштуу, мыйзам чыгаруучу ага ыйгарылган дискрециянын алкагында диний ишмерликке байланыштуу укуктук жөнгө салуунун өзгөчөлүктөрүн аныктоого укуктуу.

«Кыргыз Республикасындагы дин тутуу эркиндиги жана диний уюмдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 22-беренесинин 7-бөлүгүнө ылайык, жарандар жана диний уюмдар өздөрү тандаган тилдеги диний адабияттарды, ошого тете эле диний арналыштагы башка предметтерди жана материалдарды кудайга табынуу жайларында жана атайын дүкөндөрдө гана сатып алууга жана пайдаланууга укуктуу.

Мында, көрсөтүлгөн Мыйзамдын 22-беренесинин 8-бөлүгүндө диний экстремизмдин, сепаратизмдин жана фундаментализмдин

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№01-П

идеяларын камтыган басылмаларды, кинофотоаудиовидео продукцияларды жана башка материалдарды алып келүү, даярдоо, сатып алуу, ташуу, кайра жөнөтүү, сактоо жана таратуу Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жоопкерчиликке алып келет, ал эми жогоруда аталган аракеттер үчүн жоопкерчилик Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 299-2-беренесинде белгиленген, ал болсо «Кыргыз Республикасындагы дин тутуу эркиндиги жана диний уюмдары жөнүндө» жана «Экстремисттик аракеттерге каршылык көрсөтүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген ченемдерди бузуу үчүн конкреттүү санкцияларды карайт.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы мыйзам чыгаруучу тарабынан жогоруда аталган мыйзамдардын талаптарын бузуу үчүн санкцияларды белгилөөсү өзүнөн өзү анын конституциялуулугунда шек саноолорду туудуручу күмөндүүлүктү түзбөйт.

Ушуга байланыштуу, судьялар коллегиясынын талашылып жаткан ченемде уккутук күмөндүүлүктүн жоктугу тууралуу тыянагы негиздүү болуп саналат, анткени жогоруда аталган мыйзамдардын ченемдерин бузуу үчүн жазык жоопкерчилигин белгилөө мыйзам чыгаруучунун ченем жаратуучу ишмерлигинин логикалык уландысы болуп саналат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арздынауучулардын даттануусун канааттандыруу үчүн негиздерди тапкан жок.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн, 46-, 47-, 48-беренелерин, 51-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТОКТОМ КЫЛАТ:

1. Рита Рахмановна Карасартованын, Омуркул уулу Уландын, Бакыт Раманкулович Жалгашевдин, Улукбек Алтымышбекович Абдыкаимовдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Жарандар

2018-жылдын
11-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№01-П

Рита Рахмановна Карасартованын, Омуркул уулу Уландын, Бакыт Раманкулович Жалгашевдин, Улукбек Алтымышбекович Абдыкаимовдун «Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексине өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2013-жылдын 3-августундагы № 180 Мыйзамынын 1-беренесинин 9-бөлүгүнүн жоболорунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2017-жылдын 2-ноябрындагы № 60 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлган учурдан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
29-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

№02-П

**Дуйшонали Мамасалиевдин кызыкчылыгындагы
Вилен Рафаильевич Федоровдун Кыргыз Республи-
касынын Жогорку сотунун Конституциялык пала-
тасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын
15-декабрындагы № 68 аныктамасына даттануусун
канааттандыруудан баш тартуу жөнүндө**

ТОКТОМУ

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, Д. Мамасалиевдин кызыкчылыгындагы В.Р. Федоровдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 15-декабрындагы № 68 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө даттануусун соттук отурумда карап чыкты.

Даттанууда баяндалган жүйөлөрдү жана Д. Мамасалиевдин кызыкчылыгындагы В.Р. Федоровдун өтүнүчү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2017-жылдын 8-ноябрында Д. Мамасалиевдин кызыкчылыгындагы В.Р. Федоровдун Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 221-беренесин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 1-бөлүгүнө, 20-беренесинин 4-бөлүгүнүн 5-пунктуна, 28-беренесинин 2-бөлүгүнө карамакаршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Келтирилген материалдардан келип чыккандай, Д. Мамасалиев 2011-жылдын 27-январынан тартып 2012-жылдын май айына чейин «Кыргыз Агрозык-түлүк корпорациясы» ААКтын башкы директорунун кызмат ордун ээлеп келген. 2013-жылдын 14-октяб-

2018-жылдын
29-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№02-II

рында Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын тергөө тобунун жетекчиси М. Асаналиевдин Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 221-беренесинин 2-бөлүгүндө каралган кылмышты (коммерциялык же башка уюмдардын кызматчыларынын ыйгарым укуктарын кыянаттык менен пайдаланышы) жасады деп Д. Мамасалиевди айыпкер катары тартуу жөнүндө токтому чыккан.

Арыздануучу Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинде «коммерциялык же башка уюмдардын кызматчысы» жана «оор кесепеттер» деген түшүнүктөрдүн аныктамаларынын жоктугу талашылып жаткан ченемди түшүндүрүүдө күмөндүүлүктү туудурат деп эсептейт.

Кайрылуунун субъекти кылмыштын кесепетинин оордугунун даражасы тергөөчүнүн субъективдүү пикири боюнча эмес, жазык мыйзамдарынын позициясынан бааланышы керек деп көрсөтүүдө. Ошентип, арыздануучунун пикири боюнча, тергөөчү Д. Мамасалиевди айыпкер катары тартуу жөнүндө токтомдо «Кыргыз Агрозык-түлүк корпорациясы» ААК үчүн олуттуу зыян деп эмнени түшүнөөрүн аныктай алган жок. «Оор кесепеттер» деген түшүнүк баалоо категориясы болуп саналат жана аны колдонууда талашылып жаткан ченемди түшүндүрүүдө күмөндүүлүк пайда болууда, ал Кыргыз Республикасынын Конституциясы тарабынан таанылган адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктеринин бузулуусуна алып келүүдө.

Кыргыз Республикасында Конституциянын 20-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык, адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин жокко чыгаруучу же кемсинтүүчү мыйзамдар кабыл алынбашы керек, ал эми ушул эле берененин 4-бөлүгүнүн 5-пунктунда келишимдик милдеттенмелерин аткарууга мүмкүнчүлүгү жок деген негизде эле адамды эркиндигинен ажыратууга тыюу салат.

Арыздануучу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 28-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык, жоопкерчиликти белгилөөчү жазык мыйзамы окшоштук боюнча колдонулбайт деп белгилейт.

Баяндалганды эске алуу менен, арыздануучу талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 1-бөлүгүнө, 20-беренесинин 4-бөлүгүнүн 5-пунктуна, 28-беренесинин 2-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таанууну суранган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы Д. Мамасалиевдин

2018-жылдын
29-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№02-П

кызыкчылыгындагы В.Р. Федоровдун өтүнүчүн карап чыгып, кайрылуу мазмуну боюнча «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын талаптарына ылайык келбейт деген тыянакка келген.

Судьялар коллегиясы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2015-жылдын 4-мартындагы чечиминде баяндалган анын укуктук көз карашында Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 26-беренесинде бекитилген күнөөсүздүк презумпциясынын принциби сот адилеттигинин негизги принциптеринин бири болуп эсептелери аныкталган. Анын укуктук маңызы мыйзамдуу күчүнө кирген соттун өкүмү менен гана күнөөлүү экени далилденген айыпкер күнөөлүү болуп таанылышы мүмкүн деп туюндурулат.

Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 221-беренесинде каралган кылмыш уюмдардын, жарандардын, коомдун же мамлекеттин мыйзамдуу кызыкчылыктарына олуттуу зыян келтирүү менен чагылдырылат. Зыян, адам башкаруучулук ыйгарым укуктарын аткарган уюмдун кызыкчылыктарына каршы мүлктүк зыян келтирүү жолу менен чагылдырылышы мүмкүн.

Судьялар коллегиясы арыздануучунун Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодекси «коммерциялык же башка уюмдун кызматчысы» деген түшүнүккө аныктама бербейт деген сөзүнө белгиленген Кодекстин 221-беренесине карата 1-эскертүүдө көрсөтүлгөн уюмдарда башкаруучулук ыйгарым укуктарын аткарган кызматчы түшүнүгүнө кеңири аныктама берилүүдө деп белгилеген. Келтирилген зыянды баалоо, ошондой эле анын чоңдугунун даражасы ар бир учурда конкреттүү иштин жагдайларын эсепке алуу менен жалпы юрисдикциядагы соттор тарабынан жүргүзүлөт.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын жазык-процесстик мыйзамдары менен иш боюнча өндүрүш мезгилинде кылмыш аркылуу келтирилген зыяндуу кесепеттер жана материалдык зыяндын көлөмү да далилденүүгө тийиш деп белгиленген. Андан тышкары, айыптоочу өкүм чыккан учурда, анын баяндоочу-жүйөлөштүрүүчү бөлүгү, башкасынан тышкары, сот тарабынан дадилденген деп эсептелген жосундун сыпаттоосун, жерин, убактысын, жасоо ыкмасын, күнөөнүн формасын, себептерин, максаттарын жана кылмыштан кесепеттерин көрсөтүү менен камтышы керек.

Судьялар коллегиясынын пикири боюнча талашылып жаткан ченемди туура эмес колдонуу жана түшүндүрүү жөнүндө

2018-жылдын
29-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№02-П

жүйөлөрүнө негизделген арыздануучунун анын конституциялуу эместиги тууралуу далилдери талашылып жаткан ченемдин Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн болушун күбөлөндүргөн укуктук аргумент болуп эсептелиши мүмкүн эмес, демек анын мүмкүндүк критерийлерине жооп бербеген кайрылуусу Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын кароосуна кабыл алынышы мүмкүн эмес.

Судьялар коллегиясы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгү, ошондой эле «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-беренесинин 1-бөлүгү, 18-беренеси менен белгиленген Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына караштуу маселелердин толук тизмесин атап чыгып, укуктук ченемдердин укуктук колдонулушунун жана түшүндүрүлүшүнүн конституциялуулугуна баа берүү анын компетенциясына кирбейт деп белгилеген.

Жогоруда баяндалганга негизденип, судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө аныктама кабыл алган.

Судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 15-декабрындагы № 68 аныктамасы менен макул болбостон, В.Р. Федоров Д. Мамасалиевдин кызыкчылыгында 2017-жылдын 20-декабрында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттануу менен кайрылган.

Арыздануучу Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык, анын соттук коргонууга болгон конституциялык укугу эч кандай чектөөгө тийиш эмес, ал эми судьялар коллегиясы талашылып жаткан ченемдин конституциялуулугу жөнүндө маселени изилдебестен, 2017-жылдын 15-декабрындагы өзүнүн аныктамасы менен арыздануучунун соттук коргонууга болгон укугун чектеди деп эсептейт.

В.Р. Федоров судьялар коллегиясы өзүнүн аныктамасында Д. Мамасалиевдин өтүнүчүндө талашып жаткан ченемдин конституциялуулугу маселесинде «оор кесепеттер» деген түшүнүккө басым жасалганына карабастан, «олуттуу зыян» жана «коммерциялык же башка уюмдун кызматчысы» деген түшүнүктөргө негизги басымды жасалган деп белгилейт. Анын пикири боюнча, аныктамада «оор кесепеттер» деген терминдин конституциялуулугу талашылып жаткан ченем менен байланышта каралган эмес дейт.

2018-жылдын
29-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№02-П

Андан ары кайрылуунун субъекти Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодекси «оор кесепеттер» түшүнүгүнө аныктама бербейт деп кайталап көрсөтүүдө. Кылмыштын кесепеттеринин оордугунун даражасы тергөөчү, прокурор жана сот тарабынан алардын субъективдүү пикири боюнча бааланат. Арыздануучу оор кесепеттер баалоо категориясы болуп саналат жана талашылып жаткан ченемди түшүндүрүүдө күмөндүүлүктү жаратат, натыйжада Кыргыз Республикасынын Конституциясы тааныган адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктери бузулууда деп болжойт.

Ушуга байланыштуу, В.Р. Федоров Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 15-декабрындагы № 68 аныктамасын жокко чыгарууну жана кайрылууну конституциялык сот өндүрүшүнө кабыл алууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучунун жүйөлөрүн жана судьялар коллегиясынын кайрылууну кабыл алуудан баш тартуунун негиздерин талкуулап, кийинки тыянактарга келди.

Белгилей кетүү керек, эгер талашылып жаткан ченемдин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жоболоруна ылайык келүү маселесинде укуктук күмөндүүлүктү аныктоого мүмкүндүк берген жагдайлар болсо, конституциялык сот өндүрүшү алкагында соттук коргонууга болгон укуктун укуктук маңызы адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин коргоо болуп саналат.

Өз кезегинде, көрсөтүлгөн укукту ишке ашыруунун процесстик тартиби «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамда регламенттелген (20-, 24-, 25- жана 28-беренелер), дал ошонун алкагында арыздануучунун кайрылуусу каралган жана судьялар коллегиясынын даттанылып жаткан аныктамасы кабыл алынган.

Кайрылуунун субъекти судьялар коллегиясынын көрсөтүлгөн аныктамасында Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинде «оор кесепеттер» түшүнүгүнүн жоктугу туурасында пикир чагылдырылган эмес, бул укук коргоо органдарына жасалган кылмыштарды баалоодо бул түшүнүктү өздөрү билгендей пайдаланууга жол берүүдө деп белгилейт.

Бирок зыян келтирүүнү баалоо, ошондой эле анын чоңдугунун даражасын баалоо ар бир учурда жалпы юрисдикциядагы соттор тарабынан конкреттүү иштин жагдайларын эсепке алуу

2018-жылдын
29-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№02-П

менен жүргүзүлөт, дал ушул жагдай судьялар коллегиясынын аныктамасында көрсөтүлгөн. «Оор кесепеттер» деген термин баалоо түшүнүктөрдүн категориясына таандык жана ар бир конкреттүү учурда белгиленүүгө тийиш.

Демек, арыздануучунун «оор кесепеттер» түшүнүгүнүн кеңири аныктамасы жок деген пикиринин негизинде Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 221-беренесинин конституциялуулугу жөнүндө маселени коюу, бул маселени колдонуудагы укуктук жөнгө салууда анын күмөндүүлүгүндө шек туудурбайт.

Иштин нагыз жагдайларын белгилөө жана изилдөө менен байланышкан соттук чечимдердин мыйзамдуулугун жана негиздүүлүгүн, кадыресе, арыздануучунун конкреттүү ишинде колдонула турган ченемдердин туура тандалышын текшерүү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ыйгарым укуктарына кирбейт («Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 4-, 18-беренелери).

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучунун даттануусун канааттандыруу үчүн негиздерди тапкан жок.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн, 46-, 47-, 48-беренелерин, 51-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т О К Т О М К Ы Л А Т:

1. Дуйшонали Мамасалиевдин кызыкчылыгындагы Вилен Рафаильевич Федоровдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Жаран Дуйшонали Мамасалиевдин Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 221-беренесинин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2017-жылдын 15-декабрындагы № 68 аныктамасына даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2018-жылдын
29-январы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№02-П

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлгандан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
27-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

№03-П

Алтынбек Шайлобекович Сулуевдин кызыкчылыгындагы Медербек Абдыраевич Абдыраевдин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 18-декабрындагы № 67 аныктамасына даттануусун кароо жөнүндө

ТОКТОМУ

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы Н.А. Кененсариеванын катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, А.Ш. Сулуевдин кызыкчылыгындагы М.А. Абдыраевдин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 18-декабрындагы № 67 аныктамасына даттануусун соттук отурумда карап чыкты.

Даттанууда баяндалган жүйөлөрдү жана А.Ш. Сулуевдин кызыкчылыгындагы М.А. Абдыраевдин өтүнүчү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2017-жылдын 9-ноябрында А.Ш. Сулуевдин кызыкчылыгындагы М.А. Абдыраевдин Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин соттордун өкүмдөрүн, аныктамаларын, токтомдорун кайра кароо маселелерин, көзөмөл даттанууларды жана сунуштамаларды киргизүү тартибин, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштер жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегия тарабынан жаңы чечимди кабыл алуу тартибин регламенттеген 376-статьясын, 377-статьясынын 1-бөлүгүн, 383-1-статьясынын 1-бөлүгүн Кыргыз Республикасынын

2018-жылдын
27-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№03-П

Конституциясынын 27-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Келтирилген материалдардан келип чыккандай, Ош шаардык сотунун 2017-жылдын 30-январындагы өкүмү менен Кыргыз Республикасынын Кылмыш-Жаза кодексинин 304-, 315-, 171-статьяларында каралган кылмышты жасоодо айыпталуучу А.Ш. Сулуев акталган.

Ош областтык сотунун 2017-жылдын 13-июнундагы аныктамасы менен Ош шаардык сотунун өкүмү күчүндө, ал эми прокурордун кассациялык сунуштамасы канааттандыруусуз калтырылган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2017-жылдын 2-октябрындагы аныктамасы менен жергиликтүү соттордун соттук актылары жокко чыгарылган, ал эми иш биринчи инстанциядагы сотко жаңы кароого өткөрүлгөн.

Арыздануучу Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жогоруда көрсөтүлгөн аныктамасы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 27-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп белгилейт, ага ылайык бир эле укук бузгандык үчүн эч ким кайра юридикалык жоопкерчилик тартпоого тийиш. Арыздануучунун пикири боюнча, бул ченемдик жобо Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пактынын 14-беренесинин 7-бөлүгү менен өз ара байланышта, анда ар бир өлкөнүн мыйзамына жана жазык-процесстик укугуна ылайык ар ким бир эле укук бузгандык үчүн акыры соттолгон же акталган болсо, ал үчүн ал кайра соттолбойт же жазаланбайт деп белгиленген.

М.А. Абдыраев өзүнүн кайрылуусунда Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 376-статьясынын талашылып жаткан ченемдик жобосу мыйзамдуу күчүнө кирген соттук чечимдерди кайра кароо үчүн негиздерди камтыйт, алар Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунда көзөмөл өндүрүшүн баштоо үчүн себеп болот. Көрсөтүлгөн Кодекстин 377-статьясында соттун кароосуна көзөмөл тартибинде даттанууларды жана сунуштамаларды киргизүүнүн тартиби бекитилген, анда соттун көзөмөл тартибинде кароосуна процесстин катышуучусунун даттануусу, прокурордун сунуштамасы Жазык-процесстик кодексинин 340-статьясынын талаптарын сактоо менен өкүмдү, токтомду, аныктаманы чыгарган биринчи инстанциясындагы сот аркылуу берилет деп көрсөтүлгөн.

Бирок, арыздануучунун пикири боюнча жогоруда көрсөтүлгөн Кодекстин 377-статьясындагы 340-статьяга болгон шилтеме туура

2018-жылдын
27-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№03-П

эмес болуп эсептелет, анткени көзөмөл инстанция катары Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна киргизилүүчү даттануулар менен сунуштамаларга болгон талаптар апелляциялык даттануулар менен сунуштамаларга болгон талаптардан айырмаланып турушу керек. М.А. Абдыраевдин пикири боюнча көзөмөл даттануу же сунуштама жазык же жазык-процесстик мыйзамдардын мерчемдүү бузулушун көрсөткөн жана иштин жыйынтыгына таасир эте алган далилдерди камтышы керек. Мында далилдерди туура эмес баалоонун же иштин жыйынтыгына таасирин тийгизбеген укуктун ченемдеринин арзыбай турган көлөмдө бузулуусунун негиздери боюнча көзөмөл тартип боюнча соттук актыларды жокко чыгаруу кайрадан юридикалык жоопкерчиликке тартуунун мүмкүн эместиги жөнүндө конституциялык ченемди бузуу болуп саналат.

Жазык-процесстик кодекстин 383-1-статьясы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштер жана административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясы, эгерде жергиликтүү сот тарабынан өкүм чыгарылып, бирок укук ченемин колдонууда жана далилдерге баа берүүдө каталар кетирилсе, жазык иши боюнча жаңы чечим кабыл алат деп карайт.

М.А. Абдыраев соттук чечимдерди апелляциялык кайра кароо үчүн негиздерден айрмаланып, көзөмөл тартибинде мыйзамдуу күчүнө кирген чечимдерди кайра кароо үчүн негиздер болуп, иштин жыйынтыгына таасир эткен жазык же жазык-процесстик мыйзамдын мерчемдүү укук бузуулары болушу керек деп эсептейт. Андан тышкары, арыздануучу өзүнүн жүйөлөрүн ырастоо катары, прокурор мурунку соттук актыларды жокко чыгаруу тууралуу көзөмөл сунуштамасын мыйзамдарда белгиленген далилдерди аныктоосуз келтирген, ал эми Кыргыз Республикасынын Жогорку соту аны канааттандырган, бул Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 27-беренесинин 3-бөлүгүнө тикелей карама-каршы келет деп көрсөтүүдө.

Баяндалганды эске алуу менен, арыздануучу талашылып жаткан ченемдерди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы А.Ш. Сулуевдин кызыкчылыгындагы М.А. Абдыраевдин өтүнүчүн карап чыгып, кайрылуу мазмуну боюнча «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун

2018-жылдын
27-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№03-П

Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын талаптарына туура келбейт деген тыянакка келди.

Судьялар коллегиясы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2014-жылдын 7-майындагы чечиминде баяндалган анын укуктук көз карашында Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 27-беренесинин 3-бөлүгүндө бекитилген «бир эле укук бузгандык үчүн эч ким кайра юридикалык жоопкерчиликке тартылбоого тийиш» деген принцип, адам юридикалык жоопкерчиликке тартылып жана соттун же башка ыйгарым укуктуу органдын укуктук акты акыркы мүнөзгө ээ болгон учурда гана колдонулары аныкталган деп белгилейт. Бул тыянак ар бир өлкөнүн кылмыш-процессуалдык укугуна жана мыйзамына ылайык толугу менен соттолгон же акталган адам ал кылмыш үчүн кайрадан соттолбойт же жазаланбайт деп белгилеген Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык пактынын ченемдерине шайкеш келет (14-беренесинин 7-бөлүгү). Пактынын көрсөтүлгөн жобосу ошол эле иш боюнча жазык процедурасын кайталоого формалдуу тыюу салуу катары гана эмес, соттолгондун эң маанилүү укугу катары да каралат. Бул принцип соттолуучуга карата соттук актыны кайра кароонун мүмкүн эместигин камсыз кылат, бир эле жосун үчүн жаңы жазык куугунтугунан, күнөөлүү жана соттолгон деп таануудан корголушун кепилдейт.

Судьялар коллегиясынын пикири боюнча, мыйзам чыгаруучу Жазык-процесстик кодекске мүмкүн болуучу соттук катаны оңдоонун кошумча ыкмасы катары жана мыйзамдуулукту камсыз кылуу үчүн мыйзамдуу күчүнө кирген соттук чечимдерди кайра кароо мүмкүндүгүн караштырган (374-383-1-статьялары). Арыздануучу тарабынан талашылып жаткан ченемдер соттордун чечимдерин кайра кароого негиздерди, соттун көзөмөл тартибиндеги кароосуна даттанууларды жана сунуштамаларды киргизүүнүн тартибин, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери жана администрациялык укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча сот коллегиясы тарабынан жаңы чечимди кабыл алуунун негиздерин жана тартибин бекитүү менен өзүнөн өзү эле сот тарабынан даттануу предметин баалоо процессин регламенттебейт, ошондон улам арыздануучу көрсөткөн аспектте анын конституциялык укуктарын бузуучу катары бааланышы мүмкүн эмес.

Андан тышкары, судьялар коллегиясы Конституциялык палатанын 2014-жылдын 31-январындагы Чечиминде баяндалган

2018-жылдын
27-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№03-П

көз карашына ылайык ар кимдин жогору турган сот тарабынан ишти кайра каратуу укугун караган конституциялык жобону жүзөгө ашыруу максатында (Конституциянын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 3-пункту), мыйзам чыгаруучу мыйзамдуу күчүнө кирген соттук актыларды кассациялык тартипте, көзөмөл тартибинде жана жаңы ачылган жагдайлар боюнча кайра каратуу мүмкүндүгүн мыйзамда караган. Көрсөтүлгөн процесстик институттардын максаты болуп соттор тарабынан чыгарылып жаткан чечимдердин мыйзамдуулугун жана негиздүүлүгүн текшерүү саналат, аны менен жарандардын укуктары менен эркиндиктерин натыйжалуу коргоо камсыздалат.

Судьялар коллегиясы, арыздануучунун Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 42-главасында ишти көзөмөл тартибинде кайра кароо үчүн иштин жыйынтыгына таасир эткен жазык жана жазык-процесстик мыйзамдардын мерчемдүү бузулушунун болуусу жөнүндө талаптар жок деп айтуусу боюнча, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 96-беренесинин 1-бөлүгүндө Жогорку сот жарандык, жазык, экономикалык, административдик жана башка иштер боюнча жогорку сот органы болуп саналат жана мыйзамда белгиленген тартипте сот процессине катышуучулардын кайрылуулары боюнча соттордун соттук актыларын кайра кароону жүзөгө ашырылары каралган деп белгилейт.

Мыйзам чыгаруучу ага берилген дискрециялардын алкагында Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинде жазык ишин көзөмөлгө алуу тартибинде карап чыгууда сот көзөмөлдүк даттануулардын жана сунуштун жүйөө далилдерине кайрылбайт жана жазык иши боюнча өндүрүштү толук көлөмдө текшерүүгө укуктуу деп караган (374-статья). Мында аталган Кодекстин көрсөтүлгөн беренесинин 6-бөлүгүнө ылайык көзөмөлгө алуу инстанциясынын соту прокурордун сунушу же жабырлануучунун даттануусу келип түшпөгөн соң айыпкердин, соттолгондун, акталгандын абалын оорлото албайт.

Судьялар коллегиясынын пикири боюнча арыздануучу тарабынан талашылып жаткан ченемдер жарандардын процесстик укуктарын камсыздоого багытталган жана бир эле укук бузгандык үчүн эч кимди кайра жоопкерчиликке тартууну карабайт. Анын талашылып жаткан ченемдердин конституциялуу эместиги тууралуу келтирип жаткан жүйөлөрү, арыздануучу тарабынан аларды туура эмес түшүнүүнүн натыйжасынан келип чыгууда.

2018-жылдын
27-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№03-П

Жогоруда баяндалгандын негизинде, судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө аныктама кабыл алган.

Судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 18-декабрындагы № 67 аныктамасы менен макул болбостон, А.Ш. Сулуевдин кызыкчылыгындагы М.А. Абдыраев 2018-жылдын 21-январында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттануу менен кайрылган.

Арыздануучу Конституциялык палатанын 2014-жылдын 7-майындагы чечиминде берилген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 27-беренесинин 3-бөлүгүнүн түшүндүрмөсү акталган адамга карата эмес, соттолгонго карата гана колдонула турган деп эсептейт.

М.А. Абдыраев акталган адамга мыйзамдуу күчүнө кирген соттук актылардын укуктук аныктыгы кепилдениши керек деп белгилейт. Демек, эч ким бир эле мамлекеттин юрисдикциясынын чегинде ушул эле мамлекеттин мыйзамына жана жазык-процесстик ченемдерине ылайык кылмыш үчүн акталган соң кайрадан соттолбош керек же жазык тартипте жазаланбаш керек. Бул, мамлекеттин мыйзамына жана жазык-процесстик ченемдерине ылайык, эгер жаңы же жаңыдан ачылган жагдайлар тууралуу маалымат болсо, же мурунку териштирүүнүн жүрүшүндө иштин жыйынтыгына таасирин тийгизген мерчемдүү бузууларга жол берилген болсо, ишти кайра кароо үчүн тоскоолдук кылбайт.

Андан ары арыздануучу Адам укуктары боюнча Европа сотунун укук колдонуучулук тажрыйбасына кайталап көңүл бурат, ал эми анын мааниси, бир да тарап ишти кайра каратуу жана ал боюнча жаңы чечим чыгаруу максатында гана мыйзамдуу күчүнө кирген жана токтоосуз аткарылууга тийиштүү соттук чечимди кайра каратуу укугу жок дегенди туюндурат. Соттук чечимдерди кайра кароо боюнча жогору турган соттордун ыйгарым укуктары ишти кайра каратуу үчүн эмес, сот адилеттигин жүзөгө ашырууда орой соттук каталарды жана адилетсиздикти оңдоо максатында ишке ашырылышы керек. Ишти жогору турган инстанциялар тарабынан кайра кароо «көмүскөдөгү даттануу» катары каралбашы керек, жана маселе боюнча эки көз караштын болуу мүмкүндүгүнүн өзү гана кайра кароо үчүн негиз катары кызмат кыла албайт. Мерчемдүү жана талашсыз жагдайлардын болуусу гана бул принциптен четтөөнү актайт. Ушуга байланыштуу, арыздануучу соттун чечими

2018-жылдын
27-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№03-П

мыйзамдуу күчүнө кирген учурдан тартып акыркы болуп саналат деп болжойт.

Арыздануучу соттун укуктук акты бардык соттук инстанцияларды өткөндөн кийин гана акыркы мүнөзгө ээ болушу менен макул эместигин билдирет. Соттун укуктук актысынын акыркы экендигин ушинтип түшүндүрүүдө анын узак мөөнөттүү анык эместиги тууралуу маселе козголууда.

Арыздануучу Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин талашылып жаткан 376-статьясы мыйзамдуу күчүнө кирген соттук чечимдерди кайра кароо үчүн негиздерди камтыбастан, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунда көзөмөл өндүрүшүн баштоо үчүн себеп гана болуп саналат деп эсептейт. Ошондой эле, арыздануучу Конституциялык палатанын 2014-жылдын 31-январындагы чечимине шилтеме жасаган Конституциялык палатанын судьялар коллегиясынын көз карашы менен макул эмес экендигин билдирүүдө, көзөмөл тартибинде күчүндөгү актыларды кайра кароо мүмкүндүгү жарандардын укуктары менен эркиндиктерин натыйжалуу корголушун камсыздоо максатында сот тарабынан чыгарылып жаткан чечимдердин мыйзамдуулугун жана негиздүүлүгүн текшерүүсүнүн процесстик каражаты болуп саналат деп көрсөтүүдө. Кайрылуунун субъекти бул жүйөлөр акталганга карата эмес, соттолгонго карата колдонулушу туура деп болжойт. Ушуга байланыштуу материалдык же процесстик мыйзамдын мерчемдүү бузууларын көрсөткөн жана иштин жыйынтыгына таасирин тийгизген негиздер болгондо гана ишти көзөмөл тартибинде кайра кароо жүргүзүлүшү керек, башкасы жарандардын укуктарын жана эркиндиктерин бузат деп эсептейт.

Ушуга байланыштуу, М.А. Абдыраев Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 8-декабрындагы № 67 аныктамасын жокко чыгарууну жана кайрылууну конституциялык сот өндүрүшүнө кабыл алууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучунун жүйөлөрүн жана судьялар коллегиясынын кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуунун негиздерин талкуулап, кийинкидей тыянактарга келди.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуу же андан баш тартуу жөнүндө маселени чечүүдө кайрылуу «Кыргыз

2018-жылдын
27-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№03-П

Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын талаптарына туура келүү маселесинен келип чыгат деп белгилейт (20-, 24-, 25- жана 28-беренелери).

Жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык Мыйзамдын 25-беренесинин 3-бөлүгүнүн 9-пунктуна ылайык арыздануучу өз кайрылуусунда коюлган маселе боюнча көз карашын жана Кыргыз Республикасынын Конституциясынын тиешелүү ченемдерине шилтеме келтирүү менен укуктук негиздемесин келтирүүгө милдеттүү. Бул талап арыздануучу тарабынан талашылып жаткан укуктук жөнгө салуу ыкмасынын конституциялуу эместиги туурасындагы жүйөлөрү конкреттүү конституциялык орнотмо менен тутумдаш байланышта болуп, анын конституциялуулугунда күмөндүүлүктү даана көрсөтүүсү керек дегенди билдирет.

Кайрылуунун жана судьялар коллегиясынын аныктамасына даттануунун мазмунунан келип чыкканда, арыздануучу ал тарабынан талашылып жаткан ченемдердин бир эле укук бузгандык үчүн эч ким юридикалык жоопкерчиликке кайра тартылбоого тийиш деген конституциялык тыюу салууга карама-каршы келүүсүн баса белгилейт.

Бирок Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин соттордун өкүмдөрүн, аныктамаларын, токтомдорун кайра кароо, көзөмөл даттанууларды жана сунуштамаларды киргизүү тартибин, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку соту тарабынан жаңы чечимди кабыл алуу тартибин караган 376-статьясы, 377-статьясынын 1-бөлүгү, 383-1-статьясынын 1-бөлүгү бир эле укук бузгандык үчүн ар кимди жазык жоопкерчилигине кайра тартуу мүмкүндүгүнө жол берүүчү укуктук жоболорду камтыбайт.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучунун жүйөлөрүнөн талашылып жаткан ченемдер менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 27-беренесинин 3-бөлүгүнүн ортосундагы тутумдаш байланышты жана корсөтүлгөн ченемдердин конституциялуулугунда күмөндүүлүктү тапкан жок.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы судьялар коллегиясынын аныктамасын жокко чыгарууга жана арыздануучунун даттануусун канааттандырууга негиздерди тапкан жок.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө»

2018-жылдын
27-февралы
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№03-П

конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн, 46-, 47-, 48-беренелерин, 51-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т О К Т О М К Ы Л А Т :

1. Алтынбек Шайлобекович Сулуевдин кызыкчылыгындагы Медербек Абдыраевич Абдыраевдин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 18-декабрындагы № 67 «Алтынбек Шайлобекович Сулуевдин кызыкчылыгындагы Медербек Абдыраевич Абдыраевдин Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 377-статьясынын 1-бөлүгүнүн, 383-1-статьясынын 1-бөлүгүнүн конституциялуулугун текшерүү жөнүндө кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» аныктамасына даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлгандан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
23-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

№04-П

Мухтар Абдуллаевич Шариповдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 19-январындагы № 2 аныктамасына, Мелис уулу Дастандын кызыкчылыгын көздөгөн Мелес Токтаалиевич Иманкуловдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-январындагы № 3 аныктамасына даттанууларын кароо жөнүндө

ТОКТОМУ

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы Н.А. Кененсариеванын катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, Мухтар Абдуллаевич Шариповдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 19-январындагы № 2 аныктамасына, Мелис уулу Дастандын кызыкчылыгын көздөгөн Мелес Токтаалиевич Иманкуловдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-январындагы № 3 аныктамасына даттанууларын соттук отурумда карап чыкты.

Даттанууларда баяндалган жүйөлөрдү жана М.А. Шариповдун жана М.Т. Иманкуловдун өтүнүчтөрү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2017-жылдын 14-декабрында М.А. Шариповдун Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 2-статьясынын 2-бөлүгүнүн экинчи сүйлөмүн, 45-статьясынын 3-бөлүгүнүн

2018-жылдын
23-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№04-П

биринчи сүйлөмүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 24-беренесинин 5-бөлүгүнө, 40-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн. Ошол эле күнү Мелис уулу Д. кызыкчылыгын көздөгөн М.Т. Иманкуловдун өңчөй өтүнүчү келип түшкөн.

Келтирилген материалдардан келип чыккандай, арыздануучулар талашылып жаткан укуктук ченемдерде ар кимдин Конституция тарабынан таанылган квалификациялуу юридикалык жардам алуу укугу деталдуу жөнгө салынган эмес, ошондой эле мындай укукту конкреттүү түрдө ким токтоосуз камсыздоого милдеттүү экени аныкталган эмес деп эсептешүүдө. Арыздануучулардын пикири боюнча, натыйжада квалификациялуу юридикалык жардам алуу конституциялык укукту жүзөгө ашыруу мүмкүн болбой калган, бул жагдай негизсиз жазаланууга алып келген.

Арыздануучулар ошондой эле Конституция жана Жазык-процесстик кодекс тарабынан берилүүчү укуктун маңызынын карама-каршылыгына да көрсөтүшүүдө. Эгер Кыргыз Республикасынын Конституциясында адвокаттын квалификациялуу юридикалык жардамын алууга кепилденген укук тууралуу кеп болсо, алар тарабынан талашылып жаткан жогоруда көрсөтүлгөн Кодекстин 45-статьясынын 3-бөлүгүндө мамлекеттин эсебинен юридикалык жардам алуу укугу гана караштырылууда. Арыздануучулардын пикири боюнча ушул себептен «Мамлекет кепилдеген юридикалык жардам жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамында каралган мамлекет тарабынан кепилденген квалификациялуу юридикалык жардамды камсыздоо жана берүүнүн эрежелери жана ченемдери колдонулбайт, анткени алар тарабынан талашылып жаткан жогоруда көрсөтүлгөн Кодекстин 45-статьясынын 3-бөлүгүндө мамлекеттин эсебинен юридикалык жардам алуу гана каралган.

Баяндалганды эске алуу менен, арыздануучулар талашылып жаткан ченемдерди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранышкан.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегияларынын 2018-жылдын 19-январындагы № 2 жана 2018-жылдын 22-январындагы № 3 аныктамалары менен «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1-пунктунун негизинде өтүнүчтөрү өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартылган.

2018-жылдын
23-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№04-П

Судьялар коллегияларынын аныктамаларында көрсөтүлгөн конституциялык Мыйзамдын 25-беренесинин 3-бөлүгүнүн 9-пунктуна ылайык кайрылууда кайрылуучунун коюлган маселе боюнча көз карашы жана аны Конституциянын ченемдерине шилтеме менен укуктук негиздемеси көрсөтүлүүгө тийиш деп белгиленген. Бул орнотмонун маңызы арыздануучунун жүйөлөрү укуктук мааниде ынанымдуу болуусу жана алар тарабынан талашылып жаткан укуктук ченемдердин конституциялуулугу туурасында күмөн саноого мерчемдүү себептерди камтуусу керек деп туюндурулат.

Жогоруда көрсөтүлгөн Мыйзам мамлекет тарабынан жаранга жарандык, административдик жана жазыктык сот өндүрүшүнүн бардык стадияларында квалификациялуу юридикалык жардамды берүүнү карайт, ал эми кылмыш жасады деген шектенүүлөр боюнча кармалган адам жазыктык куугунтуктоо органы тарабынан ал иш жүзүндө кармалган учурдан тартып адвокат менен камсыз кылынат (6-, 22-беренелер).

Баяндалганды эске алуу менен, арыздануучулар тарабынан талашылып жаткан ченемдер Кыргыз Республикасынын Конституциясында таанылган адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин бузуучу катары бааланышы мүмкүн эмес жана конституциялык сот өндүрүш алкагында ишти кароо үчүн сөзсүз түрдөгү шарт болуп саналган күмөндүүлүктү туудурбайт. Ушуга байланыштуу, судьялар коллегиялары кайрылууларды өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартышкан.

М.А. Шарипов жана Мелис уулу Д. кызыкчылыгын көздөгөн М.Т. Иманкулов судьялар коллегияларынын 2018-жылдын 19-январындагы № 2 жана 2018-жылдын 22-январындагы № 3 аныктамалары менен макул болбостон, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 16-мартында даттануулар менен кайрылышкан. Даттанууларда жогоруда көрсөтүлгөн аныктамалардын негизсиздиги туурасында өңчөй жүйөлөр жана аргументтер келтирилүүдө.

Ошентип, арыздануучулар Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 46-статьясынын 2-бөлүгүнө ылайык шектүүнүн узакка созулган катуу оорудан улам өзүнүн актоо укугун өз алдынча ишке ашыруу оор болгон учурда жактоочунун жазык иш боюнча өндүрүштө катышуусу милдеттүү экендигин белгилешүүдө.

Мында Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 24-беренесинин 5-бөлүгүндө кармалган ар бир адамга, токтоосуз түрдө, кармоонун жүйөлөрү менен анын укуктары түшүндүрүлүп, медициналык жактан кароо жана врачтын жардамынан пайдалануу укугу менен кошо, анын укугу камсыз кылынышы керек деп

2018-жылдын
23-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№04-П

белгиленген. Эркиндигинен ажыратылган учурдан тартып адамдын коопсуздугу камсыз кылынып, ага өзүн-өзү коргоого жана адвокаттын квалификациялуу юридикалык жардамынан пайдаланууга, ошондой эле коргоочу күтүүгө мүмкүндүк берилет.

Арыздануучулар Кыргыз Республикасынын Конституциясы кармалган адамды адвокаттын да, жактоочунун да квалификациялуу юридикалык жардамы менен камсыздоого милдеттендирет деп болжошууда.

Кайрылуунун субъектилери Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 45-статьясынын 3-бөлүгүндө адвокаттын квалификациялуу юридикалык жардамын берүүнү регламенттеген жоболор жок деп көрсөтүшүүдө.

Аны менен бирге арыздануучулар «Мамлекет кепилдеген юридикалык жардам жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 6-беренесинде жарандык, административдик жана жазыктык сот өндүрүштөрүнүн чөйрөсүндө квалификациялуу юридикалык жардамдын укуктук маалымат, укуктук маселелер боюнча консультацияларды жана түшүндүрмөлөрдү берүү, арыздарды, даттанууларды, процесстик жана укуктук мүнөздөгү документтерди башка документтерди түзүү, сот өндүрүшүнүн бардык стадияларында жарандык, административдик жана жазыктык иштер боюнча өкүлчүлүк кылуу жана/же коргоо түрүндө көрсөтүлүүсү караштырылган.

Арыздануучулар квалификациялуу юридикалык жардам адвокат жана жактоочу болуп эки субъект тарабынан көрсөтүлүүсү керек деп эсептешүүдө.

М.А. Шарипов жана М.Т. Иманкулов эсептешкендей, кармалган адамды жактоочу менен да, адвокат менен камсыз кылуу талабы Конституциянын талаптарынан келип чыгууда жана сот тарабынан адилеттүү жана объективдүү чечимдин чыгарылышын, ошондой эле мамлекет тарабынан кепилденген юридикалык жардамды толук кандуу камсыз кылуу максатында процесстин өзүнчө катышуучусу катары жактоочунун катышуусуна байланыштуу адвокаттын жүктөмүнүн көлөмүн азайтууну болжойт.

Арыздануучулардын пикири боюнча Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 40-беренесинин 3-бөлүгүнө ылайык, ар ким квалификациялуу юридикалык жардам алууга укуктуу. Мыйзамда каралган учурларда юридикалык жардам мамлекеттин эсебинен көрсөтүлөт. Көрсөтүлгөн ченем тутумдаш байланышта турган Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 103-беренеси мыйзамда каралган учурларда сот адилеттиги акысыз жүзөгө ашырылат деп

2018-жылдын
23-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№04-П

карайт. Ошентип, арыздануучулардын пикири боюнча көрсөтүлгөн конституциялык ченемдер мамлекетти кармалган адам үчүн шарттар менен кепилдиктерди түзүүгө, анын ичинде адвокаттын да, жактоочунун да кызматын акысыз камсыз кылууга милдеттендирет.

Кайрылуунун субъектилери укук колдонуучулук тажрыйбада «Мамлекет кепилдеген юридикалык жардам жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын ченемдери колдонулбайт, анткени Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 2-статьясынын 2-бөлүгүнүн экинчи абзацынын жобосуна ылайык, аталган Кодекстин ченемдери менен башка мыйзамдардын ортосунда карама-каршылык келип чыккан учурда, аталган Кодекстин ченемдери колдонулат. Өз кезегинде, Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 45-статьясынын 3-бөлүгү кармалган адамдын жактоочу менен гана камсыз кылынуусун карайт.

Ушуга байланыштуу, кайрылуучу тараптар тергөөчүлөр жана судьялар шектүү кармалган учурларда Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин ченемдерин гана жетекчиликке алат деп эсептешүүдө.

Арыздануучулар Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 45-статьясынын 3-бөлүгү кармалган адамды жактоочу менен гана камсыз кылуу жөнүндө көрсөтүп, кармалган адамга адвокаттын гана эмес, жактоочунун да квалификациялуу юридикалык жардамын алуу укугун кепилдеген Кыргыз Республикасынын Конституциясынын ченемдерине карама-каршы келет деп белгилешүүдө.

Баяндалганды эске алуу менен, М. А. Шарипов жана М.Т. Иманкулов Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегияларынын 2018-жылдын 19-январындагы № 2 жана 2018-жылдын 22-январындагы № 3 аныктамаларын жокко чыгарууну жана кайрылууларды конституциялык сот өндүрүшүнө кабыл алууну суранышууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучулардын жүйөлөрүн жана судьялар коллегияларынын кайрылууларды өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуунун негиздерин талкуулап, кийинкидей тыянактарга келүүдө.

Белгилеп кетүү керек, ченем контролу алкагында конституциялык сот өндүрүшүнүн укуктук маңызы талашылып жаткан ченемдердин конституциялуулугунда күмөндүүлүктү туудурган жетиштүү жүйөлөр болгондо гана ченемдик укуктук актылардын Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсүн текшерүү болуп саналат.

Ушуга байланыштуу, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык

2018-жылдын
23-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№04-П

Мыйзам конституциялуулугу талашылып жаткан ченемдик жоболор боюнча өзүнүн көз караштарын тариздөөгө жана негиздеп берүүгө бир катар талаптарды караштырган (20-, 24-, 25- жана 28-беренелери).

Бирок арыздануучулардын келтиришкен кайрылууларында талашылып жаткан ченемдердин конституциялуу эместиги жөнүндө маселенин коюлушу Конституциянын ченемдерин да, өздөрү көрсөткөн мыйзамдардын жоболорун да туура эмес түшүнүүнүн кесепети болуп саналат.

Кыргыз Республикасынын Конституциясы ар кимге квалификациялуу юридикалык жардам алуу укугун кепилдейт. Мыйзамда каралган учурларда андай жардам мамлекеттин эсебинен көрсөтүлөт (40-берененин 3-бөлүгү).

Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 44-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык жактоочу – жазык иши боюнча шектүүнүн, айыпкердин, соттолуучунун, күбөнүн укуктарын жана таламдарын коргоочу жана аларга юридикалык жардам көрсөтүүчү адам. Аны менен бирге белгиленген Кодекстин көрсөтүлгөн беренесинин 2-бөлүгүндө Адвокаттар тергөөгө жактоочу катары катышат деп орнотулган. Соттолуучунун жакын туугандарына, мыйзамдуу өкүлдөрүнө жана балдарды коргоо боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын кызматкерине да сотто жактоочу катары катышууга жол берилиши мүмкүн.

Белгиленген Кодекстин 48-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык адвокат сот ишинин жүрүшүнө тараптардын далил тартыштык жана тең укуктуулук башталыштарынын негизинде жактоочу же башка өкүл катары катышат.

Жазык-процесстик кодексинин 45-статьясынын 3-бөлүгү мамлекеттин эсебинен юридикалык жардам алууга укугу бар адамдар Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жактоочу тарабынан камсыз кылынат. Бул ченем «Мамлекет кепилдеген юридикалык жардам жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамында мамлекет тарабынан кепилденген юридикалык жардам алкагында адамдарга адвокат тарабынан консультациялык-укуктук жана квалификациялуу юридикалык жардам көрсөтүү тартиби каралып деталдуу регламенттелген (6-, 22-беренелер). Аны менен мыйзам чыгаруучу мамлекеттин эсебинен юридикалык жардам көрсөтүү жөнүндө конституциялык жобону жүзөгө ашырууда андай жардамды көрсөтүүнү адвокатка жүктөгөн.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын мыйзамдары менен мамлекеттин эсебинен квалификациялуу юридикалык жардам

2018-жылдын
23-апрели
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№04-П

көрсөтүү жөнүндө конституциялык кепилдиктер жүзөгө ашырылган. Демек, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы судьялар коллегияларынын аныктамаларын жокко чыгаруу жана арыздануучулардын даттанууларын канааттандыруу үчүн негиздерди тапкан жок.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн, 46-, 47-, 48-беренелерин, 51-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т О К Т О М К Ы Л А Т:

1. Мухтар Абдуллаевич Шариповдун жана Мелис уулу Дастандын кызыкчылыгын көздөгөн Мелес Токтаалиевич Иманкуловдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегияларынын «Жаран М.А. Шариповдун Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 2-статьясынын 2-бөлүгүнүн экинчи сүйлөмүнүн, 45-статьясынын 3-бөлүгүнүн биринчи сүйлөмүнүн конституциялуулугун текшерүү жөнүндө кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2018-жылдын 19-январындагы № 2 жана «Мелис уулу Дастандын кызыкчылыктарын көздөгөн жаран Мелес Токтаалиевич Иманкуловдун Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 2-статьясынын 2-бөлүгүнүн экинчи сүйлөмүнүн, 45-статьясынын 3-бөлүгүнүн биринчи сүйлөмүнүн конституциялуулугун текшерүү жөнүндө кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2018-жылдын 22-январындагы № 3 аныктамаларына даттануулары канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлгандан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
19-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

№05-П

Зайнидин Карпекович Курмановдун судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 29-майындагы № 27 аныктамасына даттануусун кароо жөнүндө

ТОКТОМУ

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы Н.А. Кененсариеванын катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, З.К. Курмановдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 29-майындагы № 27 аныктамасына даттануусун соттук отурумда карап чыкты.

Даттанууда баяндалган жүйөлөрдү жана З.К. Курмановдун өтүнүчү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТА П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2017-жылдын 19-апрелинде жаран З.К. Курмановдун «Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2015-жылдын 24-июлундагы № 190 Мыйзамынын конституцияциялуулугун текшерүү жана аны Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесине, 9-беренесинин 3-бөлүгүнө, 16-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 20-беренесинин 1-бөлүгүнө, 40-беренесине, 42-беренесинин 3-бөлүгүнө, 53-беренесине, 97-беренесинин 6-, 7-, 11-бөлүктөрүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучу кайрылуусунда Кыргыз Республикасына сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсиялар талашылып жаткан Мыйзам менен жокко чыгарылган, ал эми белгиленген Мыйзам күчүнө киргенге чейин сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсия

2018-жылдын
19-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№05-II

алууга укуктуу жана аны алуу үчүн тийиштүү органдарга кайрылган жарандардын сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсия алуу тартиби аталган Мыйзамда аныкталбай калган, бирок талашылып жаткан Мыйзам күчүнө киргенине байланыштуу ал жарандар көрсөтүлгөн пенсияны алуу укугун жүзөгө ашыра албай калышкан деп белгилеген.

Арыздануучу өзүнүн кайрылуусунда Кыргыз Республикасынын Конституциясында мыйзамдар жана башка ченемдик-укуктук актылар өткөн мезгилге карата колдонулбайт деген укук үстөмдүгүнүн негиздөөчү принциптеринин бири белгиленген деп баяндаган. Көрсөтүлгөн принцип «Кыргыз Республикасынын ченемдик-укуктук актылары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 9-беренесинде чагылдырылган, ага ылайык «ченемдик укуктук актынын колдонулушу ал күчүнө киргизилгенге чейин келип чыккан мамилелерге карата жайылтылбайт». Демек, З.К. Курманов болжогондой, эгер мыйзам менен мамлекет тарабынан кепилденген кандайдыр бир социалдык камсыздандырууну алуу укугу жокко чыгарылган болсо, мамлекет социалдык камсыздандырууну алуу негиздери мыйзам күчүнө киргенге чейин пайда болгон жарандарга, ал жарандар тарабынан көрсөтүлгөн пенсияны алуу үчүн мыйзамда караштырылган бардык чаралар жасалган соң, аларга жокко чыгарылып жаткан укуктун жүзөгө ашырылуусун камсыздоосу керек.

Андан ары арыздануучу, Кыргыз Республикасы социалдык мамлекеттин конституциялык принцибин жүзөгө ашырууда мамлекеттик пенсияларды, жөлөкпулдарды жана социалдык коргоонун башка кепилдиктерин орнотот, ошондой эле жарандар үчүн мамлекеттин негизги конституциялык милдеттеринин бири болуп мыйзамда каралган учурларда жана тартипте кепилденген социалдык камсыздандыруу саналат деп көрсөткөн.

З.К. Курманов өзүнүн өтүнүчүндө социалдык мамлекеттин жогоруда көрсөтүлгөн принциптери Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2013-жылдын 16-ноябрындагы Чечиминде белгиленген укуктук көз караштарында да өз ырастамасын тапкан, анда мамлекеттин жарандар үчүн негизги милдеттеринин бири болуп мыйзам менен караштырылган учурларда жана белгиленген тартипте кепилденген социалдык камсыздандыруу болуп саналаарын белгилеген. Айрым жарандардын Кыргыз Республикасынын алдында сиңирген өзгөчө

2018-жылдын
19-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№05-II

эмгегин таанып, мамлекет аларды социалдык жактан коргоо боюнча белгилүү коомдук-укуктук милдеттерди өзүнө алган.

Арыздануучунун пикири боюнча ченем жаратуучу орган жарандардын мамлекеттик социалдык колдоонун белгилүү түрлөрүн алуу укугун жокко чыгарууда мыйзам алдында баары бирдей деген конституциялык принципти жетекчиликке алуусу керек болуучу. Андан тышкары, жарандардын жогоруда көрсөтүлгөн категориясынын социалдык колдоо алууга бирдей мүмкүнчүлүктөрүн камсыздап, мыйзам чыгаруучу талашылып жаткан Мыйзамга, ал күчүнө киргенге чейин социалдык колдоону алууга өзүнүн укугу пайда болгон жарандарга анысын толугу менен жүзөгө ашырууга жол берген өткөөл жоболорду камтып кетүүсү керек болуучу.

Баяндалганды эске алуу менен, арыздануучу «Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2015-жылдын 24-июлундагы № 190 Мыйзамы конституциялуу эмес деп таанууну жана белгиленген Мыйзам күчүнө киргенге чейин сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсия алууга укуктуу болуп жана аны алуу үчүн тийиштүү органдарга кайрылган жарандарга сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсия алуу укугун берген процедуралардын болбогон бөлүгүндө колдонуусун жокко чыгарууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы З.К. Курмановдун өтүнүчүн карап чыгып, кайрылуу Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына караштуу эмес деген тыянакка келди.

Келтирилген кайрылууда, арыздануучу өз көз карашын негиздеп берүүдө келтирген жүйөлөрү маңызы боюнча аны менен «Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2015-жылдын 24-июлундагы № 190 Мыйзамында талашылып жаткан Мыйзам күчүнө кирип жаткан учурда сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсия алууга укугу болуп жана аны алуу үчүн тийиштүү органдарга кайрылган жарандардын укуктарынын токтотулушунун өзгөчө тартибин регламенттеген максатка ылайыктуу ченемдик жоболордун жоктугу тууралуу маселе коюлуп жатканын күбөлөндүрүп турат.

Ошол эле убакытта, колдонуудагы укуктук жөнгө салууга толуктоолорду киргизүүнү талап кылган укуктагы кенемтелерди толуктоо сыяктуу өңчөй маселелерди чечүү мыйзам чыгаруучунун жеке компетенциясына кирет жана Кыргыз Республикасынын

2018-жылдын
19-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№05-II

Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ыйгарым укуктарына кирбейт.

Ушуга байланыштуу, эгер келтирилген кайрылуудагы талап Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына караштуу болбосо, судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартат.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө аныктама кабыл алган.

Судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 29-майындагы № 27 аныктамасы менен макул болбостон, З.К. Курманов 2018-жылдын 6-июнунда Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттануу менен кайрылган.

Арыздануучу өз даттануусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 28-беренесинин 3-бөлүгүнүн талаптары бузулуп, даттанылып жаткан аныктамада кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу үчүн негиз болуп саналган конкреттүү пункттар көрсөтүлгөн эмес деп белгилейт.

Ошондой эле, З.К. Курманов жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык Мыйзамдын 25-беренесинде кайрылууну баяндоого жана талашылып жаткан ченемдин конституциялуу эместигин негиздеп берүүгө кандайдыр бир талаптар жок деп белгилеген. Демек, анын пикири боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясында кайрылууну кабыл алуудан баш тартуу үчүн негиздер болгон эмес.

Мында, арыздануучу, судьялар коллегиясы ал четтетүү мыйзам чыгаруучунун компетенциясына гана таандык болгон укуктагы кенемтеге даттанды деген тыянагында жаңылышууда деп эсептейт. Өз кайрылуусунда ал мыйзамдардагы кенемтени толуктоо тууралуу маселени койгон эмес, ал «Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2015-жылдын 24-июлундагы № 190 Мыйзамын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесине, 9-беренесинин 3-бөлүгүнө, 16-беренесинин 2-, 3-бөлүктөрүнө, 20-беренесинин 1-бөлүгүнө, 40-беренесине, 42-беренесинин 3-бөлүгүнө, 53-беренесине, 97-беренесинин 6-, 7-, 11-бөлүктөрүнө карама-каршы келет деп таанууну жана белгиленген Мыйзам күчүнө киргенге чейин сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсия алууга

2018-жылдын
19-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№05-II

укуктуу болуп жана аны алуу үчүн тийиштүү органдарга кайрылган жарандарга сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсия алуу укугун берген процедуралардын болбогон бөлүгүндө колдонуусун жокко чыгарууну суранган. Мыйзамдардагы кенемте тууралуу маалымат жана укук колдонуу тажрыйбадан келтирилген мисал кошумча маалымат эле болчу жана талашылып жаткан ченем менен тике байланышта туруп, кайрылуу субъекти тарабынан ишти ар тараптуу жана объективдүү кароо максатында келтирилген болуучу.

З.К. Курманов ошондой эле, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 2-пунктуна жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын Регламентинин 53-пунктуна ылайык, соттук коллегия кайрылууну жана ага тиркелген документтерди көрсөтүлгөн конституциялык Мыйзамдын 25-беренесинде орнотулган талаптарга ылайык келүүсүн гана текшерет. Ошону менен бирге, арыздануучу, баш тартуу жөнүндө аныктамада кайрылуу жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык Мыйзамдын 25-беренесинде белгиленген талаптарга ылайык келбегендиги көрсөтүлгөн эмес деп эсептейт.

Баяндалганлды эске алуу менен, З.К. Курманов Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2017-жылдын 29-майындагы № 27 аныктамасын жокко чыгарууну жана кайрылууну конституциялык сот өндүрүшүнө кабыл алууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучунун жүйөлөрүн жана судьялар коллегияларынын кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуунун негиздерин талкуулап, кийинкидей тыянактарга келүүдө.

Судьялар коллегиясынын аныктамасы, кайрылууда талашылып жаткан Мыйзам күчүнө кирип жаткан учурда сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсия алууга укуктуу болуп жана аны алуу үчүн тийиштүү органдарга кайрылган жарандардын укуктарынын токтотулушунун өзгөчө тартибин регламенттеген ченемдик жоболордун жоктугуна байланыштуу талашылып жаткан Мыйзамды конституциялуу эмес деп таануу жөнүндө маселе коюлганына негизделген.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы судьялар коллегиясынын белгиленген маселе боюнча жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 3-бөлүгүнүн 4-пунктуна шилтеме жасаган тыянактарын туура

2018-жылдын
19-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТому

№05-II

деп белгилейт, анткени арыздануучунун аргументациясы, ой-толгоолору жана тыянактары талашылып жаткан мыйзам күчүнө киргенге чейин ыйгарымдуу мамлекеттик органга кайрылган адамдарга сиңирген өзгөчө эмгеги үчүн пенсияны белгилөө жана эсептөө процедурасынын болбогондугуна барып такалууда деп эсептейт.

Ченемдик укуктук актылардын конституциялык презумпциясына карай алардын конституциялуу эместиги тууралуу маселенин коюлушу качан гана алардын конституциялуулугу туурасында күмөндүүлүктү даана туудурган укуктук мүнөздөгү ынанымдуу жүйөлөр болгондо гана мүмкүн.

Бирок, арыздануучу келтирген жүйөлөр талашылып жаткан бүтүндөй мыйзамдын конституциялуулугу туурасында күмөндүүлүктү туудурган мерчемдүү себептерди камтыбайт. Конституциялык сот өндүрүшүнүн маңызы тийиштүү укуктук мамилелерди жөнгө салган конкреттүү ченемдердин конституциялык орнотмолорго ылайык келүүсүн текшерүүдө турат.

Мамлекет алдында сиңирген өзгөчө эмгегин таануу, пенсиянын негизги түрүнө кошумча үстөк катары тийиштүү пенсияны дайындоо же жокко чыгаруу мыйзам чыгаруучунун дискрециясына таандык.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы судьялар коллегиясынын 2017-жылдын 29-майындагы № 27 аныктамасын жокко чыгаруу үчүн негиздерди тапкан жок.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн, 46-, 47-, 48-беренелерин, 51-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТОКТОМ КЫЛАТ:

1. Зайнидин Карпекович Курмановдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Жаран Зайнидин Карпекович Курмановдун «Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2015-жылдын 24-июлундагы № 190 Мыйзамынын конституциялуулугун текше-

2018-жылдын
19-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№05-П

рүү жөнүндө кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2017-жылдын 29-майындагы № 27 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлгандан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
28-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

№06-П

Айтбай Абдыкадыровдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-майындагы № 21 аныктамасына даттануусун каанаттандыруудан баш тартуу жөнүндө

ТОКТОМУ

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, А. Абдыкадыровдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-майындагы № 21 аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө даттануусун соттук отурумда карап чыкты.

Даттанууда баяндалган жүйөлөрдү жана А. Абдыкадыровдун өтүнүчү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 17-апрелинде жаран А. Абдыкадыровдун Кыргыз Республикасынын «Сот аткаруучулардын статусу жөнүндө жана аткаруу өндүрүшү тууралуу» Мыйзамынын 7-беренесин, 12-беренесинин 1-бөлүгүнүн 13-пунктун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 93-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

А. Абдыкадыровдун пикири боюнча, Кыргыз Республикасынын «Сот аткаруучулардын статусу жөнүндө жана аткаруу өндүрүшү тууралуу» Мыйзамынын 7-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык, Башкы сот аткаруучунун Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин макулдугу менен Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасы тарабынан кызмат ордуна дайындалышы жана кызмат ордунан бошотулушу Конституциянын ченемдерине карама-

2018-жылдын
28-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№06-П

каршы келет жана түшүнбөстүктөрдү жаратат. Анткени Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 93-беренесинин 3-бөлүгүнө ылайык, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот департаменти Жогорку соттун курамына кирбейт. Ал эми азыркы кездеги коомдун сот бийлигине болгон ишениминин деңгээлин эске алганда, сот чечимдерин аткаруучу кызматты сот системасына бириктирүү туура эмес.

Ошондой эле, жогоруда аталган Мыйзамга ылайык Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот департаментинин башчысы “Башкы сот аткаруучу” деп белгиленген. Бирок иш жүзүндө мыйзамга ылайык жазылбастан, Сот департаментинин директору, ал эми анын областтык башкармалыктарынын жетекчилери – Сот департаментинин башкармалыгынын башчысы, деп аталып жүрүшөт. Арыздануучунун айтымында, мындай аталыштардын ортосунда чоң айырмачылыктар бар жана алар талаштарды жаратат.

Андан тышкары, А. Абдыкадыров өз өтүнүчүндө «Сот аткаруучулардын статусу жөнүндө жана аткаруу өндүрүшү тууралуу» Мыйзамдын 12-беренесинин 1-бөлүгүнүн 13-пунктунун «аткаруу иш-аракеттеринин өндүрүш процессинде зарыл болгон учурларда соттук приставдарга жардам үчүн кайрылууга укуктуу» деген ченеми түшүнбөстүктөрдү жаратып, мыйзамдардын аткарылышына терс таасирин тийгизүүдө деп белгилейт. Анткени Кыргыз Республикасында соттук приставдар жок деп арыздануучу өз арызында белгилеген.

Жогоруда баяндалган жүйөлөрдүн негизинде, А.Абдыкадыров аталган Мыйзамдын 7-беренесинин, 12-беренесинин 1-бөлүгүнүн 13-пунктунун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 93-беренесинин 3-бөлүгүнө болгон карама-каршылыгы тууралуу түшүндүрмө берүүнү суранган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 3-бөлүгүнүн 2-пунктун жетекчиликке алып, 2018-жылдын 22-майындагы №21 аныктамасы менен төмөнкүдөй негиздер боюнча өтүнүчтү өндүрүшкө кабыл алуудан баш тарткан.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 7-бөлүгүнө ылайык, Конституция тарабынан таанылган укуктар жана эркиндиктер алар тарабынан бузулуп жатат деп эсептелсе

2018-жылдын
28-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№06-II

ар бир адам мыйзамдын жана башка ченемдик укук актыларынын конституциялуулугун талашууга укуктуу.

Бул конституциялык орнотмодон жарандардын, жеке жана юридикалык жактардын мыйзамдар жана башка ченемдик укуктук актылар менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын экинчи бөлүмү менен каралган адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктери бузулган же бузула турган учурда Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына кайрылуу укугу пайда болору келип чыгат.

Бирок, арыздануучунун талабы Кыргыз Республикасынын Конституциясы менен таанылган адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктеринин бузулуусуна негизделбестен, талашылып жаткан ченемдердин Кыргыз Республикасынын сот системасынын негиздерин аныктоочу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 93-беренесинин 3-бөлүгүнө негизделет. Өз кезегинде жарандар, жеке жана юридикалык жактар талашылып жаткан ченемдердин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө маселени Кыргыз Республикасынын Конституциясынын экинчи бөлүмү менен каралган адамдын жана жарандын конкреттүү укуктары менен эркиндиктеринин бузулушун көрсөтпөстөн, конституциялык түзүлүштүн негиздери тууралуу конституциялык талаптарга ылайык келүүсү жагынан коё алышпайт.

Ошентип, кайрылууда келтирилген талаптар Кыргыз Республикасынын Конституциясынын экинчи бөлүмү менен каралган адамдын жана жарандын конкреттүү укуктары жана эркиндиктери менен тутумдаш байланышта турбайт жана талашылып жаткан ченем менен алардын бузулушун көрсөтпөйт, демек, жаран А. Абдыкадыров каралып жаткан өтүнүчтө баяндалган талаптардын алкагында кайрылуу субъекти боло албайт.

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 3-бөлүгүнүн 2-пунктуна ылайык, эгерде кайрылуу тиешелүү эмес органдан же жактан (субъекттен) келип түшсө жана кайрылууда билдирилген талап Конституциялык палатанын кароосуна караштуу болбосо судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартат деп көрсөтүү менен судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө аныктама кабыл алган.

А. Абдыкадыров судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-майындагы аныктамасы менен макул болбой, 2018-жылдын

2018-жылдын
28-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№06-П

11-июнунда Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттануу менен кайрылган.

Арыздануучу өз даттануусунда судьялар коллегиясы адамдын жана жарандын укугун коргоодо өзүнүн ички туюму менен калыс чечим чыгаруудан алыстаган, кайрылууда коюлган талаптарды ар тараптуу изилдеген эмес жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 18-беренесин одоно бузган деп белгилөөдө.

Арыздануучунун айтымында, сот аткаруучулар кызматынын сот системасынын курамында болуусу элдин ишениминин төмөндөшүнө, нааразычылыктардын пайда болушуна алып келип, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 1-бөлүгүнүн ченемдерине ылайык келбейт.

Ошентип, сот аткаруучулар кызматы бүткүл коомго кызмат кылбастан, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна жана сот системасына кызмат өтөөдө, өз кезегинде бул Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 5-беренесинин 1-бөлүгүнө карама-каршы келет.

Даттануунун калган бөлүгүндө кайрылууда келтирилген жүйөлөр кайталанып көрсөтүлгөн.

Жогоруда келтирилген жүйөлөрдүн негизинде А. Абдыкадыров Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-майындагы № 21 аныктамасын жокко чыгарып, Кыргыз Республикасынын «Сот аткаруучулардын статусу жөнүндө жана аткаруу өндүрүшү тууралуу» Мыйзамынын 7-беренесин, 12-беренесинин 1-бөлүгүнүн 13-пунктун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 93-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө 2018-жылдын 17-апрелиндеги өтүнүчүн маңызы боюнча кароону суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучунун жүйөлөрүн жана судьялар коллегиясынын кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуусунун негиздерин талкуулап, төмөнкүдөй тыянактарга келди.

Арыздануучу, өз кайрылуусунда Кыргыз Республикасынын «Сот аткаруучулардын статусу жөнүндө жана аткаруу өндүрүшү тууралуу» Мыйзамынын конституциялуулугу талашылып жаткан ченемдери менен адамдын жана жарандын кайсы конституциялык укуктары менен эркиндиктери бузулуп жатканын көрсөткөн

2018-жылдын
28-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№06-П

эмес. Судьялар коллегиясынын аныктамасында белгиленгендей, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 7-бөлүгүнө ылайык адамдын жана жарандын укуктары жана эркиндиктери бузулган же бузулушу мүмкүн болгон учур гана жеке жактар менен юридикалык жактарда Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына кайрылуу укугунун пайда болуусун жаратат.

Ал эми арыздануучу өз кайрылуусунда сот департаментинин сот бийлигинин тутумуна кириши конституциялуулукка күмөн туудурат деген маселени коюп жатат. Бирок, коюлуп жаткан бул маселе мамлекеттик жогорку бийлик органдырынын компетенциясына байланыштуу болуп жаткандыктан, бул маселени ошол тиешелүү бийлик органдары гана козгой алууга укуктуу.

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Мыйзамынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнүн талаптарына ылайык ыйгарым укуктуу маселелер боюнча кайрылуу укугу өзүлөрүнүн ыйгарым укуктарынын алкагында мамлекеттик бийлик органдарына гана таандык.

Ушуга байланыштуу, судьялар коллегиясынын, А. Абдыкадыров койгон талаптарынын алкагында кайрылуу субъекти боло албайт деген тыянагы негиздүү болуп саналат.

Ошентип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы, судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-майындагы № 21 аныктамасын жокко чыгарууга негиз тапкан жок.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн, 46-, 47-, 48-беренелерин, 51-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТОКТОМ КЫЛАТ:

1. Айтбай Абдыкадыровдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Жаран Айтбай Абдыкадыровдун өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2018-жылдын 22-майындагы № 21

2018-жылдын
28-июну
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№06-П

аныктамасын жокко чыгаруу жөнүндө даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлган учурдан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

Бул иш боюнча судья Ч.А. Айдарбекова, М.Ш. Касымалиев, Э.Ж. Осмонбаевдин өзгөчө пикири бар.

Айтбай Абдыкадыровдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-майындагы № 21 аныктамасын бузуу жөнүндө даттануусу боюнча

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2018-жылдын 28-июнунда кабыл алынган токтомуна карата судьялар Ч.А. Айдарбекова, М.Ш. Касымалиев, Э.Ж. Осмонбаевдин өзгөчө пикири

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тарабынан 2018-жылдын 28-июнунда А.Абдыкадыровдун Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 22-майындагы № 21 аныктамасын бузуу жөнүндө даттануусу боюнча кабыл алынган токтому менен жалпысынан жана резолютивдик бөлүгү менен макул болуп, бирок келтирилген айрым жүйөлөрү менен макул болбогондуктан өзгөчө пикирибизди билдиребиз.

Кабыл алынган токтомдо “мамлекеттик жогорку бийлик органдарынын компетенциясына байланыштуу болуп жаткан маселени ошол тиешелүү бийлик органдары гана козгой алууга укуктуу” деген укуктук позиция Конституциянын үстөмдүгү принцибине туура келбейт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясында жарандарга, жеке жана юридикалык жактарга конституциялык сот адилеттигине кайрылуу мүмкүнчүлүгү жогорку даражада камсыз кылынып, ошол эле учурда, алардын мыйзамдардын конституциялуулугун текшерүүнү талап кылуу укугунун пайда болуусу үчүн өзгөчө шарт белгиленген.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин

7-бөлүгүнө ылайык бул шарттын маңызы Конституциянын экинчи бөлүмүндө таанылган адамдын жана жарандын укуктары жана эркиндиктери бузулган же бузулушу мүмкүн болгон учурда гана жарандар, жеке жана юридикалык жактар Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына кайрылуу укугунун пайда болуусунда жатат.

Ал эми арыздануучу өз кайрылуусунда «Сот аткаруучуларынын статусу жөнүндө жана аткаруу өндүрүшү тууралуу» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын конституциялуулугу талашылып жаткан ченемдери адамдын жана жарандын кайсыл конституциялык укуктары жана эркиндиктери менен тутумдаш байланышта болуп туруп, алардын бузулуп жатканын көрсөтүп, тийиштүү укуктук жүйөлөрдү келтирген эмес.

Андыктан, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын А. Абдыкадыров койгон талаптарынын алкагында кайрылуу субъекти боло албайт деген тыянагын негиздүү деп эсептеп, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы 2018-жылдын 22-майындагы № 21 аныктаманы жокко чыгарууга негиз таппаганы туура.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2018-жылдын 28-июнунда кабыл алынган токтомуна карата судьялар Ч.А. Айдарбекова, М.Ш. Касымалиев, Э.Ж. Осмонбаевдин өзгөчө пикири

Бирок, токтомдун жүйөлөштүрүүчү бөлүгүндө келтирилген, арыздануучу көтөрүп жаткан Сот департаменти сот бийлигинин тутумуна кириши конституциялуулукка жатпайт деген маселе мамлекеттик жогорку бийлик органдарынын компетенциясына байланыштуу болгондуктан, бул маселени тийиштүү бийлик органдары гана козгой алат деген тыянак чоң күмөн туудурат.

Конституциялык контролду жүзөгө ашыруучу органдын эң алгачкы милдети – Конституциянын үстөмдүгүн орнотуу болуп саналат. Бул милдетти толук кандуу аткаруу үчүн конституциялык контроль эбегейсиз мүнөзгө ээ болушу керек. Эгерде компетенция маселеси боюнча кайрылуу укугу мамлекеттик бийлик органдарына өзүлөрүнүн ыйгарым укуктарынын алкагында гана таандык десек, бул көз караш конституциялык контролдун жасалма түрдө чектелишине алып келет. Мамлекеттик органдардын компетенция маселеси адам жана жарандын укуктары менен эркиндиктерине таасирин тийгизип, же болбосо, Конституцияда бекитилген мамлекеттик бийликтин түзүлүшү принциптерин бузууга алып келиши толук мүмкүн.

Аталган укуктук позиция Кыргыз Республикасынын 16-беренесинин экинчи абзацында көрсөтүлгөн ченемге дагы дал келбегенин атап кетишибиз керек. Ага ылайыктуу, адам

укуктары жана эркиндиктери Кыргыз Республикасынын жогорку баалуулуктарына кирет; алар түздөн-түз колдонулат, бардык мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ишмердигинин мааниси менен мазмунун аныктайт. Демек, бардык мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын компетенциясы адамдардын укуктары жана эркиндиктери менен тыгыз байланышта болушу керек. Анткени алардын ишмердүүлүгү Конституцияда көрсөтүлгөн жогорку баалуулуктарды сактап калуу жана аларды коргоо үчүн багытталган.

Ошондон улам, мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын компетенциясы боюнча укуктук маселе жарандар, юридикалык жактар жана башка мамлекеттик органдар тарабынан Конституциялык палатасында көтөрүлсө болот, бирок ал маселе адам укуктуары жана эркиндиктери менен тыгыз тутумдаш байланышта болушу керек. Албетте, коюлуп жаткан укуктук маселе мыйзамда жана башка укуктук-ченемдик актыда көрсөтүлгөн мамлекеттик органдын компетенциясы адамдардын конституциялык укуктарын же эркиндиктерин бузуп же бузууга алып келишине күмөн жараткан учурда конституциялык өндүрүштүн предмети боло алат деп эсептейбиз.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2018-жылдын 28-июнунда кабыл алынганган токтомуна карата судьялар Ч.А. Айдарбекова, М.Ш. Касымалиев, Э.Ж. Осмонбаевдин өзгөчө пикири

Ушундай жагдайларда Конституциянын үстөмдүгүн жана адам менен жарандын укуктарын жана эркиндиктерин камсыз кылуу үчүн «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндөгү» конституциялык Мыйзамдын 20-беренесинин 1-бөлүгүндө көрсөтүлгөн субъектилердин аталган конституциялык Мыйзамдын 20-, 24-, 25-, 28-беренелеринин талаптарына жооп бер-

ген ар биринин кайрылуусу Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Конституциялык палатасында конституциялык сот өндүрүшү алкагында каралууга тийиш.

**Судьялар: Ч.А. Айдарбекова
М.Ш. Касымалиев
Э.Ж. Осмонбаев**

2018-жылдын
5-июлу
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

№07-П

Ольга Ивановна Василенконун кызыкчылыгын көздөгөн Калдыбай Ашимбекович Каунаштын Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 23-апрелиндеги № 14 аныктамасына даттануусун кароо жөнүндө

ТОКТОМУ

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осконбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы С.А. Джолгокпаеванын катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, О. И. Василенконун кызыкчылыгын көздөгөн К.А. Каунаштын Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 23-апрелиндеги № 14 аныктамасына даттануусун соттук отурумда карап чыкты.

Даттанууда баяндалган жүйөлөрдү, жана О.И. Василенконун кызыкчылыгын көздөгөн К.А. Каунаштын өтүнүчү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТАПТЫ:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 15-мартында О.И. Василенконун кызыкчылыгын көздөгөн К.А. Каунаштын Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 375-беренесинин 2-бөлүгүн, 379-беренесинин 1-, 4-, 5-бөлүктөрүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна жана 40-беренесинин 2-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Өтүнүчтөн келип чыккандай, И.А. Василенко 2011-жылдын 21-ноябрында өзүнүн кызы О.И. Василенко менен түзүлгөн тартуулоо келишиминин негизинде Ново-Покровка айылынын

2018-жылдын
5-июлу
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№07-П

Лермонтов көчөсү, 17 дареги боюнча жайгашкан турак жай үйүн ага менчикке өткөрүп берген. И.А. Василенко өлгөндөн 6 жылдан кийин, арыздануучунун эркек бир тууганы П.И. Василенко жогоруда көрсөтүлгөн тартуулоо келишиминин аныктыгында шек санап, 2017-жылдын 2-февралында Ысык-Ата райондук сотуна 2011-жылдын 21-ноябрындагы тартуулоо келишимин жараксыз деп таануу жөнүндө доо арызын берген.

Бирок, Ысык-Ата райондук сотунун 2017-жылдын 5-апрелиндеги аныктамасы менен П.И. Василенконун доо арызы боюнча жарандык иштин өндүрүшү доонун эскирүү мөөнөтүн калыбына келтирүү жөнүндө доогердин өтүнүчүн канааттандыруусуз калтырылышына байланыштуу токтотулган. Андан ары, 2017-жылдын 31-майында Чүй областтык сотунун соттук коллегиясы тарабынан жогоруда көрсөтүлгөн Ысык-Ата райондук сотунун аныктамасы күчүндө калтырылган.

Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук коллегиясынын 2017-жылдын 16-ноябрындагы токтому менен жогоруда көрсөтүлгөн сот актылары жокко чыгарылган, ал эми доогер П.И. Василенкого өткөрүп кеткен доонун эскирүү мөөнөтү калыбына келтирилген. Мында соттук коллегия П.И. Василенко тарабынан доонун эскирүү мөөнөтү өткөрүлгөн эмес, анткени ал аны менен талашылып жаткан келишим тууралуу 2017-жылдын 18-январында гана билип, 2017-жылдын 2-февралында сотко кайрылган деп тыянак чыгарган.

Кийин, талашылып жаткан тартуулоо келишиминин бар экендиги тууралуу доогердин мурда эле билгени арыздануучуга маалым болгон. Ошентип, Ысык-Ата жер жайгаштыруу жана кыймылсыз мүлккө укуктарды каттоо боюнча башкармалыгынын жазуу жүзүндөгү жообуна ылайык, П.И. Василенко 2014-жылдын 23-майында эле кыймылсыз мүлккө болгон укуктардын мамлекеттик реестринен көчүрмөсүн алган, анда 2011-жылдын 21-ноябрындагы тартуулоо келишимине ылайык мурас болуучу мүлктүн менчик ээси И.А. Василенко саналат деп көрсөтүлгөн.

Арыздануучу, 2017-жылдын 16-ноябрында Жогорку соттун соттук коллегиясы тарабынан токтом кабыл алынып жаткан учурда болгон бул жагдай жаңыдан ачылган жайгдаларга кирет жана кабыл алынган сот чечиминин объективдүүлүгүнө мерчемдүү таасирин тийгизет деп эсептейт.

2018-жылдын
5-июлу
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№07-П

Ушуга байланыштуу, О.И. Василенко Жогорку соттун соттук коллегиясынын 2017-жылдын 16-ноябрындагы токтомун жаңыдан ачылган жагдайлар боюнча кайра кароо жөнүндө арыз менен Ысык-Ата райондук сотуна кайрылган. Бирок сот, соттун чечимин өзгөрткөн же жаңы чечим кабыл алынган кассациялык инстанциядагы соттун сот актыларын жаңыдан ачылган жагдайлар же жаңы жагдайлар боюнча кайра кароо кассациялык инстанциядагы сот тарабынан жүргүзүлөт деп белгиленген Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 375-беренесинин 2-бөлүгүнө шилтеме жасап, арызды кабыл алуудан жана ишти Жогорку соттун кароосуна өткөрүп берүүдөн баш тарткан.

Бул жагдайды эске алуу менен, О.И. Василенко, 2018-жылдын 23-январында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна тиешелүү арыз менен кайрылып, Жарандык процесстик кодексинин 375-беренесинин талаптарына ылайык, Жогорку соттун соттук коллегиясынын 2017-жылдын 16-ноябрындагы токтому жаңыдан ачылган жагдайлар боюнча кайра каралууга жатпайт, анткени иш боюнча талаш маңызынан чечиле элек деген жооп алган.

Арыздануучунун пикири боюнча, Жогорку сот Жарандык процесстик кодексинин 379-беренесинин 1-, 4-, 5-бөлүктөрүнүн талаптарына ылайык өзүнүн токтомун жаңыдан ачылган жагдайлар боюнча кайра карап чыгууга жана П.И. Василенко тарабынан өткөрүлгөн доонун эскирүү мөөнөтүнүн калыбына келтирилишинин мыйзамдуулугунун же мыйзамсыздыгынын фактысын акыры аныктап, арызды канааттандыруу же аны четтетүү жөнүндө аныктама чыгарууга милдеттүү. Демек, Жогорку сот тарабынан көрсөтүлгөн арыз каралып чыкмайын, Ысык-Ата райондук соту П.И. Василенконун тартуулоо келишимин жараксыз деп таануу жөнүндө доо арызын маңызы боюнча кароого укуктуу эмес.

Кайрылуу субъекти болжогондой, Жогорку сот жогоруда белгиленген Кодекстин талаптарын сактабастан жана ишти маңызы боюнча кароону талап кылып, О.И. Василенконун конституциялык укуктарын бузууда.

Баяндалганга негизденип, арыздануучу Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин талашылып жаткан ченемдерин Кыргыз Республикасынын Конституциясына карамакаршы келет деп таанууну суранган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы О.И. Василенконун кы-

2018-жылдын
5-июлу
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№07-П

зыкчылыгын көздөгөн К.А. Каунаштын өтүнүчүн карап чыгып, анын мазмуну «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын талатаптарына жооп бербейт деген тыянакка келди.

Судьялар коллегиясынын аныктамасында, өтүнүчтүн мазмунунан талашылып жаткан ченемдер соттук коргоого жана өзүнүн укуктары менен эркиндиктерин мыйзамдарда тыюу салынбаган бардык ыкмалар менен коргоого болгон конституциялык укукка кантип таасирин тийгизип жана бузуп жатканын аныктоо мүмкүн эмес деп белгиленүүдө (Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пункту жана 40-беренесинин 2-бөлүгү). Кайрылууда арыздануучу өзү шилтеме кылган конституциялык орнотмолор менен тутумдаш байланышта келтирилүүгө милдеттүү болгон укуктук негиздеме келтирилген эмес. Арыздануучу келтирген жүйөлөр сот органдары тарабынан талашылып жаткан ченемдерди айрым укук колдонуучу учурларына тийиштүү жана алардын конституциялуу эместигин далилдеген укуктук аргументтер катары бааланышы мүмкүн эмес. Өз кезегинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамга ылайык, укук колдонуу тажрыйбасына байланыштуу маселелерди чечүү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ыйгарым укуктарына кирбейт.

Ошентип, судьялар коллегиясы арыздануучу тарабынан талашылып жаткан ченемдердин Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсү тууралуу маселеде күмөндүүлүктү тапкан жок, ал эми «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 24-беренесинин экинчи абзацына ылайык, бул ишти конституциялык сот өндүрүшүнүн алкагында кароо үчүн милдеттүү шарт болуп саналат.

Судьялар коллегиясы баяндалганга негизденип жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 2-бөлүгүн, 3-бөлүгүнүн 1-, 4-пункттарын, 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, 2018-жылдын 23-апрелиндеги № 14 аныктамасы менен О.И Василенконун кызыкчылыгындагы К.А. Каунаштын өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алуудан баш тарткан.

Жогоруда көрсөтүлгөн аныктама менен макул болбостон, О.И. Василенконун кызыкчылыгында К.А. Каунаш 2018-жылдын

2018-жылдын
5-июлу
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№07-П

26-июнунда Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттануу менен кайрылган.

Арыздануучу өзүнүн даттануусунда биринчи кайрылуусунда баяндалган жүйөлөрдү кайталап келтирүүдө, үч инстанциянын соттору тарабынан материалдык жана процесстик укуктун ченемдеринин кодунолушуна байланыштуу жагдайларды кайталап баяндоодо, ошондой эле жарандык талаш-тартыштын маңызына тике тиешеси бар иштин нагыз жагдайларын келтирүүдө. Ушундан улам, К.А. Каунаш Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коеллегиясынын 2018-жылдын 23-апрелиндеги № 14 аныктамасын жокко чыгарууну жана талашылып жаткан ченемдерди конституциялуу эмес деп таанууну, ошондой эле О.И. Василенконун жаңыдан ачылган жагдайлар боюнча сот актысын кайра кароо жөнүндө арызы боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык иштер боюнча судьялар коллегиясын чечим кабыл алууга милдеттендирүүнү суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучунун жүйөлөрүн жана судьялар коллегиясынын кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуунун негиздерин талкуулап, кийинкидей тыянактарга келүүдө.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы К.А. Каунаш өзүнүн даттануусунда судьялар коллегиясынын тыянактары менен шартталган жана аны менен даттанылып жаткан аныктаманы жокко чыгарууга багытталган аргументтерди келтирген эмес деп белгилейт.

Конституциялык контролдоонун укуктук маңызы болуп, ченемдик укуктук актылардын же алардын айрым бир бөлүгүнүн конституциялуулугунда күмөндүүлүктү даана туудурган укуктук мүнөздөгү ынандыраарлык жүйөлөр болгондо, аларды Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарына ылайык келүүсүн текшерүү саналат.

Ушуга байланыштуу, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамда Конституциялык палатага болгон кайрылууну тариздөө жана арыздануучунун өзү койгон маселеси боюнча көз карашын негиздөөгө карата бир катар талаптар каралган (20-, 24-, 25- жана 28-беренелер).

2018-жылдын
5-июлу
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№07-II

Жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык Мыйзамдын 25-беренесинин 3-бөлүгүнүн 9-пунктуна ылайык, арыздануучу өз кайрылуусунда коюлган маселе боюнча көз карашын жана Кыргыз Республикасынын Конституциянын ченемдерине шилтеме келтирүү менен укуктук негиздемесин көрсөтүүгө милдеттүү. Бул талап арыздануучунун жүйөлөрү фактологиялык эмес, укуктук мүнөздө болушу керек, конституциялык орнотмолор менен тутумдаш байланышта болуп, аны менен талашылып жаткан укук ченеминин жөнгө салуу таасиринин конституциялуулугунда даана күмөндүүлүктү туудурушу керек дегенди билдирет.

Ал эми К.А. Каунаштын баштапкы кайрылуусу жана даттануусунун мазмуну укук колдонуу тажрыйбадагы көйгөйлөр жөнүндө жана арыздануучу тарабынан талашылып жаткан Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин ченемдеринин конституциялуулугунда күмөндүүлүктү туудурган укуктук аргументтердин жоктугу тууралуу гана кабар берет.

Демек, судьялар коллегиясынын О.И. Василенконун кызыкчылыгында К.А. Каунаштын кайрылуусун «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1, 4-пункттарынын негизинде өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө 2018-жылдын 23-апрелиндеги № 14 аныктамасы негиздүү болуп саналат.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн, 46-, 47-, 48-беренелерин, 51-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТОКТОМ КЫЛАТ:

1. Ольга Ивановна Василенконун кызыкчылыгын көздөгөн Калдыбай Ашимбекович Каунаштын Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Ольга Ивановна Василенконун кызыкчылыгын көздөгөн Калдыбай Ашимбекович Каунаштын Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин 375-беренесинин 2-бөлүгүнүн, 379-беренесинин 1-,

2018-жылдын
5-июлу
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№07-П

4-, 5-бөлүктөрүнүн конституциялуулугун текшерүү жөнүндө кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2018-жылдын 23-апрелиндеги № 14 аныктамасына даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлгандан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**

2018-жылдын
27-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

№08-П

Уралбек Сабыркулович Момункуловдун кызыкчылыгын көздөгөн Мунарбек Абдукадырович Супатаевдин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2018-жылдын 13-июлундагы № 31 аныктамасына даттануусун кароо жөнүндө

ТОКТОМУ

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу – судья Э.Т. Мамыров, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Р. Бобукеева, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, Уралбек Сабыркулович Момункуловдун кызыкчылыгын көздөгөн Мунарбек Абдукадырович Супатаевдин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын 2018-жылдын 13-июлундагы № 31 аныктамасына даттануусун соттук отурумда карап чыкты.

Даттанууда баяндалган жүйөлөрдү, жана У.С. Момункуловдун кызыкчылыгын көздөгөн М.А. Супатаевдин өтүнүчү боюнча материалдарды изилдеп чыгып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

ТА П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2018-жылдын 26-июнунда У.С. Момункуловдун кызыкчылыгын көздөгөн М.А. Супатаевдин Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 11-беренесинин 3 жана 4-бөлүктөрүн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 1- жана 5-бөлүктөрүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Келип түшкөн өтүнүчтөн келип чыккандай, Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун 2013-жылдын 10-декабрындагы чечими менен Кыргыз Республикасынын ички иштер министрлигинин күзөт башкармалыгынын «Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынан У.С. Момункуловду бошотуу жөнүндө» 2000-жылдын 28-июлундагы № 116 буйругу жокко чыгарылган.

2018-жылдын
27-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№08-П

Ушул чечимдин негизинде Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин Мамлекеттик адистештирилген күзөт кызматынын башкы башкармалыгынын начальнигинин 2015-жылдын 14-октябрындагы № 274 буйругу менен Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин күзөт башкармалыгынын начальнигинин 2000-жылдын 28-июлундагы № 116 буйругу У.С. Момункуловду ички иштер органдарынан бошотуу бөлүгүндө жокко чыгарылган.

Ошол эле мезгилде, У.С. Момункулов Чүй областынын ички иштеринин Башкы башкармалыгынын начальнигинин 2012-жылдын 8-майындагы № 297 буйругу менен ички иштер органдарынан кайра бошотулган. Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун 2012-жылдын 7-августундагы чечими менен У.С. Момункуловдун жогоруда көрсөтүлгөн буйрукту жокко чыгаруу жөнүндө доо арызын канааттандыруудан баш тартылган.

Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун 2013-жылдын 10-декабрындагы чечими мыйзамдуу күчүнө киргенине байланыштуу У.С. Момункулов Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун 2012-жылдын 7-августундагы чечимин жаңы ачылган жагдайлар боюнча кайра кароо жөнүндө арыз берген.

Бишкек шаарынын Свердлов райондук соту У.С. Момункуловдун 2012-жылдын 7-августундагы чечимди жаңы ачылган жагдайлар боюнча кайра кароо жөнүндө арызын карап чыгып, 2014-жылдын 9-декабрындагы аныктамасы менен ал арызды канааттандырган.

Бирок Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун бул аныктамасы талашылган жана Бишкек шаардык сотунун соттук коллегиясынын 2015-жылдын 16-февралындагы аныктамасы менен жокко чыгарылган, анткени У.С. Момункулов шилтеме кылган жагдайлар жаңы болуучу. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2015-жылдын 16-августундагы токтому менен Бишкек шаардык сотунун соттук коллегиясынын 2015-жылдын 16-февралындагы аныктамасы күчүндө калтырылган.

Муну менен макул болботсон, У.С. Момункулов Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун 2012-жылдын 7-августундагы чечимин жаңы ачылган жагдайлар боюнча кайра кароо жөнүндө арызын кайра берген, бирок бардык үч инстанциянын соттору У.С. Момункуловдун арызын канааттандыруудан баш тарткан.

Жаңы жагдайлар боюнча сот актысын кайра кароо үчүн негиздер караштырылган Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин жаңы редакциясынын 2017-жылдын 1-июлунан тартып күчүнө киргенине байланыштуу, У.С. Момункулов Бишкек шаары-

2018-жылдын
27-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№08-П

нын Свердлов райондук сотуна жаңы жагдайлар боюнча ишти кайра кароо жөнүндө арыз менен кайрылган. Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун 2017-жылдын 9-ноябрындагы аныктамасы менен У.С. Момункуловдун Чүй областынын ИИББне карата арызы канааттандыруусуз калтырылган. Бишкек шаардык сотунун соттук коллегиясынын 2018-жылдын 22-февралындагы аныктамасы менен Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун 2017-жылдын 9-ноябрындагы аныктамасы өзгөртүүсүз калтырылган.

Арыздануучу өзүнүн кайрылуусунда соттор өз актыларында Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 11-беренесинин 3-жана 4-бөлүктөрүнө шилтеме жасоодо, аларга ылайык эмгектик укук ченемдерин камтыган мыйзам жана башка ченемдик укуктук акт өткөн мезгилге карата колдонулбайт жана аны колдонууга киргизгенден кийин келип чыккан мамилелерге карата колдонулат, ошондой эле эмгектик укук ченемдерин камтыган мыйзам жана башка ченемдик укуктук актынын колдонулушу ушул актыда түздөнтүз каралган учурларда гана аны колдонууга киргизгенге чейин келип чыккан мамилелерге карата жайылтылат деп көрсөткөн.

Ушуга байланыштуу Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 11-беренесинин 3- жана 4-бөлүктөрү, М.А Супатаевдин пикири боюнча, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 1- жана 5-бөлүктөрүндө каралган конституциялык ченемдерди бузууда, аларга ылайык Конституция эң жогорку юридикалык күчкө ээ жана ал Кыргыз Республикасында түздөнтүз колдонулат, ошондой эле жаңы милдеттерди же оордотуучу жоопкерчиликти белгилөөчү мыйзам же башка ченемдик укуктук акты өткөн мезгилге карата колдонулбайт.

Жогоруда баяндалганга негизденип, арыздануучу өз кайрылуусунда Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин талашылып жаткан ченемдерин Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы У.С. Момункуловдун кызыкчылыгын көздөгөн М.А. Супатаевдин өтүнүчүн карап чыгып, анын мазмуну «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын талаптарына жооп бербейт деген тыянакка келди.

Судьялар коллегиясынын аныктамасында өтүнүчтүн мазмунунан талашылып жаткан ченемдердин регулятивдик таасири кандай жол менен У.С. Момункуловдун конституциялык укуктары

2018-жылдын
27-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№08-П

менен эркиндиктерин бузуп жаткандыгын көрүү мүмкүн эмес экендиги белгиленүүдө. Кайрылууда келтирген арыздануучунун жүйөлөрү талашылып жаткан ченемдердин конституциялуулугунда күмөндүүлүктү жараткан жана талашылып жаткан ченемдердин Конституцияга ылайык келүү маселесинде күмөндүүлүктү жаратуучу жагдайлар катары бааланышы мүмкүн эмес, бул «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 24-беренесинин экинчи абзацына ылайык ишти конституциялык сот өндүрүшүнүн алкагында кароо үчүн сөзсүз шарт болуп саналат.

Ошондой эле, судьялар коллегиясы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 7-бөлүгүнө ылайык Конституция тарабынан таанылган укуктар жана эркиндиктер алар тарабынан бузулуп жатат деп эсептелсе ар бир адам мыйзамдын жана башка ченемдик укук актыларынын конституциялуулугун талашууга укуктуу деп белгилеген. Бирок арыздануучу өзүнүн өтүнүчүндө талашылып жаткан жоболор тарабынан Конституциянын экинчи бөлүмүндө көрсөтүлгөн адамдын жана жарандын кайсы конституциялык укуктары менен эркиндиктери бузулуп жатканын көрсөтпөстөн, талашылып жаткан ченемдердин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 1-жана 5-бөлүктөрүнө болгон карама-каршылыгына шилтеме жасоодо.

Баяндалганды эске алуу менен, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы 2018-жылдын 13-июлундагы № 31 аныктамасы менен бул кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тарткан.

Жогоруда көрсөтүлгөн аныктама менен макул болбостон, М.А. Супатаев 2018-жылдын 12-ноябрында У.С. Момункуловдун кызыкчылыгын көздөп, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттануу менен кайрылган.

Арыздануучу өзүнүн даттанусунда соттук коллегия анын өтүнүчүн үстүртөн эле карап, арыздануучу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын ченемдерин көрсөткөн эмес деген шилтеме менен өндүрүшкө кабыл алуудан негизсиз баш тарткан деп белгилейт. Ошондой эле арыздануучу каралып жаткан өтүнүчтө баяндалган талаптардын алкагында У.С. Момункулов кайрылуунун субъекти боло албайт деген соттук коллегиянын тыянагы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 8-пунктуна карама-каршы келет, ага ылайык ушул Конституцияда белгиленген соттук коргонууга укуктар эч чектелүүгө тийиш эмес деп белгилейт.

2018-жылдын
27-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№08-II

Андан ташыкары, даттанууда талашылып жаткан ченемдер тарабынан Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 17-, 28-беренелеринде кепилденген укуктар бузулууда, аларга ылайык Конституцияда белгиленген укуктар менен эркиндиктер бардык жактан толук жетишерлик деп эсептелбейт жана адамдын, жарандын башка жалпы таанылган укуктары менен эркиндиктерин таануу же басмырлоо катары чечмеленбеши керек жана адамдын жоопкерчилигин белгилөөчү же оорлотуучу мыйзам өткөн мезгилге карата колдонулбайт, жасалган учурга карата укук бузуу деп таанылбаган иш-аракети үчүн эч ким жоопкерчилик тартпашы керек деп көрсөтүлүүдө.

Арыздануучу өзүнүн көз карашын негиздөө катары кайрылууда баяндалган жүйөлөрдү кайталап келтирүүдө, үч инстанциянын соттору тарабынан Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин талашылып жаткан ченемдерин колдонууга байланыштуу жагдайларды кайталап баяндоодо.

Ушундан улам, М.А. Супатаев Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2018-жылдын 13-июлундагы № 31 аныктамасын жокко чыгарууну жана кайрылууну өндүрүшкө кабыл алууну суранууда.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы арыздануучунун жүйөлөрүн жана судьялар коллегиясынын кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуунун негиздерин талкуулап, кийинкидей тыянактарга келүүдө.

Конституциялык сот өндүрүшүнүн алкагында соттук коргоого болгон укуктун маңызы болуп, эгерде талашылып жаткан ченемдик укуктук актынын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жоболоруна ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде укуктук күмөндүүлүктүн болуусун күбөлөндүргөн негиздер болсо, адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерин коргоо эсептелет.

Өз кезегинде, аталган укукту жүзөгө ашыруунун процесстик тартиби «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзам (20-, 24-, 25- жана 28-беренелер) менен регламенттелген, анын алкагында арыздануучунун кайрылуусу каралып чыгып, судьялар коллегиясынын тиешелүү аныктамасы кабыл алынган.

Арыздануучу судьялар коллегиясынын аныктамасына даттанып жатып, өз даттануусунда судьялар коллегиясынын тыянактары менен шартталган жана аны жокко чыгарууга багытталган аргументтерди келтирген эмес.

2018-жылдын
27-ноябры
Бишкек шаары

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ
СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН
ТОКТОМУ

№08-П

Конституция менен кепилденген адамдын укуктары менен эркиндиктеринин бузулушун көрсөтпөстөн, арыздануучунун Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 11-беренесинин 3-жана 4-бөлүктөрү Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 1- жана 5-бөлүктөрүнө карама-каршы келет деген пикиринин негизинде алардын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө маселени коюу Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 7-бөлүгүнүн талаптарына ылайык жеке жана юридикалык жактардын Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына кайрылуу укугун жаратпайт.

Демек, судьялар коллегиясынын У.С. Момункуловдун кызыкчылыгындагы М.А. Супатаевдин кайрылуусун өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө 2018-жылдын 13-июлундагы № 31 аныктамасы негиздүү болуп саналат.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 5-бөлүгүн, 46-, 47-, 48-беренелерин, 51-беренесинин 1-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

Т О К Т О М К Ы Л А Т:

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын «Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 11-беренесинин 3- жана 4-беренелеринин конституциялуулугун текшерүү жөнүндө Уралбек Сабыркулович Момункуловдун кызыкчылыгын көздөгөн Мунарбек Абдукадырович Супатаевдин өтүнүчүн өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө» 2018-жылдын 13-июлундагы № 31 аныктамасына Уралбек Сабыркулович Момункуловдун кызыкчылыгын көздөгөн Мунарбек Абдукадырович Супатаевдин даттануусу канааттандыруусуз калтырылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ушул токтому акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлгандан тартып күчүнө кирет.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ

1 (8) / 2018

ISSN 1694 - 7517

ВЕСТНИК
КОНСТИТУЦИОННОЙ
ПАЛАТЫ
ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

УДК 94(47)
ББК 63,3(3)
Н30

Вестник Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики № 1 (8) / 2018 (на государственном и официальном языках). Б.: «V.R.S. Company», 2019. – 360 с.

ISBN 978-9967-12-441-8

Учредитель: Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

Редакционный совет:

Председатель: **Бобукеева М.Р.** – судья-секретарь Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики;

Члены: **Айдарбекова Ч.А.** – судья Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики;

Осмонова Ч.О. – судья Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики;

Саалаев Ж.И. – судья Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики;

Эсеналиева З.Т. – заведующая отделом анализа исполнения решений и систематизации законодательства Аппарата Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики;

Керезбеков К.К. – депутат Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, председатель Комитета по конституционному законодательству, государственному устройству, судебно-правовым вопросам и регламенту Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, заслуженный юрист Кыргызской Республики, д.ю.н., профессор;

Мырзалимов Р.М. – профессор кафедры конституционного и административного права юридического факультета Кыргызского национального университета им. Ж. Баласагына, д.ю.н.;

Баетов А.Б. – и.о. профессора, вице-президент Международного университета Кыргызстана, д.ю.н.;

Мусабекова Ч.А. – доцент кафедры теории и истории государства и права Кыргызско-Российского Славянского университета им. Б. Ельцина, к.ю.н.

Адрес редакции: Кыргызская Республика
г. Бишкек, бульвар Эркиндик, 39
почтовый индекс 720040
тел.: +996 312 621 517, +996 312 662 152
факс: +996 312 622 040
e-mail: mail@constpalata.kg
официальный сайт: www.constpalata.kg

Н 0503020000-14
ISBN 978-9967-12-441-8

УДК 94(47)
ББК 63,3(3)

СОДЕРЖАНИЕ:

РЕШЕНИЯ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Решение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 24 января 2018 года по делу о проверке конституционности части 1 статьи 102, пункта 2 статьи 135, пункта 7 части 1 статьи 138, абзацев первого и седьмого части 1 статьи 249, части 5 статьи 325, пункта 4 части 1 статьи 329, части 5 статьи 354, пункта 5 части 1 статьи 357 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики в части обязательности уплаты государственной пошлины при подаче заявлений, апелляционных и кассационных жалоб, а также возврата поданных заявлений, апелляционных и кассационных жалоб в случае непредставления доказательств уплаты государственной пошлины, в связи с обращением Какеева Искендера Бакытовича в интересах Барыктабасова Максата Джаныбековича.

По делу обжалуются нормы Кодекса, предусматривающие обязательность уплаты государственной пошлины при подаче заявлений, апелляционных и кассационных жалоб, а также возврата поданных заявлений, апелляционных и кассационных жалоб в случае непредставления доказательств уплаты государственной пошлины.

Оспариваемые нормы признаны не противоречащими Конституции.

197

Решение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 14 февраля 2018 года по делу о проверке конституционности пунктов 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» в связи с обращением Акыйкатчы (Омбудсмена) Кыргызской Республики.

По делу обжалуются нормы Закона, предусматривающие выдачу лицензии лицам на право занятия адвокатской деятельностью без сдачи квалификационного экзамена, имеющим пятилетний стаж работы в следственных подразделениях правоохранительных органов, в качестве судьи, в отделах аппаратов Президента, Жогорку Кенеша, Правительства на должностях, требующих наличие высшего юридического образования, в качестве депутата Жогорку Кенеша, имеющего высшее юридическое образование.

Оспариваемые нормы признаны противоречащими Конституции.

209

Решение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 4 апреля 2018 года по делу о проверке конституционности нормативного положения части 2 статьи 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, выраженного словами «суд может по своей инициативе или по заявлению лиц, участвующих в деле, исправить допущенные в решении описки и явные арифметические ошибки», в связи с обращением Волосатовой Анастасии Павловны в интересах гражданина Осинцева Евгения Владимировича.

По делу обжалуется норма Кодекса, предусматривающая что «суд может по своей инициативе или по заявлению лиц, участвующих в деле, исправить допущенные в решении описки и явные арифметические ошибки».

Оспариваемая норма признана не противоречащей Конституции.

226

Решение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 30 мая 2018 года по делу о проверке конституционности пункта 8 части первой статьи 46 Закона Кыргызской Республики «О внешней миграции», в связи с обращением Султанова Тимура Султановича.

По делу обжалуется норма Закона, предусматривающая возможность временного отказа гражданину Кыргызской Республики в выезде из Кыргызской Республики, если в отношении заявителя предъявлен гражданский иск в суд до окончания производства по делу.

Оспариваемая норма признана противоречащей Конституции.

237

Решение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 19 сентября 2018 года по делу о проверке конституционности подпункта «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360, в связи с обращением Музаева Алтынбека Бакытбековича, Чолпонбаева Мукара Шалтаковича, представляющего интересы Досалиева Арстанбека Сарыевича, а также Турагова Каныбека Ташбалтаевича.

По делу обжалуется норма Положения, предусматривающая увольнение сотрудника со службы в запас (с постановкой на воинский учет) при осуждении близких родственников сотрудника за особо тяжкие преступления, а также при признании их, в судебном порядке, членами организованных преступных группировок.

Оспариваемая норма признана противоречащей Конституции.

248

Решение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 3 октября 2018 года по делу о проверке конституционности статьи 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» в связи с обращением Токтакунова Нурбека Акбаровича.

По делу обжалуется норма Закона, предусматривающая неприкосновенность экс-президента Кыргызской Республики и невозможность привлечения к уголовной и административной ответственности за действия или бездействие, совершенные им в период исполнения полномочий Президента Кыргызской Республики, а также задержания, ареста, обыска, допроса либо личного досмотра.

Оспариваемая норма признана частично противоречащей Конституции.

265

Решение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 17 октября 2018 года по делу о проверке конституционности статьи 4 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» в связи с обращением Джолдошалиевой Бермет Анарбековны, Алагушева Ахмата Киргизбаевича, Алишевой Надежды Ивановны, Усеновой Бегаим Джолдошбековны, Исаевой Алтынай Бакытбековны.

По делу обжалуется норма Закона, предусматривающая охрану чести и достоинства Президента Кыргызской Республики законом, а также обязанность Генерального прокурора Кыргызской Республики обратиться в суд от имени Президента

Кыргызской Республики за защитой его чести и достоинства в случаях распространения сведений, их порочащих, если другие меры прокурорского реагирования не принесли необходимых результатов, и признание Генерального прокурора Кыргызской Республики законным представителем Президента Кыргызской Республики.

Оспариваемая норма признана частично противоречащей Конституции.

277

Решение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 1 ноября 2018 года по делу о проверке конституционности статьи 15, пункта 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» в связи с обращением Султаналиева Марата Бакаевича, представляющего интересы Мамбекова Азамата Альбертовича.

По делу обжалуются нормы Закона, предусматривающие порядок допуска к государственным секретам Кыргызской Республики должностных лиц, граждан Кыргызской Республики и иностранных граждан, и основание для отказа должностному лицу или гражданину Кыргызской Республики в допуске к государственным секретам.

Оспариваемая статья 15 вышеуказанного Закона признана частично противоречащей Конституции, пункт 4 статьи 17 признан не противоречащим Конституции.

294

ПОСТАНОВЛЕНИЯ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 11 января 2018 года об отказе в удовлетворении жалобы граждан Карасартовой Риты Рахмановны, Омуркул уулу Улана, Жалгашева Бакыта Раманкуловича, Абдыкаимова Улукбека Алтымышбековича на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 2 ноября 2017 года № 60.

308

Постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 29 января 2018 года об отказе в удовлетворении жалобы Федорова Вилена Рафаильевича в интересах Мамасалиева Дуйшонали на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 15 декабря 2017 года № 68.

316

Постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 27 февраля 2018 года об отказе в удовлетворении жалобы Абдыраева Медербека Абдыраевича в интересах Сулууева Алтынбека Шайлобековича на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 18 декабря 2017 года № 67.

322

Постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 23 апреля 2018 года об отказе в удовлетворении жалоб Шарипова Мухтара Абдуллаевича на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 19 января 2018 года № 2 и Иманкулова Мелеса Токтаалиевича, представляющего интересы Мелис уулу Дастана, на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 22 января 2018 года № 3.

329

Постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 19 июня 2018 года об отказе в удовлетворении жалобы Курманова Зайнидина Карпековича на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 29 мая 2017 №27.

336

Постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 28 июня 2018 года об отказе в удовлетворении жалобы Абдыкадырова Айтбая на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 22 мая 2018 № 21.

342

Постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 5 июля 2018 года об отказе в удовлетворении жалобы Каунаш Калдыбая Ашимбековича, представляющего интересы Василенко Ольги Ивановны, на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 23 апреля 2018 года № 14.

349

Постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 27 ноября 2018 года об отказе в удовлетворении жалобы Супатаева Мунарбека Абдукадыровича, представляющего интересы Момункулова Уралбека Сабыркуловича, на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 13 июля 2018 года № 31.

354

РЕШЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

по делу о проверке конституционности части 1 статьи 102, пункта 2 статьи 135, пункта 7 части 1 статьи 138, абзацев первого и седьмого части 1 статьи 249, части 5 статьи 325, пункта 4 части 1 статьи 329, части 5 статьи 354, пункта 5 части 1 статьи 357 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики в части обязательности уплаты государственной пошлины при подаче заявлений, апелляционных и кассационных жалоб, а также возврата поданных заявлений, апелляционных и кассационных жалоб в случае непредставления доказательств уплаты государственной пошлины, в связи с обращением Какеева Искендера Бакытовича в интересах Барыктабасова Максата Джаныбековича

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего – судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Джолгокпаевой С.А., с участием:

обращающейся стороны – Какеева Искендера Бакытовича, представляющего интересы Барыктабасова Максата Джаныбековича по доверенности;

стороны-ответчика – Арзиева Мирбека Исамаматовича, Молдобаева Алмазбека Тавалдыевича, представителей Жогорку Кенеша Кыргызской Республики по доверенности;

иных лиц – Сатарбек уулу Мирбека, представителя Верховного суда Кыргызской Республики по доверенности, Момбекова Бактылуу Аскар уулу, представителя Правительства Кыргызской Республики по доверенности, Садирова Байышбека Матисаевича, Мамбетова Элдияра Асантуровича, представителей Судебного департамента при Верховном суде Кыргызской Республики по доверенности, Салиева Азамата Рахимбердиевича, специалиста в области гражданского права и процесса,

руководствуясь частями 1 и 6 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 4, 18, 19, 37 и 42 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в открытом судебном заседании дело о проверке

№ 01-Р

конституционности части 1 статьи 102, пункта 2 статьи 135, пункта 7 части 1 статьи 138, абзацев первого и седьмого части 1 статьи 249, части 5 статьи 325, пункта 4 части 1 статьи 329, части 5 статьи 354, пункта 5 части 1 статьи 357 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики в части обязательности уплаты государственной пошлины при подаче заявлений, апелляционных и кассационных жалоб, а также возврата поданных заявлений, апелляционных и кассационных жалоб в случае непредставления доказательств уплаты государственной пошлины.

Поводом к рассмотрению данного дела явилось ходатайство Какеева И.Б. в интересах Барыктабасова М.Дж.

Основанием к рассмотрению данного дела явилась обнаружившаяся неопределенность в вопросе о том, соответствует ли Конституции Кыргызской Республики часть 1 статьи 102, пункт 2 статьи 135, пункт 7 части 1 статьи 138, абзацы первый и седьмой части 1 статьи 249, часть 5 статьи 325, пункт 4 части 1 статьи 329, часть 5 статьи 354, пункт 5 части 1 статьи 357 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики в части обязательности уплаты государственной пошлины при подаче заявлений, апелляционных и кассационных жалоб, а также возврата поданных заявлений, апелляционных и кассационных жалоб в случае непредставления доказательств уплаты государственной пошлины.

Заслушав информацию судьи-докладчика Айдарбековой Ч.А., проводившей подготовку дела к судебному заседанию, и исследовав представленные материалы, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 19 сентября 2017 года поступило ходатайство Какеева И.Б. в интересах Барыктабасова М.Дж. о признании части 1 статьи 102, пункта 2 статьи 135, пункта 7 части 1 статьи 138, абзацев первого и седьмого части 1 статьи 249, части 5 статьи 325, пункта 4 части 1 статьи 329, части 5 статьи 354, пункта 5 части 1 статьи 357 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики в части обязательности уплаты государственной пошлины при подаче заявлений, апелляционных и кассационных жалоб, а также возврата поданных заявлений, апелляционных и кассационных жалоб в случае непредставления доказательств уплаты государственной пошлины,

№ 01-Р

противоречащими пунктам 3, 8 части 5 статьи 20, части 1 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики.

Заявитель считает, что вышеназванные нормы Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики противоречат пунктам 3 и 8 части 5 статьи 20, части 1 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики в части обязательности уплаты государственной пошлины при подаче заявлений, апелляционных и кассационных жалоб, а также возврата поданных заявлений, апелляционных и кассационных жалоб в случае непредставления доказательств уплаты государственной пошлины.

В Кыргызской Республике каждому гарантируется судебная защита его прав и свобод, предусмотренных Конституцией, законами, международными договорами, участницей которых является Кыргызская Республика, общепризнанными принципами и нормами международного права, которое, наряду с правом на повторное рассмотрение дела, не подлежит никакому ограничению.

По мнению заявителя, право на судебную защиту представляет собой правовую возможность лица на обращение в суд за защитой своих нарушенных или оспариваемых прав, свобод и охраняемых законом интересов, а слово «ограничение», производное от слова «граница», означает установление каких-либо границ, пределов, определенных условий, правил, не позволяющих выходить за их рамки.

Как отмечает субъект обращения, оспариваемые нормы значительно и существенно ограничивают право граждан на судебную защиту, поскольку согласно этим положениям законодатель установил обязательное условие для обращения в суд – уплату государственной пошлины. Так, например, при возникновении спора между гражданами по вопросу возврата суммы займа, даже если одна из сторон явно и грубо нарушает требования законодательства, то вторая сторона не сможет обратиться в суд за защитой своих нарушенных прав по причине отсутствия денежных средств. Таким образом, право лица на обращение в суд за защитой своих интересов, а также право на повторное рассмотрение дела вышестоящим судом, напрямую зависят от его материального положения, а, следовательно, оспариваемые нормы противоречат пунктам 3 и 8 части 5 статьи 20, части 1 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики.

Обращающаяся сторона также полагает, что оспариваемые нормы не обоснованы и в связи со сложным социально-экономическим положением в стране, где уровень бедности населения составляет треть ее граждан.

№ 01-Р

Субъект обращения указывает, что права и свободы человека и гражданина могут быть ограничены Конституцией Кыргызской Республики и законами в целях защиты национальной безопасности, общественного порядка, охраны здоровья и нравственности населения, защиты прав и свобод других лиц. Однако, оспариваемые нормы носят ограничительный характер и не связаны с вышеуказанными конституционными целями. Вследствие чего, лица, не имеющие возможности уплаты государственной пошлины и не обладающие статусом малоимущих либо малообеспеченных, лишаются доступа к правосудию в рамках гражданского судопроизводства.

Основываясь на вышеизложенном, обращающаяся сторона просит признать противоречащей Конституции Кыргызской Республики оспариваемые нормы Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики.

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 6 октября 2017 года данное обращение было принято к производству.

Обращающаяся сторона, пользуясь правом, предоставленным ей частью 4 статьи 32 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», 28 декабря 2017 года внесла дополнение к ранее представленному ходатайству в части обоснования своих требований.

Как следует из дополнения к ходатайству, оспариваемые нормы противоречат не только Конституции Кыргызской Республики, но и международным договорам, участницей которых является Кыргызская Республика, а также общепризнанным принципам и нормам международного права. Так, согласно положениям Всеобщей Декларации прав человека и Международного пакта о гражданских и политических правах все люди равны перед законом и имеют право без всякой дискриминации на равную защиту закона. Всякого рода дискриминация должна быть запрещена законом, и закон должен гарантировать всем лицам равную и эффективную защиту против дискриминации по какому бы то ни было признаку, как-то: расы, цвета кожи, пола, языка, религии, политических или иных убеждений, национального или социального происхождения, имущественного положения, рождения или иного обстоятельства. Каждый человек имеет право на эффективное восстановление в правах компетентными национальными судами в случаях нарушения его основных прав, предоставленных ему конституцией или законом (статьи 2, 7, 8 Декларации прав человека, статья 26 Международного Пакта о гражданских и политических правах).

№ 01-Р

В судебном заседании обращающаяся сторона поддержала свои требования и просит их удовлетворить.

Представитель стороны-ответчика Молдобаев А.Т. не согласился с доводами обращающейся стороны и указывает, что в рамках принятых мер по совершенствованию правосудия в Кыргызской Республике Указом Президента Кыргызской Республики от 8 августа 2013 года № 147 была образована экспертная рабочая группа по разработке новой редакции Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, целью которой было реформирование гражданско-процессуального законодательства.

Представитель стороны-ответчика отмечает, что одной из основных причин изменения порядка оплаты государственной пошлины, явилось резкое увеличение количества необоснованных обращений в суды. Во избежание предъявления таких обращений было предложено ввести уплату государственной пошлины при подаче иска (заявления) в суд, предусматривая при этом институт освобождения малоимущих граждан от уплаты государственной пошлины при предоставлении доказательств о материальном положении по делам об имущественных спорах.

Ссылаясь на статьи 105, 106 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, представитель стороны-ответчика указывает, что в случаях, предусмотренных законодательством, лица, участвующие в деле, могут быть полностью или частично освобождены от уплаты государственной пошлины, а также вправе ходатайствовать об отсрочке или рассрочке уплаты государственной пошлины. В соответствии с абзацем вторым части 1 статьи 6 Закона Кыргызской Республики «О государственной пошлине» суд или судья имеет право полностью или частично освобождать от взимания государственной пошлины по судебным делам малоимущих и малообеспеченных граждан - истцов, категории которых определяются Правительством Кыргызской Республики. В связи с чем, представитель стороны-ответчика считает, что доводы заявителя о том, что ограничивается его право на судебную защиту, являются необоснованными, так как нормами законодательства предусмотрены положения об освобождении, отсрочке и рассрочке уплаты государственной пошлины. Второй представитель стороны-ответчика Арзиев М.И. поддержал доводы Молдобаева А.Т..

Основываясь на изложенном, представители стороны-ответчика считают, что оспариваемые нормы не противоречат Конституции Кыргызской Республики и просят оставить ходатайство без удовлетворения.

№ 01-Р

Представитель Верховного суда Кыргызской Республики Сатарбек уулу М. отмечает, что исполнение судебных актов в части взыскания государственной пошлины в доход государства вызывало определенные трудности, что было связано со значительным количеством необоснованных обращений в суды. В этой связи, введение нового порядка уплаты государственной пошлины уменьшило число таких необоснованных обращений, а также значительно увеличило поступления сумм государственной пошлины в республиканский бюджет. При этом данный порядок не ущемляет право граждан на судебную защиту, поскольку новый Гражданский процессуальный кодекс Кыргызской Республики предусматривает институт освобождения лиц полностью или частично от уплаты государственной пошлины, а также ее отсрочку или рассрочку в связи с имущественным положением. Вместе с этим, вопрос уплаты государственной пошлины частично может быть отрегулирован путем внесения изменений в Ставки государственной пошлины, утверждаемые Правительством Кыргызской Республики. В этой связи, ходатайство обращающейся стороны подлежит оставлению без удовлетворения.

Представитель Судебного департамента при Верховном суде Кыргызской Республики Мамбетов Э.А. выразил мнение о конституционности оспариваемых норм Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, а второй представитель Садилов Б.М. поддержал его мнение.

Представитель Правительства Кыргызской Республики Момбеков Б.А. также выразил мнение о конституционности оспариваемых норм и просил отказать в удовлетворении ходатайства Какеева И.Б. в интересах Барыктабасова М.Дж..

Приглашенный в качестве иного лица Салиев А.Р. отметил, что предварительный порядок уплаты государственной пошлины является наиболее эффективным и целесообразным способом ее оплаты и именно таким способом пользуется абсолютное большинство процессуальных систем мира.

Предварительная оплата государственной пошлины имеет две функциональные направленности. Во-первых, компенсационная функция – она заключается в том, что за счет уплаченной государственной пошлины государство частично компенсирует свои затраты на содержание государственного аппарата в виде судебной системы. Вторая функция - превентивная и состоит в предупреждении необоснованных обращений в суды недобросовестных истцов и своевременном исполнении обязательств.

№ 01-Р

Анализ правоприменительной практики уплаты государственной пошлины по результатам рассмотрения дел в судах Кыргызской Республики привел к неутешительным выводам. Применение такого порядка привели к массовым злоупотреблениям предоставленной возможностью «бесплатного» обращения в суды, загрузив их как обоснованными, так и необоснованными требованиями. Вторая большая проблема - это исполнение судебных актов о взыскании государственной пошлины, которые становились неисполнимыми в силу различных причин. Предварительная оплата государственной пошлины позволяет эффективно устранять, в том числе, вышеуказанные проблемы.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы сторон, выслушав пояснения иных лиц и исследовав материалы дела, пришла к следующим выводам.

1. В соответствии с частью 4 статьи 19 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики выносит акты по предмету, затронутому в обращении, лишь в отношении той части нормативного правового акта, конституционность которой подвергается сомнению. Таким образом, предметом рассмотрения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики по данному делу являются часть 1 статьи 102, пункт 2 статьи 135, пункт 7 части 1 статьи 138, абзацы первый и седьмой части 1 статьи 249, часть 5 статьи 325, пункт 4 части 1 статьи 329, часть 5 статьи 354, пункт 5 части 1 статьи 357 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, устанавливающие обязательность уплаты государственной пошлины при подаче заявлений, апелляционных и кассационных жалоб, а также возврата поданных заявлений, апелляционных и кассационных жалоб в случае непредставления доказательств уплаты государственной пошлины.

Гражданский процессуальный кодекс Кыргызской Республики от 25 января 2017 года принят в соответствии с порядком, установленным законодательством, опубликован в газете «Эркин-Тоо» от 2 февраля 2017 года № 12-13 (2737-2738), внесен в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики и является действующим.

2. В Кыргызской Республике каждому гарантируется право на судебную защиту его прав и свобод, предусмотренных Конституцией, законами, международными договорами, участницей которых является Кыргызская Республика, общепризнанными принципами и нор-

№ 01-Р

мами международного права; не подлежат никакому ограничению установленные Конституцией право на судебную защиту и право на повторное рассмотрение дела вышестоящим судом (пункты 3, 8 части 5 статьи 20, статья 40 Конституции Кыргызской Республики).

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики неоднократно указывала в своих решениях, что право на судебную защиту предполагает гарантии эффективного восстановления прав посредством законодательно закрепленных организационно-правовых и процессуальных форм, определяющих в каком суде и по какой процедуре подлежит рассмотрению конкретное дело и, что право на судебную защиту является важнейшей конституционной гарантией всех других прав и свобод, обеспечение которой обусловлено особым местом судебной власти в системе разделения властей и только ее исключительной компетенцией - осуществлять правосудие. Кыргызская Республика, как правовое государство, обязана обеспечивать эффективную защиту прав и свобод человека и гражданина посредством правосудия, отвечающего требованиям справедливости, на основе законодательно закрепленных критериев, которые определяют, в каком суде и в каком порядке должны рассматриваться дела, что позволяет суду и другим участникам судебного процесса быть уверенными в справедливости и законности осуществляемых ими действий (решения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 22 ноября 2013 года и от 9 декабря 2015 года).

Важной составляющей реализации права на судебную защиту является доступ к судебной защите, который в свою очередь предполагает создание государством условий организационного и процессуального характера, позволяющие без каких-либо ограничений получить справедливое восстановление нарушенных прав. Такими условиями выступают территориальная приближенность судов к населению, наличие организационной инфраструктуры судов, разумные сроки рассмотрения дел, возможность свободного обжалования судебных актов и т.д. В их числе рассматриваются и разумные судебные расходы, в том числе и с правом неимущего лица быть освобожденным от них.

Обеспечение государством разумных судебных расходов должно учитывать необходимость создания баланса между предоставлением возможности каждому обратиться за судебной защитой и обеспечением эффективной деятельности судов. В то же время важно не допустить беспрепятственную подачу недобросовестными лицами

№ 01-Р

необоснованных требований в суд и предупредить прочие злоупотребления правом. Во многом эти задачи призван решать институт судебных расходов, получивший особое значение в ситуации, когда снижается реальное благосостояние населения.

В этом контексте доступность судебной защиты, включающий в себя помимо прочих еще и элемент разумных судебных расходов, является одним из законодательно установленных организационных и процессуальных принципов организации и функционирования судебной системы, гарантирующий реализацию права каждого на судебную защиту.

3. Под судебными расходами понимаются установленные законом денежные суммы, уплачиваемые лицами, участвующими в деле, в связи с осуществлением производства по делу в суде.

Расходы, связанные с рассмотрением дела в суде, оплачиваются сторонами, во всяком случае, если законом не установлено, когда правосудие осуществляется бесплатно. Это вытекает из конституционной нормы, определяющей, что правосудие осуществляется бесплатно в предусмотренных законом случаях, а также в любом случае, когда участвующие в судебном разбирательстве лица предъявят доказательства, что не имеют достаточных средств для его ведения (статья 103 Конституции Кыргызской Республики). Из указанного конституционного установления следует, что не во всех случаях отправление правосудия осуществляется бесплатно. Судебные расходы лиц, обращающихся в суд за судебной защитой, выполняют, в том числе, задачу частичной компенсации государственных расходов, направляемых на обеспечение надлежащей деятельности судебной системы.

Судебные расходы состоят из государственной пошлины и издержек, связанных с рассмотрением дела в суде (статья 101 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики).

Под государственной пошлиной в соответствии со статьей 1 Закона Кыргызской Республики «О государственной пошлине» признается денежный сбор, взимаемый судом или иным государственным органом при выполнении им определенных действий и выдаче документов, имеющих юридическое значение. В рассматриваемом контексте предметом, облагаемым государственной пошлиной, являются не заявления и жалобы участвующих в деле лиц, а действия суда по их рассмотрению.

Взыскание государственной пошлины преследует компенсационную и превентивную цели. Если компенсационная цель обеспечивает возмещение части государственных средств, выделяемых на содержание судов, то превентивная, в свою очередь, предупреждает

№ 01-Р

неосновательные обращения в суд и побуждает лиц к добровольному исполнению обязанностей перед управомоченными лицами.

В тоже время, государственная пошлина в рамках гражданского судопроизводства не должна быть чрезмерной или неразумной, чтобы не нарушать принцип доступности правосудия.

4. Оспариваемые нормативные положения Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики устанавливают требование об уплате государственной пошлины при обращении в суд, как необходимое условие для возбуждения гражданского дела в суде. Вместе с тем, отсутствие у заинтересованного лица возможности, в силу его имущественного положения, исполнить такую обязанность не должно препятствовать осуществлению им права на судебную защиту, поскольку иное вступало бы в противоречие с положениями Конституции, гарантирующими судебную защиту прав и свобод человека и гражданина.

В этой связи, Гражданский процессуальный кодекс Кыргызской Республики (статья 105), находясь в непосредственной связи с законодательством о государственной пошлине, устанавливает случаи, когда отдельным субъектам гражданских процессуальных правоотношений предоставляется возможность по освобождению от уплаты государственной пошлины полностью или частично, а также отсрочке и рассрочке ее уплаты.

От уплаты государственной пошлины лицо может быть освобождено не только в силу прямого указания закона, но и по определению суда в случаях, предусмотренных законодательством. Так, согласно абзацу второму пункта 33 части 1 статьи 6 Закона «О государственной пошлине» суд имеет право полностью или частично освобождать от взимания государственной пошлины по судебным делам малоимущих и малообеспеченных граждан - истцов, категории которых определяются Правительством Кыргызской Республики.

Суд также вправе предоставить заявителям в силу их имущественного положения льготы по рассрочке и отсрочке уплаты государственной пошлины сроком до одного года. Госпошлина может быть возвращена частично или полностью в случаях, установленных законодательством. Обстоятельства, являющиеся основанием для полного или частичного возврата государственной пошлины судами, указываются в судебном акте.

Наличие процессуальных норм, предусматривающих освобождение полностью или частично, отсрочку и рассрочку уплаты государственной пошлины, а также ее возврата предполагает должное их правовое регулирование для обеспечения реального доступа к суду.

№ 01-Р

Само по себе существование этих процессуальных норм без их логической взаимосвязи, правовой определенности отнесения лиц к категории малообеспеченных, детально описанных правовых процедур предоставления льгот, способствующих доверию судебной системе, не может обеспечить доступность правосудия, а вместе с ним и право каждого на судебную защиту.

Немаловажным фактором в способности лица оплатить государственную пошлину выступает также ее размер. Согласно законодательству о государственной пошлине ставки государственной пошлины устанавливаются Правительством Кыргызской Республики с согласия Жогорку Кенеша Кыргызской Республики (статья 4 Закона «О государственной пошлине»).

Ставки государственной пошлины должны отражать разумные пределы и не обременять лицо таким образом, чтобы их уплата становилась реальным препятствием доступа к правосудию.

Соответственно, определение должного баланса между интересами лица, обращающегося в суд за защитой своих нарушенных прав и интересами правосудия, является необходимым условием для законодателя, чтобы определить разумные пределы ставок государственной пошлины и четкий порядок предоставления льгот по ее уплате.

Вопрос установления требования по уплате государственной пошлины при обращении в суд по гражданским делам является дискрецией законодателя, которая вытекает из вышеуказанных конституционных норм, и не является нарушением права на доступ к правосудию и, как следствие, не ограничивает права лица на судебную защиту и права на повторное рассмотрение дела вышестоящим судом.

На основании вышеизложенного, руководствуясь пунктом 1 части 6, частями 8 и 9 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 46, 47, 48, 51 и 52 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

Р Е Ш И Л А:

1. Признать часть 1 статьи 102, пункт 2 статьи 135, пункт 7 части 1 статьи 138, абзацы первый и седьмой части 1 статьи 249, часть 5 статьи 325, пункт 4 части 1 статьи 329, часть 5 статьи 354, пункт 5 части 1 статьи 357 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики в части обязательности уплаты государственной пошлины при подаче заявлений, апелляционных и кассационных

№ 01-Р

жалоб, а также возврата поданных заявлений, апелляционных и кассационных жалоб в случае непредставления доказательств уплаты государственной пошлины, не противоречащими пунктам 3, 8 части 5 статьи 20, части 1 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики.

2. Решение окончательное и обжалованию не подлежит, вступает в силу с момента провозглашения.

3. Решение обязательно для всех государственных органов, органов местного самоуправления, должностных лиц, общественных объединений, юридических и физических лиц и подлежит исполнению на всей территории республики.

4. Опубликовать настоящее решение в официальных изданиях органов государственной власти, на официальном сайте Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики и в «Вестнике Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики».

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

РЕШЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

по делу о проверке конституционности пунктов 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» в связи с обращением Акыйкатчы (Омбудсмена) Кыргызской Республики

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Нарынбековой А.О., Осконбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Аблакимове К.А., с участием:

обращающейся стороны – Аралбаева Урмата Сагыналиевича, представителя Акыйкатчы (Омбудсмена) Кыргызской Республики по доверенности;

стороны-ответчика – Бейшенбек кызы Камилы, Орозобек уулу Максата, представителей Жогорку Кенеша Кыргызской Республики по доверенности и Абдуллаева Равшана Бахтияровича, представителя Правительства Кыргызской Республики по доверенности;

иных лиц – Касымбекова Нурбека Айтыевича, постоянного представителя Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики, Шукурбекова Азизбека Шариповича, представителя Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики по доверенности, Арзыматова Женишбека Нуретовича и Жумазаевой Гульзат Сатывалдиевны, представителей Адвокатуры Кыргызской Республики по доверенности,

руководствуясь частями 1 и 6 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 4, 18, 19, 37 и 42 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в открытом судебном заседании дело о проверке конституционности пунктов 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности».

Поводом к рассмотрению данного дела явилось представление Акыйкатчы (Омбудсмена) Кыргызской Республики.

Основанием к рассмотрению послужила обнаружившаяся неопределенность в вопросе о том, соответствуют ли Конституции Кыргызской Республики пункты 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности».

Заслушав информацию судьи-докладчика Осконбаева Э.Ж., проводившего подготовку дела к судебному заседанию и исследовав

№ 02-Р

представленные материалы, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 25 августа 2017 года поступило представление Акыйкатчы (Омбудсмена) Кыргызской Республики о признании пунктов 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» противоречащими абзацу второму части 2, части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

В своем ходатайстве обращающаяся сторона отмечает, что часть 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» предусматривает освобождение от сдачи квалификационного экзамена, необходимого для получения лицензии на право занятия адвокатской деятельностью, лиц, имеющих пятилетний стаж работы в следственных подразделениях правоохранительных органов, в качестве судьи, в отделах аппаратов Президента, Жогорку Кенеша, Правительства на должностях, требующих наличие высшего юридического образования, а также в качестве депутата Жогорку Кенеша, имеющего высшее юридическое образование.

Акыйкатчы (Омбудсмен) Кыргызской Республики считает, что освобождение вышеуказанных лиц от сдачи квалификационного экзамена не имеет под собой объективного обоснования. В соответствии с законодательством Кыргызской Республики адвокатская лицензия необходима для представления интересов участников процесса в рамках уголовного судопроизводства, в иных видах судопроизводства достаточно наличия надлежаще оформленной доверенности. В связи с чем, обращающаяся сторона полагает, что законодатель предусмотрел возможность освобождения от сдачи квалификационного экзамена лиц, имеющих пятилетний стаж работы на должности судьи и сотрудников следственных подразделений правоохранительных органов с учетом знаний и навыков, приобретенных ими в течение пяти лет практической деятельности в сфере защиты прав человека в уголовном процессе. Тогда не представляется возможным установить, на каком основании освобождаются от сдачи квалификационного экзамена лица, указанные в пунктах 3, 4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности», когда эта категория

№ 02-Р

лиц, в силу своих должностных обязанностей, не может иметь надлежащего опыта в сфере уголовного судопроизводства.

В тоже время обращающаяся сторона отмечает, что лица, имеющие пятилетний стаж работы в качестве судьи или следователя, если они овладевают знаниями и навыками в сфере защиты прав человека в уголовном процессе в достаточном объеме, могли бы без затруднений подтвердить свои знания и навыки путем сдачи квалификационного экзамена в общеустановленном порядке. При этом обращает внимание на то, что далеко не все судьи вовлечены именно в уголовное судопроизводство.

Акыйкатчы (Омбудсмен) Кыргызской Республики считает, что оспариваемая норма нарушает предусмотренное Конституцией Кыргызской Республики положение о равенстве всех перед законом и судом и дает возможность дискриминации по признаку должностного положения. Конституционный принцип равенства всех перед законом и судом является одним из фундаментальных начал правового государства и должен пониматься, прежде всего, как требование антидискриминационного характера, предполагающее недопустимость установления в законе какого-либо различия, исключения или предпочтения, основанного на признаках пола, расы, языка, инвалидности, этнической принадлежности, возраста, вероисповедания, политических или иных убеждений, образования, происхождения, имущественного или иного положения, а также иных обстоятельств, ведущих к нарушению равенства правовых возможностей человека и гражданина в различных сферах его общественной и личной жизни.

По его мнению, устанавливая определенные изъятия и облегчения из общих правил, включая право на освобождение от сдачи квалификационного экзамена, законодатель связан конституционными принципами соразмерности и адекватности, и может предоставлять привилегии отдельным категориям граждан только в конституционно признаваемых целях.

Кроме того, по мнению Акыйкатчы (Омбудсмeна) Кыргызской Республики, содержание норм, указанных в пунктах 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности», не имея под собой достаточных социальных обоснований, создает исключительные возможности для перечисленных в них субъектов, что, в свою очередь, ставит иных лиц, отмеченных в пунктах 2-8 части 3 статьи 19 указанного Закона в необоснованно неравное положение по отношению к первым. Принцип равенства граждан должен применяться в

№ 02-Р

диалектической связи с принципами справедливости и гуманизма, считает Акыйкатчы (Омбудсмен) Кыргызской Республики.

Также он отмечает, что в соответствии со статьей 7 Всеобщей декларации прав человека, статьей 26 Международного пакта о гражданских и политических правах все люди имеют право без всякой дискриминации на равную защиту закона. В этом отношении всякого рода дискриминация должна быть запрещена законом, закон должен гарантировать всем лицам равную и эффективную защиту против дискриминации по какому бы то ни было признаку.

Основываясь на изложенном, Акыйкатчы (Омбудсмен) Кыргызской Республики просит признать оспариваемые нормы противоречащими абзацу второму части 2, части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

Определением коллегии судей от 9 октября 2017 года данное обращение было принято к производству.

В судебном заседании обращающаяся сторона поддержала свои требования и просит их удовлетворить.

Бейшенбек кызы К., представляющая интересы стороны-ответчика - Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, не согласилась с доводами обращающейся стороны и считает, что оспариваемые нормы Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» не противоречат Конституции Кыргызской Республики.

По ее мнению, оспариваемая норма была введена законодателем с учетом того, что указанные в ней категории лиц, имея пятилетний стаж работы по юридической профессии, могут полноценно осуществлять адвокатскую деятельность.

Представитель Жогорку Кенеша Кыргызской Республики отмечает, что сотрудники следственных подразделений и судьи за пять лет работы на своих должностях в полной мере овладевают навыками работы с нормативными правовыми актами и их правоприменением. В свою очередь, сотрудники аппаратов Президента, Жогорку Кенеша, Правительства Кыргызской Республики, занимающие должности, требующие наличие высшего юридического образования, в основном занимаются анализом, экспертизой и разработкой проектов нормативных правовых актов, что в некоторой степени превосходит умение работы с принятым законодательством. Эти качества касаются и деятельности депутатов Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, имеющих высшее юридическое образование.

№ 02-Р

В этой связи представитель Жогорку Кенеша Кыргызской Республики считает, что оспариваемое нормативное положение в соответствии с абзацем третьим части 2 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики является специальной мерой для лиц, имеющих пятилетний стаж работы на должностях, требующих высокого профессионализма, и не может рассматриваться как дискриминационное.

Другой представитель Жогорку Кенеша Кыргызской Республики Орозобек уулу М. поддержал позицию Бейшенбек кызы К..

Абдуллаев Р.Б., представляющий интересы стороны-ответчика – Правительства Кыргызской Республики, также не согласился с доводами обращаемой стороны и указывает, что адвокатской деятельностью признается квалифицированная юридическая помощь, которая оказывается на профессиональной основе. В этой связи пятилетний юридический стаж на должностях, указанных в части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» позволяет этим субъектам полноценно осуществлять адвокатскую деятельность.

Представитель Правительства Кыргызской Республики отмечает, что принцип равенства всех перед законом и судом в полной мере распространяется на правосудие – уголовное и гражданское судопроизводство, действуя во всех стадиях судебного процесса. На деле это означает равное наделение всех лиц, предстающих перед законом и судом, одинаковыми процессуальными правами и обязанностями. Как полагает Абдуллаев Р.Б., вольное толкование статьи 16 Конституции Кыргызской Республики по аналогии с доводами, изложенными в представлении Омбудсмана Кыргызской Республики, в дальнейшем может привести к отмене всех льгот гражданам, в том числе участникам Великой Отечественной Войны, а также положений, которыми предусмотрен особый порядок привлечения к уголовной ответственности депутатов, судей и некоторых других должностных лиц.

Учитывая вышеизложенное, представитель Правительства Кыргызской Республики считает необоснованным и нелогичным понимание Омбудсменом Кыргызской Республики части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» как привилегию отдельным лицам, входящую в противоречие с положениями статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

Постоянный представитель Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики Касымбеков Н.А. считает, что оспариваемые нормы являются специ-

№ 02-Р

альными мерами в отношении определенных лиц при наличии всех требуемых документов, за исключением сдачи квалификационного экзамена. По его мнению, такое правовое положение полностью соответствует абзацу третьему части 2 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики, согласно которому не являются дискриминацией специальные меры, установленные законом и направленные на обеспечение равных возможностей для различных социальных групп в соответствии с международными обязательствами.

Как отмечает Касымбеков Н.А., в соответствии с порядком проведения квалификационного экзамена для лиц, претендующих на получение лицензии на право занятия адвокатской деятельностью, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 30 октября 2017 года № 711, квалификационный экзамен проводится в форме компьютерного тестирования. Таким образом, с помощью квалификационного экзамена проверяется только знание претендентов на получение адвокатской лицензии, а не навыки и роли этих лиц, о чем упоминается в представлении Акыйкатчы (Омбудсмена) Кыргызской Республики.

Касымбеков Н.А. считает, что законодатель установил привилегии для отдельных категорий лиц при условии наличия пятилетнего стажа и занятия ими соответствующих должностей в определенных государственных органах. Соответственно, при таких обстоятельствах оспариваемые нормы не могут рассматриваться как дискриминирующие другие категории лиц.

Постоянный представитель Президента Кыргызской Республики также отмечает, что законодательство Кыргызской Республики повсеместно предоставляет различные привилегии лицам в зависимости от категории и групп, и приводит ряд примеров из законодательства других стран.

В связи с изложенным, Касымбеков Н.А. считает, что пункты 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» не противоречат абзацу второму части 2, части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

Представитель Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики Шукурбеков А.Ш. не согласился с доводами обращавшейся стороны и указывает, что закрепленное в Конституции Кыргызской Республики положение о равенстве всех перед законом и судом предполагает обеспечение равной ответственности всех граждан перед законом. Оспариваемая же норма предоставляет льготы при

№ 02-Р

получении лицензии юристам, имеющим пятилетний стаж работы по специальности, при этом лиц, имеющих годичный стаж работы, обязывает пройти квалификационный экзамен.

Шукурбеков А.Ш. отмечает, что статья 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» предоставляет право на получение лицензии всем лицам, имеющим высшее юридическое образование, без каких-либо исключений. Оспариваемое нормативное положение не может противоречить Конституции Кыргызской Республики, так как содержит специальные меры, направленные на обеспечение равных возможностей для различных социальных групп, которые в силу абзаца третьей части 2 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики не могут считаться дискриминационными.

Представитель Адвокатуры Кыргызской Республики Арзыматов Ж.Н. поддержал требование Акыйкатчы (Омбудсмана) Кыргызской Республики и считает, что выделение указанных категорий граждан из общего числа претендентов на получение лицензии на право занятия адвокатской деятельностью и предоставление им привилегий без преследования конституционно значимой цели является необоснованным.

По его мнению, адвокатура представляет собой один из фундаментальных институтов правового государства, а адвокат – это фигура, которая призвана обеспечивать реализацию прав и свобод человека и гражданина, гарантированных Конституцией. Правильная организация адвокатуры и единый подход к принципам допуска к адвокатской деятельности являются залогом оказания качественной юридической помощи. Однако законодатель, предусмотрев привилегию для определенной категории лиц, то есть право на получение адвокатской лицензии без сдачи квалификационного экзамена, создал неравные условия для других претендентов.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы сторон, выслушав мнения иных лиц и исследовав материалы дела, пришла к следующим выводам.

1. В соответствии с частью 4 статьи 19 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики выносит акты по предмету, затронутому в обращении, лишь в отношении той части нормативного правового акта, конституционность которой подвергается сомнению.

Таким образом, предметом рассмотрения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики по данному делу явля-

№ 02-Р

ются пункты 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» следующего содержания:

«Статья 19. Получение лицензии на право занятия адвокатской деятельностью

4. Лицензия без сдачи квалификационного экзамена выдается лицам, имеющим пятилетний стаж работы:

- 1) в следственных подразделениях правоохранительных органов;
- 2) в качестве судьи;
- 3) в отделах аппаратов Президента, Жогорку Кенеша, Правительства на должностях, требующих наличие высшего юридического образования;
- 4) в качестве депутата Жогорку Кенеша, имеющего высшее юридическое образование».

Закон Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» от 14 июля 2014 года № 135 принят в соответствии с порядком, установленным законодательством, опубликован в газете «Эркин Тоо» от 22 июля 2014 года № 57, внесен в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики и является действующим.

2. В соответствии с Конституцией Кыргызской Республики общественная жизнь в стране базируется на принципе недискриминации каждого по признаку пола, расы, языка, инвалидности, этнической принадлежности, вероисповедания, возраста, политических или иных убеждений, образования, происхождения, имущественного или иного положения, а также других обстоятельств (абзац второй части 2 статьи 16).

В соответствии с позицией Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, выраженной в ее решении от 16 ноября 2016 года, под конституционным принципом недискриминации понимается конституционный запрет ограничения или ущемления прав, свобод и законных интересов личности в зависимости от ее антропологических или социальных особенностей. При этом любая дифференциация правового регулирования, приводящая к различиям в правах и обязанностях субъектов права, должна осуществляться законодателем с соблюдением требований части 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, в силу которой ограничения допустимы, если они объективно оправданны, обоснованы и преследуют конституционно значимые цели, а вводимые ограничения, используемые для достижения этих целей, должны быть соразмерны им.

№ 02-Р

Конституция Кыргызской Республики также закрепляет принцип равенства всех перед законом и судом (часть 3 статьи 16).

Конституционный принцип равенства всех перед законом и судом представляет из себя требование о недопустимости установления в законе какого-либо различия, исключения или предпочтения, основанного на признаках пола, расы, языка, инвалидности, этнической принадлежности, вероисповедания, возраста, политических и иных убеждений, образования, происхождения, имущественного или иного положения, а также других обстоятельств, ведущих к нарушению равенства правовых возможностей человека и гражданина в различных сферах его общественной и личной жизни. Субъекты права при равных условиях должны находиться в равном положении. Принцип равенства означает, помимо прочего, запрет вводить различия в правах лиц, принадлежащих к одной и той же категории, которые не имеют объективного и разумного оправдания. В этом контексте право законодателя устанавливать определенные изъятия и облегчения из общего порядка для определенных субъектов в зависимости от выполняемых ими функций может быть допустимым исключительно при их направленности на достижение общезначимых конституционных целей. Такая правовая позиция была выражена Конституционной палатой Верховного суда Кыргызской Республики в решениях от 8 апреля 2015 года и от 22 февраля 2017 года.

3. Конституция Кыргызской Республики провозглашает права и свободы человека высшей ценностью. Они действуют непосредственно, определяют смысл и содержание деятельности законодательной, исполнительной власти и органов местного самоуправления (статья 16). Обязанность признания, охраны и защиты прав и свобод человека посредством обеспечения справедливого суда возложена на государство.

Конституция, провозглашая Кыргызскую Республику демократическим и правовым государством, устанавливает в многочисленных своих положениях право каждого на судебную защиту, право на независимое, справедливое, компетентное и эффективное правосудие, а также на получение квалифицированной юридической помощи, а в случаях, указанных в законодательстве, за счет государства (статья 40).

Основной закон требует от государства предоставления каждому возможность получения квалифицированной юридической помощи в каждом случае, когда такая необходимость возникла для полного восстановления его в правах. Это обстоятельство объясняет повы-

№ 02-Р

шенные требования к уровню квалификации адвоката, его поведению и добросовестному исполнению им взятых на себя обязательств, как субъекту, непосредственно участвующему в достижении целей правосудия. В этом заключается и необходимость закрепления на законодательном уровне механизма, исключающего возможность неподготовленным или не отвечающим профессиональным требованиям лицам получить доступ к предоставлению правовой помощи.

Адвокатская деятельность является особой сферой пересечения частно-правовых интересов граждан и публично-правовых интересов государства. Соответственно, вопросы установления надлежащих юридических процедур, определения содержательных стандартов для установления уровня квалифицированности юридической помощи, а также определения критериев и условий допуска лиц в сферу адвокатской профессии не могут быть оставлены без особого внимания со стороны государства. От этого зависит не только качество оказываемой правовой помощи, но и успешность усилий государства в сфере обеспечения эффективного правосудия.

Правосудие обладает высшей степенью социальной значимости и в механизме его отправления, с учетом таких неперемennых условий судебного процесса как ее состязательность и равноправие сторон, адвокатам отводится центральное место.

Адвокатом, в соответствии с действующим законодательством, является гражданин Кыргызской Республики, получивший в установленном законом порядке лицензию на право занятия адвокатской деятельностью и являющийся членом профессионального сообщества - Адвокатуры.

Адвокатской деятельностью является квалифицированная юридическая помощь, оказываемая на профессиональной основе лицами, получившими лицензию на право занятия адвокатской деятельностью в порядке, установленном законодательством, физическим и юридическим лицам, государственным органам, органам местного самоуправления в целях защиты их прав, свобод и законных интересов, а также обеспечения доступа к правосудию.

Профессиональная деятельность адвоката должна строиться на принципах компетентности, честности, добросовестности, ответственности и конфиденциальности. Эти правовые позиции были выражены Конституционной палатой Верховного суда Кыргызской Республики в решении от 11 марта 2015 года.

4. Государство, при выполнении конституционно значимой задачи по построению эффективной системы правосудия и обеспечения

№ 02-Р

всеобщего доступа к средствам квалифицированной юридической помощи, не может обойтись без специальной системы отбора лиц, на которых будет возложено предоставление юридической помощи.

Государство, учитывая публичную значимость оказания квалифицированной юридической помощи, обязано устанавливать определенные профессиональные и иные требования к адвокатам, а также определять необходимые условия допуска тех или иных лиц к профессиональной адвокатской деятельности, поскольку от качества оказываемой ими юридической помощи зависит эффективность защиты прав и свобод человека и гражданина.

Ввиду этого, представляется вполне оправданным отнесение адвокатской деятельности к лицензируемым видам деятельности, а к основным принципам лицензирования – принципа равных оснований и условий выдачи лицензий, как логическое продолжение конституционного принципа равенства в законодательстве (пункт 2 части 2 статьи 5, пункт 37 статьи 15 Закона «О лицензионно-разрешительной системе в Кыргызской Республике»).

В силу особенностей своих услуг, адвокат является особым субъектом, на которого законом возлагается конституционно значимая функция. Причем, как само оказание юридической помощи, так и ее качество становятся обязанностью, а не правом адвоката.

В соответствии с частью 1 статьи 19 Закона «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» лицензию на право занятия адвокатской деятельностью вправе получить гражданин Кыргызской Республики, имеющий высшее юридическое образование и стаж работы по юридической специальности не менее одного года, сдавший квалификационный экзамен.

Понятие «квалификационный экзамен» означает процедуру оценки знаний претендента на соответствие квалификационному минимуму. Квалификационный экзамен призван выявить реальные теоретические и практические знания претендента и объективно оценить его профессиональную пригодность для осуществления адвокатской деятельности.

В соответствии с пунктом 6 Порядка проведения квалификационного экзамена для лиц, претендующих на получение лицензии на право занятия адвокатской деятельностью, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 30 октября 2017 года № 711, квалификационный экзамен проводится в форме компьютерного тестирования, который, кроме некоторых формальностей, по сути, является единственным испытанием для претендентов.

№ 02-Р

Оспариваемая же на предмет конституционности часть 4 статьи 19 Закона «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» определяет, что лица, имеющие пятилетний стаж работы в следственных подразделениях правоохранительных органов; в качестве судьи; в отделах аппаратов Президента, Жогорку Кенеша, Правительства на должностях, требующих наличие высшего юридического образования; в качестве депутата Жогорку Кенеша, имеющего высшее юридическое образование, полностью освобождаются от сдачи квалификационного экзамена, необходимого для получения лицензии на право занятия адвокатской деятельностью.

Исходя из норм и духа Конституции Кыргызской Республики, законодатель в своей нормотворческой деятельности обязан строго придерживаться принципов равноправия и недискриминации как выражение и внедрение в жизнь общества идеи социальной справедливости.

Это означает, что за исключением очевидно необходимых случаев, все люди должны обладать одинаковым правовым статусом, то есть иметь права, свободы и обязанности одинакового объема и содержания, а также одинаковые возможности по их реализации и защите.

Действительно, абзац третьей части 2 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики устанавливает, что не являются дискриминацией специальные меры, установленные законом и направленные на обеспечение равных возможностей для различных социальных групп в соответствии с международными обязательствами.

Между тем, различия в правовом статусе разных лиц имеют право на существование лишь постольку, поскольку их установление способно преодолеть формальное равенство с целью обеспечения большей социальной справедливости, но никак не усугублять неравенство и не порождать новую несправедливость.

Допустимость и целесообразность установления в правовых нормах соразмерных различий в юридическом статусе разных категорий лиц, в частности, закрепления для отдельных из них льгот или привилегий, возможно исключительно в целях «позитивной дискриминации», когда посредством применения принципа формального равноправия добиться справедливого положения вещей в какой-либо сфере общественной жизни или по отношению к какой-либо категории лиц становится невозможным.

Другими словами, «позитивная дискриминация» означает совершение государством позитивных действий, направленных на уста-

№ 02-Р

новление фактического равноправия в обществе посредством предоставления повышенных гарантий более уязвимым по каким-либо признакам категориям лиц. Это меры по предоставлению последним некоторых преимуществ, которые позволят создать им равные возможности с другими социальными группами в обществе при удовлетворении экономических, социальных, духовных и иных потребностей человека.

Нарушением принципа равноправия и недискриминации является не сам факт наличия в законодательстве отступлений от него, а установление ничем не оправданных привилегий для отдельных категорий граждан. Кроме того, отступления не могут носить индивидуальный характер, они должны приниматься и распространяться на целые социальные группы.

В связи с изложенным, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики отмечает, что понимание стороны-ответчика конституционно-правового смысла абзаца третьего части 2 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики о предназначении и степени допустимости «специальных мер» является неверным.

Таким образом, установленные законодателем отступления из общего правила, создавая исключительные возможности для лиц, перечисленных в пунктах 1, 2, 3, 4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности», не имеют объективного и разумного оправдания и не соотносятся с конституционно значимыми целями, ставит их в неравное правовое положение по отношению к иным субъектам и создает правовую основу для неравенства.

В то же время Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики не усматривает в оспариваемых нормах признаков нарушения конституционного принципа недискриминации, так как они не содержат правовых положений, ущемляющих или иным образом ограничивающих правовой статус других претендентов на получение лицензии на право занятия адвокатской деятельностью в зависимости от их антропологических или социальных качеств.

На основании вышеизложенного, руководствуясь пунктом 1 части 6, частями 8 и 9 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 46, 47, 48, 51 и 52 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

№ 02-Р

Р Е Ш И Л А:

1. Признать пункты 1, 2, 3, 4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» противоречащими части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

2. Решение окончательное и обжалованию не подлежит, вступает в силу с момента провозглашения.

3. Решение обязательно для всех государственных органов, органов местного самоуправления, должностных лиц, общественных объединений, юридических и физических лиц и подлежит исполнению на всей территории республики.

4. Опубликовать настоящее Решение в официальных изданиях органов государственной власти, на официальном сайте Конституционной палаты и в «Вестнике Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики».

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

По данному делу имеется особое мнение судьи Осмоновой Ч.О.

ОСОБОЕ МНЕНИЕ

судьи Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики Осмоновой Ч.О. по делу о проверке конституционности пунктов 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности» в связи с обращением Акыйкатчы (Омбудсмена) Кыргызской Республики

Рассмотрев дело, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики своим Решением от 14 февраля 2018 года признала, пункты 1-4 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре и адвокатской деятельности» предусматривающие освобождение от сдачи квалификационного экзамена, необходимого для получения лицензии на право занятия адвокатской деятельностью, лиц, имеющих пятилетний стаж работы в следственных подразделениях правоохранительных органов, в качестве судьи, в отделах аппаратов Президента, Жогорку Кенеша, Правительства на должностях, требующих наличие высшего юридического образования, а также в качестве депутата Жогорку Кенеша, имеющего высшее юридическое образование, противоречащими части 3 статьи 16 Конституции.

Будучи несогласной с положением пункта 1 резолютивной части решения в части признания пункта 2 части 4 статьи 19 оспариваемого Закона противоречащим части 3 статьи 16 Конституции, в соответствии со статьей 49 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» излагая свое особое мнение.

Конституция Кыргызской Республики гарантирует каждому право на судебную защиту, право на независимое, справедливое, компетентное и эффективное правосудие, а также право на получение квалифицированной юридической помощи (статья 40).

Закрепление права на квалифицированную юридическую помощь в Конституции Кыргызской Республики свидетельствует об общегосударственном значении данного права и создает гарантии получения юридической помощи любым нуждающимся в ней лицом.

Наличие юридического образования у лица, оказывающего юридическую помощь гражданам, является обязательным условием, однако для оказания именно квалифицированной юридической помощи его недостаточно. Критериями квалифицированности являются квалификационный экзамен, наличие юридического образования, стаж работы по специальности, испытательный срок, возрастной ценз и т.д. Квалифицированная юридическая помощь обеспечивается еще и тем, что к субъектам, ее оказывающим, предъявляются повышенные профессиональные, моральные и этические требования.

Особое мнение
судьи Конституционной палаты Верховного суда
Кыргызской Республики Осмоновой Ч.О.

Квалифицированная юридическая помощь представляется в качестве такой деятельности государственных органов, негосударственных организаций, а также индивидуальных субъектов оказания данной помощи, которая основана на юридических знаниях, умениях и навыках, осуществляется при соблюдении профессиональных стандартов и этических норм, поддерживаемых контролем, а также является максимально положительным результатом для обратившегося за помощью лица.

Таким образом, исходя из анализа законодательства, под юридической помощью понимается деятельность по предоставлению юридических услуг, заключающихся в консультировании по правовым вопросам, составлении юридически значимых документов, защите и представительстве физических и юридических лиц в государственных органах и суде.

Соответственно к лицам, осуществляющим защиту прав, как граждан, так и юридических лиц, должны быть предъявлены повышенные требования к профессиональному уровню и квалификации. В этом заключается и необходимость закрепления на законодательном уровне механизма, исключающего возможность неподготовленным или не отвечающим профессиональным требованиям лицам получить доступ к предоставлению правовой помощи.

Согласно пункту 3 части 4 статьи 19 Закона Кыргызской Республики

«Об Адвокатуре и адвокатской деятельности» одним из субъектов получивших право на освобождение от сдачи квалификационного экзамена является судья, имеющий пятилетний стаж работы на этой должности.

В соответствии с особым конституционно-правовым статусом судей, predeterminedного их публично-правовыми задачами в судебной власти, к судьям предъявляются повышенные требования - высокий профессионализм, компетентность, ответственность, наличие соответствующей подготовки, знаний и навыков, необходимых для выполнения служебных обязанностей.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в своем Решении от 15 апреля 2015 года указала, что, исходя из специфики задач и характера деятельности, круга обязанностей и степени ответственности перед законом и обществом, должность судьи выделяется в особую категорию. В этой связи к должности судьи предъявляются повышенные требования, которые выражаются в установлении высоких стандартов к личности обладателя, квалификации и поведению, и усилением ответственности за ненадлежащее исполнение судебных полномочий.

Так, в соответствии с частью 1 статьи 17 конституционного Закона Кыргызской Республики «О статусе судей Кыргызской Республики» судьей местного суда может быть гражданин

Особое мнение
судьи Конституционной палаты Верховного суда
Кыргызской Республики Осмоновой Ч.О.

Кыргызской Республики не моложе 30 лет и не старше 65 лет, имеющий высшее юридическое образование по специальности "Юриспруденция" или высшее образование по направлению подготовки "Юриспруденция" с присвоением академической степени «магистр» при наличии академической степени «бакалавр» по соответствующему направлению и стаж работы по юридической профессии не менее пяти лет.

Соответственно общий стаж работы по юридической профессии бывших судей – претендентов на получение лицензии на право занятия адвокатской деятельностью составляет 10 лет, что многократно превышает минимальные требования к остальным претендентам.

Также, следует учесть и тот факт, что данная категория претендентов на получение лицензии на право занятия адвокатской деятельностью уже проходила многоуровневый и сложный отбор при поступлении на должность судьи.

Согласно абзацу второму части 4 статьи 18 конституционного Закона Кыргызской Республики «О статусе судей Кыргызской Республики» судья местного суда вправе не ранее восьмидесяти и не позднее шестидесяти дней до окончания срока его полномочий обратиться с заявлением в Совет по отбору судей о назначении его судьей местного суда. То есть судья после окончания срока его полномо-

чий может быть повторно назначен только лишь по результатам собеседования, так как судья, имеющий пятилетний стаж обладает достаточной квалификацией, теоретическими и практическими знаниями, вследствие чего отпадает необходимость дополнительной проверки в виде квалификационного экзамена.

Учитывая вышеизложенное и цель механизма отбора претендентов на получение лицензии на право занятия адвокатской деятельностью, состоящего в исключении доступа к предоставлению правовой помощи неподготовленным или не отвечающим профессиональным требованиям лицам, считаю, что оставление за бывшими судьями существующего порядка получения лицензии на право занятия адвокатской деятельностью было бы вполне оправданным.

Судья

Осмонова Ч.О.

РЕШЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

по делу о проверке конституционности нормативного положения части 2 статьи 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, выраженного словами «суд может по своей инициативе или по заявлению лиц, участвующих в деле, исправить допущенные в решении описки и явные арифметические ошибки», в связи с обращением Волосатовой Анастасии Павловны в интересах гражданина Осинцева Евгения Владимировича

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осконбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Кененсариевой Н.А. с участием:

обращающейся стороны - Волосатовой Анастасии Павловны, представляющей интересы гражданина Осинцева Евгения Владимировича по доверенности;

стороны-ответчика - Молдобаева Алмазбека Тавалдыевича, Бердимуратова Чынгызбека Муртазакуловича, представителей Жогорку Кенеша Кыргызской Республики по доверенности;

иных лиц – Сарымсакова Манаса Болотовича, представителя Правительства Кыргызской Республики по доверенности, Сатарбек уулу Мирбека, представителя Верховного суда Кыргызской Республики по доверенности, Касымбекова Нурбека Айтыевича, постоянного представителя Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики по доверенности,

руководствуясь частями 1 и 6 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 4, 18, 19, 37 и 42 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в открытом судебном заседании дело о проверке конституционности нормативного положения части 2 статьи 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, выраженного словами «суд может по своей инициативе или по заявлению лиц, участвующих в деле, исправить допущенные в решении описки и явные арифметические ошибки».

Поводом к рассмотрению данного дела явилось ходатайство Волосатовой Анастасии Павловны в интересах Осинцева Евгения Владимировича.

№ 03-Р

Основанием к рассмотрению данного дела явилась обнаружившаяся неопределенность в вопросе о том, соответствует ли Конституции Кыргызской Республики нормативное положение части 2 статьи 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, выраженного словами «суд может по своей инициативе или по заявлению лиц, участвующих в деле, исправить допущенные в решении описки и явные арифметические ошибки».

Заслушав информацию судьи-докладчика Осмоновой Ч.О., проводившей подготовку дела к судебному заседанию, и исследовав представленные материалы, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 2 ноября 2017 года поступило ходатайство Волосатовой А.П., представляющей интересы гражданина Осинцева Е.В., о признании противоречащим части 3 статьи 96 Конституции Кыргызской Республики нормативного положения части 2 статьи 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, выраженного словами «суд может по своей инициативе исправить допущенные в решении описки и явные арифметические ошибки».

Как следует из представленных материалов, основанием обращения в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики с ходатайством послужило решение Октябрьского районного суда города Бишкек от 17 февраля 2012 года, в резолютивной части которого было неправильно указано отчество ответчика Осинцева Евгения, вместо «Владимировича» «Викторович».

Волосатова А.П. указывает, что данное дело было рассмотрено в апелляционном и надзорном порядках, по результатам рассмотрения которых, решение Октябрьского районного суда города Бишкек было оставлено в силе.

По вступившему в силу решению был выдан исполнительный лист, однако его исполнение стало невозможным, ввиду того, что в решении было указано другое отчество ответчика по делу Осинцева Е.В. и через пять лет после принятия решения, Октябрьский районный суд города Бишкек своим определением внес исправление в отчество ответчика.

По мнению Волосатовой А.П., решение Верховного суда Кыргызской Республики окончательное, обжалованию не подлежит. Вер-

№ 03-Р

ховный суд при рассмотрении дела должен давать оценку всем материалам дела, и в случае выявления любых неточностей или ошибок они должны быть исправлены. Принятие Верховным судом Кыргызской Республики постановления об оставлении судебных актов в силе означает, что в них отсутствуют противоречия закону или иные несоответствия, в том числе и ошибки, а исправление ошибок после рассмотрения дела Верховным судом Кыргызской Республики ставит под сомнение окончательность судебного акта. Именно в этой связи в удовлетворении заявления истицы Баженовой Т.В. по данному гражданскому делу об исправлении ошибки при исчислении размера государственной пошлины было отказано.

Порядок исправления описок и арифметических ошибок, допущенных судом первой инстанции, необходим для устранения последствий при исполнении решений суда. Вместе с тем, необходимость устранения арифметических ошибок и описок в решениях вышестоящих инстанций ставит под сомнение окончательность и безошибочность судебных решений, так как после апелляционной инстанции решение вступает в силу, а после надзорной становится окончательным.

Кроме того, Волосатова А.П. в обращении указывает, что конституционное право на судебную защиту предполагает охрану прав и законных интересов гражданина от допущенных ошибок в решении суда.

Основываясь на вышеизложенном, обращающаяся сторона просит признать противоречащей Конституции Кыргызской Республики оспариваемое нормативное положение Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики.

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 14 декабря 2017 года обращение Волосатовой А.П. в интересах гражданина Осинцева Е.В. было принято к производству.

Субъект обращения, в соответствии с требованиями части 4 статьи 32 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», 6 февраля 2018 года внес дополнение к ранее представленному ходатайству об увеличении объема своих требований.

Как следует из дополнения к ходатайству, оспариваемая норма противоречит также гарантированному Конституцией праву на судебную защиту на основе равенства всех перед законом и судом. Субъект обращения полагает, что принцип «на судебную защиту», закреп-

№ 03-Р

пленный в Конституции (пункт 8 части 5 статьи 20, часть 1 статьи 40), предполагает определенность и предсказуемость судебных актов. Соответственно судебный акт Верховного суда Кыргызской Республики должен быть окончательным и не вызывать сомнения по прошествии определенного времени в его безошибочности. Субъект обращения указывает, что внесение исправлений в акт надзорного органа, имеющий окончательный статус, независимо являются ли такие исправления по существу или смыслу, нарушает также конституционный принцип гарантии каждого на судебную защиту его прав и свобод. При этом Осинцев Е.В. отмечает, что отсутствие четкой нормы, устанавливающей пределы или запреты на внесение исправлений в акты Верховного суда Кыргызской Республики, противоречит Конституции Кыргызской Республики, и в этой связи просит признать оспариваемое им нормативное положение неконституционным.

В судебном заседании обращающаяся сторона поддержала свои требования и просит их удовлетворить.

Представитель стороны-ответчика Молдобаев А.Т. не согласился с доводами обращающейся стороны и указывает, что законодатель, определяя в законодательстве порядок осуществления правосудия, установил механизмы, гарантирующие вынесение законных, обоснованных и справедливых решений, в том числе, предусмотрел процедуру, обеспечивающую право исправления допущенных в решении описок и явных арифметических ошибок. Указанная процедура - это один из предусмотренных в законодательстве способов исправления описок и неточностей в судебном решении, проведение которой допускается без изменения содержания решения, тех выводов, к которым пришел суд на основе исследования доказательств, установления обстоятельств и применения норм закона. После объявления решения суд, принявший решение по делу, не вправе отменить или изменить его. Он может по своей инициативе или по заявлению лиц, участвующих в деле, исправить допущенные в решении суда описки или явные арифметические ошибки. При устранении описок, арифметических ошибок не допускается изменение содержания судебного решения.

В данном случае Октябрьский районный суд города Бишкек своим определением исправил отчество ответчика, в этой связи суть и содержание судебного акта не изменились. На практике случается так, что предпосылки, послужившие причиной ошибок и опечаток, создают сами истцы, указывая неверную информацию в исковых заявлениях и иных документах. Оспариваемая норма является необходимым усло-

№ 03-Р

вием эффективной судебной защиты прав и свобод человека, а также сохранения таких ценностей как правосудие и законность судебных актов.

Основываясь на изложенном, Молдобаев А.Т. считает, что оспариваемая норма не противоречит Конституции Кыргызской Республики и просит оставить ходатайство без удовлетворения.

Второй представитель стороны-ответчика поддержал доводы Молдобаева А.Т.

Постоянный представитель Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики Касымбеков Н.А. считает, что оспариваемое нормативное положение не противоречит Конституции Кыргызской Республики.

Описки и арифметические ошибки в судебном решении могут воспрепятствовать правильности реализации судебного решения. Такие исправления по сути не приводят к изменениям существа принятого судебного акта. Аналогичные с оспариваемым положением нормы предусмотрены статьей 50 конституционного Закона Кыргызской Республики «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», согласно которой Конституционная палата после провозглашения акта может исправить допущенные в нем неточности в наименованиях, обозначениях, описки и явные редакционные и технические погрешности, о чем выносит определение. Такие же механизмы исправления описок и арифметических ошибок предусмотрены в Административно-процессуальном кодексе Кыргызской Республики, в законах Кыргызской Республики «О третейских судах в Кыргызской Республике», «О статусе судебных исполнителей и об исполнительном производстве». Идентичная практика решений вопросов самостоятельного исправления описок и арифметических ошибок судами установлена и в других зарубежных странах.

Касымбеков Н.А. считает, что часть 3 статьи 96 Конституции Кыргызской Республики указывает только на окончательность и невозможность обжалования актов Верховного суда Кыргызской Республики и не относится к исправлению описок и арифметических ошибок в судебном решении.

Представитель Верховного суда Кыргызской Республики Сатарбек уулу М. отмечает, что в соответствии с требованиями статьи 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики исправление описок или явных арифметических ошибок, допущенных в тексте решения - это один из предусмотренных в законе способов исправле-

№ 03-Р

ния неточностей, допущенных в решении, которые не меняют его сути и содержания. Описки бывают связаны с искажениями, допущенными при написании отдельных слов и выражений или фамилий, имени из лиц состава суда и лиц, участвующих в деле, а также иных участников процесса по конкретному делу. Такие исправления не должны изменять содержание судебного решения. Законодательство Кыргызской Республики не содержит каких-либо ограничений в сроках для совершения действий по исправлению вынесенного решения. Однако следует исходить из того, что исправления могут быть осуществлены в пределах для предъявления решения к исполнению, предусмотренного статьей 408 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики. Внесение исправлений в решения, которые не подлежат исполнению в принудительном порядке, не ограничивается каким-либо сроком. Если восстанавливается срок для принудительного исполнения решения, то, соответственно, продлевается срок и для внесения исправлений в данное решение. Согласно части 3 статьи 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики определение суда по вопросу внесения исправлений может быть обжаловано. Таким образом, представитель Верховного суда Кыргызской Республики выразил мнение, что исправление допущенных в решении описок и явных арифметических ошибок никоим образом не нарушают права и обязанности граждан, тем самым не могут противоречить части 3 статьи 96 Конституции Кыргызской Республики.

С учетом изложенного, представитель Верховного суда Кыргызской Республики Сатарбек уулу М. считает, что ходатайство Волосатовой А.П. в интересах Осинцева Е.В. является необоснованным и подлежащим оставлению без удовлетворения.

Представитель Правительства Кыргызской Республики Сарымсаков М.Б. также выразил мнение о конституционности оспариваемой нормы.

В соответствии со статьей 100 Конституции Кыргызской Республики, вступившие в законную силу акты судов Кыргызской Республики обязательны для всех государственных органов, органов местного самоуправления, юридических лиц, общественных объединений, должностных и физических лиц и подлежат исполнению на всей территории республики.

Обязательным вступившее в законную силу решение становится и для самого суда, который не вправе отменить или изменить его. Но учитывая, что при составлении решения судом могут быть допущены

№ 03-Р

ошибки технического характера (описки, арифметические ошибки) в тексте решения, законодатель предусмотрел способ устранения таких недостатков решения самим судом.

По мнению Сарымсакова М.Б., под опиской, в широком смысле, понимается неправильное написание в решении слов, цифр, имеющих какое-либо значение для лиц, участвующих в деле, или для органов, исполняющих решение.

В этой связи, под видом исправления технических ошибок (описок и арифметических ошибок) суд, вынесший решение, не может вносить изменение иного характера, в частности изменять первоначальный вывод по делу.

Сарымсаков М.Б., резюмировав свои доводы, отметил, что применение данного механизма не означает и не может означать, что акты Верховного суда Кыргызской Республики могут быть пересмотрены.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы сторон, выслушав пояснения иных лиц и исследовав материалы дела, пришла к следующим выводам.

1. В соответствии с частью 4 статьи 19 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики выносит акты по предмету, затронутому в обращении, лишь в отношении той части нормативного правового акта, конституционность которой подвергается сомнению. Таким образом, предметом рассмотрения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики по данному делу является нормативное положение части 2 статьи 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, следующего содержания:

«Статья 206. Исправление описок и явных арифметических ошибок в решении

2. Суд может по своей инициативе или по заявлению лиц, участвующих в деле, исправить допущенные в решении описки и явные арифметические ошибки».

Гражданский процессуальный кодекс Кыргызской Республики от 25 января 2017 года принят в соответствии с порядком, установленным законодательством, опубликован в газете «Эркин-Тоо» от 2 февраля 2017 года № 12-13 (2737-2738), внесен в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики и является действующим.

2. В соответствии с частью 1 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики каждому гарантируется судебная защита его прав и сво-

№ 03-Р

бод. Это право является одним из основных и неотъемлемых прав человека, которое в соответствии с пунктом 8 части 5 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики не подлежит никакому ограничению и выступает в качестве гарантии всех остальных прав и свобод человека и гражданина.

Право на судебную защиту, предусмотренное частью 1 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики, реализуется посредством обращения в суды Кыргызской Республики, а право на повторное рассмотрение дела осуществляется путем обращения в вышестоящий суд, в случае несогласия с решением суда первой инстанции.

Право на обжалование судебных решений вытекает из существа международно-правовых актов, закрепляющих гарантии прав личности в сфере судопроизводства, и пункта 3 части 5 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, предоставляющей каждому право на повторное рассмотрение дела вышестоящим судом. Данное право является одной из составляющих права на судебную защиту и носит абсолютный характер, не может быть ограничено по кругу лиц либо по иным обстоятельствам, поскольку незаконный, необоснованный или несправедливый судебный акт не может служить средством судебной защиты.

В развитие конституционной нормы о праве пересмотра дела вышестоящим судом законодатель предусмотрел в Гражданском процессуальном кодексе Кыргызской Республики, регламентирующим порядок судопроизводства по гражданским делам, производство по пересмотру актов в порядке апелляции и кассации. В качестве суда апелляционной инстанции указанный кодекс предусмотрел судебную коллегию по гражданским делам или по экономическим делам областного суда, рассматривающую апелляционную жалобу (представление) на акт суда первой инстанции, не вступивший в законную силу. Верховный суд Кыргызской Республики выступает в качестве кассационной инстанции, рассматривающей кассационную жалобу (представление) на судебный акт суда первой, апелляционной инстанции, вступивший в законную силу.

Верховный суд Кыргызской Республики согласно статье 96 Конституции Кыргызской Республики является высшим судебным органом по гражданским, уголовным, экономическим, административным и иным делам и осуществляет пересмотр судебных актов судов по обращениям участников судебного процесса в порядке, определяемом законом. В этой связи, законодатель в Гражданском процессуальном

№ 03-Р

кодексе Кыргызской Республики определил Верховный суд Кыргызской Республики в качестве кассационной инстанции, пересматривающей судебные акты по вопросу правильности применения норм права на основании и в порядке, установленных указанным Кодексом (статья 350).

Производство в суде кассационной инстанции предназначено для исправления существенных нарушений норм материального или процессуального права, допущенных судами в ходе предшествующего разбирательства дела и повлиявших на исход дела, и без устранения которых невозможно восстановление и защита нарушенных прав, свобод и законных интересов, а также защищаемых законом публичных интересов.

Акты Верховного суда Кыргызской Республики являются окончательными и обжалованию не подлежат, поскольку данный судебный орган является последней судебной инстанцией, осуществляющий пересмотр судебных актов местных судов по жалобам участников процесса.

Верховный суд Кыргызской Республики, как высший судебный орган, призван обеспечивать исправление судебных ошибок, при выявлении которых отменяет или изменяет существо обжалуемого акта нижестоящего суда. Учитывая природу и содержание судебной ошибки, описки и явные арифметические ошибки, совершенные в процессе судопроизводства, не относятся к судебным ошибкам, так как не влекут изменения сути (содержания) самого решения.

Неправильное рассмотрение и разрешение дела не только означает невыполнение закрепленной в законе одной из общих задач судопроизводства, как защита нарушенных или оспариваемых прав, свобод и законных интересов граждан и юридических лиц, что препятствует достижению его конечных целей, но и ассоциируется в сознании с судебной ошибкой. Судебная ошибка зачастую приводит к несовпадению результата деятельности суда с целевыми установками судопроизводства, закрепленными в нормах процессуального права.

Ошибки технического характера, допущенные судами в виде описок и явных арифметических ошибок, нельзя классифицировать и ставить в один ряд с неправильным применением норм права. Процессуальное законодательство не дает определения описки и явной арифметической ошибки в судебных актах. Однако описки приводят к искажению слов, а иногда и смысла отдельных частей решения, усложняют реализацию прав и обязанностей участвующих в деле лиц.

№ 03-Р

Явные арифметические ошибки являются следствием неправильных арифметических действий и приводят к ошибкам в определении суммы, подлежащей взысканию. Описки и явные арифметические ошибки, если они очевидны и исправление не может вызвать сомнение, могут быть исправлены судом, принявшим решение.

Исправление описок и явных арифметических ошибок не ограничено каким-либо сроком, допускается путем вынесения отдельного судебного акта, определения суда. Исправления могут быть внесены до вступления решения в законную силу и после, если соответствующие недостатки не были устранены вышестоящей инстанцией.

В целях обеспечения единой судебной практики, постановлением Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «О судебном решении» от 12 июня 2008 года № 16 даны разъяснения, в соответствии с которыми внесение исправлений разрешается в судебном заседании, независимо от того приведено ли решение в исполнение, но в пределах установленного законом срока, в течение которого оно может быть предъявлено к исполнению.

Такое разрешение указанного вопроса в полной мере соответствует свойству обязательности судебного акта, предполагающего его неукоснительное исполнение.

Исправление описок, опечаток или явных арифметических ошибок относится к самоконтрольным полномочиям судов. Учитывая допустимость возникновения ошибок технического характера ввиду невозможности исключения человеческого фактора, институт судебного самоконтроля является одним из эффективных механизмов устранения указанных ошибок и улучшения качества правосудия. Под самоконтролем суда следует понимать способность судов в предусмотренных законом случаях контролировать свои действия по собственной инициативе, инициативе лиц, участвующих в деле, или других органов, организаций, исполняющих решение суда, до начала судебного разбирательства, в его процессе или после рассмотрения дела по существу.

Оспариваемая норма предусматривает возможность исправления допущенных в судебном акте описок и явных арифметических ошибок при условии, что содержание судебного акта останется неизменным.

Так, статья 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики прямо устанавливающая запрет на внесение изменений в решение суда после его объявления, направлена на обеспечение неизменности судебного решения, не предполагает ее произвольного применения судами и не может расцениваться как нарушающая кон-

№ 03-Р

ституционные права заявителя, перечисленные в ходатайстве. Гарантией процессуальных прав лиц, участвующих в деле, в данном случае выступает предусмотренная частью 3 указанной статьи возможность подачи частной жалобы на определение суда о внесении исправлений в решение суда. Суд вправе рассмотреть вопрос об исправлении описок и явных арифметических ошибок, допущенных в решении суда путем вынесения определения, не изменяя существа решения. Именно это условие является ключевым при разграничении судебной ошибки от ошибки технического характера, определяемой как описка и явная арифметическая ошибка.

На основании вышеизложенного, руководствуясь пунктом 1 части 6, частями 8 и 9 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 46, 47, 48, 51 и 52 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

РЕШИЛА:

1. Признать нормативное положение части 2 статьи 206 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, выраженное словами «суд может по своей инициативе или по заявлению лиц, участвующих в деле, исправить допущенные в решении описки и явные арифметические ошибки», не противоречащим пункту 8 части 5 статьи 20, части 1 статьи 40 и части 3 статьи 96 Конституции Кыргызской Республики.

2. Решение окончательное и обжалованию не подлежит, вступает в силу с момента провозглашения.

3. Решение обязательно для всех государственных органов, органов местного самоуправления, должностных лиц, общественных объединений, юридических и физических лиц и подлежит исполнению на всей территории республики.

4. Опубликовать настоящее решение в официальных изданиях органов государственной власти, на официальном сайте Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики и в «Вестнике Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики».

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

РЕШЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

по делу о проверке конституционности пункта 8 части первой статьи 46 Закона Кыргызской Республики «О внешней миграции», в связи с обращением Султанова Тимура Султановича

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего – судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Кененсариевой Н.А., с участием:

обращающейся стороны – Осмонбаева Бектура Камильевича и Осмоналиевой Айнуры Мусаевны, представителей Султанова Тимура Султановича по доверенности;

стороны-ответчика – Бакаева Азата Джумгалбековича, Ишанкулова Адылбека, Расуловой Айжан, представителей Жогорку Кенеша Кыргызской Республики по доверенности;

иных лиц – Сатарбек уулу Мирбека, представителя Верховного суда Кыргызской Республики по доверенности, Айтбаева Улана Таштемировича, представителя Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики по доверенности, Элгондиева Нурлана Токтобековича, представителя Государственного комитета национальной безопасности Кыргызской Республики по доверенности, Мамбетова Эльдияра Асантуровича, представителя Судебного департамента при Верховном суде Кыргызской Республики по доверенности,

руководствуясь частями 1 и 6 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 4, 18, 19, 37 и 42 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в открытом судебном заседании дело о проверке конституционности пункта 8 части первой статьи 46 Закона Кыргызской Республики «О внешней миграции».

Поводом к рассмотрению данного дела явилось ходатайство Султанова Тимура Султановича.

Основанием к рассмотрению данного дела явилась обнаружившаяся неопределённость в вопросе о том, соответствует ли Конституции Кыргызской Республики пункт 8 части первой статьи 46 Закона Кыргызской Республики «О внешней миграции».

Заслушав информацию судьи-докладчика Бобукеевой М.Р., проводившей подготовку дела к судебному заседанию, и исследовав

№ 04-Р

представленные материалы, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 24 января 2018 года поступило ходатайство Султанова Т.С. о признании пункта 8 части первой статьи 46 Закона Кыргызской Республики «О внешней миграции» противоречащим части 1 статьи 16, частям 1, 3 статьи 20, частям 1, 2 статьи 25 Конституции Кыргызской Республики.

Как следует из представленных материалов, основанием для обращения в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики послужила обнаружившаяся неопределённость в вопросе о том, соответствует ли оспариваемая норма указанным нормам Конституции Кыргызской Республики. По мнению заявителя, данная неопределённость выражена в необоснованном ограничении прав гражданина на свободу передвижения и выезда из Кыргызской Республики, в случае, если в отношении заявителя предъявлен гражданский иск в суд, до окончания производства по делу. Так, в пункте 8 части первой статьи 46 Закона Кыргызской Республики «О внешней миграции» указано, что если в отношении заявителя предъявлен гражданский иск в суд, до окончания производства по делу, гражданину Кыргызской Республики может быть временно отказано в выезде из Кыргызской Республики.

Султанов Т.С. считает, что данное ограничение может быть соразмерным только в том случае, если гражданин уклоняется от исполнения обязательств, возложенных на него судебным решением и только до исполнения обязательств.

Обращающаяся сторона отмечает, что согласно статье 25 Конституции Кыргызской Республики каждый имеет право на свободу передвижения, выбора места пребывания и жительства в Кыргызской Республике. Каждый имеет право свободно выезжать за пределы Кыргызской Республики. Таким образом, по его мнению, Конституция обязывает государство признавать и охранять естественное право любого человека на свободу передвижения, выбор места пребывания и жительства.

Субъект обращения в своём ходатайстве также приводит ссылки на положения международных договоров, касающихся свободы пе-

№ 04-Р

редвижения, такие как, Всеобщая декларация прав человека, Международного пакта о гражданских и политических правах, Конвенция Содружества Независимых Государств.

Султанов Т.С. отмечает, что оспариваемая норма в нарушение конституционных положений и международных норм предусматривает необоснованное ограничение на реализацию права на свободу передвижения, свободу выезда за пределы Кыргызской Республики, тогда как данное право присуще человеку с момента рождения и является одним из естественных фундаментальных прав.

Субъект обращения также отмечает, что в соответствии с частью 1 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики, права и свободы человека неотчуждаемы и принадлежат каждому от рождения. Права и свободы человека относятся к высшим ценностям Кыргызской Республики. Они действуют непосредственно, определяют смысл и содержание деятельности всех государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц.

Заявитель ссылается на части 1 и 3 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, согласно которым в Кыргызской Республике не должны приниматься законы, отменяющие или умаляющие права и свободы человека и гражданина, и не могут устанавливаться ограничения прав и свобод в иных целях и в большей степени, чем это предусмотрено Конституцией. Согласно части 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики права и свободы человека и гражданина могут быть ограничены Конституцией и законами в целях защиты национальной безопасности, общественного порядка, охраны здоровья и нравственности населения, защиты прав и свобод других лиц.

Однако, по мнению субъекта обращения, введённое законодателем ограничение права выезда за пределы Кыргызской Республики является чрезмерным, необоснованным и посягает на само существо права на свободу передвижения. Заявитель полагает, что целью этого ограничения является обеспечение явки ответчика при рассмотрении гражданского дела. Однако введённое ограничение не является соразмерным указанной цели, так как оно не является единственной и необходимой мерой, без применения которой невозможно достижение цели.

Заявитель отмечает, что в законодательстве уже имеются все необходимые и достаточные меры и механизмы для достижения вышеуказанной цели - институты судебного представительства в гражданском процессе и заочного судопроизводства, а также механизм

№ 04-Р

рассмотрения дела судом без участия сторон, извещенных надлежащим образом, в силу наличия которых оспариваемая норма противоречит конституционному праву свободного передвижения.

Основываясь на вышеизложенном, обращающаяся сторона просит признать оспариваемую норму Закона Кыргызской Республики «О внешней миграции» противоречащей Конституции Кыргызской Республики.

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 21 февраля 2018 года данное обращение было принято к производству.

В судебном заседании представители Султанова Т.С. по доверенности Осмоналиева А.М. и Осмонбаев Б.К. поддержали его требование. При этом ими было заявлено ходатайство об исключении из проверки оспариваемой нормы на соответствие части 1 статьи 25 Конституции Кыргызской Республики.

Представитель стороны-ответчика Бакаев А.Дж. не согласился с доводами обращающейся стороны, считает их необоснованными, а требование не подлежащим удовлетворению по следующим основаниям.

В соответствии со статьей 25 Конституции Кыргызской Республики каждый имеет право на свободу передвижения, выбор места пребывания и жительства в Кыргызской Республике, свободно выезжать за пределы Кыргызской Республики. При этом согласно статье 51 Конституции Кыргызской Республики граждане имеют право беспрепятственно возвращаться в Кыргызскую Республику.

Основываясь на нормах статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, представитель стороны-ответчика отмечает, что право на свободу выезда за пределы Кыргызской Республики не является абсолютным, следовательно, по отношению к нему допустимы правомерные ограничения.

Также Бакаев А.Дж. считает, что исходя из части 2 и пункта 10 части 5 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, беспрепятственным является лишь возвращение в Кыргызскую Республику ее граждан, а право на выезд из страны может быть ограничено законодательными актами в конституционно значимых целях, закрепленных в части 2 вышеуказанной статьи Конституции. В число таких целей входят защита национальной безопасности, общественного порядка, охрана здоровья и нравственности населения, защита прав и свобод других лиц. Конституция закрепила принцип соразмерно-

№ 04-Р

сти вводимых ограничений указанным целям и гарантии недопущения установления законом ограничения прав и свобод в иных целях и в большей степени, чем это предусмотрено Конституцией.

Далее представитель стороны-ответчика указывает, что допустимость ограничения отдельных прав и свобод человека и гражданина предусмотрена также во Всеобщей декларации прав человека и Международном пакте о гражданских и политических правах. Так, ограничение отдельных прав и свобод человека и гражданина возможно при условии, что:

- они будут санкционированы законодательными актами;
- они должны служить одной из допустимых целей, перечисленных в Конституции и вышеприведенных международно-правовых документах;
- они должны являться необходимыми для защиты приведенных целей и соразмерными защищаемым интересам.

Бакаев А.Дж. полагает, что оспариваемая норма, предоставляющая возможность временно отказывать гражданину в выезде из Кыргызской Республики, в случае, если в отношении него предъявлен гражданский иск в суд во взаимосвязи с главой 14 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, регламентирующей применение института обеспечения иска, направлены на обеспечение конституционной гарантии права на судебную защиту и призваны защитить интересы других лиц при обращении в суд.

Представитель стороны-ответчика также считает, что несмотря на отсутствие в Гражданском процессуальном кодексе Кыргызской Республики конкретной правовой нормы о возможности применения такого вида обеспечения иска, как временное ограничение в выезде за пределы Кыргызской Республики, процессуальное законодательство позволяет суду в необходимых случаях по ходатайству лиц, участвующих в деле, принимать подобные и иные меры, которые гарантировали бы реализацию решения суда, в случае удовлетворения исковых требований.

Применение судом по ходатайству участников процесса обеспечительной меры в виде временного ограничения в выезде за пределы страны видится уместным при наличии объективных оснований полагать, что ответчик намеревается покинуть ее территорию для постоянного места жительства в другой стране, либо на длительный срок, с целью затруднить или сделать невозможным исполнение решения суда в случае удовлетворения исковых требований, а также

№ 04-Р

при отсутствии возможности применения иных мер обеспечения иска.

Наряду с этим, применение данной обеспечительной меры может быть уместным в случае, если суд, в силу части 5 статьи 169 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, признал обязательное участие сторон в судебном заседании, если это необходимо по обстоятельствам дела.

Ограничение права ответчика на выезд из Кыргызской Республики ставится законодателем в зависимость не только от наличия формального основания, в частности, предъявления иска, но и от связанных с ним конкретных фактических обстоятельств, которые могут быть проверены и оценены судом с тем, чтобы применяемое ограничение было соразмерным защищаемым ценностям, не искажало саму сущность конституционного права, обеспечивало должный баланс интересов участников процесса и государства.

Представитель стороны-ответчика считает, что институт представительства в суде, на который ссылается обращающаяся сторона, не всегда может выступать эффективным механизмом защиты прав и интересов других лиц, поскольку ведение дел через представителя в соответствии с частью 1 статьи 57 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики является правом, а не обязанностью ответчика, следовательно, в силу своего недобросовестного поведения ответчик может и не воспользоваться данным правом.

Также Бакаев А.Дж. отмечает, что институт заочного производства, который упоминается в ходатайстве как мера защиты истца от злоупотребления ответчиком процессуальными правами и затягивания процесса, не всегда может полноценно и гарантированно обеспечить защиту прав и интересов истца.

Закрепление в законодательстве норм о возможности временного ограничения права на выезд из страны в качестве мер обеспечения иска является оправданным, поскольку данные ограничения призваны обеспечить права участников гражданского процесса, следовательно, отвечают целям, предусмотренным в части 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики и являются соразмерными защищаемым интересам.

Основываясь на вышеизложенном, представитель стороны-ответчика просит оставить ходатайство Султанова Т.С. без удовлетворения.

Другие представители стороны-ответчика Ишанкулов А. и Расулова А. поддержали доводы Бакаева А.Дж.

№ 04-Р

Представитель Верховного суда Кыргызской Республики Сатарбек уулу М. отмечает, что применение судами оспариваемой нормы носит единичный характер, исходя из которого ставить вопрос о ее неконституционности преждевременно. Вместе с тем, решение данного вопроса оставляет на усмотрение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики.

Представитель Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики Айтбаев У.Т. считает, что оспариваемая норма не противоречит Конституции Кыргызской Республики, так как статья 20 Конституции Кыргызской Республики допускает ограничение прав и свобод человека и гражданина в целях защиты национальной безопасности, общественного порядка, охраны здоровья и нравственности населения, защиты прав и свобод других лиц. Однако применение данного ограничения не всегда является оправданным и соразмерным.

Представитель Государственного комитета национальной безопасности Кыргызской Республики Элгондиев Н.Т. полностью поддерживает доводы представителей стороны-ответчика и просит в удовлетворении ходатайства Султанова Т.С. отказать.

Представитель Судебного департамента при Верховном суде Кыргызской Республики Мамбетов Э.А. решение вопроса о конституционности оспариваемой нормы оставляет на усмотрение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, но при этом отметил, что наложение временного ограничения на выезд должника является одним из эффективных способов исполнения должником судебного акта.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы сторон, выслушав пояснения иных лиц и исследовав материалы дела, пришла к следующим выводам.

1. В соответствии с частью 4 статьи 19 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики выносит акты по предмету, затронутому в обращении, лишь в отношении той части нормативного правового акта, конституционность которой подвергается сомнению. Таким образом, предметом рассмотрения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики по данному делу является пункт 8 части первой статьи 46 Закона Кыргызской Республики «О внешней миграции» следующего содержания:

№ 04-Р

«Статья 46. Основания для временных ограничений в праве выезда граждан Кыргызской Республики из Кыргызской Республики

Гражданину Кыргызской Республики может быть временно отказано в выезде из Кыргызской Республики в случаях:

8) если в отношении заявителя предъявлен гражданский иск в суд, до окончания производства по делу;».

Закон Кыргызской Республики «О внешней миграции» принят в соответствии с порядком, установленным законодательством, опубликован в газете «Эркин-Тоо» от 28 июля 2000 года № 61, внесен в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики и является действующим.

2. Конституция Кыргызской Республики относит права и свободы человека к высшим ценностям Кыргызской Республики. Они действуют непосредственно, определяют смысл и содержание деятельности всех государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц (часть 1 статьи 16). Это означает признание Конституцией Кыргызской Республики самоценности человека и его субъективных прав, реализация которых Основным законом определена в качестве первоочередной задачи государства.

Конституция Кыргызской Республики не устанавливает приоритетности какого-либо права человека и гражданина, однако в условиях интеграции в мировое пространство, права, связанные с возможностью свободного передвижения и выезда за пределы страны, а также беспрепятственного возвращения на ее территорию, являются исходным показателем степени свободы личности. В силу этого, согласно части 2 статьи 25 Конституции Кыргызской Республики каждый имеет право свободно выезжать за пределы Кыргызской Республики.

Право свободного выезда за пределы страны представляет собой одно из наиболее существенных проявлений индивидуальной свободы человека и служит предпосылкой полноценной реализации иных прав и свобод, в том числе права на труд, права на экономическую свободу, свободное использование своих способностей и имущества для предпринимательской и иной не запрещенной законом экономической деятельности, на удовлетворение духовных и иных потребностей. Другими словами, возможность свободного выезда из страны лежит в основе полноценной человеческой жизнедеятельности и признания государством достоинства личности.

Вместе с тем, Конституция Кыргызской Республики, предусматривая повышенный уровень гарантий прав и свобод человека и

№ 04-Р

гражданина, допускает возможность их ограничения, но исключительно в той мере, в какой это необходимо в определенных ею целях, и лишь в установленном законом порядке (часть 2 статьи 20). Пределы допустимости таких ограничений предусмотрены и в нормах международного права. Так, согласно Международному пакту о гражданских и политических правах, каждый человек имеет право покидать любую страну, включая свою собственную. Это право не может быть объектом ограничений, кроме тех, которые предусмотрены законом, необходимы для охраны государственной безопасности, общественного порядка, здоровья или нравственности населения, или прав и свобод других и совместимы с признаваемыми в Пакте другими правами (пункты 2, 3 статьи 12).

Сущность вышеназванных основополагающих установлений состоит в недопустимости произвольного воздействия на права и свободы человека и исключительности возможных ограничений. То есть, во-первых, ограничения должны устанавливаться путем законодательного закрепления оснований и порядка применения, во-вторых, должны быть соразмерны конституционно значимым целям и, в-третьих, приняты в условиях, когда иными правовыми средствами разрешение отдельных проблем правового регулирования становится невозможным.

Соответственно, правовой режим ограничения права на свободу выезда за пределы Кыргызской Республики может вводиться с учетом необходимости достижения баланса интересов личности и государства в соответствующих сферах государственной и общественной жизни.

3. Участникам судопроизводства гарантируется конституционное право на судебную защиту в полном объеме, эффективное восстановление в правах посредством правосудия, отвечающего требованиям справедливости. Это конституционное право конкретизируется, в том числе, в гражданско-процессуальном законодательстве, основная цель которого - защита нарушенных или оспариваемых прав и охраняемых законом интересов физических и юридических лиц независимо от формы собственности (часть 1 статья 3 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики), что предполагает не только возможность для заинтересованного лица обратиться в суд за защитой нарушенного или оспариваемого права или охраняемого законом интереса, но и пользоваться иными процессуальными средствами, предоставляемыми законодательством.

№ 04-Р

Согласно статье 3 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики задачами гражданского судопроизводства являются правильное и своевременное рассмотрение и разрешение гражданских дел, вынесение законных судебных актов, их исполнение, способствовать укреплению законности, правопорядка и предупреждению правонарушений.

Для реализации задач правосудия законодатель может предусматривать обеспечительные меры, непринятие которых может затруднить достижение целей правосудия. Вместе с тем, такие меры, носящие ограничительный характер, должны быть соразмерны (пропорциональны) конституционно преследуемым целям, отвечать требованиям адекватности, правовой определенности, содержать формально определенные, четкие формулировки, не допускающие расширительного толкования и произвольного их применения.

Наряду с основным перечнем мер по обеспечению иска, предусмотренных статьей 144 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, законодатель допускает возможность принятия судом и иных мер. В качестве такой меры Законом Кыргызской Республики «О внешней миграции» предусмотрено временное ограничение на выезд из Кыргызской Республики в случае, если в отношении лица предъявлен гражданский иск в суд, до окончания производства по делу (пункт 8 части первой статьи 46).

Цель, преследуемая оспариваемой нормой, заключается в обеспечении правильного и своевременного рассмотрения и разрешения гражданских дел, равных прав и возможностей участников судебного процесса. Для достижения этих целей гражданским процессуальным законодательством предусмотрены также и иные правовые механизмы, направленные на обеспечение иска.

В частности, законодатель предусмотрел институт представительства; возможность наложения ареста на имущество, денежные средства, принадлежащие ответчику в пределах суммы иска и судебных расходов; рассмотрения дел без участия одной из сторон, извещенных надлежащим образом; допустимость заочного судопроизводства (статьи 57, 144, 169, 234, Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики). Соответственно, гражданское процессуальное законодательство содержит необходимые правовые механизмы для достижения целей правосудия и обеспечения права каждого на судебную защиту.

№ 04-Р

Однако ограничение свободы выезда за пределы Кыргызской Республики, введенное оспариваемой нормой, по своей сути, направлено на понуждение ответчика к участию в судебном процессе, несмотря на наличие указанных правовых механизмов, обеспечивающих надлежащее отправление правосудия. В таких условиях введение такого ограничения не является обоснованным и необходимым, и не может служить причиной ограничения субъективных прав человека и гражданина.

В этой связи, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики приходит к выводу, что оспариваемая норма в качестве меры по обеспечению иска не согласуется с принципами соразмерности (пропорциональности) и превышает пределы ограничения права в конституционно значимых целях.

На основании вышеизложенного, руководствуясь пунктом 1 части 6, частями 8 и 9 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 46, 47, 48, 51 и 52 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

Р Е Ш И Л А:

1. Признать пункт 8 части первой статьи 46 Закона Кыргызской Республики «О внешней миграции» противоречащим части 1 статьи 16, частям 1, 3 статьи 20, части 2 статьи 25 Конституции Кыргызской Республики.

2. Решение окончательное и обжалованию не подлежит, вступает в силу с момента провозглашения.

3. Решение обязательно для всех государственных органов, органов местного самоуправления, должностных лиц, общественных объединений, юридических и физических лиц и подлежит исполнению на всей территории республики.

4. Опубликовать настоящее Решение в официальных изданиях органов государственной власти, на официальном сайте Конституционной палаты и в «Вестнике Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики».

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

РЕШЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

по делу о проверке конституционности подпункта «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360, в связи с обращением Мусаева Алтынбека Бакытбековича, Чолпонбаева Мукара Шалтаковича, представляющего интересы Досалиева Арстанбека Сарыевича, а также Туратова Каныбека Ташбалтаевича

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Джолгокпаевой С.А. с участием:

обращающейся стороны - Мусаева Алтынбека Бакытбековича, его представителя по доверенности Калыбекова Улукбека Жолдошевича, Досалиева Арстанбека Сарыевича, его представителя по доверенности Чолпонбаева Мукара Шалтаковича, Туратова Каныбека Ташбалтаевича, его представителя по доверенности Мамбетовой Миновархон Баратовны;

стороны-ответчика - Асанова Курсана Сатаровича, Канзаманова Жаныбека Токтошевича, представителей Правительства Кыргызской Республики по доверенности;

иных лиц – Касымбекова Нурбека Айтыевича, постоянного представителя Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики, Айтбаева Улана Таштемировича, представителя Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики по доверенности,

руководствуясь частями 1 и 6 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 4, 18, 19, 37 и 42 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в открытом судебном заседании дело о проверке конституционности подпункта «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360.

Поводом к рассмотрению данного дела явились ходатайства Мусаева А.Б., Чолпонбаева М.Ш. в интересах Досалиева А.С., Туратова К. Т.

№ 05-Р

Основанием к рассмотрению дела явилась обнаружившаяся неопределенность в вопросе о том, соответствует ли Конституции Кыргызской Республики подпункт «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360, согласно которому сотрудник увольняется со службы в запас (с постановкой на воинский учет) при осуждении близких родственников сотрудника за особо тяжкие преступления, а также при признании их, в судебном порядке, членами организованных преступных группировок.

Заслушав информацию судьи-докладчика Абдиева К., проводившего подготовку дела к судебному заседанию, и исследовав представленные материалы, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 20 марта 2018 года поступило ходатайство Мусаева А.Б. о признании подпункта «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360, противоречащим частям 2, 3 статьи 16, части 3 статьи 42 Конституции Кыргызской Республики.

Как следует из представленных материалов, заявитель после окончания Академии Министерства внутренних дел Кыргызской Республики с 2002 года работал в системе органов внутренних дел Кыргызской Республики и с 2015 года занимал должность заместителя начальника отдела внутренних дел Ноокенского района Джалал-Абадской области в звании подполковника милиции.

В связи с привлечением родного брата к уголовной ответственности за совершение особо тяжкого преступления Министерством внутренних дел Кыргызской Республики было проведено служебное расследование в отношении Мусаева А.Б., в ходе которого было установлено, что брат заявителя ранее неоднократно привлекался к уголовной ответственности и был осужден.

На основании заключения служебного расследования приказом от 27 ноября 2017 года № 1006 Мусаев А.Б. был уволен из органов внутренних дел в соответствии с подпунктом «ч» пункта 106 выше-

№ 05-Р

указанного Положения, согласно которому сотрудник увольняется со службы в запас (с постановкой на воинский учет) при осуждении близких родственников сотрудника за особо тяжкие преступления, а также при признании их, в судебном порядке, членами организованных преступных группировок.

По мнению заявителя, его увольнение было несправедливым и нарушает права и свободы, признаваемые Конституцией Кыргызской Республики.

Он утверждает, что они с братом выросли и воспитывались в разных семьях и разных населенных пунктах, что подтверждается соответствующими документами, выданными уполномоченными государственными органами.

Как поясняет заявитель, ввиду отдельного проживания, он никогда не принимал участия в воспитании своего брата и не поддерживает с ним родственных отношений.

Субъект обращения считает, что оспариваемая норма противоречит частям 2 и 3 статьи 16 и части 3 статьи 42 Конституции Кыргызской Республики. Конституция Кыргызской Республики гарантирует запрет на дискриминацию по признаку пола, расы, языка, инвалидности, этнической принадлежности, вероисповедания, возраста, политических или иных убеждений, образования, происхождения, имущественного или иного положения, а также других обстоятельств, устанавливает равенство всех перед законом и судом. В соответствии с Конституцией каждый имеет право на свободу труда, распоряжаться своими способностями к труду, на выбор профессии и рода занятий, охрану и условия труда, отвечающие требованиям безопасности и гигиены, а также право на получение оплаты труда не ниже установленного законом прожиточного минимума.

Мусаев А.Б. считает, что оспариваемая норма подвергает его дискриминации по независящему от него обстоятельству, ввиду судимости брата, и ставит его в неравное положение по отношению с другими сотрудниками органов внутренних дел, не имеющих судимых близких родственников.

Основание, установленное подпунктом «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, по мнению заявителя, предусматривает необоснованное ограничение на реализацию его права на свободу труда, запрещая дальнейшее прохождение службы в органах внутренних дел Кыргызской Республики.

№ 05-Р

Кроме того, Мусаев А.Б. считает, что указанная норма по содержанию противоречит принципу Уголовного кодекса Кыргызской Республики о личной ответственности виновного в совершении преступления.

Основываясь на вышеизложенном, обращающаяся сторона просит признать оспариваемую норму противоречащей Конституции Кыргызской Республики.

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 3 мая 2018 года обращение Мусаева А.Б. было принято к производству.

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 19 июня 2018 года поступило ходатайство Чолпонбаева М.Ш., представляющего интересы Досалиева А.С., о признании подпункта «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360, противоречащим части 5 статьи 6, частям 2, 3 статьи 16, части 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики.

Основанием для обращения в Конституционную палату, как утверждает заявитель, явилась неопределенность в конституционности оспариваемой нормы, ввиду увольнения из органов внутренних дел ряда сотрудников милиции на основании подпункта «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360.

Так, в соответствии с данной нормой сотрудник увольняется со службы в запас (с постановкой на воинский учет) при осуждении близких родственников сотрудника за особо тяжкие преступления, а также при признании их, в судебном порядке, членами организованных преступных группировок.

По мнению Чолпонбаева М.Ш., оспариваемая норма устанавливает новые обязанности и ухудшает положение сотрудников органов внутренних дел, что противоречит части 5 статьи 6 Конституции Кыргызской Республики, согласно которой закон или иной нормативный правовой акт, устанавливающий новые обязанности, либо отягчающий ответственность, обратной силы не имеет.

В своих доводах субъект обращения указывает, что увольнение со-

№ 05-Р

трудника милиции из органов внутренних дел ввиду судимости близкого родственника за особо тяжкое преступление является дискриминацией по семейно-родственному положению. Данное ограничение ущемляет конституционные права указанных лиц и не может служить объективным основанием увольнения из органов внутренних дел, ввиду невозможности изменения своего семейного происхождения, которое не зависит от их воли.

В этой связи, заявитель считает, что подпункт «ч» пункта 106 вышеуказанного Положения не только противоречит части 2 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики, но и введен подзаконным актом в нарушение порядка, установленного частью 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, согласно которой установлен запрет на принятие подзаконных нормативных правовых актов, ограничивающих права и свободы человека и гражданина.

На основании изложенного, заявитель просит признать оспариваемую норму противоречащей Конституции Кыргызской Республики.

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 6 июля 2018 года ходатайство Чолпонбаева М.Ш., представляющего интересы Досалиева А.С., было принято к производству.

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 31 июля 2018 года поступило ходатайство Туратова К.Т. о признании подпункта «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360, противоречащим частям 1 и 2 статьи 20, части 3 статьи 42 Конституции Кыргызской Республики.

Как следует из ходатайства и представленных материалов, родной брат заявителя был привлечен к уголовной ответственности и приговором суда по частям 2, 3 статьи 247 Уголовного кодекса Кыргызской Республики был осужден к 12 годам лишения свободы.

Данный факт был выявлен 24 августа 2016 года в ходе проверки по оперативным учетам Главного управления информационных технологий Министерства внутренних дел Кыргызской Республики и приказом от 4 октября 2016 года № 870 Туратов К.Т. был уволен из органов внутренних дел с должности оперуполномоченного Главного Управления по борьбе с организованной преступностью Министерства внутренних дел Кыргызской Республики по основанию, предусмотренному подпунктом «ч» пункта 106 Положения.

№ 05-Р

Туратов К.Т. считает, что оспариваемая норма, на основе которой был принят вышеуказанный приказ, нарушает его конституционные права, гарантированные частью 3 статьи 42 Конституции Кыргызской Республики, а именно, право на свободу труда, свободно распоряжаться своими способностями к труду, на выбор профессии и рода занятий. По его мнению, вышеуказанное Положение также противоречит частям 1 и 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, которыми установлен запрет на принятие законов, отменяющих или умаляющих права и свободы человека и гражданина и принятие подзаконных нормативных правовых актов, ограничивающих права и свободы человека и гражданина.

На основании изложенного, заявитель просит признать оспариваемую норму противоречащей Конституции Кыргызской Республики.

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 4 сентября 2018 года ходатайство Туратова К.Т. было принято к производству.

Поскольку требования Мусаева А.Б., Чолпонбаева М.Ш., представляющего интересы гражданина Досалиева А.С., а также Туратова К.Т. идентичны, в соответствии с пунктом 6 части 1 статьи 30 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» определением судьи-докладчика от 4 сентября 2018 года указанные дела соединены в одно производство.

В судебном заседании заявители и их представители поддержали свои требования и просили их удовлетворить.

Представитель стороны–ответчика Асанов К.С. не согласился с доводами обращающей стороны и сообщил следующее.

В соответствии с частью 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики права и свободы человека и гражданина могут быть ограничены Конституцией и законами в целях защиты национальной безопасности, общественного порядка, охраны здоровья и нравственности населения, защиты прав и свобод других лиц. Такие ограничения могут быть введены также с учетом особенностей военной или иной государственной службы. Вводимые ограничения должны быть соразмерными указанным целям.

Асанов К.С. отмечает, что согласно Закону Кыргызской Республики «О государственной гражданской службе и муниципальной службе» правоохранительная служба – это вид государственной службы, представляющей собой профессиональную служебную деятельность граждан Кыргызской Республики на должностях в правоохранитель-

№ 05-Р

ных органах, осуществляющих функции по обеспечению безопасности, законности и правопорядка, по борьбе с преступностью, по защите прав и свобод человека и гражданина. В соответствии со статьей 1 Закона Кыргызской Республики «Об органах внутренних дел Кыргызской Республики» органы внутренних дел Кыргызской Республики – это государственный вооруженный правоохранительный орган, осуществляющий исполнительно-распорядительные функции по обеспечению общественного порядка, безопасности личности и общества и борьбе с преступностью. В связи с чем, к сотрудникам органов внутренних дел предъявляются особые требования при приеме и прохождении службы.

Учитывая принципы и правовые основы службы в органах внутренних дел, такие как законность, открытость, публичность, подконтрольность и подотчетность сотрудников органов внутренних дел перед общественностью, сотрудники органов внутренних дел должны обладать безупречной репутацией для исключения возможных сомнений в морально-этических и нравственных качествах сотрудников, которые имеют близких родственников, судимых за совершение особо тяжких преступлений.

С учетом этих принципов к сотрудникам органов внутренних дел предъявляются особые требования, одним из которых является исключение отрицательного влияния со стороны близких родственников, имеющих судимость, отсутствие материальной и иной зависимости от них, а также исключения конфликта интересов, утечки служебной и оперативной информации и предупреждения нарушений законности.

Как утверждает Асанов К.С., в целях недопущения к службе в органах внутренних дел граждан, имеющих близких родственников, ранее судимых за совершение особо тяжких преступлений, а также признанных, в судебном порядке, членами организованных преступных группировок, в отношении них проводится специальная проверка в соответствии с пунктом 60 вышеуказанного Положения. Такая проверка проводится путем использования оперативных возможностей органов внутренних дел и органов национальной безопасности Кыргызской Республики, после окончания которой работником кадрового аппарата составляется заключение о ее результатах, а материалы по нему хранятся в личном деле.

По мнению Асанова К.С., семейное законодательство исходит из необходимости укрепления семьи, построения семейных отношений

№ 05-Р

на чувствах взаимоуважения, взаимопомощи и ответственности перед семьей всех ее членов. Тем самым, каждый член семьи несет моральную ответственность перед семьей и обществом.

На основании вышеизложенного, Асанов К.С. приходит к выводу о том, что оспариваемая норма не противоречит части 5 статьи 6, частям 2 и 3 статьи 16, части 2 статьи 20 и части 3 статьи 42 Конституции Кыргызской Республики.

Второй представитель стороны-ответчика Канзаманов Ж.Т. поддержал доводы Асанова К.С.

Постоянный представитель Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики Касымбеков Н.А. по оспариваемой норме высказал следующее мнение.

Служба в органах внутренних дел обусловлена особой процедурой поступления, прохождения и прекращения такой службы, связанной с осуществлением возложенных на нее функций и задач, предусмотренных Законом Кыргызской Республики «Об органах внутренних дел Кыргызской Республики».

Касымбеков Н.А. отметил особый правовой статус органов внутренних дел, установленный статьей 1 вышеуказанного Закона. Сотрудник органов внутренних дел является представителем власти, находится под защитой государства и при исполнении служебных обязанностей обладает правом неприкосновенности. Законные требования сотрудника органов внутренних дел обязательны для выполнения гражданами и должностными лицами (статья 10 Закона). Он считает, что в органах внутренних дел должны работать лица с безупречной репутацией. Такая необходимость обусловлена в целях исключения сомнений в морально-этических и нравственных качествах сотрудников органов внутренних дел.

Для устойчивости основ конституционного строя государство всегда нуждается в эффективных правовых механизмах, которые должны оградить его от злоупотреблений и криминализации публичной власти. В этих целях устанавливаются повышенные требования к репутации лиц, занимающих публичные должности. В связи с чем, государство, рассматривая криминализацию власти как угрозу национальной безопасности, вправе использовать для достижения указанных целей определенные ограничения прав граждан при поступлении на государственную службу. Дифференцируя государственные должности и регламентируя правовой статус каждой из них, законодатель вправе

№ 05-Р

устанавливать в этой сфере особые правила. Такая правовая позиция была высказана Конституционной палатой Верховного суда Кыргызской Республики в решениях от 31 октября 2013 года, от 26 ноября 2013 года, от 25 ноября 2015 года, от 27 января 2016 года.

По мнению Касымбекова Н.А., установление специальных требований для сотрудников органов внутренних дел не может рассматриваться как дискриминация в зависимости от каких-либо обстоятельств, нарушение равенства всех перед законом и судом, нарушение права на свободу труда, свободно распоряжаться своими способностями к труду, выбирать род деятельности и профессию, гарантированных Конституцией Кыргызской Республики.

Однако, учитывая требования части 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, Касымбеков Н.А. считает, что оспариваемое ограничение для сотрудников органов внутренних дел следовало бы принять в виде закона, а не подзаконного нормативного правового акта.

Представитель Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики Айтбаев У.Т. высказал мнение о конституционности оспариваемой нормы, так как служба в правоохранительных органах является публичным видом деятельности и требует установления государством особых правил. Добровольно избирая вышеуказанный вид деятельности, гражданин соглашается с ограничениями, которые обуславливаются приобретаемым им особым правовым статусом.

В связи с этим, установление соответствующих правил прохождения государственной службы и требований к избравшему ее лицу не может рассматриваться как нарушение прав, закрепленных Конституцией Кыргызской Республики на равный доступ к государственной службе и права свободно распоряжаться своими способностями к труду, выбирать род занятий и профессию.

Кроме того, различия в правовом статусе лиц, принадлежащих к разным по условиям и роду деятельности категориям, согласуются с принципом равенства, закрепленным в статье 16 Конституции Кыргызской Республики, потому как они являются объективно оправданными, обоснованными и соответствуют конституционно значимым целям.

Айтбаев У.Т. отметил, что наличие судимости близких родственников должно оставаться объективным фактором, не обязательно определяющим, но однозначно требующим особенного внимания, влияющего на решение при приеме на службу или о продолжении ее

№ 05-Р

прохождения, потому как в данном случае нельзя исключать риск девиантного поведения сотрудника органа внутренних дел.

Между тем, представитель Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики, в рамках рассматриваемого вопроса, считает целесообразным установление в законодательстве конкретизирующих критериев при разрешении аналогичных вопросов, предполагающих индивидуальный подход. К примеру, каковы взаимоотношения и частота общения между родственниками, материальная или иная зависимость этих лиц, а также характера службы сотрудника органа внутренних дел.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы сторон, выслушав пояснения иных лиц и исследовав материалы дела, пришла к следующим выводам.

1. В соответствии с частью 4 статьи 19 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики выносит акты по предмету, затронутому в обращении, лишь в отношении той части нормативного правового акта, конституционность которой подвергается сомнению.

Таким образом, предметом рассмотрения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики по данному делу является подпункт «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360, следующего содержания:

«106. Сотрудник увольняется со службы в запас (с постановкой на воинский учет) по следующим основаниям:

ч) при осуждении близких родственников сотрудника за особо тяжкие преступления, а также при признании их, в судебном порядке, членами организованных преступных группировок».

Положение о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики утверждено постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360 в соответствии с порядком, установленным законодательством, опубликовано в газете «Эркин-Тоо» от 25 июня 2013 года № 53 (2319), внесено в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики и является действующим.

2. В соответствии с частью 1 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики права и свободы человека неотчуждаемы и принадлежат

№ 05-Р

каждому от рождения. Права и свободы человека относятся к высшим ценностям Кыргызской Республики. Они действуют непосредственно, определяют смысл и содержание деятельности всех государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в своих решениях неоднократно отмечала, что вышеуказанное означает признание Конституцией Кыргызской Республики самоценности человека и его субъективных прав, реализация которых Основным законом определена в качестве первоочередной задачи государства. Тем самым декларируется конституционный принцип, в соответствии с которым признание, соблюдение и защита прав личности являются неотъемлемым атрибутом правового государства, его обязанностью (Решения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 23 апреля 2014 года и от 30 мая 2018 года).

Одним из фундаментальных основ неукоснительного соблюдения прав человека являются принцип недискриминации и равенства всех перед законом и судом, на которых должны базироваться все сферы человеческой деятельности в правовом государстве.

Указанный принцип гарантирован Конституцией Кыргызской Республики, согласно которой никто не может подвергаться дискриминации по признаку пола, расы, языка, инвалидности, этнической принадлежности, вероисповедания, возраста, политических или иных убеждений, образования, происхождения, имущественного или иного положения, а также других обстоятельств (абзац второй части 2 статьи 16).

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в своих решениях неоднократно указывала, что принцип недискриминации предполагает создание условий для недопустимости ущемления принадлежащих человеку прав, свобод или обязанностей в зависимости от его социальных либо других качеств (Решение от 16 ноября 2013 года). Данный принцип означает недопустимость установления в нормативных правовых актах различий, исключений или предпочтений, основанных на признаках пола, расы, языка, инвалидности, этнической принадлежности, вероисповедания, возраста, политических и иных убеждений, образования, происхождения, имущественного или иного положения, а также других обстоятельств, ведущих к нарушению равенства правовых возможностей человека и гражданина в различных сферах его общественной и личной жизни.

№ 05-Р

Соблюдение вышеобозначенного принципа является определяющим и носит обязательный характер в регулировании правоотношений во всех сферах жизнедеятельности человека, включая правоотношения в области трудового права.

Конституция Кыргызской Республики гарантирует каждому право на свободу труда, распоряжаться своими способностями к труду, на выбор профессии и рода занятий, охрану и условия труда, отвечающие требованиям безопасности и гигиены, а также право на получение оплаты труда не ниже установленного законом прожиточного минимума (часть 3 статьи 42).

Вышеуказанное означает, что каждый должен иметь возможность зарабатывать себе на жизнь трудом, который он свободно избирает или на который свободно соглашается. Именно поэтому в особую категорию конституционных гарантий выделяется свобода выбора труда. Так, право на свободу труда означает предоставление гражданам возможности выбрать по своему волеизъявлению трудовую деятельность, условия которой удовлетворяют его финансовые, социальные, духовные и иные потребности (Решение от 15 апреля 2015 года).

Конституция Кыргызской Республики запрещает принудительный труд и закрепляет за каждым человеком право свободно распоряжаться своими способностями к труду, выбирать профессию и род деятельности.

Таким образом, право на свободу труда как субъективное право каждой личности предопределяет демократическую сущность государственности, где экономическая свобода личности становится ценностным ориентиром в правовом регулировании социально-экономической жизни общества.

Помимо статьи 42 Конституции Кыргызской Республики, принцип свободы труда нашел свое отражение и в международно-правовых актах. Так, статья 23 Всеобщей декларации прав человека провозглашает право каждого человека на труд, на свободный выбор работы, на справедливые и благоприятные условия труда и на защиту от безработицы.

Свобода труда и право на труд необходимо рассматривать как объективно необходимые категории, которые взаимно дополняют друг друга и определяют фундаментальные правовые основы жизни и деятельности трудоспособных граждан.

Вместе с тем, Конституция Кыргызской Республики допускает возможность ограничения прав и свобод человека и гражданина в кон-

№ 05-Р

ституционно значимых целях, от которых зависит безопасность всего общества и благоприятность условий его существования. Эти ограничения могут быть введены исключительно законами в целях защиты национальной безопасности, общественного порядка, охраны здоровья и нравственности населения, защиты прав и свобод других лиц. Такие ограничения могут быть введены также с учетом особенностей военной или иной государственной службы. Вводимые ограничения должны быть соразмерными указанным целям (часть 2 статьи 20).

3. Согласно статье 1 Закона Кыргызской Республики «О государственной гражданской службе и муниципальной службе», правоохранительная служба является частью государственной службы.

Правоохранительные органы – это разновидность государственных органов, которые по своей правовой природе близки к судебной власти и прокуратуре, осуществляют функции и полномочия правоохранительного характера, обладают правом применения юридических мер воздействия в целях укрепления законности и правопорядка.

Правоохранительная деятельность является одной из важнейших сфер государственного управления, поскольку преследует цели обеспечения безопасности государства. В соответствии со статьей 1 Закона Кыргызской Республики «Об органах внутренних дел Кыргызской Республики» органы внутренних дел Кыргызской Республики – это государственный вооруженный правоохранительный орган, осуществляющий исполнительно-распорядительные функции по обеспечению общественного порядка, безопасности личности и общества и борьбе с преступностью.

Органы внутренних дел Кыргызской Республики занимают одно из ключевых мест в системе органов исполнительной власти. Придание особого статуса данному государственному органу связано с тем, что на него возложены функции по решению задач исполнительной власти в сфере защиты прав и свобод человека, обеспечения правопорядка в стране. Правовой статус сотрудников органов внутренних дел также имеет особое значение, поскольку предполагает наделение их таким объемом полномочий, который позволяет им наиболее эффективно и полноценно осуществлять государственные функции в сфере внутренних дел.

В соответствии со статьей 2 Закона Кыргызской Республики «Об органах внутренних дел Кыргызской Республики» основными задачами органов внутренних дел являются: обеспечение общественного порядка, безопасности личности и общества, борьба с преступностью,

№ 05-Р

исполнение уголовных наказаний и административных взысканий в пределах компетенции, осуществление контрольно-разрешительных мер в сфере обеспечения безопасности дорожного движения. Учитывая особую значимость задач, возложенных на данный орган государственной власти, сотрудники органов внутренних дел наделяются законодательством правом применения мер принуждения, осуществляемого от имени государства. При применении такого принуждения они вторгаются в сферу прав и свобод личности, что сопряжено с высоким риском нарушения фундаментальных прав и свобод, гарантированных Конституцией Кыргызской Республики.

Законодатель, учитывая, что служба в органах внутренних дел, прежде всего, направлена на реализацию публичных интересов, обусловленных выполнением конституционно значимых функций по обеспечению правопорядка и общественной безопасности, обоснованно устанавливает для категории граждан, являющихся сотрудниками органов внутренних дел, или претендующих на службу в этом органе, особые требования к их личным и деловым качествам, так как от этого напрямую зависит не только эффективность выполнения возложенных на органы внутренних дел задач, но и соблюдение законности при вторжении в такую чувствительную сферу общественных отношений, как соблюдение прав и свобод личности.

Такие требования естественным образом приводят к возникновению допустимых различий в возможностях реализации прав для определенной категории граждан. При этом любая дифференциация правового регулирования, приводящая к различиям в правах и обязанностях субъектов права, должна осуществляться законодателем с соблюдением требований Конституции Кыргызской Республики, в том числе вытекающих из принципа равенства, в силу которых различия допустимы, если они объективно оправданы, обоснованы и преследуют конституционно значимые цели, а используемые для достижения этих целей правовые средства соразмерны им (Решение Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 11 мая 2016 года).

4. Увольнение сотрудника органов внутренних дел Кыргызской Республики в запас (с постановкой на воинский учет) в связи с осуждением близких родственников сотрудника за особо тяжкие преступления, а также при признании их в судебном порядке членами организованных преступных группировок, является ограничением права на службу в органах внутренних дел.

№ 05-Р

Данное ограничение, по замыслу нормотворческого органа, создает определенную преграду возможному превышению или злоупотреблению сотрудниками органов внутренних дел властными полномочиями, в частности, в целях оказания содействия близким родственникам, совершившим особо тяжкие преступления или признанными в судебном порядке членами организованных преступных группировок.

Вместе с тем, в подобных случаях, принцип личной (индивидуальной) виновной ответственности предполагает, что сотрудники органов внутренних дел сами становятся субъектами противоправных действий и подлежат несению персональной ответственности в рамках соответствующего законодательства.

Смысл принципа личной ответственности сводится к установлению тождества между понятиями «субъект преступления» и «субъект ответственности». Построение правового, демократического государства требует последовательного следования процессу «субъективизации» несения ответственности, исключающие любые формы коллективной ответственности.

С учетом изложенного, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики приходит к выводу, что оспариваемая норма носит обобщенный характер и не учитывает все аспекты правоотношений, на которые направлено его регулятивное воздействие, что приводит к формальному правоисполнению и его несоразмерности преследуемым целям.

Подобные ограничения, обусловленные особенностями службы в правоохранительных органах, должны быть дифференцированы и детальны, учитывать все возможные риски нарушения конституционных принципов и порождения новой несправедливости.

5. Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики отмечает, что Конституцией Кыргызской Республики права и свободы человека возведены в высшую ценность, ввиду чего их ограничение допустимо исключительно в той форме и по той процедуре, которая установлена самой Конституцией, а именно законом, принимаемым в установленном порядке высшим законодательным органом государственной власти – Жогорку Кенешем Кыргызской Республики (часть 2 статьи 20).

Законом Кыргызской Республики «Об органах внутренних дел Кыргызской Республики» установлено, что квалификационные требования, предъявляемые к сотруднику органов внутренних дел, должны определяться в Положении о прохождении службы рядовым и началь-

№ 05-Р

ствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утверждаемым Правительством Кыргызской Республики (статья 7).

В соответствии со статьей 10 конституционного Закона Кыргызской Республики «О Правительстве Кыргызской Республики», Правительство реализует свои полномочия посредством принятия постановлений, которые в соответствии с Законом «О нормативных правовых актах Кыргызской Республики» являются подзаконными актами.

Соответственно, норма, предусматривающая увольнение сотрудника со службы в запас (с постановкой на воинский учет) при осуждении его близких родственников за особо тяжкие преступления, а также при признании их в судебном порядке членами организованных преступных группировок введена подзаконным актом, что является недопустимым в силу абзаца второго части 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики.

В то же время Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики отмечает, что предоставление законом правомочия Правительству Кыргызской Республики устанавливать квалификационные требования и условия прохождения службы в органах внутренних дел ни в коей мере не означает, что тем самым законодатель допускает возможность введения ограничений подзаконным актом.

На основании вышеизложенного, руководствуясь пунктом 1 части 6, частями 8 и 9 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 46, 47, 48, 51 и 52 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

Р Е Ш И Л А:

1. Признать подпункт «ч» пункта 106 Положения о прохождении службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел Кыргызской Республики, утвержденного постановлением Правительства Кыргызской Республики от 20 июня 2013 года № 360, противоречащим части 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики.

2. Правительству Кыргызской Республики инициировать изменения в действующее правовое регулирование порядка увольнения сотрудников органов внутренних дел, исходя из правовой позиции, выраженной в мотивировочной части настоящего Решения.

3. Решение окончательное и обжалованию не подлежит, вступает в силу с момента провозглашения.

19 сентября
2018 года
город Бишкек

РЕШЕНИЕ
КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

№ 05-Р

4. Решение обязательно для всех государственных органов, органов местного самоуправления, должностных лиц, общественных объединений, юридических и физических лиц и подлежит исполнению на всей территории республики.

5. Опубликовать настоящее решение в официальных изданиях органов государственной власти, на официальном сайте Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики и в «Вестнике Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики».

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

РЕШЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

**по делу о проверке конституционности статьи 12
Закона Кыргызской Республики «О гарантиях дея-
тельности Президента Кыргызской Республики» в
связи с обращением Токтакунова Нурбека Акбаро-
вича**

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Джолгокпаевой С.А., с участием: обращающейся стороны - Токтакунова Нурбека Акбаровича; стороны-ответчика - Бердимуратова Чынгызбека Муртазакуловича, Арзиева Мирбека Исамаматовича, представителей Жогорку Кенеша Кыргызской Республики по доверенности;

иных лиц – Касымбекова Нурбека Айтыевича, постоянного представителя Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики, Айтбаева Улана Таштемировича, представителя Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики по доверенности,

руководствуясь частями 1, 6 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 4, 18, 19, 37 и 42 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в открытом судебном заседании дело о проверке конституционности статьи 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики».

Поводом к рассмотрению данного дела явилось ходатайство гражданина Токтакунова Нурбека Акбаровича.

Основанием к рассмотрению данного дела явилась обнаружившаяся неопределенность в вопросе о том, соответствует ли Конституции Кыргызской Республики статья 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики».

Заслушав информацию судьи-докладчика Касымалиева М.Ш., проводившего подготовку дела к судебному заседанию, и исследовав представленные материалы, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 18 апреля 2018 года поступило ходатайство Токтакунова Н.А.

№ 06-Р

о признании статьи 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» противоречащей части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

Заявитель в своем обращении отмечает, что часть 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики, провозглашающая равенство всех перед законом и судом, является нормой, гарантирующей единое применение норм законодательства ко всем гражданам, вне зависимости от занимаемой должности или положения в обществе.

Однако правовые гарантии для экс-президента Кыргызской Республики, установленные статьей 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики», по мнению Токтакунова Н.А., свидетельствуют о наличии неопределенности в вопросе о том, соответствует ли данная норма части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

Так, согласно части 1 статьи 12 указанного Закона, экс-президент Кыргызской Республики обладает неприкосновенностью. Он не может быть привлечен к уголовной и административной ответственности за действия или бездействие, совершенные им в период исполнения полномочий Президента Кыргызской Республики, а также задержан, арестован, подвергнут обыску, допросу либо личному досмотру.

В соответствии с частью 2 данной статьи неприкосновенность экс-президента Кыргызской Республики распространяется на занимаемые им жилые и служебные помещения, используемые им транспортные средства, средства связи, принадлежащие ему архивы, иное имущество, документы, багаж и на его переписку.

Позиция субъекта обращения по поставленному им вопросу аргументирована тем, что синтаксическое строение второго предложения части 1 статьи 12 указанного Закона, выраженное словами «а также задержан, арестован, подвергнут обыску, допросу либо личному досмотру», дает основания полагать, что экс-президент обладает правом неприкосновенности даже в случае выявления преступных деяний, совершенных после окончания его президентских полномочий. Заявитель приходит к выводу, что оспариваемая норма предоставляет экс-президенту индульгенцию от уголовного преследования, как за деяния, совершенные во время исполнения президентских полномочий, так и после их прекращения. Заявитель также полагает, что нормативные предписания, установленные частью 2 статьи 12 вышеуказанного Закона, согласно которым неприкосновенность экс-президента распространяется на все его имущество (движимое, недвижимое), свидетельствуют о наличии иммунитета экс-президента против любых уголовных преследований.

№ 06-Р

По мнению Токтакунова Н.А., различные правовые иммунитеты для представителей власти направлены на эффективное функционирование системы сдержек и противовесов и должны подразумевать более сложную процедуру привлечения их к ответственности. Тогда как правовые гарантии, установленные оспариваемой статьей, не только нарушают принцип равенства всех перед законом и судом, который является важнейшим принципом демократического государства, но и принцип неотвратимости наказания.

С учетом вышеизложенного, субъект обращения просит признать оспариваемую норму противоречащей Конституции Кыргызской Республики.

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 31 мая 2018 года обращение Токтакунова Н.А. было принято к производству.

В судебном заседании обращающаяся сторона поддержала свои требования и просит их удовлетворить.

Представитель стороны-ответчика Бердимуратов Ч.М. считает доводы Токтакунова Н.А. несостоятельными по следующим основаниям.

Государство вправе устанавливать определенные изъятия из общего порядка для отдельных субъектов в зависимости от выполняемых функций, защищаемого интереса и других обстоятельств, которые должны быть правомерными и соразмерными общезначимым конституционным целям, к которым относится и иммунитет главы государства. При этом иммунитет является правовым инструментом, используемым государством в целях предоставления исключительного права лицам, занимающим особое положение в межгосударственных, государственных и общественных отношениях.

Бердимуратов Ч.М. отмечает, что правовой статус гражданина, занимающего должность Президента Кыргызской Республики, существенно отличается от правового статуса других граждан, а неприкосновенность является необходимым элементом этого статуса, так как позволяет ему осуществлять свою деятельность независимо от внешнего воздействия, материальных и иных условий. Более того, представитель стороны-ответчика считает, что наделение экс-президента правовым иммунитетом гарантирует ему повышенную защиту после сложения им президентских полномочий. Должность главы государства является объектом специфической защиты во всех современных демократических государствах. Так, согласно Конвенции Генеральной Ассамблеи ООН «О предотвращении и наказании преступлений против лиц, пользующихся международной защитой, в том числе ди-

№ 06-Р

пломатических агентов» от 14 декабря 1973 года, главы государств являются лицами, пользующимися международной защитой.

В связи с вышеизложенным, представитель стороны-ответчика приходит к выводу, что статья 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» не противоречит части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

Второй представитель Жогорку Кенеша Кыргызской Республики Арзиев М.И. поддержал доводы Бердимуратова Ч.М..

Постоянный представитель Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики Касымбеков Н.А. считает, что любое государство наделяет отдельную категорию лиц исключительными правами и привилегиями, и тем самым показывает, что данные лица являются особо значимыми для государства и общества. К ним, как правило, относятся главы государств, депутаты парламента, судьи и другие.

Цель указанных гарантий для главы государства – стимулировать эффективное, положительное правовое поведение действующего Президента Кыргызской Республики, твердо знающего, что его не будут преследовать за его действия после завершения срока его президентских полномочий.

Касымбеков Н.А. считает, что неприкосновенность экс-президента не является личной привилегией, а имеет публично-правовой характер, и призвана служить общественным интересам, обеспечивая действующему Президенту после окончания срока его полномочий повышенную защищенность от каких бы то ни было посягательств.

Также он отметил, что в решении от 8 апреля 2015 года Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики указала, что конституционный принцип, предполагающий равный подход к формально равным субъектам, не обуславливает необходимость предоставления одинаковых гарантий лицам, относящимся к разным категориям, а равенство перед законом не исключает фактических различий и необходимости их учета законодателем. Следовательно, неприкосновенность экс-президента Кыргызской Республики не является нарушением принципа равенства всех перед законом и судом.

В связи с изложенным, постоянный представитель Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики считает, что статья 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» не противоречит части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

№ 06-Р

Представитель Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики Айтбаев У.Т. полагает, что правовой иммунитет представляет собой законное правовое средство, гарантию обеспечения беспрепятственного и постоянного осуществления функций, с помощью которого государство обеспечивает повышенную правовую защиту отдельных субъектов в сфере юридической ответственности, являющейся наиболее чувствительной к вопросам неравенства. Неприкосновенность экс-президента является гарантией не привлечения его к уголовной ответственности за действия, связанные с исполнением президентских полномочий. Тем самым, законодатель признает значимость роли Президента в государственных и межгосударственных отношениях, поскольку на нем лежит конституционная обязанность по защите интересов государства и обеспечению гарантий правового порядка в стране.

Айтбаев У.Т. отмечает, что доводы заявителя о неясности содержания оспариваемой статьи резонны, поскольку она не определяет возможность распространения принципа неприкосновенности на деяния, которые экс-глава государства может совершить после окончания срока его президентских полномочий. Однако абзац первый статьи 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» на государственном языке не вызывает неопределенности в понимании ее смысла, поскольку однозначно указывает о неприкосновенности экс-президента Кыргызской Республики только за те деяния, которые могли быть совершены в период осуществления президентских полномочий.

В связи с чем, ссылаясь на статью 6 Закона Кыргызской Республики «О нормативных правовых актах Кыргызской Республики», согласно которой в случае расхождения текста Конституции и иных нормативных правовых актов Кыргызской Республики на государственном языке с текстом на официальном языке, текст на государственном языке выступает в качестве оригинала, Айтбаев У.Т. считает, что оспариваемая норма не противоречит части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы сторон, выслушав пояснения иных лиц и исследовав материалы дела, пришла к следующим выводам.

1. В соответствии с частью 4 статьи 19 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики выносит акты по предмету, затронутому в обращении, лишь в отношении той части нормативного правового акта, конституционность которой подвергается сомнению.

№ 06-Р

Таким образом, предметом рассмотрения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики по данному делу является статья 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики», следующего содержания:

«Статья 12. Неприкосновенность экс-президента Кыргызской Республики

Экс-президент Кыргызской Республики обладает неприкосновенностью. Он не может быть привлечен к уголовной и административной ответственности за действия или бездействие, совершенные им в период исполнения полномочий Президента Кыргызской Республики, а также задержан, арестован, подвергнут обыску, допросу либо личному досмотру.

Неприкосновенность экс-президента Кыргызской Республики распространяется на занимаемые им жилые и служебные помещения, используемые им транспортные средства, средства связи, принадлежащие ему архивы, иное имущество, документы, багаж и на его переписку».

Закон Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» принят в соответствии с порядком, установленным законодательством Кыргызской Республики, опубликован в газете «Эркин-Тоо» от 25 июля 2003 года № 55-56, внесен в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики и является действующим.

2. Одним из неотъемлемых принципов правового государства является принцип равенства всех перед законом и судом (часть 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики).

Социальная ценность и практическая значимость данного конституционного установления заключается в определении правового положения личности как на конституционном, так и законодательном уровнях.

Принцип равенства всех перед законом и судом означает провозглашение равной ценности каждой личности, предоставление индивидам равных правовых возможностей для участия в общественной и государственной жизни, приобретение ими прав и обязанностей одинакового объема и содержания, а также одинаковых возможностей по их реализации и защите. При этом равноправие, помимо вышечисленного, означает равенство всех перед наступающей юридической ответственностью.

В тоже время Конституция Кыргызской Республики допускает некоторое отступление от принципа равенства в целях обеспечения государственных и общественных интересов.

№ 06-Р

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики неоднократно выражала свою правовую позицию по вопросам равенства всех перед законом и судом. Так, в решениях от 8 апреля 2015 года, от 22 февраля 2017 года, от 14 февраля 2018 года Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики указала, что субъекты права при равных условиях должны находиться в равном положении, если же условия не являются равными, законодатель вправе устанавливать для них различный правовой статус. Конституционный принцип, предполагающий равный подход к формально равным субъектам, не обуславливает необходимость предоставления одинаковых гарантий лицам, относящимся к разным категориям, а равенство перед законом не исключает фактических различий и необходимости их учета законодателем.

3. Исходя из смысла и содержания Конституции Кыргызской Республики отступление из принципа равенства возможно в связи с необходимостью предоставления правового иммунитета отдельным должностным лицам, обладающим конституционно-правовым статусом и выполняющим государственно значимые функции.

Конституция, провозглашая Кыргызскую Республику демократическим государством, требует построения такой системы государственных органов, которая основывается на принципе разделения государственной власти на законодательную, исполнительную и судебную (статьи 1, 3).

Согласно данному принципу, каждая из ветвей власти занимает свое место в общей системе государственной власти и выполняет свойственные только ей задачи и функции. Суть такого разделения заключается в наделении каждой ветви власти относительной самостоятельностью и независимостью, а также таким объемом полномочий, который позволит обеспечить необходимое равновесие между ними, исключающее доминирование одной ветви над другими.

Конституционная установка о демократической природе государственного устройства Кыргызской Республики поддерживается системой сдержек и противовесов, заложенной в многочисленных положениях Конституции Кыргызской Республики, одним из элементов которой выступает правовой иммунитет.

Правовой иммунитет является законным правовым средством, с помощью которого государство обеспечивает повышенную правовую защиту определенного круга должностных лиц, выполняющих от имени государства публично-значимые функции, и представляет собой юридический режим, при котором устанавливаются специаль-

№ 06-Р

ные, усложненные и отличные от общих правил правовые процедуры привлечения их к юридической ответственности.

Смысл правового иммунитета заключается в предоставлении своим обладателям гарантий неприкосновенности от необоснованных посягательств на их независимость, способных повлиять на установленный режим принятия решений.

Таким образом, правовой иммунитет необходимо рассматривать как правомерное исключение из принципа равенства всех перед законом и судом в области юридической ответственности, зафиксированное в специальных нормах, для усиления правовой защиты ограниченного круга лиц, что позволит им эффективно и должным образом исполнять государственно и общественно значимые функции.

Однако правовой иммунитет ни в коей мере не подразумевает получение его обладателем абсолютной неприкосновенности от юридической ответственности за совершенные правонарушения.

4. По смыслу статей 60 и 64 Конституции Кыргызской Республики во взаимосвязи со статьями 2, 3, 61 (часть 1), 63 (часть 1), 65 Президент является главой государства, высшим должностным лицом, символизирующим единство народа и государственной власти, занимающим особое положение в системе государственной власти. Статус главы государства определяет его место внутри страны и в международных отношениях как высшего полномочного представителя государства. Президент наделен широким кругом полномочий, которые он применяет для решения важнейших вопросов государственной и общественной жизни, самостоятельно, юридически независимо от других органов государственной власти, но в тесном взаимодействии с ними.

Президент Кыргызской Республики прямо или опосредовано участвует в формировании всех трех ветвей государственной власти, в частности, решает вопросы о назначении выборов и досрочных выборов в Жогорку Кенеш Кыргызской Республики в порядке и случаях, предусмотренных Конституцией; Президент участвует в формировании судебной системы, назначает и освобождает от должности членов Правительства - руководителей государственных органов, ведающих вопросами обороны, национальной безопасности, а также их заместителей; Президент является Главнокомандующим Вооруженными Силами Кыргызской Республики, определяет, назначает и освобождает от должности высший командный состав Вооруженных Сил Кыргызской Республики и возглавляет Совет безопасности.

№ 06-Р

Таким образом, статус главы государства предопределяет объем его полномочий по обеспечению единства и устойчивости системы государственной власти, ее эффективного функционирования в условиях разделения власти на законодательную, исполнительную и судебную ветви.

В силу содержания и характера задач, возложенных на главу государства, их полноценное и эффективное выполнение возможно лишь при предоставлении ему соразмерных гарантий независимости и правовых средств защиты. Суть независимости Президента заключается в создании таких условий, при которых он будет иметь реальную возможность свободно и независимо принимать решения и действовать без постороннего вмешательства во благо всего общества, подчиняясь только Конституции и законам. Поэтому статья 67 Конституции Кыргызской Республики предоставляет главе государства правовой иммунитет посредством установления особого порядка привлечения Президента к ответственности. Согласно указанной статье Конституции он может быть привлечен к уголовной ответственности лишь после его отрешения от должности.

5. В соответствии со статьей 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» экс-президент Кыргызской Республики обладает неприкосновенностью. Он не может быть привлечен к уголовной и административной ответственности за действия или бездействие, совершенные им в период исполнения полномочий Президента Кыргызской Республики, а также задержан, арестован, подвергнут обыску, допросу либо личному досмотру. При этом согласно части 2 этой же статьи неприкосновенность экс-президента Кыргызской Республики распространяется на занимаемые им жилые и служебные помещения, используемые им транспортные средства, средства связи, принадлежащие ему архивы, иное имущество, документы, багаж и на его переписку.

В соответствии с Конституцией Кыргызской Республики все бывшие Президенты, кроме отрешенных от должности, имеют звание экс-президента. Статус экс-президента устанавливается законом (части 1, 2 статьи 69).

Тем самым, Конституция Кыргызской Республики, придавая званию экс-президента конституционно-правовой статус, признает публичную значимость исполнения обязанностей Президента Кыргызской Республики и после сложения полномочий, а также необходимость сохранения отдельных правовых гарантий, предусмотренных для действующего главы государства.

№ 06-Р

Смысл конституционных установлений, раскрываемых Конституционной палатой Верховного суда Кыргызской Республики в рамках осуществления конституционного контроля по настоящему делу, заключается в следующем.

В условиях демократического государства, имеющего свойство легитимной смены власти путем выборов, а также учитывая ограничение, вытекающее из части 2 статьи 61 Конституции Кыргызской Республики, в виде запрета на избрание одного и того же лица Президентом дважды, правовой иммунитет экс-президента является важнейшим правостимулирующим средством, побуждающим положительную мотивацию к соответствующему поведению, способному обеспечить эффективное и независимое от внешних факторов выполнение возложенных на него функций во время исполнения обязанностей Президента, и имеет ретроспективное значение.

В тоже время, правовой иммунитет экс-президента, имеющий институциональную природу происхождения, не допускает распространения неприкосновенности за деяния, совершенные им после сложения полномочий Президента. Из этого следует, что после сложения Президентом своих полномочий, в случае совершения им правонарушений, он должен нести ответственность в общем порядке, наравне со всеми гражданами, в соответствии с действующим законодательством Кыргызской Республики.

Таким образом, неприкосновенность экс-президента является логическим продолжением и неотъемлемым элементом конституционных положений по предоставлению правовых гарантий действующему главе государства. Поэтому предоставление правового иммунитета лицу, прекратившему полномочия Президента, установленные статьей 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики», выступает в качестве правового инструмента в обеспечении эффективного функционирования института президентства и не противоречит Конституции Кыргызской Республики.

Вместе с тем, существующая редакция оспариваемой статьи, во-первых, не предусматривает процедуру преодоления правового иммунитета экс-президента для наступления юридической ответственности за деяния, совершенные им в период исполнения президентских полномочий, что придает неприкосновенности экс-президента абсолютный характер и превращает его в личную привилегию, во-вторых, неясность и неточность формулировки данной нормы в отношении распространения правового иммунитета на деяния, совер-

№ 06-Р

шенные лицом уже в статусе экс-президента, порождает неопределенность и может привести к проблемам правоприменения.

В этой связи законодателю, при урегулировании данной сферы правоотношений, следует учитывать объем необходимой защиты для лица, прекратившего исполнение обязанностей главы государства, который позволит, во-первых, оградить его от необоснованного преследования после сложения им полномочий Президента, во-вторых, обеспечить соблюдение принципа неотвратимости наказания за совершенные им правонарушения. В противном случае, безусловный запрет на привлечение к уголовной ответственности экс-президента будет противоречить конституционным принципам равенства всех перед законом и судом и неотвратимости наказания за совершенное уголовное деяние.

Правовой иммунитет экс-президента должен иметь конкретные правовые рамки, а итоговое решение о его преодолении, независимо от предварительных процедур, должно быть не менее сложным, чем принятие решения об отрешении от должности действующего Президента, иначе рассматриваемый правовой механизм утратит свое первоначальное предназначение, заключающееся в выполнении публичной, конституционно значимой задачи по обеспечению деятельности Президента Кыргызской Республики.

В этой связи и в целях исключения возможного неоднозначного понимания ответственности экс-президента оспариваемая норма требует юридической нормировки посредством принятия Жогорку Кенешем Кыргызской Республики соответствующих поправок в Закон Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики».

На основании вышеизложенного, руководствуясь пунктом 1 части 6, частями 8 и 9 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 46, 47, 48, 51 и 52 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

Р Е Ш И Л А:

1. Признать статью 12 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» противоречащей части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики, в той мере в какой эта норма не предусматривает процедуру привлечения к ответственности экс-президента за деяния, совершенные им в период исполнения полномочий Президента Кыргызской Республики.

№ 06-Р

2. Правительству Кыргызской Республики инициировать соответствующие изменения в Закон Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики», вытекающие из мотивировочной части настоящего решения.

3. Решение обязательно для всех государственных органов, органов местного самоуправления, должностных лиц, общественных объединений, юридических и физических лиц и подлежит исполнению на всей территории республики.

4. Опубликовать настоящее решение в официальных изданиях органов государственной власти, на официальном сайте Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики и в «Вестнике Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики».

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

РЕШЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

по делу о проверке конституционности статьи 4 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» в связи с обращением Джолдошалиевой Бермет Анарбековны, Алагушева Ахмата Киргизбаевича, Алишевой Надежды Ивановны, Усеновой Бегаим Джолдошбековны, Исаевой Алтынай Бакытбековны

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего – судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Аблакимове К.А., с участием:

обращающейся стороны – Осмоналиевой Айнуры Мусаевны, Осмонбаева Бектура Камильевича, Алмазбекова Тилека Алмазбековича, представителей Джолдошалиевой Бермет Анарбековны по доверенности, Алагушева Ахмата Киргизбаевича;

стороны-ответчика – Мамбетовой Аиды Туйукбаевны, Болджуровой Светы Садыковны, представителей Жогорку Кенеша Кыргызской Республики по доверенности;

иных лиц – Касымбекова Нурбека Айтыевича, постоянного представителя Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики, Есеналиева Максатбека Кульчороевича, представителя Правительства Кыргызской Республики по доверенности, Айтбаева Улана Таштемировича, представителя Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики по доверенности,

руководствуясь частями 1 и 6 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 4, 18, 19, 37 и 42 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в открытом судебном заседании дело о проверке конституционности статьи 4 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики».

Поводом к рассмотрению данного дела явились ходатайства Джолдошалиевой Бермет Анарбековны, Алагушева Ахмата Киргизбаевича, Алишевой Надежды Ивановны, Усеновой Бегаим Джолдошбековны и Исаевой Алтынай Бакытбековны.

Основанием к рассмотрению данного дела явилась обнаружившаяся неопределённость в вопросе о том, соответствует ли Конституции Кыргызской Республики статья 4 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики».

№ 07-Р

Заслушав информацию судьи-докладчика Бобукеевой М.Р., проводившей подготовку дела к судебному заседанию, и исследовав представленные материалы, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 16 апреля 2018 года поступило ходатайство Джолдошалиевой Б.А. о признании части второй статьи 4 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» противоречащей части 3 статьи 5, частям 2, 3 статьи 16, части 2 статьи 31, части 3 статьи 99, статье 104 Конституции Кыргызской Республики.

По мнению заявителя, оспариваемая норма наделяет Президента Кыргызской Республики необоснованными привилегиями при судебной защите чести и достоинства, которые обязывают Генеральную прокуратуру Кыргызской Республики обращаться в суд от имени Президента Кыргызской Республики и представлять его интересы.

Как утверждает субъект обращения, оспариваемая норма наделяет Президента Кыргызской Республики более высоким уровнем защиты в гражданских исках о защите чести и достоинства, что ставит в неравное положение других участников судебного процесса, только лишь на основании должностного положения Президента Кыргызской Республики и противоречит конституционному принципу равенства всех перед законом и судом, а также наделяет Генеральную прокуратуру Кыргызской Республики вышеуказанным полномочием в нарушение части 3 статьи 5 Конституции Кыргызской Республики, согласно которой государство, его органы, органы местного самоуправления и их должностные лица не могут выходить за рамки полномочий, определённых Конституцией и законами.

Джолдошалиева Б.А. считает, что осуществление защиты чести и достоинства Президента Кыргызской Республики Генеральной прокуратурой Кыргызской Республики является чрезмерной и необоснованной мерой защиты. При обстоятельствах, когда Президент Кыргызской Республики считает, что задеты его честь и достоинство, он наравне с другими гражданами вправе самостоятельно обратиться в судебные органы. Президенту Кыргызской Республики нет необходимости лично присутствовать на судебных заседаниях, поскольку он вправе оформить надлежащим образом доверенность на представительство его интересов в судебных органах.

№ 07-Р

Заявитель в своем ходатайстве отмечает, что Конституция Кыргызской Республики допускает определенные изъятия и ограничения прав граждан, однако они должны соответствовать критериям, установленным частями 2 и 3 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, предусматривающим ограничение права только в целях защиты национальной безопасности, общественного порядка, охраны здоровья и нравственности населения, защиты прав и свобод других лиц.

Однако оспариваемая норма не исходит из перечисленных конституционных целей. Любая дифференциация, приводящая к различиям в правах и обязанностях граждан, допустима, лишь если она объективно оправдана, обоснована и преследует конституционно значимые цели, а используемые для достижения этих целей правовые средства соразмерны им. Тем не менее, в вопросах защиты чести и достоинства главы государства, допускаемые привилегии не могут считаться необходимыми и приемлемыми, поскольку эта привилегия не связана с эффективным осуществлением государственных функций.

Честь и достоинство личности Президента Кыргызской Республики, по мнению Джолдошалиевой Б.А., ничем не отличается от чести и достоинства, присущей всем остальным людям и не может быть ценнее или предпочтительней чести и достоинства любого другого человека, следовательно, их защита должна осуществляться в общем порядке и на равных основаниях без предоставления каких-либо особых привилегий, связанных со статусом Президента Кыргызской Республики.

Субъект обращения считает, что полномочие Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики по защите чести и достоинства Президента Кыргызской Республики реализуется в рамках части 4 статьи 104 Конституции Кыргызской Республики как представительство интересов гражданина или государства в суде в случаях, определенных законом. Из содержания данной нормы следует, что органы прокуратуры имеют право представлять интересы в суде именно государства, а не интересы Президента Кыргызской Республики. Как полагает заявитель, ни одна норма Конституции Кыргызской Республики не отождествляет интересы государства и интересы Президента Кыргызской Республики, а тем более защиту его чести и достоинства.

С учетом изложенного, субъект обращения просит признать оспариваемое положение противоречащим части 3 статьи 5, частям 2, 3 статьи 16, части 2 статьи 31, части 3 статьи 99, статье 104 Конституции Кыргызской Республики.

№ 07-Р

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 28 мая 2018 года данное обращение было принято к производству.

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 14 мая 2018 года поступило аналогичное ходатайство Алагушева А.К., Алишевой Н.И., Усеновой Б.Дж., Исаевой А.Б. о признании статьи 4 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» противоречащей части 3 статьи 16, частям 2 и 3 статьи 20, части 2 статьи 31, статьям 60, 104 Конституции Кыргызской Республики.

Заявители указывают обстоятельства, на которых они основывают свои требования и в качестве примера приводят судебные иски Генерального прокурора Кыргызской Республики в защиту чести и достоинства Президента Кыргызской Республики, рассмотренные судами Кыргызской Республики.

Субъекты обращения считают, что одной из основных целей оспариваемой нормы является установление формы и способов защиты чести и достоинства Президента Кыргызской Республики, представляющее собой специальный инструмент защиты чести и достоинства главы государства, который не соответствует конституционным принципам равенства граждан перед законом и судом и запрета введения ограничений, установленных самой Конституцией. Кроме того, указанная норма представляет собой необоснованное и несоразмерное ограничение свободы выражения мнения и информации; нарушает сущностные основы гражданского права Кыргызской Республики.

Согласно Конституции Кыргызской Республики, каждый имеет право на свободу мысли и мнения, на свободу выражения своего мнения, свободу слова и печати, свободно искать, получать, хранить, использовать информацию и распространять её устно, письменно или иным способом (части 1, 2 статьи 31, часть 1 статьи 33). В то же время реализация этих прав и свобод обусловлена необходимостью уважения чести и достоинства физических лиц и деловой репутации юридических лиц. Конституция гарантирует каждому судебную защиту от неправомерного распространения информации, ущемляющей честь и достоинство. Тем самым, Конституция обязывает государство предусмотреть разумный и справедливый механизм защиты нарушенных прав, обеспечивающий баланс между свободой выражения мнения и распространения информации и необходимостью защиты чести, достоинства и деловой репутации.

№ 07-Р

Как отмечают заявители, Конституция Кыргызской Республики (статья 60), предусматривая особый статус главы государства, не устанавливает каких-либо специальных принципов защиты репутации Президента Кыргызской Республики. В этом смысле заложенная основа правового статуса находится в соответствии с общими правовыми принципами. Президент – это конституционно установленный орган, институт государственной власти, который, по мнению заявителей, являясь субъектом публично-правовых отношений, а не частных, не может обладать честью и достоинством, так как эти категории относятся к личным неимущественным правам граждан.

Субъекты обращения считают, что оспариваемая норма не соответствует тем положениям Конституции, которые формируют правовой статус Президента и прокуратуры Кыргызской Республики. При этом законом заложены основы для применения мер, которые представляют собой ограничение прав и свобод человека и гражданина, что нарушает часть 3 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики.

Ссылаясь на ряд международных актов, а также на рекомендации международных организаций, субъекты обращения считают, что при установлении законом специальных мер для защиты чести и достоинства высшего должностного лица государства нарушается конституционный принцип соразмерности ограничений прав на свободу выражения мнения и свободу информации.

Заявители отмечают, что вовлечение представителей прокуратуры в отношения сторон по поводу защиты чести и достоинства, сопровождающееся возможностью предъявления самостоятельных требований, как это предусмотрено оспариваемой нормой, не соответствует основам Гражданского кодекса Кыргызской Республики, согласно которым гражданское законодательство основывается на признании равенства и автономии воли участников отношений.

По мнению заявителей, оспариваемая норма позволяет прокурору по собственной инициативе, не консультируясь с Президентом, не получая от него согласия, тем самым, ограничивая автономность его воли, принимать решения, против каких граждан или СМИ подавать иски о защите чести и достоинства, а также инициировать требования о компенсации морального вреда, устанавливая любые суммы таких требований.

С учётом вышеизложенного, субъекты обращения просят признать оспариваемую норму противоречащей части 3 статьи 16, частям 2 и 3 статьи 20, части 2 статьи 31, статьям 60, 104 Конституции Кыргызской Республики.

№ 07-Р

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 13 июня 2018 года данное обращение было принято к производству.

Поскольку в обращениях Джолдошалиевой Б.А., Алагушева А.К., Алишевой Н.И., Усеновой Б.Дж. и Исаевой А.Б. ставится вопрос о признании неконституционной одной и той же нормы, в соответствии с требованиями пункта 6 части 1 статьи 30 конституционного Закона Кыргызской Республики «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», определением судьи - докладчика от 21 июня 2018 года указанные дела были соединены в одно производство.

В судебном заседании обращающаяся сторона поддержала свои требования и просила их удовлетворить.

Представитель стороны-ответчика Мамбетова А.Т. не согласилась с доводами обращающейся стороны, считает их необоснованными, а требования не подлежащими удовлетворению, и привела нижеследующие доводы.

Глава государства в силу занимаемой им политической должности и общественно-политической деятельности в большей степени подвергается критике со стороны общественности, чем частные лица. Причём критика может быть как объективной и конструктивной, так и содержащей клевету и оскорбления, посягающие на авторитет главы государства и в целом государства.

Мамбетова А.Т. считает, что защита чести и достоинства Президента Кыргызской Республики не является личной привилегией, а имеет публично-правовой характер, призвана служить публичным интересам, обеспечивая главе государства повышенную гарантию закона в силу осуществляемых им государственных функций.

Также отмечает, что правовой статус гражданина, занимающего должность Президента, существенно отличается от правового статуса других граждан. В силу конституционно-правового статуса главы государства, распространение сведений, порочащих честь и достоинство главы государства, может нанести вред престижу всего государства (в том числе на международной арене) и оскорбить весь народ, избравший его.

Именно поэтому, по мнению представителя стороны-ответчика, законодатель наряду с иммунитетом от привлечения к уголовной ответственности предусмотрел также механизм защиты главы государства от распространения сведений, порочащих его честь и достоинство.

Представитель стороны-ответчика утверждает, что участие Генерального прокурора в качестве законного представителя Президента

№ 07-Р

не может считаться нарушением равноправия сторон, так как прокурор участвует в гражданском судопроизводстве, представляя интересы гражданина или государства, поддерживает государственное обвинение в уголовном судопроизводстве, при этом стороны пользуются равными процессуальными правами и несут обязанности.

В соответствии с частью 4 статьи 104 Конституции Кыргызской Республики на прокуратуру возложено представительство интересов гражданина или государства в суде в случаях, определенных законом. А оспариваемые нормы закона предусматривают представительство интересов гражданина, занимающего должность Президента.

Сторона – ответчик отмечает, что в соответствии с частью 4 статьи 48 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики прокурор вступает в процесс в случаях, указанных в законе. Таковым законом является Закон Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики».

Основываясь на вышеизложенном, представитель стороны-ответчика просит оставить ходатайства обращающейся стороны без удовлетворения.

Второй представитель стороны-ответчика Болджурова С.С. поддержала доводы Мамбетовой А.Т.

Постоянный представитель Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики Касымбеков Н.А. считает, что в оспариваемых нормах отсутствуют какие-либо запреты, ограничивающие или лишаящие права человека по определённому признаку, а также отсутствуют запреты, ограничивающие или ущемляющие права, свободы и законные интересы личности.

Касымбеков Н.А. отмечает, что распространение информации, порочащей честь и достоинство Президента, может нанести вред не только ему, как личности, но и урон народу Кыргызстана и имиджу государства в целом.

В этой связи он считает, что отсутствие должностного лица государства, занимающегося защитой чести и достоинства Президента, не позволит Президенту полноценно осуществлять свои конституционные полномочия, так как он будет вынужден тратить больше времени и сил на тяжбы в судах в защиту своей чести и достоинства.

По мнению Касымбекова Н.А., защиту чести и достоинства Президента в суде законодатель возложил на Генерального прокурора, поскольку Генеральный прокурор в силу своих функций и полномочий может обеспечить эффективную защиту его чести и достоинства.

№ 07-Р

Касымбеков Н.А. отмечает, что никто не должен злоупотреблять свободой выражения мнений, нарушая при этом право на неприкосновенность частной жизни, на защиту чести и достоинства, гарантированной статьёй 29 Конституции Кыргызской Республики. Граница права на свободу выражения мнений заканчивается там, где начинается право на неприкосновенность частной жизни, на защиту чести и достоинства личности. никоим образом право на свободу выражения мнения не перевешивает или не имеет приоритет над правом на защиту чести и достоинства личности.

В этой связи он считает, что поскольку должность Президента, конституционного органа власти, занимает конкретное физическое лицо (личность, человек, гражданин), ему также может быть нанесён нравственный вред в результате клеветы и оскорбления его чести и достоинства. Соответственно, несмотря на то, что Президент - это конституционно установленный орган, институт государственной власти и является субъектом публично-правовых отношений, он как конкретное физическое лицо обладает честью и достоинством.

В связи с вышеизложенным, постоянный представитель Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики Касымбеков Н.А. считает, что оспариваемая норма не противоречит части 3 статьи 5, частям 2, 3 статьи 16, частям 2, 3 статьи 20, части 2 статьи 31, статье 60, части 3 статьи 99, статье 104 Конституции Кыргызской Республики.

Представитель Правительства Кыргызской Республики Есеналиев М.К. привел аналогичные доводы, что и представитель Жогорку Кенеша Кыргызской Республики Мамбетова А.Т. и постоянный представитель Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики Касымбеков Н.А. относительно конституционности оспариваемой нормы.

Есеналиев М.К. также отметил, что утверждение обращающейся стороны о том, что Президент не может обладать честью и достоинством, необоснованно, так как Президентом Кыргызской Республики избирается гражданин, который, ввиду занимаемой им должности, наделяется Конституцией Кыргызской Республики особым статусом.

Представление интересов Президента Кыргызской Республики по защите его чести и достоинства в суде Генеральным прокурором не является чрезмерной или необоснованной мерой защиты, поскольку он наделен Гражданским процессуальным кодексом Кыргызской Республики такими же правами, как и другие участники процесса.

№ 07-Р

Основываясь на вышеизложенном, Есеналиев М.К. считает, что оспариваемая норма не противоречит части 3 статьи 5, частям 2, 3 статьи 16, части 2, 3 статьи 20, части 2 статьи 31, статье 60, части 3 статьи 99, статье 104 Конституции Кыргызской Республики.

Представитель Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики Айтбаев У.Т. считает, что оспариваемая норма, в части обращения Генерального прокурора в суд за защитой чести и достоинства Президента Кыргызской Республики соответствует части 3 статьи 5 и частям 4, 6 статьи 104 Конституции Кыргызской Республики.

Айтбаев У.Т. отметил, что Генеральный прокурор при подаче иска в интересах Президента Кыргызской Республики руководствовался, помимо оспариваемой нормы, также нормами Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, согласно которым прокурор вправе обратиться в суд с заявлением в защиту прав, свобод и охраняемых законом государственных интересов. При этом заявление в защиту государственных интересов могло быть предъявлено прокурором независимо от просьбы заинтересованного лица.

Также Айтбаев У.Т. утверждает, что существующий механизм с предусмотренными законом процессуальными возможностями сторон при судопроизводстве соответствует статье 99 Конституции Кыргызской Республики, устанавливающей принцип состязательности и равноправия сторон в судопроизводстве.

Касательно противоречия оспариваемой нормы части 2 статьи 31 Конституции Кыргызской Республики, устанавливающей право каждого на свободу выражения своего мнения, свободу слова и печати, он отметил, что свобода выражения мнения, помимо иного, предполагает и налагает обязанности, связанные с осуществлением этого права.

Согласно части 1 статьи 29 Конституции Кыргызской Республики, каждый имеет право на неприкосновенность частной жизни, на защиту чести и достоинства, следовательно, основной закон государства гарантирует право на защиту чести и достоинства каждого, в том числе и Президента Кыргызской Республики.

С учётом изложенного, Айтбаев У.Т. считает, что оспариваемая норма, в части обращения Генерального прокурора в суд за защитой чести и достоинства Президента Кыргызской Республики, не противоречит нормативным положениям Конституции Кыргызской Республики.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы сторон, выслушав пояснения иных лиц и исследовав материалы дела, пришла к следующим выводам.

№ 07-Р

1. В соответствии с частью 4 статьи 19 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики выносит акты по предмету, затронутому в обращении, лишь в отношении той части нормативного правового акта, конституционность которой подвергается сомнению. Таким образом, предметом рассмотрения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики по данному делу является статья 4 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» следующего содержания:

«Статья 4. Защита чести и достоинства Президента Кыргызской Республики

Президент Кыргызской Республики находится под защитой государства. Честь и достоинство Президента Кыргызской Республики охраняются законом.

В случаях распространения сведений, порочащих честь и достоинство Президента Кыргызской Республики, Генеральный прокурор Кыргызской Республики обязан, если другие меры прокурорского реагирования не принесли необходимых результатов, обратиться в суд от имени Президента Кыргызской Республики за защитой его чести и достоинства. При этом Генеральный прокурор Кыргызской Республики признается законным представителем Президента Кыргызской Республики, он пользуется всеми правами истца, ответчика, потерпевшего, предусмотренными процессуальным законодательством, в том числе на передачу своих полномочий другим лицам, и его полномочия на ведение дела в суде не требуют специального удостоверения (доверенности)».

Закон Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» принят в соответствии с порядком, установленным законодательством, опубликован в газете «Эркин-Тоо» от 25 июля 2003 года № 55-56, внесён в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики и является действующим.

2. В соответствии с Конституцией Кыргызской Республики каждый имеет право на неприкосновенность частной жизни, на защиту чести и достоинства (часть 1 статьи 29). Данная конституционная норма находится в системной связи с правом на свободу мысли и мнения, правом свободно искать, получать, хранить, использовать информацию и распространять ее (части 1 статьи 31, часть 1 статьи 33).

В силу принципа недопустимости при осуществлении прав и свобод человека и гражданина нарушений прав и свобод других лиц, как

№ 07-Р

основополагающих условий соблюдения баланса общественных и частных интересов, реализация выше обозначенных конституционных установлений, обеспеченных свободой массовой информации и запретом цензуры, предполагает следование установлениям Конституции Кыргызской Республики. В частности, каждому гарантируется, в целях охраны достоинства личности, право на неприкосновенность частной жизни, защиту своей чести и достоинства и запрет на сбор, хранение, использование и распространение информации о частной жизни лица без его согласия, кроме случаев, установленных законом (части 1, 3 статьи 29).

Право на честь и достоинство понимается как высшая ценность человека, принадлежит каждому от рождения и индивидуализирует его как личность. Такой подход указывает на универсальную природу права человека на честь и достоинство. Данное право является одним из международных стандартов в области прав человека, который получил свое закрепление в статье 12 Всеобщей декларации прав человека, статье 17 Международного пакта о гражданских и политических правах и ряде других международно-правовых актов.

Провозглашая право на уважение чести и достоинства как нематериальное, неотъемлемое право человека, Конституция Кыргызской Республики гарантирует каждому возможность защиты этих прав (часть 4 статьи 29, части 1, 2 статьи 40).

3. Конституционное положение о равенстве всех перед законом и судом является одним из базисов правового государства. Конституционно-правовой смысл данного принципа неоднократно раскрывался в решениях Конституционной палаты от 16 ноября 2013 года, от 7 октября 2014 года, от 8 апреля 2015 года, от 11 мая 2016 года, от 22 февраля 2017 года, от 19 апреля 2017 года. Так, конституционный принцип равенства всех перед законом и судом предполагает недопустимость установления в законе какого-либо различия, исключения или предпочтения, основанного на признаках пола, расы, языка, инвалидности, этнической принадлежности, возраста, вероисповедания, политических и иных убеждений, образования, происхождения, имущественного или иного положения, а также иных обстоятельств, ведущих к нарушению равенства правовых возможностей человека и гражданина в различных сферах его общественной и личной жизни.

В указанных решениях было отмечено, что соблюдение принципа равенства правовых возможностей человека и гражданина должно означать, помимо прочего, запрет вводить такие различия в правах лиц, принадлежащих к одной и той же категории, которые не имеют объек-

№ 07-Р

тивного и разумного оправдания вводимых ограничений, а субъекты права при равных условиях должны находиться в равном положении.

Конституционный принцип, предполагающий равный подход к формально равным субъектам, не обуславливает необходимость предоставления одинаковых гарантий лицам, относящимся к разным категориям, а равенство перед законом не исключает фактических различий и необходимости их учета законодателем.

Соответственно законодатель вправе устанавливать определенные изъятия и облегчения из общего порядка для определенных субъектов, в зависимости от выполняемых функций, защищаемого интереса и других обстоятельств, которые должны быть правомерными и соразмерными общезначимым конституционным целям.

4. По смыслу и содержанию Конституции Кыргызской Республики отступление от принципа равенства возможно в связи с необходимостью установления различного правового статуса отдельным должностным лицам, обладающим конституционно-правовым статусом и выполняющим государственно значимые функции.

Так, оспариваемая норма, являясь отступлением от принципа равенства всех перед законом и судом, и недопустимости дискриминации (части 2 и 3 статьи 16 Конституции), вместе с тем, преследует иные цели, обусловленные статусом Президента Кыргызской Республики.

Конституция Кыргызской Республики определила статус Президента Кыргызской Республики в качестве главы государства, олицетворяющего единство народа и государственной власти (статья 60).

Президент Кыргызской Республики, имея политическую легитимность, будучи избранным народом, в целях обеспечения полноценного функционирования публичной власти, представляет и обеспечивает реализацию интересов всего народа. В этом качестве Президент страны, реализуя функции координации и объединения всех ветвей власти, обеспечивает функцию единения государственной власти с народом.

Это означает, что глава государства имеет особое место и роль в системе государственной власти - являясь отдельным институтом в системе государственного управления, не входит в состав какой-либо ветви власти.

Такой конституционно-правовой статус главы государства предопределяет объем его полномочий по обеспечению единства и устойчивости системы государственной власти.

В этой связи, с учетом конституционно-правового статуса Президента Кыргызской Республики, законодательством может быть

№ 07-Р

предусмотрен особый порядок процессуальной защиты чести и достоинства главы государства. Такой порядок применяется в качестве одного из элементов правового иммунитета, который обеспечивается законом, носит публично-правовой характер и призван обеспечить повышенную охрану Президента в силу осуществляемых им государственных функций и его статусом, закрепленным в Конституции Кыргызской Республики.

Необходимость защиты чести и достоинства Президента страны Генеральным прокурором преследует одну цель – создание таких условий, при которых он будет иметь реальную возможность свободно и независимо принимать решения и действовать без постороннего вмешательства во благо всего общества, подчиняясь только Конституции и законам.

Кроме того, необходимость введения особой процессуальной защиты чести и достоинства Президента страны вызвана тем, что диффамация наносит урон авторитету государственной (публичной) власти в глазах общественности и направлена не на самого человека, а на должностное лицо, наделённое специальным конституционно-правовым статусом, выполняющего функцию главы государства. В связи с чем, защита чести и достоинства Президента предполагает защиту как от посягательства на личность Президента, так и на один из важнейших институтов государственной власти, и преследует цели укрепления государственности, как фундаментальной составляющей, необходимой для ее развития.

Следовательно, процессуальный порядок защиты чести и достоинства Президента необходимо рассматривать как правомерное исключение из принципа равенства всех перед законом и судом для обеспечения эффективного функционирования института президентства, что позволит Президенту эффективно и должным образом исполнять государственно и общественно значимые функции.

5. Уважение чести и достоинства носит характер отношений, основанных на нормах права и морали, на принципах свободы и взаимной ответственности между государством, обществом и личностью, между различными личностями и социальными группами. Государство в лице его органов и должностных лиц несет определенные обязательства по их реализации, по обеспечению охраны чести и достоинства личности.

Так, Конституция Кыргызской Республики возлагает на органы прокуратуры, помимо другой функциональной составляющей, представительство интересов гражданина или государства в суде в случаях, определенных законом (пункт 4 статьи 104).

№ 07-Р

Указанная норма определяет правозащитную деятельность прокуратуры. Такая деятельность направлена на выявление, предотвращение, пресечение и устранение фактов нарушения прав, свобод и законных интересов человека или государства, а также на восстановление нарушенных прав и возмещение причиненного вреда.

Таким образом, полномочие прокуратуры, указанное в пункте 4 статьи 104 Конституции Кыргызской Республики, подлежит реализации в порядке, определенном законом. Одним из таких законов является Закон Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики», статьей 4 которого на Генерального прокурора Кыргызской Республики возложена защита чести и достоинства главы государства. В рамках этого конституционно-установленного полномочия Генеральный прокурор обращается в суд за защитой чести и достоинства Президента Кыргызской Республики.

Предъявление и поддержание Генеральным прокурором иска в интересах защиты чести и достоинства Президента Кыргызской Республики является процессуальной формой борьбы с гражданскими правонарушениями в сфере защиты неимущественных прав. В этом смысле право прокурора на «вторжение» в гражданско-правовые отношения является исключением из общего правила. Указанное вытекает из необходимости реализации такой функции государственной власти, как обеспечение законности и правопорядка, защита публичных интересов.

Кроме того, в условиях свободы слова и активной деятельности средств массовой информации возрастает риск ущемления чести и достоинства главы государства, а также его деловой репутации, которые в последующем могут формировать ошибочное мнение не только граждан данного государства, но и мирового сообщества, если распространённые сведения окажутся недостоверными.

При этом необходимо отметить, что в гражданском процессе Генеральный прокурор, как представитель Президента страны в суде, наделяется теми же процессуальными правами, и несет все процессуальные обязанности истца, как и граждане, без каких-либо изъятий или преференций.

Следовательно, доводы обращающейся стороны о противоречии оспариваемой нормы части 3 статьи 99 Конституции Кыргызской Республики, а именно состязательности и равноправия сторон в осуществлении судопроизводства, являются несостоятельными.

6. Право на честь и достоинство следует рассматривать как особое субъективное право, ибо его сущность заключается в праве каждого гражданина на неприкосновенность его чести и достоинства и

№ 07-Р

в возможности требовать от всех других физических и юридических лиц воздержания от нарушения этого права. Честь и достоинство - не предпосылка того, что может возникнуть в будущем вследствие возможного правонарушения, а личные блага человека, существующие в его повседневном нормальном состоянии, без каких-либо нарушений, то есть существование права на честь, достоинство и деловую репутацию не зависит от того, будет ли оно нарушено. В момент нарушения возникает лишь необходимость защиты этого права, а не само право.

При этом право на честь, достоинство и деловую репутацию является абсолютным субъективным правом ввиду того, что субъективному праву управомоченного лица корреспондирует обязанность неопределенного круга лиц. Суть этой всеобщей обязанности заключается, как уже отмечалось, в воздержании от посягательств на честь, достоинство и деловую репутацию индивида или юридического лица. Тем самым, государство охраняет честь, достоинство и деловую репутацию как граждан, так и юридических лиц установлением всеобщей обязанности воздерживаться от посягательства на эти социальные блага и предоставлением судебной защиты в случаях их нарушения.

Тем самым, субъективное право - защита чести и достоинства, как элемент правоотношения определяет границы поведения, дозволенного управомоченному, равно как и поведение обязанного лица, на которое вправе притязать управомоченный. Таким образом, поведение обязанного лица, на которое может притязать управомоченный, возникает лишь в том случае, если у последнего возникает желание восстановить свое нарушенное право.

Однако оспариваемая норма, согласно которой Генеральный прокурор наделяется правом без ведома и согласия Президента, выступать в защиту его чести и достоинства, предоставляет ему широкие дискреционные полномочия осуществлять процессуальные права и обязанности истца либо ответчика, тогда как на осуществление этого права Генеральным прокурором, с учетом диспозитивности восстановления нарушенного права, требуется выражение согласия главы государства.

В связи с чем, Генеральный прокурор в гражданско-правовом порядке, в рамках реализации полномочий, предоставленных ему оспариваемой нормой, может обращаться в суд от имени Президента Кыргызской Республики за защитой его чести и достоинства только с согласия Президента Кыргызской Республики. Учитывая, что в иске о защите чести и достоинства также может быть поставлен вопрос о возмещении морального вреда, его размер также должен быть определен непосредственно главой государства.

№ 07-Р

В противном случае, право по своему усмотрению решать, защищать в суде гарантированные Конституцией права и охраняемые законом интересы, нарушается, поскольку Генеральный прокурор вопреки желанию такого лица обращается в суд за защитой его чести и достоинства, с самостоятельным определением суммы морального ущерба, что, в конечном счёте, не соотносится с конституционным принципом равенства всех перед законом и судом.

При этом следует отметить, что согласно доктрине политических и публичных фигур, пределы критики действий и слов политиков толкуются шире, чем для частных лиц. Публичные лица должны быть терпимы к критике в той мере, в какой она не нарушает границы чести и достоинства этих лиц как личностей.

Вместе с тем, пользование правом на свободу слова в соответствии с Международным пактом о гражданских и политических правах налагает особые обязанности и особую ответственность, а ограничение использования этого права предназначено «для уважения прав и репутации других лиц» (статья 19). Следовательно, честь и достоинство человека является своего рода ограничителем права на свободу слова для случаев злоупотребления этим правом как со стороны представителей средств массовой информации, так и иных субъектов.

В связи с чем, утверждения субъектов обращения о том, что в оспариваемой норме органы прокуратуры выходят за рамки полномочий, определенных Конституцией Кыргызской Республики, а также заложены основы для применения мер, которые представляют собой ограничение прав и свобод человека и гражданина, являются безосновательными. Соответственно, оспариваемая норма не противоречит части 3 статьи 5 и частям 2, 3 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики.

На основании вышеизложенного, руководствуясь пунктом 1 части 6, частями 8 и 9 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 46, 47, 48, 51 и 52 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

РЕШИЛА:

1. Признать статью 4 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» противоречащей части 3 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики в той мере, в какой допускает защиту чести и достоинства Президента Кыргызской

№ 07-Р

Республики и определение размера морального вреда Генеральным прокурором Кыргызской Республики без его согласия.

2. Признать статью 4 Закона Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики» непротиворечащей части 3 статьи 5, части 2 статьи 16, частям 2, 3 статьи 20, части 2 статьи 31, статье 60, части 3 статьи 99, статье 104 Конституции Кыргызской Республики.

3. Правительству Кыргызской Республики инициировать изменения в Закон Кыргызской Республики «О гарантиях деятельности Президента Кыргызской Республики», предусматривающие получение Генеральным прокурором Кыргызской Республики согласия Президента Кыргызской Республики на защиту его чести и достоинства в судебном порядке с определением суммы возможного морального вреда, и приведение оспариваемой нормы в остальной части в соответствие со статьями 33 и 104 Конституции Кыргызской Республики.

4. Решение окончательное и обжалованию не подлежит, вступает в силу с момента провозглашения.

5. Решение обязательно для всех государственных органов, органов местного самоуправления, должностных лиц, общественных объединений, юридических и физических лиц и подлежит исполнению на всей территории республики.

6. Опубликовать настоящее Решение в официальных изданиях органов государственной власти, на официальном сайте Конституционной палаты и в «Вестнике Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики».

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

РЕШЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

по делу о проверке конституционности статьи 15, пункта 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» в связи с обращением Султаналиева Марата Бакаевича, представляющего интересы Мамбекова Азамата Альбертовича

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего – судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Кененсариевой Н.А., с участием:

обращающейся стороны – Султаналиева Марата Бакаевича, представителя Мамбекова Азамата Альбертовича по доверенности;

стороны-ответчика – Молдошева Эрнеста Замировича, Ырысбекова Талантбека Ырысбековича, представителей Жогорку Кенеша Кыргызской Республики по доверенности;

иных лиц – Касымбекова Нурбека Айтыевича, постоянного представителя Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики; Ибраева Эдила Нуровича, Джунусовой Динары Мирахматовны, Есеналиева Максатбека Кульчороевича, представителей Правительства Кыргызской Республики по доверенности, Токтомамбетова Сталбека Мугамбетовича, представителя Адвокатуры Кыргызской Республики по доверенности,

руководствуясь частями 1 и 6 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 4, 18, 19, 37 и 42 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в открытом судебном заседании дело о проверке конституционности статьи 15, пункта 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики».

Поводом к рассмотрению данного дела явилось ходатайство Султаналиева Марата Бакаевича, представляющего интересы Мамбекова Азамата Альбертовича.

Основанием к рассмотрению данного дела явилась обнаружившаяся неопределенность в вопросе о том, соответствуют ли Конституции Кыргызской Республики статья 15, пункт 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики».

Заслушав информацию судьи - докладчика Саалаева Ж.И., проводившего подготовку дела к судебному заседанию, и исследовав пред-

№ 08-Р

ставленные материалы, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 29 мая 2018 года поступило ходатайство Султаналиева М.Б., представляющего интересы Мамбекова А.А., о признании статьи 15, пункта 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики», регламентирующих порядок допуска к государственным секретам Кыргызской Республики должностных лиц, граждан Кыргызской Республики и иностранных граждан, противоречащими части 3 статьи 6, пункту 8 части 5 статьи 20, частям 1 и 3 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики.

Как следует из представленных материалов, основанием для обращения в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики послужили материалы уголовного дела по обвинению ряда лиц, в том числе Мамбекова А.А. в совершении преступления, предусмотренного частью 1 статьи 303 Уголовного кодекса Кыргызской Республики.

Поскольку в ходе следствия вышеуказанному уголовному делу был присвоен гриф «совершенно секретно», судом было назначено закрытое судебное разбирательство. В свою очередь защитникам, участвующим в данном деле, были оформлены соответствующие допуски к государственным секретам.

Однако в ходе судебного разбирательства Мамбековым А.А. было заявлено ходатайство об участии в процессе в качестве его нового защитника гражданина Султаналиева М.Б., который был допущен судом с условием оформления допуска к государственным секретам.

19 февраля 2018 года адвокат Султаналиев М.Б. обратился в Первомайский районный суд города Бишкек с заявлением об ознакомлении с материалами уголовного дела и снятии с них копий, однако ему в этом было отказано ввиду отсутствия у него надлежаще оформленного допуска к государственным секретам.

Султаналиев М.Б. считает, что требование суда о необходимости получения защитником допуска к материалам дела, которые содержат сведения, относящиеся к государственным секретам, по сути является запретом на участие адвоката в судебном процессе, что ограничивает конституционное право граждан на получение квалифицированной

№ 08-Р

юридической помощи и на самостоятельный выбор защитника. Данное право граждан закреплено и в статье 14 Международного пакта о гражданских и политических правах, являющегося составной частью правовой системы Кыргызской Республики, которая гарантирует каждому при рассмотрении предъявленного ему обвинения право вести работу с выбранным им самим защитником.

Субъект обращения также отмечает, что стороны, участвующие в уголовном судопроизводстве, равноправны и суд основывает процессуальное решение лишь на тех доказательствах, участие в исследовании которых на равных основаниях было обеспечено каждой из сторон.

Основываясь на вышеизложенном, обращающаяся сторона просит признать оспариваемые нормы противоречащими Конституции Кыргызской Республики.

Определением коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 2 июля 2018 года обращение Султаналиева М.Б. было принято к производству в части проверки оспариваемых норм на соответствие пункту 8 части 5 статьи 20, частям 1 и 3 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики. При этом в проверке на соответствие части 3 статьи 6 Конституции Кыргызской Республики было отказано ввиду отсутствия соответствующих правовых аргументов.

В судебном заседании обращающаяся сторона поддержала свои требования и просила их удовлетворить.

Представитель стороны-ответчика Молдошев Э.З. считает доводы Султаналиева М.Б. несостоятельными по следующим основаниям.

Целью Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» является создание эффективной системы и условий, направленных на сохранность государственных секретов.

Задачей указанного Закона является институционализация норм, направленных на защиту государственных интересов в области внешней и внутренней политики, социального блока, военного и технического потенциала, экономики, выраженная в государственных секретах; положений, определяющих общую направленность в вопросах защиты государственных секретов.

Молдошев Э.З. отмечает, что защита государственных секретов является одной из важнейших составляющих, призванных обеспечить гарантии национальной безопасности. В целях эффективного

№ 08-Р

применения Закона «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» и его последующей реализации были разработаны ряд подзаконных актов, связанных с порядком отнесения сведений к государственным секретам, их засекречивания и рассекречивания, с порядком доступа и условий ограничения к государственным секретам, полномочий государственных органов и уполномоченного органа в сфере защиты государственных секретов, порядком разрешения на право занятия деятельностью, связанной с использованием сведений, содержащих государственные секреты, порядком определения режимных и особо важных объектов и многих других вопросов, направленных на обеспечение сохранности государственных секретов.

Представитель стороны-ответчика отмечает, что право заявителя на судебную защиту не нарушается, к адвокату Мамбекова А.А. устанавливаются ограничения в использовании секретных материалов уголовного дела на основании части 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики.

Относительно доводов заявителя Молдошев Э.З. отметил, что разбирательство дел в соответствии с Уголовно-процессуальным кодексом Кыргызской Республики во всех судах открытое, за исключением случаев, когда это противоречит интересам охраны государственной тайны (часть 1 статьи 22). Также, частью 1 статьи 254 (обеспечение гласности судебного разбирательства) указанного Кодекса установлено, что суд должен обеспечить открытое судебное разбирательство дела за исключением случаев, когда это может привести к разглашению охраняемой законом государственной, военной, банковской и коммерческой тайны.

Вместе с тем, в соответствии с частью 2 статьи 231 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики обвиняемый и защитник в процессе ознакомления с материалами дела вправе выписывать сведения, снимать копии с документов. Выписки и копии документов из дела, в котором содержатся сведения, составляющие государственную, коммерческую или иную охраняемую законом тайну, хранятся в деле и вручаются обвиняемому и его защитнику во время судебного разбирательства, за исключением сведений о лицах, безопасность которых необходимо обеспечить.

В этой связи, доводы обращаемой стороны, относительно ограничения и лишения их прав на реализацию своих возможностей по построению полноценной судебной защиты, противоречат как нормам Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики, так и нормам законодательства в сфере защиты государственных секретов.

№ 08-Р

Таким образом, право на судебную защиту Мамбекова А.А. не нарушается и гарантии, предусмотренные для осуществления адвокатской деятельности, обеспечиваются с особенностями, установленными законодательством.

В связи с вышеизложенным, представитель стороны-ответчика считает, что статья 15, пункт 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» не противоречат пункту 8 части 5 статьи 20, частям 1 и 3 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики.

Второй представитель стороны-ответчика Ырысбеков Т.Ы. поддержал доводы Молдошева Э.З.

Постоянный представитель Президента Кыргызской Республики в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики Касымбеков Н.А. отмечает, что частью 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики установлено, что права и свободы человека и гражданина могут быть ограничены Конституцией и законами в целях защиты национальной безопасности, общественного порядка, охраны здоровья и нравственности населения, защиты прав и свобод других лиц. В соответствии с данным конституционным положением и был принят Закон Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики».

В соответствии с частью 5 статьи 99 Конституции Кыргызской Республики процессуальные права участников судебного процесса, в том числе право на обжалование решений, приговоров и других судебных актов, а также порядок их осуществления определяются законом. Следовательно, определение процессуальных прав участников судебного процесса (в том числе адвокатов) является дискреционным полномочием законодателя. При этом оспариваемые нормы закона не предусматривают каких-либо ограничений прав граждан на судебную защиту, а лишь устанавливают порядок допуска к государственным секретам Кыргызской Республики должностных лиц, граждан Кыргызской Республики (в том числе адвокатов) и иностранных граждан.

При рассмотрении и сравнении пункта 8 части 5 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики и оспариваемых норм Закона Касымбеков Н.А. пришел к выводу, что последние не могут не соответствовать им, поскольку никоим образом не касаются их положений и в этой связи не могут рассматриваться как ограничения. Доводы заявителя об ограничении права на получение квалифицированной юридической помощи в основном касаются организационно-техниче-

№ 08-Р

ских аспектов уголовного судопроизводства, нежели прав человека и гражданина, гарантированного Конституцией.

Оспариваемые нормы Закона регулируют общий порядок доступа к государственным секретам и основания для отказа в таком доступе. Применительно к адвокатам доступ к государственным секретам осуществляется на общих основаниях.

В этой связи, Касымбеков Н.А. отмечает, что совокупное рассмотрение части 3 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики и оспариваемых норм Закона никоим образом не затрагивает право каждого на получение квалифицированной юридической помощи, а также право на оказание юридической помощи за счет государства в случаях, предусмотренных законом.

Относительно доводов обращающейся стороны о несоответствии оспариваемых норм Закона отдельным нормам Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики, Касымбеков Н.А. отметил, что это можно отнести к коллизиям самих законов, которые могут быть предметом рассмотрения законодателя.

В связи с вышеизложенным, Касымбеков Н.А. считает, что статья 15, пункт 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» не противоречат пункту 8 части 5 статьи 20, частям 1 и 3 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики.

Представитель Правительства Кыргызской Республики Ибраев Э.Н. привел аналогичные доводы относительно конституционности оспариваемой нормы, что и представитель Жогорку Кенеша Кыргызской Республики Молдошев Э.З.. В связи с чем, он считает, что оспариваемые нормы не противоречат Конституции Кыргызской Республики. Другой представитель Правительства Кыргызской Республики Джунусова Д.М. поддержала доводы Ибраева Э.Н..

Третий представитель Правительства Кыргызской Республики Есеналиев М.К. считает, что в соответствии со статьей 20 Конституции Кыргызской Республики права и свободы человека и гражданина могут быть ограничены Конституцией и законами в целях защиты национальной безопасности, общественного порядка, защиты прав и свобод других лиц.

Однако, признавая право на судебную защиту, которое не подлежит никакому ограничению, законодатель не мог предоставить всеобщий доступ к сведениям, содержащим государственные секреты, любым лицам, поскольку условие пользования данным правом не может быть

№ 08-Р

соразмерно защите национальной безопасности, общественного порядка, защите прав и свобод других лиц.

При этом он отметил о наличии нарушения положений частей 1 и 7 статьи 18 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики в части осуществления уголовного судопроизводства на основе состязательности и равноправия сторон обвинения и защиты.

Также он обращает внимание на статус защитника, предусмотренный статьями 44 и 48 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики, а также на уголовную ответственность за разглашение государственной тайны.

Представитель Адвокатуры Кыргызской Республики Токтомамбетов С.М. поддержал доводы заявителя и считает, что допуск адвокатов к государственным секретам Кыргызской Республики должен проходить без проведения проверочных мероприятий, предусмотренных статьей 15, пунктом 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики».

Исходя из этих конституционных положений законодатель, определяя средства и способы защиты государственных секретов, должен использовать лишь те из них, которые в конкретной правоприменительной ситуации исключают возможность несоразмерного ограничения прав и свобод человека и гражданина. В рамках уголовного судопроизводства такими средствами могут, в частности, выступать проведение закрытого судебного заседания, предупреждение участников процесса о неразглашении государственных секретов, ставшей им известной в связи с производством по уголовному делу, и привлечение этих лиц к уголовной ответственности в случае ее разглашения. Сохранность государственных секретов в уголовном судопроизводстве обеспечивается также в соответствии со статьей 30 Закона Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности», где предусматривается, что адвокатской тайной являются любые сведения, связанные с оказанием адвокатом юридической помощи своему доверителю. Адвокат не вправе использовать в своих интересах или в интересах третьих лиц сведения, составляющие адвокатскую тайну.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы сторон, выслушав пояснения иных лиц и исследовав материалы дела, пришла к следующим выводам.

1. В соответствии с частью 4 статьи 19 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики»

№ 08-Р

ки» Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики выносит акты по предмету, затронутому в обращении, лишь в отношении той части нормативного правового акта, конституционность которой подвергается сомнению.

Таким образом, предметом рассмотрения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики по данному делу являются статья 15, пункт 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» следующего содержания:

«Статья 15. Порядок допуска к государственным секретам Кыргызской Республики должностных лиц, граждан Кыргызской Республики и иностранных граждан

1. Должностным лицам и гражданам Кыргызской Республики, которым для выполнения служебных обязанностей необходимо работать с государственными секретами, оформляется соответствующий допуск к этим секретам. При этом в отношении этих должностных лиц и граждан, с их добровольного письменного согласия, осуществляются проверочные мероприятия в порядке, установленном Правительством Кыргызской Республики.

Не допускается заключение трудового договора (контракта) до окончания проверочных мероприятий уполномоченным государственным органом, ведающим вопросами национальной безопасности.

2. Допуск должностных лиц и граждан Кыргызской Республики предусматривает:

1) принятие на себя письменных обязательств перед государством по неразглашению доверенных им сведений, составляющих государственные секреты;

2) согласие на ограничения их прав в соответствии со статьей 19 настоящего Закона;

3) ознакомление и соблюдение норм законодательства Кыргызской Республики о государственных секретах, в том числе предусматривающих ответственность за его нарушение.

3. Взаимные обязательства администрации и оформляемого лица должны быть предусмотрены в трудовом договоре (контракте).

4. Объем проверочных мероприятий зависит от степени секретности сведений, к которым будет допускаться оформляемое лицо. Устанавливаются три формы допуска граждан к государственным секретам, соответствующие трем степеням секретности сведений, со-

№ 08-Р

ставляющих государственные секреты: к сведениям особой важности, совершенно секретным или секретным. Наличие у граждан допуска к сведениям более высокой степени секретности является основанием для доступа их к сведениям более низкой степени секретности.

5. Порядок оформления или переоформления допуска должностных лиц и граждан Кыргызской Республики к государственным секретам устанавливается Правительством Кыргызской Республики.

6. Иностранцы граждане к государственным секретам допускаются только в рамках реализации вступивших в установленном законом порядке в силу международных договоров, участницей которых является Кыргызская Республика. Порядок допуска указанных лиц к государственным секретам определяется Правительством Кыргызской Республики.

Статья 17. Основания для отказа должностному лицу или гражданину Кыргызской Республики в допуске к государственным секретам

Основаниями для отказа должностному лицу или гражданину в допуске к государственным секретам являются:

4) уклонение от проверочных мероприятий и (или) сообщение заведомо ложных сведений о себе или своих близких родственниках;».

Закон Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» принят в соответствии с порядком, установленным законодательством, опубликован в газете «Эркин-Тоо» от 26 декабря 2017 года №131, внесен в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики и является действующим.

2. Согласно Конституции Кыргызской Республики каждому гарантируется судебная защита его прав и свобод, предусмотренных Конституцией, законами, международными договорами, участницей которых является Кыргызская Республика, общепризнанными принципами и нормами международного права (часть 1 статьи 40).

Конституционно-правовой смысл данного права раскрывался в решениях Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 21 февраля 2014 года, от 9 декабря 2015 года, от 24 января 2018 года.

Из рассматриваемой конституционной нормы, которая корреспондируется с положениями международно-правовых актов, в частности, статьями 8, 29 Всеобщей декларации прав человека, а также статьями 2 (пункт 2 и подпункт «а» пункта 3), 14 (пункт 1) Международного пакта о гражданских и политических правах, следует, что государство обяза-

№ 08-Р

но обеспечить осуществление права на судебную защиту, которая должна быть справедливой, компетентной, полной и эффективной.

Право на судебную защиту является базисом правового государства и позволяет обеспечить, в случае необходимости, восстановить гарантированные Конституцией Кыргызской Республики другие права и свободы человека и гражданина. Реализация этого права обуславливает особое место среди функций государственных институтов исключительную компетенцию судебной власти - отправлять правосудие. Правосудие осуществляется только судом посредством судопроизводства в рамках одной из процессуальных форм, позволяющей наиболее последовательно и полно реализовать такие принципы отправления правосудия, как доступ к правосудию, состязательность, справедливость, беспристрастность, независимость суда.

Таким образом, среди функций институтов государства осуществление правосудия занимает центральное место и не только потому, что оно является гарантией и одновременно механизмом защиты всех признаваемых Конституцией прав, свобод и законных интересов, но и потому, что благодаря этой функции природа государственной власти приобретает правовой и демократический характер.

3. Конституция Кыргызской Республики, закрепляя право каждого на судебную защиту, также предоставляет гарантии каждому на получение квалифицированной юридической помощи (части 1 и 3 статьи 40).

Данное конституционное право относится к основным правам и свободам человека и гражданина и обусловлено правовым статусом личности. Право на получение квалифицированной юридической помощи подразумевает создание условий, при которых лицо, вне зависимости от того, в каком процессуальном статусе оно привлечено к участию в судопроизводстве, получает в рамках судебного процесса квалифицированную правовую помощь для защиты или восстановления его прав, свобод и законных интересов.

В качестве реализации данного конституционного права законодатель закрепил, в том числе в уголовно-процессуальном законодательстве, право подозреваемого, обвиняемого, подсудимого на защиту. Орган дознания, следователь, прокурор, суд обязаны обеспечить подозреваемому, обвиняемому, подсудимому возможность защищаться установленными законом средствами и способами, а также охрану их личных и имущественных прав. В соответствии с уголовно-процессуальным законодательством в качестве защитника в уголовном процессе может выступать только адвокат.

№ 08-Р

В своих решениях Конституционная палата неоднократно выражала позицию относительно повышенных требований к уровню квалификации адвоката, его поведению и добросовестному исполнению им взятых на себя обязательств, как субъекту, непосредственно участвующему в достижении целей правосудия.

В силу особенностей своих услуг, адвокат является особым субъектом, на которого законом возлагается конституционно значимая функция. Причем, как само оказание юридической помощи, так и ее качество становятся обязанностью, а не правом адвоката (Решения Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 11 марта 2015 года и от 14 февраля 2018 года).

Таким образом, правовое положение адвоката, закрепленное в многочисленных нормах уголовно-процессуального законодательства, свидетельствует о его публичном значении в отправлении правосудия.

При этом предоставление квалифицированной юридической помощи может быть полноценным лишь при условии свободы выбора адвоката лицом, нуждающимся в такой помощи, поскольку наличие доверительных отношений между ними является ключевым в эффективности правовой защиты. Право выбора адвоката по своему усмотрению представляет собой одну из фундаментальных основ справедливого судебного процесса, поскольку обеспечивает главное условие полноценной защиты – доверие между адвокатом и его подзащитным. Это вытекает из положений уголовно-процессуального законодательства и Международного пакта о гражданских и политических правах (статья 14).

4. Конституция Кыргызской Республики, предусматривая повышенный уровень гарантий прав и свобод человека и гражданина, допускает возможность их ограничения, но исключительно в той мере, в какой это необходимо в определенных ею целях, и лишь в установленном законом порядке (часть 2 статьи 20).

Сущность вышеназванного конституционного установления состоит в недопустимости произвольного воздействия на права и свободы человека и исключительности возможных ограничений. То есть, во-первых, ограничения должны устанавливаться путем законодательного закрепления оснований и порядка применения, во-вторых, должны быть соразмерны конституционно значимым целям и, в-третьих, приняты в условиях, когда иными правовыми средствами разрешение отдельных проблем правового регулирования становится невозможным.

Исходя из вышеизложенных положений Конституции предполагается, что законодатель ввел Закон Кыргызской Республики «О защите

№ 08-Р

государственных секретов Кыргызской Республики», направленный на регулирование правовых и организационных основ отнесения сведений к государственным секретам, системы их защиты, отношений, связанных с засекречиванием и рассекречиванием таких сведений, а также иной деятельности в сфере государственных секретов в интересах национальной безопасности.

Обжалуемая заявителем статья 15 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» определяет, что должностные лица, граждане Кыргызской Республики, которым для выполнения служебных обязанностей необходимо работать с государственными секретами, допускаются к государственным секретам Кыргызской Республики после осуществления с их добровольного письменного согласия проверочных мероприятий в порядке, установленном Правительством Кыргызской Республики.

Задачей проверочных мероприятий является установление обстоятельств, которые могут служить основанием как для допуска должностных лиц и граждан к государственным секретам, так и для отказа в допуске в соответствии со статьей 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики».

Подобный механизм обеспечения защиты государственных секретов в целом соответствует конституционно определенным целям, предусмотренным частью 2 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики.

Однако, исходя из смысла и содержания статьи 15 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» положения о допуске к государственным секретам должностных лиц и граждан относятся только к лицам, состоящим в трудовых отношениях, тогда как оказание юридической помощи адвокатами находится в сфере частно-правовых отношений.

Применение данной нормы по аналогии для оформления допуска адвокатов к государственным секретам без учета специфики их работы и положений уголовно-процессуального законодательства является неоправданным. Так как, в соответствии с Уголовно-процессуальным кодексом Кыргызской Республики уголовное судопроизводство определяется Конституцией Кыргызской Республики, Законом «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах» и самим кодексом (статья 1). При этом Уголовно-процессуальный кодекс не содержит требований о какой-либо предварительной проверке адвоката и особом разрешении на участие в рассмотрении дел, имеющих

№ 08-Р

соответствующий гриф секретности, что согласуется с положениями Конституции Кыргызской Республики. Как было отмечено выше, право на получение квалифицированной юридической помощи непосредственно вытекает из права на судебную защиту, являющимся абсолютным правом по своему конституционному содержанию, и не может быть ограничено, что предполагает возможность беспрепятственного участия защитника на всех стадиях уголовного процесса.

5. Учитывая, что статус участников уголовного судопроизводства определяется не только отраслевыми нормами, но и требованиями Конституции Кыргызской Республики, их процессуальное положение, наполняемое, в том числе конституционно-правовым содержанием, не исключает доступа к конкретным сведениям, составляющим государственную тайну, способами, не связанными с оформлением допуска к таким сведениям, притом что защита государственных секретов будет обеспечена предусмотренными законом средствами. Иное приводит к тому, что лица, адвокаты которых не имеют допуска к государственным секретам, ограничиваются в праве на судебную защиту в случаях, когда в материалах дела имеются сведения, которым присвоен гриф секретности (статьи 1 и 9 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики»). Более того, отказ адвокату, приглашенному подсудимым, в ознакомлении с материалами дела, имеющим гриф секретности только по мотивам отсутствия у последнего допуска к государственным секретам, приводит к несоразмерному ограничению конституционного права гражданина на получение квалифицированной юридической помощи, а также нарушению принципа состязательности и равноправия сторон, так как суд, согласно части 7 статьи 18 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики, должен основывать свое процессуальное решение лишь на тех доказательствах, участие в исследовании которых на равных основаниях было обеспечено каждой из сторон.

Соответственно, распространение действия оспариваемых норм на адвокатов, как субъектов, непосредственно участвующих в достижении целей правосудия, и недопущение их к оказанию юридической помощи ввиду отсутствия у них допуска к государственным секретам, приведут к несоразмерному ограничению права лиц на квалифицированную юридическую помощь, и, в конечном итоге, к нарушению их конституционного права на судебную защиту, которое не подлежит никакому ограничению.

№ 08-Р

В этой связи, законодателю следует принять во внимание особый статус адвоката во взаимосвязи с правами подозреваемого, обвиняемого, подсудимого на судебную защиту и получение ими квалифицированной юридической помощи и обеспечить возможность получения доступа адвоката, участвующего по делам, связанным с государственными секретами иным способом, как и в отношении лиц, предусмотренных статьей 16 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» без проведения проверочных мероприятий, с предупреждением о неразглашении государственной тайны, ставшей ему известной в связи с производством по уголовному делу, имеющему гриф секретности, и об уголовной ответственности за разглашение таковой.

На основании вышеизложенного, руководствуясь пунктом 1 части 6, частями 8 и 9 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, статьями 46, 47, 48, 51 и 52 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

РЕШИЛА:

1. Признать статью 15, пункт 4 статьи 17 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики», исходя из их буквального смысла, не противоречащими пункту 8 части 5 статьи 20, частям 1 и 3 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики.

2. Признать статью 15 Закона Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики» при её распространении по аналогии на адвокатов, участвующих в качестве защитников в уголовном судопроизводстве, противоречащей пункту 8 части 5 статьи 20, частям 1, 3 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики.

3. Правительству Кыргызской Республики инициировать соответствующие изменения в Закон Кыргызской Республики «О защите государственных секретов Кыргызской Республики», вытекающие из мотивировочной части настоящего решения.

4. Решение обязательно для всех государственных органов, органов местного самоуправления, должностных лиц, общественных объединений, юридических и физических лиц и подлежит исполнению на всей территории республики.

5. Опубликовать настоящее решение в официальных изданиях органов государственной власти, на официальном сайте Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики и в «Вестнике Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики».

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

ПОСТАНОВЛЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

11 января
2018 года
город Бишкек

№01-П

о рассмотрении жалобы граждан Карасартовой Риты Рахмановны, Омуркул уулу Улана, Жалгашева Бакыта Раманкуловича, Абдыкаимова Улукбека Алтымышбековича на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 2 ноября 2017 года № 60

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Аблакимове К.А., руководствуясь частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в судебном заседании жалобу Карасартовой Р.Р., Омуркул уулу У., Жалгашева Б.Р., Абдыкаимова У.А. об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 2 ноября 2017 года № 60.

Исследовав доводы, изложенные в жалобе, и материалы по ходатайству граждан Карасартовой Р.Р., Омуркул уулу У., Жалгашева Б.Р., Абдыкаимова У.А. Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 28 сентября 2017 года поступило ходатайство граждан Карасартовой Р.Р., Омуркул уулу У., Жалгашева Б.Р., Абдыкаимова У.А. о признании части 9 статьи 1 Закона Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Кыргызской Республики» от 3 августа 2013 года № 180, которой были внесены поправки в абзац первый части 1 статьи 299-2 Уголовного кодекса, предусматривающей уголовную ответственность за приобретение, изготовление, хранение, распространение, перевозку и пересылку экстремистских материалов, а также умышленное использование символики или атрибутики экстремистских организаций, противоречащей абзацу второму части 2 статьи 16, частям 1, 2 статьи 20, пунктам 4, 5 части 5 статьи 20, части 1 статьи 32, части 1 статьи 33 Конституции Кыргызской Республики.

В обоснование своих требований заявители отмечают, что статья 32 Конституции Кыргызской Республики закрепляет свободу вероисповедания граждан, в соответствии с которой «каждому гарантируется

№01-П

свобода совести и вероисповедания. Каждый имеет право исповедовать индивидуально или совместно с другими любую религию или не исповедовать никакой. Каждый вправе свободно выбирать и иметь религиозные и иные убеждения. Никто не может быть принужден к выражению своих религиозных и иных убеждений или отказу от них». Эти права и свободы, по мнению заявителей, подкреплены соответствующими конституционными гарантиями, содержащимися в пунктах 4, 5 части 5 статьи 20 Конституции, согласно которым «не подлежит никакому ограничению установленное Конституцией право на свободу мысли и мнения, свободно выбирать и иметь религиозные и иные убеждения».

Заявители считают, что международные стандарты также не допускают никаких ограничений на свободу совести и на свободу иметь или принимать религию по своему выбору. Так, в Общих замечаниях № 22 (48) Комиссии ООН по правам человека от 1993 года к статье 18 Международного пакта о гражданских и политических правах разъясняется, что «право на свободу мысли, совести и религии далеко идущее и кардинальное, оно включает в себя свободу мыслей по любому поводу, личные убеждения и приверженность религии или убеждениям, вне зависимости от того, исповедуется ли она публично или сообща с другими». Также отмечается, что «фундаментальный характер этих свобод отражен в том, что это положение не может быть частично отменено даже во время чрезвычайных обстоятельств».

Субъекты обращения утверждают, что согласно Закону Кыргызской Республики «О противодействии экстремистской деятельности» хранение экстремистских материалов должно признаваться правонарушением в случае, если лицо преследовало цель распространения или распространяло запрещенные материалы. Под распространением следует понимать деятельность, направленную на ознакомление с экстремистскими материалами неограниченного круга лиц, то есть распространение должно быть рассчитано на неопределенный круг потребителей.

Заявители указывают, что отсутствие полноты и определенности в формулировке части 1 статьи 299-2 Уголовного кодекса Кыргызской Республики и практика ее применения следственными и судебными органами, грубо нарушают гарантированные Конституцией права человека, дискриминируют граждан по признаку религиозной принадлежности, предоставляя правоохранительным органам право уголовного преследования и привлечения к уголовной ответственности лиц за действия, не являющимися по своей сути и характеру преступными.

Также, по мнению заявителей, лицо, приобретшее и хранившее у себя религиозную литературу в целях ознакомления, не может заведо-

№01-П

мо знать о ее экстремистском характере. Его действия не мотивированы целью распространения таких материалов. Даже в том случае, если лицо разделяет и одобряет экстремистские идеи и взгляды, оно не может быть объектом уголовного преследования, так как уголовно наказуемыми являются деяния, но не образ мыслей.

Законодатель, внося изменения в оспариваемую норму Уголовного кодекса Кыргызской Республики, в соответствии с которыми приобретение и хранение экстремистских материалов признано преступлением, не указал основное условие общественной опасности таких действий как цель распространения, допустив тем самым криминализацию действий, не являющихся по своей сути преступными.

Также, заявители указывают, что в новом Уголовном кодексе Кыргызской Республики, принятом Жогорку Кенешем 22 декабря 2016 года и подписанном Президентом Кыргызской Республики 3 февраля 2017 года, законодатель, руководствуясь идеей гуманизации правосудия, декриминализовал вышеуказанное деяние. То есть приобретение и хранение экстремистских материалов без цели распространения уже не является преступным.

На основании вышеизложенного, заявители просили признать оспариваемую норму противоречащей Конституции Кыргызской Республики.

Коллегия судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, руководствуясь частью 2, пунктами 1 и 4 части 3, частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», определением от 2 ноября 2017 года № 60 отказала в принятии ходатайства к производству по следующим основаниям.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, решая вопрос о принятии или об отказе в принятии к производству поступившего обращения, прежде всего, исходит из допустимости поставленных в обращении вопросов конституционному судопроизводству.

Конституционной палатой Верховного суда Кыргызской Республики были приняты два постановления от 11 июля 2017 года и от 26 сентября 2017 года, в которых она выразила свою позицию об отсутствии неопределенности по оспариваемой норме.

Так, в частности, в указанных постановлениях было отмечено, что «установление уголовной ответственности за приобретение, изготовление, хранение, распространение, перевозку и пересылку экстремистских материалов, а также умышленное использование, в том

№01-П

числе демонстрацию символики или атрибутики экстремистских или террористических организаций является логическим продолжением нормотворческой деятельности законодателя, направленной на реализацию нормативных предписаний части 8 статьи 22 Закона Кыргызской Республики «О свободе вероисповедания и религиозных организациях в Кыргызской Республике».

Также, заявители, оспаривая конституционность положений части 1 статьи 299-2 Уголовного кодекса Кыргызской Республики, выраженных словами «хранение экстремистских материалов», обосновывают свою позицию, ссылаясь на практику применения данной нормы следственными и судебными органами. Вместе с тем, разрешение вопросов, связанных с правоприменительной практикой оспариваемой нормы, в соответствии с конституционным Законом «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» не входит в полномочия Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики.

В этой связи коллегия судей отметила, что частью 8 статьи 22 вышеуказанного Закона установлено, что ввоз, изготовление, приобретение, перевозка, пересылка, хранение и распространение печатных изданий, кинофотоаудиовидеопродукции и других материалов, содержащих идеи религиозного экстремизма, сепаратизма и фундаментализма, влекут ответственность в соответствии с законодательством Кыргызской Республики. При этом частью 2 названной статьи указанного Закона запрещается ввоз, изготовление, хранение, перевозка, пересылка и распространение религиозной литературы, иных печатных, аудиовидеоматериалов, в которых содержатся призывы к изменению конституционного строя, религиозной нетерпимости, нравственных устоев общества.

Таким образом, в оспариваемой норме законодатель установил лишь санкцию за нарушение требований Закона Кыргызской Республики «О свободе вероисповедания и религиозных организациях в Кыргызской Республике».

Следовательно, оспариваемая норма не может рассматриваться без взаимосвязи с указанными нормами обозначенного Закона. В связи с чем, в рамках поставленных требований заявителей коллегия судей не нашла оснований для принятия обращения к производству Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики ввиду отсутствия правовой неопределённости по оспариваемому вопросу.

Учитывая вышеизложенное, коллегия судей приняла определение об отказе в принятии обращения к производству.

Карасартова Р.Р., Омуркул уулу У., Жалгашев Б.Р., Абдыкаимов У.А., не согласившись с принятым определением коллегии судей 7 де-

№01-П

кабря 2017 года, обратились с жалобой в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики.

В жалобе заявители отмечают, что ссылка коллегии судей на акты Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, принятые по жалобам Байзакова А.М. и Карасартовой Р.Р., Токталиева А.У., Жалгашева Б.Р., Абдыкаимова У.А. является неправильной, поскольку предмет обращения заявителей иной и отличается от предмета вышеуказанных обращений.

При этом заявители выражают свое согласие с выводом коллегии судей о том, что установление уголовной ответственности за приобретение, изготовление, хранение, распространение, перевозку и пересылку экстремистских материалов, а также умышленное использование, в том числе демонстрацию символики или атрибутики экстремистских или террористических организаций является логическим продолжением нормотворческой деятельности законодателя, направленной на реализацию нормативных предписаний части 8 статьи 22 Закона Кыргызской Республики «О свободе вероисповедания и религиозных организациях в Кыргызской Республике».

В тоже время, заявители отмечают, что вследствие внесения оспариваемой нормой изменений в статью 299-2 Уголовного кодекса Кыргызской Республики, из ее диспозиции удален такой признак, как «цель распространения». По мнению заявителей, данное изменение приводит к тому, что любой гражданин, приобретший и хранивший религиозную литературу, может быть привлечен к уголовной ответственности при признании экспертами их экстремистскими.

Заявители отмечают, что понятие экстремистских материалов отсутствует в уголовном законодательстве. В соответствии с пунктом 4 статьи 1 Закона Кыргызской Республики «О противодействии экстремистской деятельности» экстремистскими признаются материалы, предназначенные для обнародования документы либо информация на иных носителях, призывающие к осуществлению экстремистской деятельности либо обосновывающие или оправдывающие необходимость осуществления такой деятельности, публикации, обосновывающие или оправдывающие национальное (этническое) и (или) расовое превосходство либо оправдывающие практику совершения военных или иных преступлений, направленных на полное или частичное уничтожение какой-либо этнической, социальной, расовой, национальной или религиозной группы.

Согласно статье 13 указанного Закона информационные материалы признаются экстремистскими только решением суда при наличии

№01-П

в информационных материалах вышеуказанных признаков. Копия такого решения, вступившего в законную силу, направляется в орган исполнительной власти в сфере юстиции. Список экстремистских материалов подлежит периодическому опубликованию в средствах массовой информации, а также на официальных интернет-сайтах уполномоченных государственных органов в сфере юстиции, осуществляющих противодействие экстремистской деятельности.

Однако, по мнению заявителей, такая работа не ведется должным образом, вследствие чего граждане не информированы об экстремистских материалах, что создает реальную угрозу правам и интересам верующих, служит инструментом для их неправомерного преследования и осуждения.

Карасартова Р.Р., Омуркул уулу У., Жалгашев Б.Р., Абдыкаимов У.А. считают, что оспариваемая норма подвергает граждан дискриминации по признаку вероисповедания, что противоречит статье 16 Конституции Кыргызской Республики.

Заявители полагают, что гражданин, приобретая и храня религиозную литературу, находящуюся в свободном доступе, реализует свои конституционные права, в частности, на свободу совести и вероисповедания, право свободно искать, получать, хранить, использовать информацию и распространять ее устно, письменно или иным способом, на свободу мысли и мнения, право свободно выбирать и иметь религиозные и иные убеждения (статьи 20, 32, 33 Конституции).

В этой связи заявители просят отменить определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 2 ноября 2017 года № 60 и принять обращение к конституционному производству.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы заявителей и основания отказа коллегии судей в принятии обращения к производству, приходит к следующим выводам.

Следует отметить, что оспариваемые нормы Закона направлены на изменение части 1 статьи 299-2 Уголовного кодекса Кыргызской Республики, регламентирующих уголовную ответственность, в том числе за хранение экстремистских материалов. Таким образом, предметом обжалования заявителей является именно правовая регламентация вопросов, связанных с уголовной ответственностью за хранение экстремистских материалов. В связи с чем, ссылки на акты Конституционной палаты, которые были отражены в обжалуемом определении коллегии судей, являются верными.

№01-П

В целом доводы заявителей сводятся к тому, что отсутствие в статье 299-2 Уголовного кодекса Кыргызской Республики такого признака, как «цель распространения» и отсутствие понятия «экстремистские материалы» в уголовном законодательстве подвергает граждан дискриминации по признаку вероисповедания.

Следует отметить, что отношения, направленные на обеспечение права человека на свободу вероисповедания, определенного Конституцией Кыргызской Республики и ратифицированными Кыргызской Республикой международными договорами, регулируются Законом Кыргызской Республики «О свободе вероисповедания и религиозных организациях в Кыргызской Республике». Кроме того, в целях защиты прав и свобод человека и гражданина, основ конституционного строя, обеспечения целостности и безопасности Кыргызской Республики Законом Кыргызской Республики «О противодействии экстремистской деятельности» установлены правовые и организационные основы противодействия экстремистской деятельности, а также ответственность за ее осуществление.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики отмечает, что право на свободу вероисповедания не может носить абсолютного характера, что вытекает из самой Конституции и предполагает необходимость учета публичных интересов. Именно в этой связи, законодатель в рамках предоставленной ему дискреции вправе определять особенности правового регулирования, связанных с религиозной деятельностью.

Согласно части 7 статьи 22 Закона Кыргызской Республики «О свободе вероисповедания и религиозных организациях в Кыргызской Республике» граждане и религиозные организации вправе приобретать и использовать религиозную литературу на любом языке по своему выбору, а равно другие предметы и материалы религиозного назначения только в местах богослужения и в специализированных магазинах.

При этом частью 8 статьи 22 указанного Закона установлено, что приобретение и хранение печатных изданий, кинофотоаудиовидеопродукции и других материалов, содержащих идеи религиозного экстремизма, сепаратизма и фундаментализма, влекут ответственность в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, а ответственность за вышеперечисленные действия установлены статьей 299-2 Уголовного кодекса Кыргызской Республики, которая предусматривает конкретные санкции за нарушения норм, установленных законами Кыргызской Республики «О свободе вероисповедания и

№01-П

религиозных организациях в Кыргызской Республике» и «О противодействии экстремистской деятельности».

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики отмечает, что установление законодателем санкции за нарушение требований вышеперечисленных законов само по себе не образует неопределенности, которые могут вызывать сомнения в ее конституционности.

В связи с чем, выводы коллегии судей относительно отсутствия правовой неопределенности в оспариваемой норме являются обоснованными, поскольку установление уголовной ответственности за нарушение норм вышеназванных законов является логическим продолжением нормотворческой деятельности законодателя.

Таким образом, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики не находит оснований для удовлетворения жалобы заявителей.

На основании вышеизложенного, руководствуясь частью 5 статьи 28, статьями 46, 47, 48, частью 1 статьи 51 конституционного Закона Кыргызской Республики «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

ПОСТАНОВИЛА:

1. Жалобу Карасартовой Риты Рахмановны, Омуркул уулу Улана, Жалгашева Бакыта Раманкуловича, Абдыкаимова Улукбека Алтымышбековича об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики «Об отказе в принятии к производству обращения граждан Карасартовой Риты Рахмановны, Омуркул уулу Улана, Жалгашева Бакыта Раманкуловича, Абдыкаимова Улукбека Алтымышбековича о проверке конституционности положений части 9 статьи 1 Закона Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Кыргызской Республики» от 3 августа 2013 года № 180» от 2 ноября 2017 года № 60 оставить без удовлетворения.

2. Настоящее постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики является окончательным, обжалованию не подлежит и вступает в силу с момента подписания.

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

ПОСТАНОВЛЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

29 января
2018 года
город Бишкек

№02-П

**об отказе в удовлетворении жалобы Федорова Ви-
лена Рафаильевича в интересах Мамасалиева Дуй-
шонали на определение коллегии судей Консти-
туционной палаты Верховного суда Кыргызской
Республики от 15 декабря 2017 года № 68**

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Респу-блики в составе: председательствующего – судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касыма-лиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осконбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Аблакимове К.А., руководствуясь частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Респу-блики», рассмотрела в судебном заседании жалобу Федорова В.Р. в интересах Мамасалиева Д. об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 15 декабря 2017 года № 68.

Исследовав доводы, изложенные в жалобе, и материалы по хода-тайству Федорова В.Р. в интересах Мамасалиева Д., Конституцион-ная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Респу-блики 8 ноября 2017 года поступило ходатайство Федорова В.Р. в интере-сах Мамасалиева Д. о признании статьи 221 Уголовного кодекса Кыр-гызской Республики противоречащей части 1 статьи 20, пункту 5 части 4 статьи 20, части 2 статьи 28 Конституции Кыргызской Республики.

Как следует из представленных материалов, Мамасалиев Д. в период с 27 января 2011 года по май 2012 года занимал должность генерального директора ОАО «Кыргызская Агропродовольственная корпорация». 14 октября 2013 года было вынесено постановление руководителя следственной группы Генеральной прокуратуры Кыр-гызской Республики Асаналиева М. о привлечении Мамасалиева Д. в качестве обвиняемого в совершении преступления, предусмотрен-ного частью 2 статьи 221 Уголовного кодекса Кыргызской Респу-блики (злоупотребление полномочиями служащими коммерческих или иных организаций).

№02-П

Заявитель считает, что отсутствие в Уголовном кодексе Кыргызской Республики определений понятий «служащего коммерческой или иной организации» и «тяжкие последствия» создают неопределённость в толковании оспариваемой нормы.

Субъект обращения указывает, что степень тяжести последствий преступления должна оцениваться следователем исходя из позиции уголовного закона, а не его субъективного мнения. Так, по мнению заявителя, следователь в постановлении о привлечении Мамасалиева Д. в качестве обвиняемого не смог определить, что именно им понимается под тяжкими последствиями для ОАО «Кыргызская Агропродовольственная корпорация». Понятие «тяжкие последствия» является оценочной категорией и при его применении возникает неопределённость в толковании оспариваемой нормы, что приводит к нарушению прав и свобод человека и гражданина, признаваемых Конституцией Кыргызской Республики.

В соответствии с частью 1 статьи 20 Конституции в Кыргызской Республике не должны приниматься законы, отменяющие или умаляющие права и свободы человека и гражданина, а пункт 5 части 4 этой же статьи устанавливает запрет на лишение свободы на том только основании, что лицо не в состоянии исполнить договорное обязательство.

Заявитель отмечает, что согласно части 2 статьи 28 Конституции Кыргызской Республики уголовный закон, устанавливающий ответственность, по аналогии не применяется.

С учётом изложенного, заявитель просил признать оспариваемую норму противоречащей части 1 статьи 20, пункту 5 части 4 статьи 20, части 2 статьи 28 Конституции Кыргызской Республики.

Коллегия судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, рассмотрев ходатайство Федорова В.Р. в интересах Мамасалиева Д. пришла к выводу о том, что обращение по содержанию не соответствует требованиям конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики».

Коллегия судей отметила, что в правовой позиции Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, изложенной в ее решении от 4 марта 2015 года, установлено, что принцип презумпции невиновности, закреплённый в статье 26 Конституции Кыргызской Республики, является одним из основных принципов правосудия. Его правовая сущность заключается в том, что обвиняе-

№02-П

мый может быть признан виновным лишь при условии, что его вина будет доказана вступившим в законную силу приговором суда.

Преступление, предусмотренное статьёй 221 Уголовного кодекса Кыргызской Республики, выражается в виде причинения существенного вреда законным интересам организаций, граждан, обществу или государству. Вред может быть выражен путём причинения имущественного вреда вопреки интересам организации, в которой лицо выполняет управленческие функции.

Коллегия судей на утверждение заявителя о том, что Уголовный кодекс Кыргызской Республики не дает определения понятия «служащего коммерческой или иной организации», отметила, что в примечании 1 к статье 221 обозначенного Кодекса даётся развёрнутое определение понятия служащего, выполняющего управленческие функции в указанных организациях. Оценка же причинения вреда, а также степени его существенности в каждом случае производится судами общей юрисдикции с учётом обстоятельств конкретного дела.

Так, уголовно-процессуальным законодательством Кыргызской Республики установлено, что в ходе производства по делу подлежат доказыванию, в том числе, наступившие вредные последствия и размер материального ущерба, причинённого преступлением. Кроме того, в случае постановления обвинительного приговора, его описательно-мотивировочная часть должна содержать, помимо прочего, описание деяния, признанного судом доказанным, с указанием места, времени, способа его совершения, формы вины, мотивов, целей и последствий от преступления.

По мнению коллегии судей, доводы заявителя о неконституционности оспариваемой нормы, основанной на доводах о неправильном ее применении и толковании, не может являться правовым аргументом, свидетельствующим о наличии неопределённости в вопросе о том – соответствует ли Конституции Кыргызской Республики оспариваемая норма, соответственно его обращение, не отвечающее критерию допустимости, не может быть принято к рассмотрению Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики.

Коллегия судей, перечислив исчерпывающий перечень вопросов, подведомственных Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики, установленных частью 6 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, а также частью 1 статьи 4, статьёй 18 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» отметила, что оценка конституцион-

№02-П

ности правоприменения и толкования правовых норм не относится к ее компетенции.

Основываясь на вышеизложенном, коллегия судей приняла определение об отказе в принятии обращения к производству.

Не согласившись с определением коллегии судей от 15 декабря 2017 года № 68, Федоров В.Р. в интересах Мамасалиева Д. 20 декабря 2017 года обратился с жалобой в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики.

Заявитель считает, что согласно Конституции Кыргызской Республики не подлежит никакому ограничению конституционное право на судебную защиту, и коллегия судей, не исследовав вопрос о конституционности оспариваемой нормы, своим определением от 15 декабря 2017 года ограничила право заявителя на судебную защиту.

Федоров В.Р. отмечает, что в своем определении коллегия судей основной упор сделала на понятиях «существенный вред» и «служущий коммерческой или иной организации», несмотря на то, что в ходатайстве Мамасалиев Д. акцент в вопросе конституционности оспариваемой нормы сделал на понятие «тяжкие последствия». По его мнению, в определении не рассмотрена конституционность термина «тяжкие последствия» в привязке к оспариваемой норме.

Далее субъект обращения повторно указывает, что Уголовный кодекс Кыргызской Республики не дает определение понятию «тяжкие последствия». Степень тяжести последствий преступления оценивается следователем, прокурором и судом по своему субъективному мнению.

Заявитель полагает, что тяжкие последствия являются оценочной категорией и создают неопределённость в толковании оспариваемой нормы, вследствие чего нарушаются права и свободы человека и гражданина, признаваемые Конституцией Кыргызской Республики.

В связи с чем, Федоров В.Р. просит отменить определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 15 декабря 2017 года № 68 и принять обращение к конституционному судопроизводству.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы заявителя и основания отказа коллегии судей в принятии обращения к производству, приходит к следующим выводам.

Следует отметить, что правовой сущностью права на судебную защиту в рамках конституционного судопроизводства является за-

№02-П

щита прав и свобод человека и гражданина, если имеются обстоятельства, позволяющие выявить правовую неопределенность в вопросе соответствия оспариваемой нормы положениям Конституции Кыргызской Республики.

В свою очередь, процессуальный порядок реализации указанного права регламентирован конституционным Законом «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» (статьи 20, 24, 25 и 28), в рамках которого и было рассмотрено обращение заявителя и принято обжалуемое определение коллегии судей.

Субъект обращения отмечает, что в указанном определении коллегии судей не выражено мнение относительно отсутствия понятия «тяжкие последствия» в Уголовном Кодексе Кыргызской Республики, что позволяет правоохранительным органам по своему усмотрению использовать данное понятие при оценке совершенных преступлений.

Однако оценка причинения вреда, а также степени его существенности в каждом случае производится судами общей юрисдикции с учётом обстоятельств конкретного дела, что и было указано в определении коллегии судей. Термин «тяжкие последствия» относится к категории оценочных понятий и подлежит установлению в каждом конкретном случае.

Соответственно, постановка вопроса конституционности статьи 221 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики на основе мнения заявителя о том, что отсутствует развернутое определение понятия «тяжкие последствия», при существующем правовом регулировании этого вопроса, не порождает сомнения в ее неопределенности.

Проверка законности и обоснованности судебных решений, в частности, правильности выбора норм, подлежащих применению в конкретном деле заявителя, как связанная с установлением и исследованием фактических обстоятельств дела, не относится к полномочиям Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики (статьи 4, 18 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики»).

Таким образом, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики не находит оснований для удовлетворения жалобы заявителя.

На основании вышеизложенного, руководствуясь частью 5 статьи 28, статьями 46, 47, 48, частью 1 статьи 51 конституционного Закона

№02-П

Кыргызской Республики «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

ПОСТАНОВИЛА:

1. Жалобу Федорова Вилена Рафаильевича в интересах Мамасалиева Дуйшонали об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики «Об отказе в принятии к производству обращения гражданина Мамасалиева Дуйшонали о проверке конституционности статьи 221 Уголовного кодекса Кыргызской Республики» от 15 декабря 2017 года № 68 оставить без удовлетворения.

2. Настоящее постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики является окончательным, обжалованию не подлежит и вступает в силу с момента подписания.

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

ПОСТАНОВЛЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

27 февраля
2018 года
город Бишкек

№03-П

о рассмотрении жалобы Абдыраева Медербека Абдыраевича в интересах Сулуева Алтынбека Шайлобековича на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 18 декабря 2017 года № 67

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Кененсариевой Н.А., руководствуясь частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в судебном заседании жалобу Абдыраева М.А. в интересах Сулуева А.Ш. на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 18 декабря 2017 года № 67.

Исследовав доводы, изложенные в жалобе, и материалы по ходатайству Абдыраева М.А. в интересах Сулуева А.Ш., Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 9 ноября 2017 года поступило ходатайство Абдыраева М.А. в интересах Сулуева А.Ш. о признании статьи 376, части 1 статьи 377, части 1 статьи 383-1 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики, регламентирующих вопросы пересмотра приговоров, определений, постановлений судов, порядок внесения надзорных жалоб и представлений, а также порядок принятия нового решения судебной коллегией по уголовным делам и делам об административных правонарушениях Верховного суда Кыргызской Республики, противоречащими части 3 статьи 27 Конституции Кыргызской Республики.

Как следует из представленных материалов, приговором Ошского городского суда от 30 января 2017 года Сулуев А.Ш., обвиняемый в совершении преступлений, предусмотренных статьями 304, 315, 171 Уголовного кодекса Кыргызской Республики, был оправдан.

Определением Ошского областного суда от 13 июня 2017 года приговор Ошского городского суда был оставлен в силе, а кассационное представление прокурора без удовлетворения.

Определением Верховного суда Кыргызской Республики от 2 октября 2017 года судебные акты местных судов были отменены, а дело передано на новое рассмотрение в суд первой инстанции.

№03-П

Заявитель отмечает, что вышеуказанное определение Верховного суда Кыргызской Республики противоречит положению части 3 статьи 27 Конституции Кыргызской Республики, в соответствии с которой никто не должен повторно нести юридическую ответственность за одно и то же правонарушение. По мнению заявителя, данное нормативное положение коррелируется с частью 7 статьи 14 Международного пакта о гражданских и политических правах, где указано, что никто не должен быть вторично судим или наказан за преступление, за которое он уже был окончательно осужден или оправдан в соответствии с законом и уголовно-процессуальным правом каждой страны.

В своем обращении Абдыраев М.А. отмечает, что оспариваемое нормативное положение статьи 376 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики содержит основания для пересмотра судебных решений, вступивших в законную силу, которые являются поводом для начала надзорного производства в Верховном суде Кыргызской Республики. Статьей 377 указанного Кодекса закреплен порядок внесения жалоб и представлений на рассмотрение суда в порядке надзора, где предусмотрено, что жалоба участника процесса, представление прокурора на рассмотрение суда в порядке надзора подаются с соблюдением требований статьи 340 Уголовно-процессуального кодекса через суд первой инстанции, постановивший приговор, постановление, определение.

Однако, по мнению заявителя, ссылка на статью 340 в статье 377 вышеуказанного Кодекса является неправильной, так как требования к жалобам и представлениям, вносимым в Верховный суд Кыргызской Республики в качестве надзорной инстанции, должны отличаться от требований к апелляционным жалобам и представлениям. Надзорная жалоба или представление, по мнению Абдыраева М.А., должны содержать доказательства, указывающие на существенные нарушения уголовного или уголовно-процессуального законодательства, которые повлияли бы на исход дела. При этом отмена судебных актов в надзорном порядке по основаниям неправильной оценки доказательств или несущественного нарушения норм права, не повлиявших на исход дела, является нарушением конституционной нормы о недопустимости повторного привлечения к юридической ответственности.

Статья 383-1 Уголовно-процессуального кодекса предусматривает, что судебная коллегия по уголовным делам и делам об административных правонарушениях Верховного суда Кыргызской Республики принимает новое решение по уголовному делу, если местным судом вынесен приговор, но допущена ошибка в применении норм права и оценке доказательств.

№03-П

Абдыраев М.А. считает, что в отличие от оснований для апелляционного пересмотра судебных решений основаниями для пересмотра вступивших в законную силу решений в надзорном порядке должны являться такие существенные нарушения уголовного или уголовно-процессуального закона, которые повлияли на исход дела.

Кроме того, в подтверждение своих доводов, заявитель указывает, что прокурор написал надзорное представление об отмене предыдущих судебных актов, без указания установленных в законодательстве доказательств, а Верховный суд Кыргызской Республики удовлетворил его, что прямо противоречит части 3 статьи 27 Конституции Кыргызской Республики.

С учетом изложенного, заявитель просил признать оспариваемые нормы противоречащими Конституции Кыргызской Республики.

Коллегия судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, рассмотрев ходатайство Абдыраева М.А. в интересах Сулуева А.Ш. пришла к выводу о том, что обращение по содержанию не соответствует требованиям конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики».

Коллегия судей отметила, что в правовой позиции Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, изложенной в ее решении от 7 мая 2014 года, установлено, что принцип «никто не должен дважды нести юридическую ответственность за одно и то же правонарушение», закреплённый в части 3 статьи 27 Конституции Кыргызской Республики применяется лишь в том случае, если лицо было привлечено к юридической ответственности и правовой акт суда или иного уполномоченного органа приобрел окончательный характер. Данный вывод согласуется с нормами Международного пакта о гражданских и политических правах, где указано, что никто не должен быть вторично судим или наказан за преступление, за которое он уже был окончательно осужден или оправдан в соответствии с законом и уголовно-процессуальным правом каждой страны (часть 7 статьи 14). Указанное положение Пакта рассматривается не только как формальный запрет повторения уголовной процедуры по тому же делу, но и как важнейшее право осужденного. Данный принцип обеспечивает невозможность пересмотра судебного акта в отношении осужденного, гарантирует ему защиту от нового уголовного преследования, признания виновным и осуждения за одно и то же деяние.

По мнению коллегии судей, законодатель в Уголовно-процессуальном кодексе в качестве дополнительного способа исправления возможной судебной ошибки и обеспечения законности предусмотрел возможность пересмотра вступивших в законную силу судеб-

№03-П

ных решений (статьи 374-383-1). Оспариваемые заявителем нормы, устанавливая основания к пересмотру решений судов, порядок внесения жалоб и представлений на рассмотрение суда в порядке надзора, а также основания и порядок принятия нового решения судебной коллегией по уголовным делам и делам об административных правонарушениях Верховного суда Кыргызской Республики, сами по себе не регламентируют процесс оценки судом предмета обжалования, а потому не могут расцениваться как нарушающие конституционные права заявителя в указанном им аспекте.

Кроме того, коллегия судей отметила, что в Решении Конституционной палаты от 31 января 2014 года выражена позиция согласно которой, в целях реализации конституционного положения, предусматривающего право каждого на повторное рассмотрение дела вышестоящим судом (пункт 3 части 5 статьи 20 Конституции), законодатель предусмотрел в законе возможность пересмотра вступивших в законную силу судебных актов в кассационном порядке, надзорном порядке и по вновь открывшимся обстоятельствам. Целью указанных процессуальных инструментов является проверка законности и обоснованности решений, выносимых судами, и тем самым обеспечение эффективной защиты прав и свобод граждан.

Коллегия судей на утверждение заявителя о том, что в главе 42 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики отсутствуют требования о наличии существенных нарушений уголовного и уголовно-процессуального законодательства, повлиявших на исход дела, для пересмотра дела в порядке надзора, отметила, что частью 1 статьи 96 Конституции Кыргызской Республики предусмотрено, что Верховный суд является высшим судебным органом по гражданским, уголовным, экономическим, административным и иным делам и осуществляет пересмотр судебных актов судов по обращениям участников судебного процесса в порядке, определяемом законом.

Законодатель в рамках предоставленных ему дискреций, в Уголовно-процессуальном кодексе Кыргызской Республики предусмотрел, что при рассмотрении уголовного дела в порядке надзора суд не связан доводами надзорной жалобы и представления и вправе проверить производство по уголовному делу в полном объеме (статья 374). При этом согласно части 6 указанной статьи названного Кодекса, суд надзорной инстанции не может ухудшить положение обвиняемого, осужденного, оправданного, в отношении которого не принесено представление прокурора или жалоба потерпевшего.

По мнению коллегии судей, оспариваемые заявителем нормы направлены на обеспечение процессуальных прав граждан и не пред-

№03-П

усматривают повторной ответственности лиц за одно и то же правонарушение. Приводимые им доводы относительно неконституционности оспариваемых норм являются следствием неверного их понимания заявителем.

Основываясь на вышеизложенном, коллегия судей приняла определение об отказе в принятии обращения к производству.

Не согласившись с определением коллегии судей от 18 декабря 2017 года № 67, Абдыраев М.А. в интересах Сулуева А.Ш. 21 января 2018 года обратился с жалобой в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики.

Заявитель считает, что интерпретация части 3 статьи 27 Конституции Кыргызской Республики, данная в решении Конституционной палаты от 7 мая 2014 года, применима только в отношении осужденного, но не в отношении оправданного лица.

Абдыраев М.А. отмечает, что оправданному лицу должна гарантироваться правовая определенность судебных актов, вступивших в законную силу. Следовательно, никто не должен быть повторно судим или наказан в уголовном порядке в рамках юрисдикции одного и того же государства за преступление, за которое уже был оправдан в соответствии с законом и уголовно-процессуальными нормами этого государства. Это не препятствует повторному рассмотрению дела в соответствии с законом и уголовно-процессуальными нормами государства, если имеются сведения о новых или вновь открывшихся обстоятельствах, или, если в ходе предыдущего разбирательства были допущены существенные нарушения, повлиявшие на исход дела.

Далее заявитель повторно обращает внимание на правоприменительную практику Европейского суда по правам человека, которая заключается в том, что ни одна из сторон не вправе добиваться пересмотра вступившего в законную силу и подлежащего неукоснительному исполнению судебного решения лишь в целях повторного рассмотрения дела и вынесения нового решения. Полномочия вышестоящих судов по пересмотру судебных решений должны осуществляться в целях исправления грубых судебных ошибок и несправедливости при отправлении правосудия, а не ради повторного рассмотрения дела. Пересмотр дела судами вышестоящих инстанций не должен рассматриваться как «скрытое обжалование», и сама лишь возможность существования двух точек зрения по вопросу не может служить основанием для пересмотра. Отклонение от этого принципа оправдано лишь наличием существенных и бесспорных обстоятельств. В связи с чем, заявитель полагает, что решение суда является окончательным с момента вступления его в законную силу.

Заявитель выражает свое несогласие с тем, что правовой акт суда приобретает окончательный характер только после прохождения дела во всех судебных инстанциях. При таком толковании окончательности правового акта суда встает вопрос о его продолжительной неопределенности.

№03-П

Заявитель считает, что оспариваемая им статья 376 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики не содержит оснований для пересмотра судебных решений, вступивших в законную силу, а является лишь поводом для начала надзорного производства в Верховном суде Кыргызской Республики.

Также, заявитель выражает свое несогласие с позицией коллегии судей Конституционной палаты, которая, ссылаясь на решение Конституционной палаты от 31 января 2014 года, указывает, что возможность пересмотра вступивших в законную силу актов в надзорном порядке является процессуальным инструментом проверки законности и обоснованности решения, выносимыми судами, в целях обеспечения эффективной защиты прав и свобод граждан. Субъект обращения полагает, что эти доводы верны в отношении осужденного, но не в отношении оправданного. И в этой связи считает, что пересмотр дела в порядке надзора должен проводиться только при наличии оснований, указывающих на существенные нарушения материального или процессуального закона, которые повлияли на исход дела, ибо иное нарушает права и свободы граждан.

В связи с чем, Абдыраев М.А. просит отменить определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 8 декабря 2017 года № 67 и принять обращение к конституционному судопроизводству.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы заявителя и основания отказа коллегии судей в принятии обращения к производству, приходит к следующим выводам.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики отмечает, что коллегия судей, решая вопрос о принятии или об отказе в принятии обращения к производству, исходит из соответствия обращения требованиям конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» (статьи 20, 24, 25 и 28).

В соответствии с пунктом 9 части 3 статьи 25 вышеуказанного конституционного Закона заявитель обязан указать в своем обращении позицию по поставленному им вопросу и его правовое обоснование со ссылкой на соответствующие нормы Конституции Кыргызской Республики. Данное требование означает, что доводы заявителя относительно неконституционности оспариваемого им способа правового регулирования, должны находиться в системной связи с конкретным конституционным установлением и вызывать очевидное сомнение в его конституционности.

№03-П

Исходя из содержания обращения и жалобы на определение коллегии судей, заявитель акцентирует внимание на то, что оспариваемые им нормы противоречат конституционному запрету повторного привлечения лица к юридической ответственности за одно и то же правонарушение.

Однако статья 376, часть 1 статьи 377, часть 1 статьи 383-1 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики, предусматривающие порядок пересмотра приговоров, определений, постановлений судов, внесения надзорных жалоб и представлений, а также принятие нового решения Верховным судом Кыргызской Республики, не содержат правовых положений, допускающих возможность повторного привлечения лица к уголовной ответственности за одно и то же преступление.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в доводах заявителя не находит системной связи между оспариваемыми нормами и частью 3 статьи 27 Конституции Кыргызской Республики и не усматривает сомнения в конституционности указанных норм.

Таким образом, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики не находит оснований для отмены определения коллегии судей и удовлетворения жалобы заявителя.

На основании вышеизложенного, руководствуясь частью 5 статьи 28, статьями 46, 47, 48, частью 1 статьи 51 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

ПОСТАНОВИЛА:

1. Жалобу Абдыраева Медербека Абдыраевича в интересах Сулуева Алтынбека Шайлобековича об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики «Об отказе в принятии к производству обращения гражданина Абдыраева Медербека Абдыраевича в интересах гражданина Сулуева Алтынбека Шайлобековича о проверке конституционности части 1 статьи 377, части 1 статьи 383-1 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики» от 18 декабря 2017 года № 67 оставить без удовлетворения.

2. Настоящее постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики является окончательным, обжалованию не подлежит и вступает в силу с момента подписания.

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

ПОСТАНОВЛЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

23 апреля
2018 года
город Бишкек

№04-П

о рассмотрении жалоб Шарипова Мухтара Абдуллаевича на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 19 января 2018 года № 2, Иманкулова Мелеса Токтаалиевича, представляющего интересы Мелис уулу Дастана, на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 22 января 2018 года № 3

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Кененсариевой Н.А., руководствуясь частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в судебном заседании жалобы Шарипова М.А. на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 19 января 2018 года № 2, Иманкулова М.Т., представляющего интересы Мелис уулу Д., на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 22 января 2018 года № 3.

Исследовав доводы, изложенные в жалобах, и материалы по ходатайствам Шарипова М.А. и Иманкулова М.Т., Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 14 декабря 2017 года поступило ходатайство Шарипова М.А. о признании второго предложения части 2 статьи 2, первого предложения части 3 статьи 45 Уголовно - процессуального кодекса Кыргызской Республики противоречащими части 5 статьи 24, части 3 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики. В этот же день поступило аналогичное ходатайство

Иманкулова М.Т., представляющего интересы Мелис уулу Д..

Как следует из представленных материалов, заявители считают, что признаваемое Конституцией право каждого на получение квали-

№04-П

фицированной юридической помощи в оспариваемых им правовых нормах детально не урегулированы, а также не определено - кто конкретно обязан безотлагательно обеспечить предоставление такого права. В результате, по утверждению заявителей, не представилась возможным реализовать конституционное право на получение квалифицированной юридической помощи, что привело к необоснованному осуждению.

Заявители также указывают на противоречие сущности права, предоставляемого Конституцией и Уголовно-процессуальным кодексом. Если в Конституции Кыргызской Республики речь идет о гарантированном праве на получение квалифицированной юридической помощи адвоката, то в оспариваемой ими части 3 статьи 45 вышеуказанного Кодекса предусматривается лишь право на получение юридической помощи за счет государства. По этой причине, по мнению заявителей, правила и нормы обеспечения и предоставления гарантированной государством квалифицированной юридической помощи, предусмотренные Законом Кыргызской Республики «О гарантированной государством юридической помощи», не применимы, так как в оспариваемой ими части 3 статьи 45 вышеуказанного Кодекса предусмотрено только получение юридической помощи за счет государства.

С учетом изложенного, заявители просили признать оспариваемые нормы противоречащими Конституции Кыргызской Республики.

Определениями коллегий судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 19 января 2018 года № 2 и 22 января 2018 года № 3 на основании пункта 1 части 3 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» в принятии ходатайств к производству было отказано.

В определениях коллегий судей отмечено, что согласно пункту 9 части 3 статьи 25 указанного конституционного Закона в обращении должна быть указана позиция обращающегося по поставленному им вопросу и его правовое обоснование со ссылкой на соответствующие нормы Конституции Кыргызской Республики. Суть данного установления заключается в том, что доводы заявителя должны быть убедительными в правовом смысле и содержать веские причины сомневаться в конституционности оспариваемых ими правовых норм.

Вышеуказанный Закон предусматривает предоставление государством гражданину квалифицированной юридической помощи в

№04-П

сфере гражданского, административного и уголовного судопроизводства на всех стадиях судопроизводства, а задержанному по подозрению в совершении преступления адвокат обеспечивается с момента фактического задержания органом уголовного преследования (статья 6, 22).

С учетом изложенного, оспариваемые заявителями нормы не могут расцениваться как нарушающие признаваемые Конституцией Кыргызской Республики права и свободы человека и гражданина, и не образуют неопределенности, что является неперенным условием для рассмотрения дела в рамках конституционного судопроизводства. В связи с чем, коллегии судей отказали в принятии обращений к производству.

Не согласившись с определениями коллегий судей от 19 января 2018 года № 2 и 22 января 2018 года № 3, Шарипов М.А. и, соответственно, Иманкулов М.Т., представляющий интересы Мелис уулу Д., 16 марта 2018 года обратились с жалобами в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики. В жалобах приводятся идентичные доводы и аргументы относительно необоснованности вышеуказанных определений.

Так, заявители отмечают, что согласно части 2 статьи 46 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики участие защитника в производстве по уголовному делу обязательно в случаях, если подозреваемому трудно самостоятельно осуществлять принадлежащее ему право на защиту вследствие продолжительной тяжелой болезни.

При этом частью 5 статьи 24 Конституции Кыргызской Республики установлено, что каждому задержанному лицу должно быть безотлагательно сообщено о мотивах задержания, разъяснены и обеспечены его права, включая право на медицинский осмотр и помощь врача. С момента лишения свободы лицу обеспечивается безопасность, предоставляется возможность защищать себя лично, пользоваться квалифицированной юридической помощью адвоката, а также иметь защитника.

Заявители полагают, что Конституция Кыргызской Республики обязывает обеспечить задержанного квалифицированной юридической помощью как адвоката, так и защитника.

Субъекты обращения указывают об отсутствии в части 3 статьи 45 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики положений, регламентирующих предоставление квалифицированной юридической помощи адвоката.

При этом заявители отмечают, что статьей 6 Закона Кыргызской Республики «О гарантированной государством юридической помо-

№04-П

щи» предусмотрено предоставление квалифицированной юридической помощи в сфере гражданского, административного и уголовного судопроизводства в виде правовой информации, дачи консультаций и разъяснений по правовым вопросам, составления заявлений, жалоб, документов процессуального и правового характера, представительства и/или защиты по гражданским, административным и уголовным делам на всех стадиях судопроизводства.

Заявители считают, что квалифицированная юридическая помощь должна оказываться двумя субъектами – адвокатом и защитником.

Как считают Шарипов М.А. и Иманкулов М.Т., требование об обеспечении задержанного как защитником, так и адвокатом вытекает из требований Конституции и, соответственно, предполагает вынесение судом справедливого и объективного решения, а также снижение объема нагрузки адвоката в связи с участием защитника, как отдельного участника процесса, в целях полноценного обеспечения гарантированной государством юридической помощи.

По мнению заявителей, согласно части 3 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики каждый имеет право на получение квалифицированной юридической помощи. В случаях, предусмотренных законом, юридическая помощь оказывается за счет государства. Находящаяся в системной связи с указанной нормой статья 103 Конституции Кыргызской Республики предусматривает, что правосудие отправляется бесплатно в предусмотренных законом случаях. Таким образом, по мнению заявителей, указанные конституционные нормы обязывают государство создать условия и гарантии для задержанного, в том числе обеспечить бесплатно как адвокатом, так и защитником.

Субъекты обращения указывают, что в правоприменительной практике нормы Закона Кыргызской Республики «О гарантированной государством юридической помощи» не применяются, поскольку в соответствии с положением абзаца второго части 2 статьи 2 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики, в случае противоречия между нормами обозначенного Кодекса и другими законами действуют нормы названного Кодекса. В свою очередь, частью 3 статьи 45 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики предусматривается обеспечение задержанного только защитником.

В связи с чем, обращающиеся стороны считают, что в случаях задержания подозреваемого следователи и судьи руководствуются только нормами Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики.

№04-П

Заявители отмечают, что часть 3 статьи 45 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики, указывая об обеспечении задержанного только защитником, противоречит нормам Конституции Кыргызской Республики, гарантирующих задержанному не только право на квалифицированную юридическую помощь адвоката, но и право иметь защитника.

С учетом изложенного, Шарипов М.А. и Иманкулов М.Т. просят отменить определения коллегий судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 19 января 2018 года № 2 и 22 января 2018 года № 3 и принять обращения к конституционному судопроизводству.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы заявителей и основания отказа коллегий судей в принятии обращений к производству, приходит к следующим выводам.

Следует отметить, что правовой сущностью конституционного судопроизводства в рамках нормоконтроля является проверка соответствия нормативных правовых актов Конституции Кыргызской Республики только при наличии достаточных доводов, вызывающих сомнения в конституционности оспариваемых норм.

В этой связи, конституционный Закон «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» предусмотрел ряд требований к оформлению и обоснованию своих позиций по оспариваемой на предмет конституционности нормативных положений (статьи 20, 24, 25 и 28).

Однако в представленных обращениях заявителей постановка вопроса о неконституционности оспариваемых норм является следствием неправильного понимания как норм Конституции, так и положений указанных ими законов.

Конституция Кыргызской Республики гарантирует каждому право на получение квалифицированной юридической помощи. В случаях, предусмотренных законом, такая помощь оказывается за счет государства (часть 3 статьи 40).

Согласно части 1 статьи 44 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики защитником является лицо, осуществляющее защиту прав и интересов подозреваемого, обвиняемого, подсудимого, свидетеля по уголовному делу и оказывающее им юридическую помощь. При этом частью 2 указанной статьи обозначенного Кодекса установлено, что в качестве защитников на следствии участвуют адвокаты. В качестве защитника в суде, наряду с адвокатом, могут быть допущены

№04-П

также близкие родственники, законные представители подсудимого и сотрудник уполномоченного государственного органа по защите детей.

Адвокат в соответствии с частью 1 статьи 48 обозначенного Кодекса участвует в судопроизводстве в качестве защитника или другого представителя на началах состязательности и равноправия сторон.

Часть 3 статьи 45 Уголовно-процессуального кодекса предусматривает, что лица, имеющие право на получение юридической помощи за счет государства, обеспечиваются защитником в соответствии с законодательством Кыргызской Республики. Данная норма детально регламентирована Законом Кыргызской Республики «О гарантированной государством юридической помощи», в котором предусмотрен порядок оказания адвокатом консультационно-правовой и квалифицированной юридической помощи лицам в рамках гарантированной государством юридической помощи (статья 6, 22). Тем самым законодатель, в реализацию конституционного положения об оказании юридической помощи за счет государства, предоставление такой помощи возложил на адвоката.

Таким образом, законодательством Кыргызской Республики реализованы конституционные гарантии об оказании квалифицированной юридической помощи за счет государства. Соответственно, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики не находит оснований для отмены определений коллегий судей и удовлетворения жалоб заявителей.

На основании вышеизложенного, руководствуясь частью 5 статьи 28, статьями 46, 47, 48, частью 1 статьи 51 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

ПОСТАНОВИЛА:

1. Жалобы Шарипова Мухтара Абдуллаевича и Иманкулова Мелеса Токтаалиевича, представляющего интересы Мелис уулу Дастана, об отмене определений коллегий судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики «Об отказе в принятии к производству обращения гражданина Шарипова Мухтара Абдуллаевича о проверке конституционности второго предложения части 2 статьи 2, первого предложения части 3 статьи 45 Уголовно - процессуального кодекса Кыргызской Республики» от 13 января 2018 года № 2 и «Об отказе в принятии к производству обращения граждани-

23 апреля
2018 года
город Бишкек

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

№04-П

на Иманкулова Мелеса Токтаалиевича, представляющего интересы Мелис уулу Дастана, о проверке конституционности второго предложения части 2 статьи 2, первого предложения части 3 статьи 45 Уголовно - процессуального кодекса Кыргызской Республики» от 22 января 2018 года № 3, оставить без удовлетворения.

2. Настоящее постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики является окончательным, обжалованию не подлежит и вступает в силу с момента подписания.

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

ПОСТАНОВЛЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

19 июня
2018 года
город Бишкек

№ 05-П

**о рассмотрении жалобы Курманова Зайнидина
Карпековича на определение коллегии судей Кон-
ституционной палаты Верховного суда Кыргыз-
ской Республики от 29 мая 2017 № 27**

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Кененсариевой Н.А., руководствуясь частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в судебном заседании жалобу Курманова З.К. на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 29 мая 2017 № 27.

Исследовав доводы, изложенные в жалобе, и материалы по ходатайству Курманова З.К., Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 19 апреля 2017 года поступило обращение гражданина Курманова З.К. о проверке конституционности Закона Кыргызской Республики «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Кыргызской Республики» от 24 июля 2015 года № 190 и признании его противоречащим статье 6, части 3 статьи 9, частям 2, 3 статьи 16, части 1 статьи 20, статье 40, части 3 статьи 42, статье 53, частям 6, 7, 11 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики.

В обращении заявитель отмечал, что оспариваемым Законом была отменена пенсия за особые заслуги перед Кыргызской Республикой, в котором не был определен порядок получения пенсии за особые заслуги тем гражданам, которые до вступления в силу обозначенного Закона имели право на получение пенсии за особые заслуги и обратились в соответствующие органы для ее получения, однако в связи с вступлением оспариваемого Закона в силу, не смогли реализовать свое право на получение указанной пенсии.

Заявитель в своем обращении изложил, что Конституцией Кыргызской Республики закреплен один из основополагающих принципов верховенства права, который заключается в том, что законы и

№ 05-П

другие нормативно-правовые акты не имеют обратной силы во времени. Указанный принцип нашел свое отражение в статье 9 Закона Кыргызской Республики «О нормативных правовых актах Кыргызской Республики», согласно которому «действие нормативного правового акта не распространяется на отношения, возникшие до его введения в действие». Соответственно, как полагает Курманов З. К., если законом отменяется право на получение какого-либо гарантированного государством социального обеспечения, государство должно обеспечить реализацию отменяемого права тем гражданам, у которых основания на получение социального обеспечения возникли до вступления в силу закона о его отмене и этими гражданами были предприняты все предусмотренные законодательством меры, необходимые для получения указанной пенсии.

Далее заявитель указывал, что Кыргызская Республика, реализуя конституционный принцип социального государства, устанавливает государственные пенсии, пособия и иные гарантии социальной защиты, а также, что одной из основных конституционных обязанностей государства для граждан является гарантированное социальное обеспечение в случаях и порядке, предусмотренных законом.

Курманов З.К. в своем ходатайстве отмечал, что вышеуказанные принципы социального государства нашли свое подтверждение и в правовых позициях Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, отмеченные в Решении от 16 ноября 2013 года, в котором указано, что одной из основных обязанностей государства для граждан является гарантированное социальное обеспечение, предусмотренное в случаях и порядке, установленных законом. Признавая особые заслуги отдельных граждан перед Кыргызской Республикой, государство приняло на себя определенные публично-правовые обязательства по осуществлению их социальной защиты.

По мнению заявителя, нормотворческий орган, отменяя право граждан на получение определенных видов государственной социальной поддержки, должен был руководствоваться конституционным принципом равенства всех перед законом. Кроме того, обеспечивая равные возможности получения социальной поддержки вышеуказанной категории граждан, законодатель должен был включить в оспариваемый Закон переходные положения, которые позволили бы гражданам в полной мере реализовать свое право на получение социальной поддержки, возникшее до вступления указанного Закона в силу.

№ 05-П

С учетом изложенного, заявитель просил признать Закон Кыргызской Республики «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Кыргызской Республики» от 24 июля 2015 года № 190 неконституционным и отменить его действие в части отсутствия процедур, дающих право получения пенсии за особые заслуги тем гражданам, которые до вступления обозначенного Закона в силу имели право на получение пенсии за особые заслуги и обратились в соответствующие органы для ее получения.

Коллегия судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, рассмотрев ходатайство Курманова З.К. пришла к выводу о том, что обращение неподведомственно Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики.

В представленном обращении доводы заявителя, приведенные в обоснование своей позиции, свидетельствуют о том, что им, по существу, ставится вопрос об отсутствии целесообразных, с его точки зрения, нормативных положений в Законе Кыргызской Республики «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Кыргызской Республики» от 24 июля 2015 года № 190, которые регламентировали бы особый порядок прекращения прав лиц, имевших право на получение пенсии за особые заслуги и обратившихся в соответствующие органы для ее получения на момент вступления в силу оспариваемого Закона.

Между тем разрешение подобных вопросов, как восполнение пробелов в праве, требующее внесения дополнений в действующее правовое регулирование, относится к исключительной компетенции законодателя и не входит в полномочия Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики.

В этой связи, если в заявленном обращении требование неподведомственно Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики, коллегия судей отказывает в принятии обращения к производству.

Основываясь на вышеизложенном, коллегия судей приняла определение об отказе в принятии обращения к производству.

Не согласившись с определением коллегии судей от 29 мая 2017 года № 27, Курманов З.К. 6 июня 2018 года обратился с жалобой в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики.

В своей жалобе заявитель отмечает, что в нарушение требований части 3 статьи 28 конституционного Закона Кыргызской Республики «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республи-

№ 05-П

ки» в обжалуемом определении не были указаны конкретные пункты, являющиеся основанием для отказа в принятии обращения к производству.

Курманов З.К. также обозначил, что в статье 25 вышеуказанного конституционного Закона отсутствуют какие-либо требования к изложению обращения и подходам обоснования неконституционности оспариваемой нормы. Следовательно, по его мнению, оснований для отказа в принятии обращения у коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики не было.

При этом заявитель считает, что коллегия судей ошибочно пришла к выводу о том, что он обжаловал пробел в праве, устранение которого относится к исключительной компетенции законодателя. В своем обращении он не ставил вопрос о восполнении пробела в законодательстве, а просил признать Закон Кыргызской Республики «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Кыргызской Республики» от 24 июля 2015 года № 190 противоречащим статье 6, части 3 статьи 9, частям 2, 3 статьи 16, пункту 1 статьи 20, статье 40, части 3 статьи 42, статье 53, частям 6, 7, 11 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики и отменить его действие в части отсутствия процедур, дающих право на получение пенсии за особые заслуги тем гражданам, которые до вступления вышеуказанного закона в силу имели право на получение такой пенсии и обратились в соответствующие органы для ее получения. Однако с вступлением вышеуказанного Закона в силу они не смогли реализовать свое право на получение пенсии за особые заслуги. Информация о пробелах в законодательстве и пример из правоприменительной практики является лишь дополнительной информацией и непосредственно связана с оспариваемой нормой, и была приведена субъектом обращения в целях всестороннего и объективного рассмотрения дела.

Курманов З.К. также отмечает, что согласно части 2 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» и пункта 53 Регламента Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, судебная коллегия осуществляет проверку обращения и прилагаемых к нему документов только на соответствие требованиям, установленным в статье 25 указанного конституционного Закона. Вместе с тем, заявитель считает, что в определении об отказе не указано, что обращение заявителя не соответствует требованиям, установленным в статье 25 вышеуказанного конституционного Закона.

№ 05-П

С учетом изложенного Курманов З.К. просит отменить определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 29 мая 2017 № 27 и принять обращение к конституционному судопроизводству.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы заявителя и основания отказа коллегии судей в принятии обращения к производству, приходит к следующим выводам.

Определение коллегии судей основывалось на том, что в обращении поставлен вопрос о необходимости признания неконституционным оспариваемого Закона ввиду отсутствия в нем положений, регламентирующих особый порядок прекращения прав лиц, имевших право на получение пенсии за особые заслуги и обратившихся в соответствующие органы для ее получения на момент вступления в силу оспариваемого Закона.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики отмечает, что выводы коллегии судей со ссылкой на пункт 4 части 3 статьи 28 вышеуказанного конституционного Закона по обозначенному вопросу являются верными, так как аргументация, суждения и выводы заявителя сводятся к отсутствию процедуры назначения и начисления пенсии за особые заслуги лицам, обратившимся в уполномоченный государственный орган до вступления в силу оспариваемого закона.

В силу презумпции конституционности нормативных правовых актов, постановка вопроса об их неконституционности возможна лишь при наличии убедительных доводов правового характера, очевидно вызывающих сомнения в их конституционности.

Однако приведенные заявителем доводы не содержат веских причин, вызывающих сомнения в конституционности оспариваемого закона в целом. Суть конституционного судопроизводства заключается в проверке на соответствие конституционным установлениям конкретных норм, регулирующих соответствующие правоотношения.

Признание особых заслуг перед государством и назначение или отмена соответствующей пенсии в качестве дополнительной надбавки к основному виду пенсии относится к дискреции законодателя.

Таким образом, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики не находит оснований для отмены определения коллегии судей от 29 мая 2017 года № 27.

№ 05-П

На основании вышеизложенного, руководствуясь частью 5 статьи 28, статьями 46, 47, 48, частью 1 статьи 51 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

ПОСТАНОВИЛА:

1. Жалобу Курманова Зайнидина Карпековича об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики «Об отказе в принятии к производству обращения гражданина Курманова Зайнидина Карпековича о проверке конституционности Закона Кыргызской Республики «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Кыргызской Республики» от 24 июля 2015 года № 190» от 29 мая 2017 года № 27 оставить без удовлетворения.

2. Настоящее постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики является окончательным, обжалованию не подлежит и вступает в силу с момента подписания.

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

ПОСТАНОВЛЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

28 июня
2018 года
город Бишкек

№06-П

**об отказе в удовлетворении жалобы Абдыкадырова
Айтбая на определение коллегии судей Конститу-
ционной палаты Верховного суда Кыргызской Рес-
публики от 22 мая 2018 № 21**

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Осконбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Аблакимове К.А., руководствуясь частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в судебном заседании жалобу Абдыкадырова А. об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 22 мая 2018 № 21.

Исследовав доводы, изложенные в жалобе, и материалы по ходатайству Абдыкадырова А., Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 17 апреля 2018 года поступило обращение гражданина Абдыкадырова А. о признании статьи 7, пункта 13 части 1 статьи 12 Закона Кыргызской Республики «О статусе судебных исполнителей и об исполнительном производстве» противоречащими части 3 статьи 93 Конституции Кыргызской Республики.

По мнению Абдыкадырова А., назначение на должность и освобождение от должности Главного судебного исполнителя председателем Верховного суда Кыргызской Республики с согласия Совета судей Кыргызской Республики в соответствии с частью 1 статьи 7 Закона Кыргызской Республики «О статусе судебных исполнителей и об исполнительном производстве» противоречит нормам Конституции и порождает непонимание. Так как, в соответствии с частью 3 статьи 93 Конституции Кыргызской Республики Судебный департамент при Верховном суде Кыргызской Республики не входит в состав Верховного суда. С учетом уровня доверия общества к судебной власти, складывающейся на данный момент, вхождение службы, исполняющей судебные решения в судебную систему, является неправильным.

28 июня
2018 года
город Бишкек

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

№06-П

Также, в соответствии с вышеуказанным Законом руководитель Судебного департамента при Верховном суде Кыргызской Республики является Главным судебным исполнителем. Однако на практике он значится как директор Судебного департамента, а руководители областных управлений как начальники управлений Судебного департамента. По мнению заявителя, между такими наименованиями есть большая разница, которая порождает споры.

Кроме того, Абдыкадыров А. в своем ходатайстве отмечает, что норма пункта 13 части 1 статьи 12 Закона Кыргызской Республики «О статусе судебных исполнителей и об исполнительном производстве», предусматривающая право судебных исполнителей «в процессе производства исполнительных действий обращаться в необходимых случаях за помощью к судебным приставам», порождая непонимание, отрицательно влияет на исполнение законов. Поскольку, по его мнению, в Кыргызской Республике не существует судебных приставов, указал в своей жалобе заявитель.

На основании вышеизложенных доводов, Абдыкадыров А. просит дать разъяснение о противоречии статьи 7, пункта 13 части 1 статьи 12 указанного Закона части 3 статьи 93 Конституции Кыргызской Республики.

Коллегия судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, руководствуясь пунктом 2 части 3 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» определением от 22 мая 2018 года № 21 отказала в принятии обращения к производству по следующим основаниям.

В соответствии с частью 7 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики каждый вправе оспорить конституционность закона и иного нормативного правового акта, если считает, что ими нарушаются права и свободы, признаваемые Конституцией.

Из этого конституционного установления следует, что граждане, физические и юридические лица вправе обратиться в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики, если законом или иным нормативным правовым актом были нарушены или могут быть нарушены права и свободы человека и гражданина, предусмотренные разделом вторым Конституции Кыргызской Республики.

Однако требование заявителя основывается не на нарушении признаваемых Конституцией Кыргызской Республики прав и свобод человека и гражданина, а на противоречии оспариваемых норм ча-

28 июня
2018 года
город Бишкек

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

№06-П

сти 3 статьи 93 Конституции Кыргызской Республики, определяющей основы судебной системы Кыргызской Республики. В свою очередь, граждане, физические и юридические лица не могут ставить вопрос о проверке конституционности оспариваемых норм с точки зрения соответствия конституционным требованиям об основах конституционного строя без указания на нарушения конкретных прав и свобод человека и гражданина, предусмотренные разделом вторым Конституции Кыргызской Республики.

Так, заявленные в обращении требования не имеют системной связи с конкретными правами и свободами человека и гражданина, указанными в разделе втором Конституции Кыргызской Республики, и не указывают на их нарушения оспариваемыми нормами, соответственно, Абдыкадыров А. не может являться субъектом обращения в рамках требований, изложенных в рассматриваемом ходатайстве.

Коллегия судей приняла определение об отказе в принятии обращения к производству, указав, что в соответствии с пунктом 2 части 3 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» коллегия отказывает в принятии обращения к производству, если обращение исходит от ненадлежащего органа или лица (субъекта) и если заявленное в обращении требование неподведомственно Конституционной палате.

Не согласившись с определением коллегии судей от 22 мая 2018 года № 21, Абдыкадыров А. 11 июня 2018 года обратился с жалобой в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики.

В своей жалобе заявитель указывает, что коллегия судей, защищая права человека и гражданина, отклонилась от вынесения справедливого решения на основе внутреннего убеждения, всесторонне не изучила требования, поставленные в обращении и грубо нарушила статью 18 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики».

По мнению заявителя, нахождение службы судебных исполнителей в составе судебной системы приводит к понижению доверия населения и возникновению недовольства, тем самым противоречит положениям части 1 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики.

Так, служба судебных исполнителей, по его утверждению, служит не всему обществу, а Верховному суду Кыргызской Республики и судебной системе, что в свою очередь противоречит части 1 статьи 5 Конституции Кыргызской Республики.

28 июня
2018 года
город Бишкек

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

№06-П

В остальной части жалобы повторно приведены доводы, изложенные в обращении.

На основании вышеизложенных доводов Абдыкадыров А. просит отменить определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 22 мая 2018 № 21 и рассмотреть по существу обращение от 17 апреля 2018 года о признании статьи 7, пункта 13 части 1 статьи 12 Закона Кыргызской Республики «О статусе судебных исполнителей и об исполнительном производстве» противоречащими части 3 статьи 93 Конституции Кыргызской Республики.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы заявителя и основания отказа коллегии судей в принятии обращения к производству, приходит к следующим выводам.

Заявитель в своем обращении не указал, какие конституционные права и свободы человека и гражданина нарушены нормами Закона Кыргызской Республики «О статусе судебных исполнителей и об исполнительном производстве», конституционность которых оспаривается. Как отмечено в определении коллегии судей, в соответствии с частью 7 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики возникновение у физических и юридических лиц права на обращение в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики возникает лишь тогда, когда права и свободы человека и гражданина нарушены или могут быть нарушены.

Заявитель же в своем обращении ставит вопрос о том, что нахождение Судебного департамента в системе судебной власти порождает сомнение в его конституционности. Но в связи с тем, что поставленный вопрос связан с компетенцией высших органов государственной власти, данный вопрос вправе поставить лишь соответствующие органы государственной власти.

В соответствии с требованиями части 2 статьи 20 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» право обращения в Конституционную палату по вопросам компетенции принадлежит только государственным органам в части касающейся их компетенции.

В связи с чем, выводы коллегии судей о том, что Абдыкадыров А. не может быть субъектом обращения в рамках поставленных требований являются обоснованными.

28 июня
2018 года
город Бишкек

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

№06-П

Таким образом, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики не находит оснований для отмены определения коллегии судей от 22 мая 2018 года № 21.

На основании вышеизложенного, руководствуясь частью 5 статьи 28, статьями 46, 47, 48, частью 1 статьи 51 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

ПОСТАНОВИЛА:

1. Жалобу Абдыкадырова Айтбая об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики «Об отказе в принятии к производству обращения гражданина Абдыкадырова Айтбая» от 22 мая 2018 года № 21 оставить без удовлетворения.

2. Настоящее постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики является окончательным, обжалованию не подлежит и вступает в силу с момента подписания.

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

По данному делу имеется особое мнение судей Айдарбековой Ч.А., Касымалиева М.Ш., Осмонбаева Э.Ж.

ОСОБОЕ МНЕНИЕ

судей Айдарбековой Ч.А., Касымалиева М.Ш., Осмонбаева Э.Ж. к постановлению Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 28 июня 2018 года по жалобе Абдыкадырова Айтбая об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 22 мая 2018 года № 21

По принятому постановлению Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 28 июня 2018 года по жалобе Абдыкадырова Айтбая об отмене определения коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 22 мая 2018 года № 21, соглашаясь в общем и с резолютивной частью постановления, однако не согласны с отдельными правовыми позициями, которые были в нем отмечены, в связи с чем выражаем особое мнение.

Принятая постановлением правовая позиция относительно того, что «вопросы относящиеся к компетенции высшего государственного органа могут возбуждаться только соответствующими органами власти» не соответствует принципам верховенства Конституции.

Конституцией Кыргызской Республики гражданам, физическим и юридическим лицам предоставлена в высшей мере возможность обращения к конституционному правосудию, в то же время для реализации права требования проверки конституционности законов определены особые условия.

В соответствии с частью 7 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики содержание этого условия вытекает из раздела второго Конституции, где указаны права и свободы человека и

гражданина, и что только в случае нарушения или возможного нарушения прав и свобод человека и гражданина, возникает право обращения граждан, физических и юридических лиц в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики.

В свою очередь заявитель в своем обращении не указал, какие именно конституционные права и свободы человека и гражданина нарушаются оспариваемой нормой Закона Кыргызской Республики «О статусе судебных исполнителей и исполнительном производстве», и не привел соответствующих правовых доводов, подтверждающих системную связь между ними.

Поэтому, считая обоснованным вывод коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики о том, что А.Абдыкадыров в рамках своих требований, которые он указал в ходатайстве, не может быть субъектом обращения, Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики не нашла оснований для отмены определения от 22 мая 2018 года № 21.

Однако правовая позиция, приведенная в мотивировочной части постановления, относительно поднимаемого заявителем вопроса о неконституционности нахождения Судебного депар-

Особое мнение
судьи Конституционной палаты Верховного суда
Кыргызской Республики Айдарбековой Ч.А.,
Касымалиева М.Ш., Осконбаева Э.Ж.

таменга в судебной системе, вызывает сомнение, так как предусматривает, что такой вопрос может ставиться только государственными органами и только в части, касающейся их компетенции.

Первостепенная обязанность органа, осуществляющего конституционный контроль, является установление верховенства Конституции. Для исполнения данной обязанности в полной мере конституционный контроль должен обладать абсолютным характером. Если утверждать, что право обращения по вопросам компетенции государственных органов находится только у самих органов государственной власти, то такая позиция приведет к искусственному ограничению конституционного контроля. Вопрос компетенции государственных органов может повлиять на права и свободы человека и гражданина, или же вполне может привести к нарушению принципов государственного устройства, закрепленных Конституцией.

Следует отметить, что указанная позиция также не соответствует абзацу второй части 1 статьи 16 Конституции Кыргызской Республики. В соответствии с которым права и свободы человека относятся к высшим ценностям Кыргызской Республики; они действуют непосредственно, определяют смысл и содержание деятельности всех государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц. Соответственно, компетенция всех государственных органов и органов местного самоуправления должна быть в тесной взаимосвязи с правами и свободами человека.

Так как их деятельность направлена на сохранение и защиту высших ценностей, указанных в Конституции.

В связи с чем, считаем, что правовые вопросы, касающиеся компетенции государственных органов и органов местного самоуправления, могут подниматься гражданами, юридическими лицами и другими государственными органами для рассмотрения в Конституционной палате, при этом этот вопрос должен быть в тесной взаимосвязи с правами и свободами человека. Естественно, что оспариваемый правовой вопрос о компетенции государственного органа, указанного в законе или ином нормативном правовом акте, который нарушает или может привести к нарушению конституционных прав и свобод человека и гражданина, должен порождать неопределенность, и только в таком случае он может быть предметом конституционного судопроизводства.

Соответственно, в обеспечение верховенства Конституции, прав и свобод человека и гражданина в Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики обращение каждого субъекта, предусмотренного частью 1 статьи 20 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», соответствующее статьям 20, 24, 25, 28 указанного конституционного Закона, подлежит рассмотрению в рамках конституционного производства.

Судьи **Айдарбекова Ч.А.**
Касымалиев М.Ш.
Осмонбаева Э.Ж.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

5 июля
2018 года
город Бишкек

№07-П

О рассмотрении жалобы Каунаш Калдыбая Ашимбековича, представляющего интересы Василенко Ольги Ивановны, на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 23 апреля 2018 года № 14

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Осмоновой Ч.О., Саалаева Ж.И., при секретаре Джолгокпаевой С.А., руководствуясь частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в судебном заседании жалобу Каунаш К.А., представляющего интересы Василенко О.И., на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 23 апреля 2018 года № 14.

Исследовав доводы, изложенные в жалобе, и материалы по ходатайству Каунаш К.А., представляющего интересы Василенко О.И., Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 15 марта 2018 года поступило ходатайство Каунаш К.А., представляющего интересы Василенко О.И., о признании части 2 статьи 375, частей 1, 4, 5 статьи 379 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики противоречащими пункту 8 части 5 статьи 20 и части 2 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики.

Как следует из ходатайства, 21 ноября 2011 года Василенко И.А. на основании заключенного со своей дочерью Василенко О.И. договора дарения передал ей в собственность жилой дом, расположенный в селе Ново-Покровка, улица Лермонтова, 17. По истечении 6 лет после смерти Василенко И.А., 2 февраля 2017 года брат заявительницы Василенко П.И., усомнившись в действительности вышеуказанного договора дарения, обратился в Ысык-Атинский районный суд с иском о признании договора дарения от 21 ноября 2011 года недействительным.

Однако определением Ысык-Атинского районного суда от 5 апреля 2017 года производство по гражданскому делу по исковому заявлению Василенко П.И. было прекращено ввиду отказа в удовлетворении хо-

№07-П

датайства истца о восстановлении пропущенного срока исковой давности. В дальнейшем, судебной коллегией Чуйского областного суда 31 мая 2017 года вышеуказанное определение Ысык-Атинского районного суда было оставлено в силе.

Вместе с тем, постановлением судебной коллегии Верховного суда Кыргызской Республики от 16 ноября 2017 года вышеуказанные судебные акты были отменены, а истцу Василенко П.И. восстановлен пропущенный срок исковой давности. При этом судебная коллегия посчитала, что срок исковой давности истцом Василенко П.И. не был пропущен, так как он узнал о наличии оспариваемого им договора лишь 18 января 2017 года, а в суд обратился 2 февраля 2017 года.

Позже заявительнице стало известно, что истец ранее знал о существовании оспариваемого им договора дарения. Так, в соответствии с письменным ответом Ысык-Атинского управления по землеустройству и регистрации прав на недвижимое имущество, Василенко П.И. еще 23 мая 2014 года получил выписку из государственного реестра прав на недвижимое имущество, в которой было указано, что согласно договору дарения от 21 ноября 2011 года собственником наследуемого имущества является Василенко И.А.

Заявитель считает, что данное обстоятельство, существовавшее на момент принятия постановления судебной коллегии Верховного суда от 16 ноября 2017 года, относится к вновь открывшимся обстоятельствам и существенно влияет на объективность принятого судебного решения.

В связи с этим, Василенко О.И. обратилась в Ысык-Атинский районный суд с заявлением о пересмотре постановления судебной коллегии Верховного суда от 16 ноября 2017 года по вновь открывшимся обстоятельствам. Однако суд отказал в принятии заявления и передачи дела на рассмотрение Верховного суда, сославшись на часть 2 статьи 375 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики, согласно которой пересмотр по вновь открывшимся обстоятельствам или новым обстоятельствам акта суда кассационной инстанции, которым изменено решение суда или постановлено новое решение, производится судом кассационной инстанции.

С учетом этого обстоятельства, Василенко О.И. 23 января 2018 года обратилась в Верховный суд Кыргызской Республики с соответствующим заявлением, на которое был получен ответ, что в соответствии с требованиями статьи 375 Гражданского процессуального кодекса, постановление судебной коллегии Верховного суда от 16 ноября 2017 года не подлежит пересмотру по вновь открывшимся обстоятельствам, так как спор по делу еще не разрешен по существу.

№07-П

По мнению заявителя, Верховный суд обязан пересмотреть свое постановление по вновь открывшимся обстоятельствам в соответствии с требованиями частей 1, 4, 5 статьи 379 Гражданского процессуального кодекса и вынести определение об удовлетворении либо отклонении заявления, окончательно установив факт законности или незаконности восстановления пропущенного срока исковой давности Василенко П.И. Соответственно, до рассмотрения указанного заявления Верховным судом, Ысык-Атинский районный суд не вправе рассматривать исковое заявление Василенко П.И. о признании недействительным договора дарения по существу.

Как полагает субъект обращения, Верховный суд, не соблюдая требования вышеобозначенного Кодекса и требуя рассмотрения дела по существу, нарушает конституционные права Василенко О.И.

Основываясь на изложенном, заявитель просит признать оспариваемые нормы Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики противоречащими Конституции Кыргызской Республики.

Коллегия судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, рассмотрев ходатайство Каунаш К.А., представляющего интересы Василенко О.И., пришла к выводу о том, что его содержание не отвечает требованиям конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики».

В определении коллегии судей отмечается, что, исходя из содержания ходатайства, невозможно установить, каким именно образом оспариваемые нормы воздействуют и нарушают конституционное право на судебную защиту и защиту своих прав и свобод всеми способами, не запрещенными законом (пункт 8 части 5 статьи 20 и часть 2 статьи 40 Конституции Кыргызской Республики). В обращении отсутствует правовое обоснование, где заявитель обязан был привести их в системной связи с конституционными установлениями, на которые ссылается. Приведенные заявителем доводы касаются отдельных случаев правоприменения оспариваемых норм судебными органами и не могут расцениваться как правовые аргументы, доказывающие их неконституционность. В свою очередь, разрешение вопросов, связанных с правоприменительной практикой, в соответствии с конституционным Законом «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» в круг полномочий Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики не входит.

Таким образом, коллегия судей не обнаружила неопределенности в вопросе о том - соответствуют ли Конституции Кыргызской Республики оспариваемые заявителем нормы, что согласно абзацу второму

№07-П

статьи 24 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», является неперенным условием для рассмотрения дела в рамках конституционного судопроизводства.

Основываясь на изложенном и руководствуясь частью 2, пунктами 1, 4 части 3, частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», коллегия судей определением от 23 апреля 2018 года № 14 отказала в принятии к производству ходатайства Каунаш К.А. в интересах Василенко О.И..

Не согласившись с вышеуказанным определением, 26 июня 2018 года Каунаш К.А. в интересах Василенко О.И. обратился с жалобой в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики.

Заявитель в своей жалобе повторно приводит доводы, которые были изложены им в первоначальном обращении, вновь излагает обстоятельства, связанные с применением норм материального и процессуального права судами трех инстанций, а также приводит фактические обстоятельства дела, имеющие непосредственное отношение к сути гражданского спора. Исходя из этого, Каунаш К.А. просит отменить определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 23 апреля 2018 года №14 и признать оспариваемые нормы неконституционными, а также обязать судебную коллегия по гражданским делам Верховного суда Кыргызской Республики принять решение по заявлению Василенко О.И. о пересмотре судебного акта по вновь открывшимся обстоятельствам.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы заявителя и основания отказа коллегии судей в принятии обращения к производству, приходит к следующим выводам.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики отмечает, что Каунаш К.А. в своей жалобе не приводит аргументов, обусловленных выводами коллегии судей и направленных на отмену обжалуемого им определения.

Правовой сущностью конституционного контроля является проверка соответствия нормативных правовых актов или их части требованиям Конституции Кыргызской Республики при наличии убедительных доводов правового характера, очевидно, вызывающих сомнение в их конституционности.

В этой связи, конституционный Закон «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» предусмотрел ряд требований к оформлению обращения в Конституционную палату и обоснованию позиции заявителя по поставленному им вопросу (статьи 20, 24, 25 и 28).

№07-П

В соответствии с пунктом 9 части 3 статьи 25 вышеуказанного конституционного Закона заявитель обязан указать в своем обращении позицию по поставленному им вопросу и его правовое обоснование со ссылкой на соответствующие нормы Конституции Кыргызской Республики. Данное требование означает, что доводы заявителя должны носить не фактологический, а правовой характер, находиться в системной связи с конституционными установлениями и вызывать очевидное сомнение в конституционности регулятивного воздействия оспариваемой им нормы права.

Тогда как содержание первоначального обращения и жалобы Каунаш К.А. свидетельствуют лишь о проблемах в сфере правоприменительной практики и об отсутствии правовых аргументов, вызывающих сомнение в конституционности оспариваемых заявителем норм Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики.

Соответственно, определение коллегии судей от 23 апреля 2018 года №14 об отказе в принятии обращения Каунаш К.А. в интересах Василенко О.И. к производству на основании пунктов 1, 4 части 3 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» является обоснованным.

На основании вышеизложенного, руководствуясь частью 5 статьи 28, статьями 46, 47, 48, частью 1 статьи 51 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

ПОСТАНОВИЛА:

1. Жалобу Каунаш Калдыбая Ашимбековича, представляющего интересы Василенко Ольги Ивановны, на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 23 апреля 2018 года №14 «Об отказе в принятии к производству обращения Каунаш Калдыбая Ашимбековича в интересах Василенко Ольги Ивановны о проверке конституционности части 2 статьи 375, частей 1, 4, 5 статьи 379 Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики» оставить без удовлетворения.

2. Настоящее постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики является окончательным, обжалованию не подлежит и вступает в силу с момента подписания.

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

ПОСТАНОВЛЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

27 ноября
2018 года
город Бишкек

№ 08-Р

о рассмотрении жалобы Супатаева Мунарбека Абдукадыровича, представляющего интересы Момункулова Уралбека Сабыркуловича, на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 13 июля 2018 года № 31

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики в составе: председательствующего - судьи Мамырова Э.Т., судей Абдиева К., Айдарбековой Ч.А., Бобукеевой М.Р., Касымалиева М.Ш., Киргизбаева К.М., Нарынбековой А.О., Осмонбаева Э.Ж., Салаева Ж.И., при секретаре Аблакимове К.А., руководствуясь частью 5 статьи 28 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», рассмотрела в судебном заседании жалобу Супатаева Мунарбека Абдукадыровича, представляющего интересы Момункулова Уралбека Сабыркуловича, на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 13 июля 2018 года № 31.

Исследовав доводы, изложенные в жалобе, и материалы по ходатайству Супатаева М.А., представляющего интересы Момункулова У.С., Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

У С Т А Н О В И Л А:

В Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики 26 июня 2018 года поступило ходатайство Супатаева М.А., представляющего интересы Момункулова У.С., о признании частей 3 и 4 статьи 11 Трудового кодекса Кыргызской Республики противоречащими частям 1 и 5 статьи 6 Конституции Кыргызской Республики.

Как следовало из представленного обращения, решением Свердловского районного суда города Бишкек от 10 декабря 2013 года был отменен приказ Управления охраны Министерства внутренних дел Кыргызской Республики «Об увольнении из органов внутренних дел Кыргызской Республики Момункулова У.С.» от 28 июля 2000 года №116.

На основании этого решения приказом начальника Главного управления государственной специализированной службы охраны Министерства внутренних дел Кыргызской Республики от 14 октября 2015 года №274 приказ начальника Управления охраны Мини-

№08-П

стерства внутренних дел Кыргызской Республики от 28 июля 2000 года за №116 в части увольнения из органов внутренних дел Момункулова У.С. был отменен.

В тоже время, Момункулов У.С. приказом начальника Главного управления внутренних дел Чуйской области от 8 мая 2012 года №297 был повторно уволен из органов внутренних дел. Решением Свердловского районного суда города Бишкек от 7 августа 2012 года в удовлетворении искового заявления Момункулова У.С. об отмене вышеуказанного приказа было отказано.

В связи с вступлением решения Свердловского районного суда города Бишкек от 10 декабря 2013 года в законную силу Момункулов У.С. подал заявление о пересмотре решения Свердловского районного суда города Бишкек от 7 августа 2012 года по вновь открывшимся обстоятельствам.

Свердловский районный суд города Бишкек, рассмотрев заявление Момункулова У.С. о пересмотре решения от 7 августа 2012 года по вновь открывшимся обстоятельствам, определением от 9 декабря 2014 года удовлетворил данное заявление.

Однако данное определение Свердловского районного суда города Бишкек было оспорено и определением судебной коллегии Бишкекского городского суда от 16 февраля 2015 года отменено, так как обстоятельства, на которые ссылался Момункулов У.С., являлись новыми. Постановлением Верховного суда Кыргызской Республики от 16 августа 2015 года определение судебной коллегии Бишкекского городского суда от 16 февраля 2015 года было оставлено в силе.

Не согласившись с этим, Момункулов У.С. вновь подал заявление о пересмотре решения Свердловского районного суда города Бишкек от 7 августа 2012 года по вновь открывшимся обстоятельствам, но суды всех трех инстанций отказали в удовлетворении заявления Момункулова У.С..

В связи с вступлением в силу с 1 июля 2017 года Гражданского процессуального кодекса Кыргызской Республики в новой редакции, которым предусмотрено основание для пересмотра судебного акта по новым обстоятельствам, Момункулов У.С. обратился в Свердловский районный суд города Бишкек с заявлением о пересмотре дела по новым обстоятельствам. Определением Свердловского районного суда города Бишкек от 9 ноября 2017 года заявление Момункулова У.С. к ГУВД Чуйской области оставлено без удовлетворения. Определением судебной коллегии Бишкекского городского суда от

№08-П

22 февраля 2018 года определение Свердловского районного суда города Бишкек от 9 ноября 2017 года оставлено без изменения.

Заявитель в своем обращении указал, что суды в своих актах ссылаются на части 3 и 4 статьи 11 Трудового кодекса Кыргызской Республики, согласно которым закон или иной нормативный правовой акт, содержащий нормы трудового права, не имеет обратной силы и применяется к отношениям, возникшим после введения его в действие, а также действие закона или иного нормативного правового акта, содержащего нормы трудового права, распространяется на отношения, возникшие до введения его в действие, лишь в случаях, прямо предусмотренных этим актом.

В этой связи части 3 и 4 статьи 11 Трудового кодекса Кыргызской Республики, по мнению Супатаева М.А., нарушают конституционные нормы, предусмотренные частями 1 и 5 статьи 6 Конституции Кыргызской Республики, согласно которым Конституция имеет высшую юридическую силу и прямое действие в Кыргызской Республике, а также закон или иной нормативный правовой акт, устанавливающий новые обязанности либо отягчающий ответственность, обратной силы не имеет.

Основываясь на вышеизложенном, заявитель в своем обращении просил признать оспариваемые нормы Трудового кодекса Кыргызской Республики противоречащими Конституции Кыргызской Республики.

Коллегия судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики, рассмотрев ходатайство Супатаева М.А., представляющего интересы Момункулова У.С., пришла к выводу о том, что его содержание не отвечает требованиям конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики».

В определении коллегии судей отмечается, что исходя из содержания ходатайства, невозможно установить каким образом регулятивное воздействие оспариваемых норм нарушает конституционные права и свободы Момункулова У.С.. Приведенные в обращении доводы заявителя не могут расцениваться как обстоятельства, вызывающие сомнения в конституционности оспариваемых норм и порождающие неопределенность в вопросе о том, соответствуют ли Конституции оспариваемые нормы, что согласно абзацу второму статьи 24 конституционного Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» является неременным условием для рассмотрения дела в рамках конституционного судопроизводства.

№08-П

Также, коллегия судей отметила, что в соответствии с частью 7 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики, каждый вправе оспорить конституционность закона и иного нормативного правового акта, если считает, что ими нарушаются права и свободы, признаваемые Конституцией Кыргызской Республики. Однако в своем ходатайстве заявитель не указывает, какие именно конституционные права и свободы человека и гражданина, указанные в разделе втором Конституции, нарушаются оспариваемыми положениями, а ссылается лишь на противоречия оспариваемых норм частям 1 и 5 статьи 6 Конституции Кыргызской Республики.

С учетом изложенного, коллегия судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики определением от 13 июля 2018 года № 31 отказала в принятии данного обращения к производству.

Не согласившись с вышеуказанным определением, 12 ноября 2018 года Супатаев М.А., в интересах Момункулова У.С., обратился с жалобой в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики.

В своей жалобе заявитель отмечает, что судебная коллегия поверхностно рассмотрев его ходатайство, необоснованно отказала в принятии к производству, ссылаясь на то, что заявителем не указаны нормы Конституции Кыргызской Республики. Также заявитель считает, что вывод судебной коллегии о том, что Момункулов У.С. не может быть субъектом обращения в рамках требований, изложенных в рассматриваемом ходатайстве, противоречит пункту 8 части 5 статьи 20 Конституции Кыргызской Республики, согласно которому не подлежит никакому ограничению установленное Конституцией право на судебную защиту.

Кроме того, в жалобе указывается на нарушение оспариваемыми нормами прав, гарантированных статьей 17 Конституции Кыргызской Республики, согласно которой права и свободы, установленные Конституцией, не являются исчерпывающими и не должны толковаться как отрицание или умаление других общепризнанных прав и свобод человека и гражданина и статьей 28 Конституции Кыргызской Республики, в соответствии с которой закон, устанавливающий или отягчающий ответственность лица, обратной силы не имеет, никто не может нести ответственность за действия, которые на момент их совершения не признавались правонарушением.

№08-П

В обоснование своей позиции заявитель повторно приводит доводы, которые были изложены им в обращении, вновь излагает обстоятельства, связанные с применением оспариваемых норм Трудового кодекса Кыргызской Республики судами трех инстанций.

Исходя из этого, Супатаев М.А. просит отменить определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 13 июля 2018 года № 31 и принять обращение к производству.

Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики, обсудив доводы заявителя и основания отказа коллегии судей в принятии обращения к производству, приходит к следующим выводам.

Сущностью права на судебную защиту в рамках конституционного судопроизводства является защита прав и свобод человека и гражданина, если имеются основания, свидетельствующие о наличии правовой неопределенности в вопросе соответствия оспариваемого нормативного правового акта положениям Конституции Кыргызской Республики.

В свою очередь, процессуальный порядок реализации указанного права регламентирован конституционным Законом «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики» (статьи 20, 24, 25 и 28), в рамках которого было рассмотрено обращение заявителя и принято соответствующее определение коллегии судей.

Заявитель, обжалуя определение коллегии судей, не приводит в своей жалобе аргументов, обусловленных выводами коллегии судей и направленных на его отмену.

Постановка вопроса о проверке конституционности частей 3 и 4 статьи 11 Трудового кодекса Кыргызской Республики на основе мнения заявителя о том, что они противоречат частям 1 и 5 статьи 6 Конституции Кыргызской Республики без указания на нарушения прав и свобод человека, гарантированных Конституцией, не порождает право обращения физических и юридических лиц в Конституционную палату Верховного суда Кыргызской Республики, в силу требований части 7 статьи 97 Конституции Кыргызской Республики.

Соответственно, определение коллегии судей от 13 июля 2018 года №31 об отказе в принятии обращения Супатаева М.А. в интересах Момункулова У.С. к производству является обоснованным.

На основании вышеизложенного, руководствуясь частью 5 статьи 28, статьями 46, 47, 48, частью 1 статьи 51 конституционного

27 ноября
2018 года
город Бишкек

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
КОНСТИТУЦИОННОЙ ПАЛАТЫ ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

№08-П

Закона «О Конституционной палате Верховного суда Кыргызской Республики», Конституционная палата Верховного суда Кыргызской Республики

ПОСТАНОВИЛА:

1. Жалобу Супатаева Мунарбека Абдукадыровича, представляющего интересы Момункулова Уралбека Сабыркуловича, на определение коллегии судей Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики от 13 июля 2018 года № 31 «Об отказе в принятии к производству ходатайства Супатаева Мунарбека Абдукадыровича, представляющего интересы Момункулова Уралбека Сабыркуловича, о проверке конституционности частей 3 и 4 статьи 11 Трудового кодекса Кыргызской Республики» оставить без удовлетворения.

2. Настоящее постановление Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики является окончательным, обжалованию не подлежит и вступает в силу с момента подписания.

**КОНСТИТУЦИОННАЯ ПАЛАТА
ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

**КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК
ПАЛАТАСЫНЫН
ЖАРЧЫСЫ**

**ВЕСТНИК
КОНСТИТУЦИОННОЙ
ПАЛАТЫ
ВЕРХОВНОГО СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ**

Басууга 25.01.2019-ж. коюлду.
Офсеттик басма.
Нускасы 500 даана. Форматы 70×108/8.

Подписано в печать 25.01.2019 г.
Печать офсетная.
Тираж 500 экз. Формат 70×108/8.

«V.R.S. Company» ЖЧКсында басылды, Бишкек ш., Кулатова көч., 8/1. Тел. +996 312 59-23-50.
Отпечатано в ОсОО «V.R.S. Company», г. Бишкек, ул. Кулатова, 8/1. Тел. +996 312 59-23-50.

ISSN 1694-7517

9 771694 751004

Басылма «Кыргыз Республикасында укук үстөмдүгү – 2чи фаза» Программасынын колдоосу менен жарыяланды. Программа Европа Биримдиги тарабынан каржыланып, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH (Эл аралык Кызматташтык боюнча Германия Коому) тарабынан ишке ашырылууда. Бул басылмадагы пикирлер Европа Биримдигинин, GIZ жана Программанын көз-карашын чагылдырбайт.

Опубликовано при поддержке Программы «Верховенство права в Кыргызской Республике – 2-я фаза». Программа финансируется Европейским Союзом и реализуется Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH (Германское Общество по Международному Сотрудничеству). Мнения, выраженные в данной публикации не отражают точку зрения Европейского Союза, GIZ и Программы.